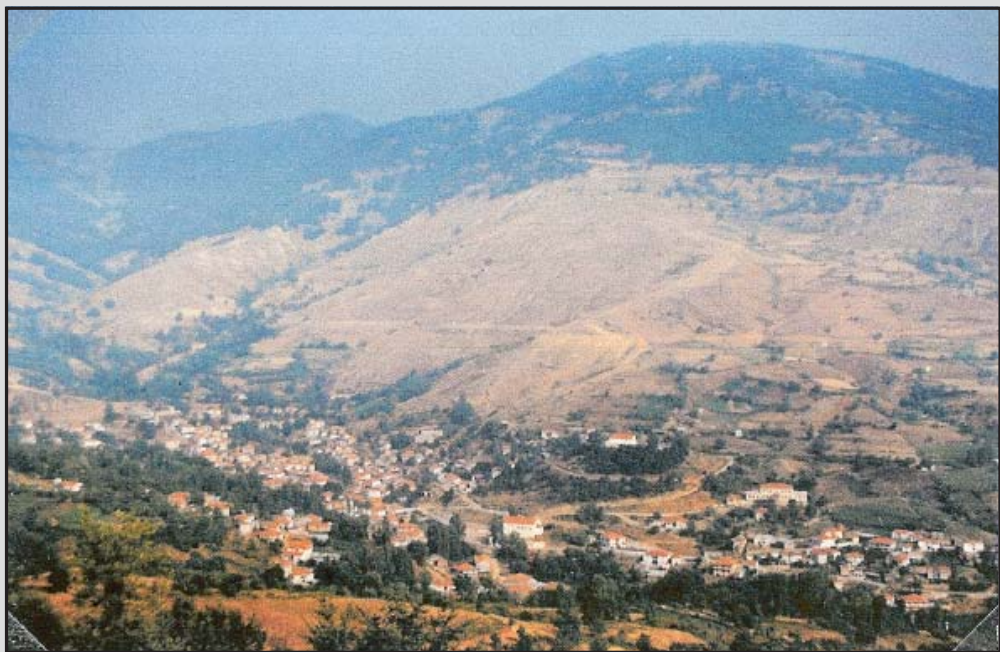

Spomeni na Neret

Risto Katin

Memories of Neret

Risto Katin

Spomeni na Neret

Risto Katin

Memories of Neret

Risto Katin

Spomeni na Neret

Od Risto Katin

Objaveno od

Politekon Publikaciji

Sidnej, Avstralija

Urednik i Izdavach: Viktor Bivel

Avtorski Prava: 2025 godina

Korica: *Seloto Neret na 1987 godina. Slikata od Risto Katin.*

Zadna Korica: *Risto i Dosta Katin.*

Memories of Neret

By Risto Katin

Published by

Pollitecon Publications

PO Box 3411

Wareemba NSW 2046

Australia

Web: www.pollitecon.com

Email: info@pollitecon.com

Editor & Publisher: Victor Bivell

ISBN 978-0-9804763-9-2

Copyright 2025

Front Cover Photo: *The village Neret in 1987. Photo by Risto Katin.*

Back Cover Photo: *Risto and Dosta Katin.*

Sodrzhina - Contents

Voved po Angliski/ Introduction to Spomeni na Neret	5
Voved/ Introduction in Macedonian	18
Risto Katin/ Risto Katin	30
Primerok od 366 Stranici od Rakopisot/ A Sample of the 366 Pages of the Handwritten Manuscript	31

Spomeni na Neret

Seloto/ The Village	32
Obichai/ Customs	49
Svadbi/ Weddings	71
Poike Obichai/ More Customs	91
Koga Vleze vo Balkano Evropeickite Drzhavi/ When the European Countries Entered the Balkans	106
Balkanckite Voini/ The Balkan Wars	132
Prfio Svetcki Voina/ The First World War	138
Grchko-Turckata Voina/ The Greco-Turkish War	143
Nikakva Rabota/ No Work	147
Golemo Losho za Makedoncite/ Big Evil for the Macedonians	150
Grchko-Italianska Voina/ The Greco-Italian War	167
Germania vo Grcia/ Germany in Greece	176
Dosta/ Dosta	192
Protif Germanckio Okopator/ Against the German Occupier	231

Megunarodna Sorabotka/ International Cooperation	257
Tajna Raboti/ Secret Business	265
Vnatreshna Grchka Politika/ Internal Greek Politics	277
Posle Bojo so Germanija/ After the Battle with Germany	306
Pochetokot na Gragianckata Voina vo Grcia/ The Beginning of the Greek Civil War	315
Treba da Bida Voinik/ I Have to be a Soldier	321
Voinik vo Nailoshite Godini/ A Soldier in the Worst Years	341
Voinata i Partizanite/ The Soldiers and the Partizans	361
Poike Voini Prikazni/ More War Stories	379
Posle Voinata/ After the War	403
Katastrofata vo Nashto Selo/ The Catastrophe in our Village	416
Golemi Krivini vo Seloto/ Big Crimes in the Village	429
I Poike Krivina/ And More Crimes	454
Afstralia/ Australia	475
Odime vo Stario Krai/ We are Going to the Old Homeland	504
Rashetka vo Evropa/ A Sightseeing Stroll through Europe	524
Turneia na Makedonia/ A Tour of Macedonia	544
Stanbol/ Istanbul	554
Lagen/ Lagen	568
Naza vo Afstralia/ Back to Australia	581

Introduction to *Spomeni na Neret*

When I saw the manuscript for *Spomeni na Neret* I knew this was a special book, a treasure chest full of unique historical, linguistic and biographical information. And not just for the people of the village of Neret but for all Macedonians and others with an interest in the history, language and personal stories of the people of Macedonia and northern Greece. The 366 pages of neat handwriting were in the local spoken Macedonian dialect of the author and were transcribed using the Latin alphabet, known as Latinitsa, and this also presented me with some unique editorial challenges. Let me briefly highlight each of the above jewels from this treasure chest.

The author, Risto Katin, was born in 1924 in the village of Neret in southern Macedonia, now northern Greece. He begins by giving the local knowledge from the elders about the history and customs of the village, life under the Ottomans, and how it was affected by the Balkan Wars, the First World War and the Greek-Turkish War. Having grown up in the village, he then provides a first hand view of how it lived through the Metaxas dictatorship, the Greco-Italian War, the Second World War and the German Occupation, the Greek Civil War, and how these events and the policies of the Greek Government led to the large scale migration of Macedonians from Neret and from their many other ancestral villages in northern Greece.

Interwoven with the events of the times are personal stories and anecdotes of many of the families and people of

the village, and these will be of particular interest to all Neretsi as well as to readers of biography. There are stories of families, village life, hard work, migrant workers, fortune, love, power, war, soldiers, partizans, bereavement, government policies, the Greek police, injustice, revenge, poverty, migration and other themes. All told in the beautiful and clear language of the local people who experienced the events.

An important part of these is the author's own story of how he met the love of his life, a girl from the village-next-door, and the many obstacles the couple were presented with as they tried to fulfil their commitment to each other.

Later, the book gives a first hand view of the migrant life of the Neretsi in Perth and Melbourne, including the establishment of the first Macedonian churches in Australia and the Neret Club in Melbourne.

Another priceless jewel in this book is the language. The author was tri-lingual in Macedonian, Greek and English, and chose to write the book in the spoken dialect of his village. The book reveals that this is a rich dialect with several thousand words and variations of words that I could not find in many Macedonian printed dictionaries and online dictionaries and translators. This necessitated me writing my own dictionary to capture these words and variations so that the dialect would be accessible to readers. The dictionary is titled *A Dialectical Dictionary of Neret – Macedonian to English*, and I am proud to present it as both a companion to *Spomeni na Neret* as well as a stand-alone book and a

dialectical contribution to the Macedonian language and linguistics.

Of course, no one can write a dictionary off the top of their head. It involves a massive amount of research and the input of many people, so allow me to thank them.

Firstly, my parents and my relatives who were all from Neret and who, when I was a child and growing up, taught me enough of the words and language for me to understand most of the book.

But the author's Macedonian was far better than mine, so I turned first to my dozen or so dictionaries. The key ones were the *Routledge Macedonian-English Dictionary*, and the online *Digitalen Rechnik na Makedonskiot Jazik* (Digital Dictionary of the Macedonian Language), Google Translate, and Cooljugator: the Smart Verb Conjugator. I also used Zoze Murgoski's *Macedonian to English and English to Macedonian Dictionaries*, Chris Stefou's *English-Macedonian Dictionary Based on the Lerin-Kostur Dialects as Spoken by Oshchimians*, Kosta Peev's *Na Makedonskite Govori vo Jugoistochniot Egejski Del* (Dictionary of Macedonian Dialects in the Southeast Aegean Part), Olga Misheska Tomic's (with others) *English-Macedonian Dictionary*, and numerous online dictionaries and translators.

When I still could not find a word or its shade of meaning, I turned to the author's son, Tom Katis. Tom was extremely helpful and assisted with hundreds of words and word variations. I then turned to a Facebook group that I manage, Family and Friends of Neret/ Polipotamou. The

members are Neretsi from around the world and as well as their own knowledge many still have access to aged parents, grandparents and other relatives of the author's era and the group was able to assist with hundreds of words including those about local customs and local geography. That left me with a hard core of over 50 of the hardest words, and for these I turned to the Macedonian translator, Elizabeth Kolupacev Stewart, who was able to assist with the great majority of these.

Please allow me to repeat my huge thank you to everyone who assisted with my understanding and editing of *Spomeni na Neret* and with the compilation of *A Dialectical Dictionary of Neret – Macedonian to English*. Without them, Risto Katin's fantastic book would have been much harder for me to edit and for readers to understand, and the dialectical dictionary would have been inadequate for the task. I am pleased to say that both books are available as free downloads at pollitecon.com.

For my own part, I have been a professional magazine and book editor for 38 years and these books have been two of the most challenging and rewarding projects of my career.

Finally, I have saved the most important thank-yous to last. Thank you to the author, Risto Katin, for writing the book. Through his foresight and dedication, he has captured his spoken dialect and given his fellow villagers a priceless insight into their village and family histories. For other Macedonians and readers, the priceless insight is into one of the most difficult periods in modern Macedonian and Greek

history. Thank you also to Victor Chris for introducing me to Risto's son, Tom Katis. And thank you to Tom for making the manuscript available and for assisting me with many of the words and their meanings.

Spomeni na Neret was a pleasure to work on and I hope readers find equal joy in reading it.

About Risto Katin

Risto Katin was born in Neret on 8 May 1924 and died in Melbourne on 4 August 2007 aged 83. Katin's mother tongue was Macedonian and like the Macedonians of his era, and even today, he spoke Macedonian at home and went to the village school where all learning and speech was only in Greek. At the time it was not uncommon for Macedonian students to only attend a few years of primary school. Katin's family is not sure for how long he attended school. However, we do know that Katin was literate in Greek and that his spoken Macedonian and spoken Greek were both excellent. His family reports that his spoken Greek was better than many native Greek speakers. He was also literate in Macedonian using the Macedonian Latinitsa (Roman) alphabet, which he learned later in life and in which he wrote this book. Through his many years in Australia he also became a competent English speaker.

In the village, Katin was a tailor making a variety of men's and women's clothing. He spent three years in the Greek Army. He became the *kodjobashia* – mayor/ president

– of the village. At a time when food was scarce, he wrote a letter to Queen Frederica of Greece about the dire situation.

Katin migrated to Australia in 1954. He lived in Perth for six months where he worked in a steel factory. He then moved to Melbourne and worked for many years at the MacRobertson's chocolate and confectionary factory. He then worked in security in the city for the Rio Tinto mining company.

This book was written in the late 1990s, well after he retired. Katin said his reason for writing was to tell his children and grandchildren about their roots, about where their father and grandfather came from and the life and customs of their forebears, and why he and many other villagers from Neret and from many other Macedonian villages and towns in Greece left their homeland and came to faraway Australia.

On Editing the Text

The original manuscript is written in spoken Macedonian in the dialect of Neret. As he was living in Greece and due to the policies of the Greek Government, the author had no formal education in Macedonian, his native tongue. Thus he wrote as he spoke. This is an asset of the book as his speech is not influenced by literary Macedonian and so captures the local dialect.

But this presented me with some editorial challenges, among them that the written speech ran many words together

and lacked punctuation and other writing conventions. To turn the text from speech into writing, the editing included identifying and separating the individual words, finding the natural sentences, adding capitalization and punctuation, paragraphing the text, and identifying the natural chapters.

For example, as a native Macedonian speaker of high proficiency, Katin would run many short words together in speech and this was mirrored in his writing. This created a need to separate compound words into their component words; so for example:

- *voseloto* became *vo seloto* (in the village)
- *zanasheto* became *za nasheto* (for our)
- *namoite* became *na moite* (for my)
- *ininio* became *i ninio* (and their)
- *nesamo* became *ne samo* (not only)
- *dasakam daprava* became *da sakam da prava* (to want to make)
- *zadago* became *za da go* (so they could)
- *dasigo* became *da si go* (so as to)
- *danemuga* became *da ne mu ga* (so as not to)

This is a small sample.

Katin's spelling is very good as overall his spelling is faithful to his pronunciation. So I adopted a minimal interference approach to spelling to help preserve the local pronunciation. This may have left what appear to be some spelling errors or inconsistencies but if so they are a small price to pay.

An example of this spelling/ pronunciation dilemma is the word *naodva*, meaning 'is found' or 'is located'. The Macedonian root word is *najde*, with a j for the y sound to make 'nay-de'. It means 'find'. Rather than change Katin's spelling to the formal *najodva*, I kept his *naodva*.

Similarly, he wrote *otamo* when literally this is two words, *ot tamo*, meaning 'from there'. As the Macedonian dictionary has *ottamu* (pronounced ottamoo with oo as in book) with the same meaning I have left it as *otamo*. Note the difference between the o and oo sounds.

He also wrote *iotamo* when this is literally *i ot tamo*, meaning 'and from there'. In this case I changed *iotamo* to *otamo*.

Macedonian is a rich and beautiful language with a huge number of short words of one or two letters and one or two syllables. To me this suggests it is a very old language that has undergone a long process of word shortening. So where possible I have tried to preserve this feature of the language.

Standardization

Overall, I kept changes to the text, grammar and spelling to a minimum, even where there may be some irregularities. This was because I judged that retaining the author's speech and capturing the variations in the language were more important than conforming to a modern or literary standard of the language.

There was some minimal standardization of spellings. Among these, for example, as he used both *kazhish* and *kazhis* (meaning 'tell'), I standardized this to *kazhish*. The author used both *lazhovno/ lazhovnoto* and *lazovno/ lazovnoto* (meaning both 'false'/ 'the false' and 'alias'/ 'the alias') and it was logical to standardize these to the *zh* spelling of the root word. It is worth noting that while I found *lazhen*, *lazhna* and *lazhno* in the dictionaries, I could not find the *lazhovno* and *lazhovnoto* variations nor any *lazovno* based words.

The author's frequency of usage also guided my standardization. For example, for the word 'lawyer' and its variations, the author used both *avokat* and *avukat*. As he used *avokat* twice as often, I standardized the spelling to *avokat*.

The spellings for 'legs': *nozi*, *notzi* and *notzhi* were all used. As *nodzi* and its derivatives are also commonly used in Neret, I retained *nozi* and also used *nodzi*.

I retained some similar usages, eg *abar* and *aber*, which mean 'a message', 'news'. Katin uses both words. The Routledge Macedonian–English Dictionary uses *aber*, but I have retained both *aber* and *abar* as Katin uses *abar* noticeably more often and this may indicate a dialecticality (dialectical usage).

The author used *narot* instead of *narod* (meaning 'people', 'nation') but used *narodo* instead of *naroto* (the formal is *narodot*) for 'the people', 'the nation'. I kept both *narot* and *narodo*.

Likewise, I retained both *od* and *ot*, meaning ‘from’, as he used both forms very frequently, and not just on their own but also as prefixes.

I retained both *kanbana* and *kambana*, meaning ‘church bell’. The *Routledge Macedonian–English Dictionary* uses *kambana* but Katin uses both in near equal number and I cannot be certain that there is no dialectical usage.

I also retained both *deteto* and *detto*, which both mean ‘the child’, ‘the boy’. *Deteto* is grammatically correct but *detto* captures the speed of pronunciation.

I also retained both *Krpeshina* and *Krapeshina*, as both spellings of the village next to Neret were commonly used and together they give a better understanding of how the pronunciation of the name has developed.

The book has numerous loanwords from English and Greek, and combinations of English-Macedonian and Greek-Macedonian words. These sometimes needed standardization. For example, he spelled variant words based on communism and communist, such as *komuniski* and *komuniskata*, mostly with an o as the first syllable so I standardized with an o the few instances where he used u, such as *kumuniski* and *kumuniskata*. He also used both o and u in the second syllable and I standardized these to u.

The words *Afstralia* and *Australia* were standardized to *Afstralia*. Both versions were used copiously but the latter is from the author’s experience in Australia while *Afstralia* retains the dialectical sound and is closer to *Avstraliija*, the

standard Macedonian spelling. A small number of word variations were also standardized based on *Afstralia*.

Often the loan words were Macedonianized by being combined with a Macedonian word or ending. For example, I retained *Anglichanite*, *Angliskite* and *Ingilizite*, which all translate as 'the English'. All work and I am not aware of any variation in their meaning, so I kept all three as used.

In some instances I have retained Australianizations to illustrate the process of linguistic transference. Two examples are the author's word *theori*, despite the existence of the same Macedonian word *teorija*; and *basoite* – the English word 'bus' combined with the Macedonian plural ending *oite* for 'the' – giving 'the buses'.

The author had some interesting acronym variations. He used EAMTO, literally 'the EAM', for the People's Liberation Front, and ELASTO, literally 'the ELAS', for the People's National Liberation Army. I standardized these to the accepted EAM and ELAS.

A question in regard to Macedonian words that are already in Macedonian dictionaries and for Macedonianizations of English words is whether Katin's spellings of some of these words are dialectical, idiosyncratic or incorrect. In many cases I have chosen to keep his original spelling. In addition to not wanting to lose a possible dialectical pronunciation, this was also because, overall, Katin was very careful, his handwritten text was very legible, the 366 pages have almost no crossings out or

changes, he had a good ear for the sound of words, and he was fluent in at least three languages.

Pronunciation Guide

Most letters in Latinitsa are pronounced as they are in English. The variations are:

a – as in appoint

ai – as in paid (note, standard Latinitsa spelling is aj)

c – is ts as in sets

dj – is j as in jam

dz – as in the ‘ds’ sound

ei – as in hey (note, standard Latinitsa spelling is ej)

j – is y as in yes

oi – as in boy (note, standard Latinitsa spelling is oj)

u – is oo as in book

zh – as in treasure/ treazhure and pleasure/ pleazhure

Of particular interest is that the author mostly uses the letter i as in ai, ei and oi to get the ay, ey, and oy sounds where standard Latinitsa would use aj, ej and oj. In these cases to standardize such a big manuscript to j instead of i would be a huge job and could create inconsistency and perhaps some confusion with the dj letters and sound.

So where the author has used the letter i instead of j in this way, I have retained that useage. I think this adds an

excellent option to Latinitsa and helps to free the letter j from its unLatin y sound.

To conclude let me repeat that this is a wonderful book with something for everyone with an interest in Neret, Macedonia, Greece, history, biography, and language. I hope you enjoy the book as much as I did.

Victor Bivell

Editor

Voved – Introduction in Macedonian

Koga go vidov *Spomeni na Neret* na rakopis, znaev deka ova e posebna kniga, sandak poln so bogatstvo i so unikatni istoriski, lingvistichecki i biografski informacii. I toa ne samo za tie koi poteknuvaat od seloto Neret, tuku za site Makedonci i za site koi se interesiraat za istorijata, jazikot i licnite iskustva na narodot od Makedonija i severna Grcija. 366-te stranici so ureden rakopis bea napishani na lokalniot govoren Makedonski dijalekt na avtorot so latinskata azbuka, poznata kako Latinica. Toa mi donese i nekolku unikatni ureduvacki predizvici. Dozvolete mi nakratko da go istaknam bogatstvoto od ovaa kniga.

Avtorot Risto Katin e roden vo 1924 godina vo seloto Neret vo juzhna Makedonija, deneshna severna Grcija. Knigata ja zapochnuva so soznaniya od postarite lugje za istorijata i obichaite na seloto, za zhivotot pod Osmanliite i vlijanieto od Balkanskite Vojni, Prvata Svetska Vojna i Grchko-Turskata Vojna. Toj izrasnal vo seloto, i zatoa dava licni iskustva i vpechatoci za kako se zhiveelo pod diktaturata na Metaksas, Grchko-Italijanskata Vojna, Vtorata Svetska Vojna i Germanskata Okupacija, Gragianskata Vojna vo Grcija i kako ovie nastani i politikite na Grchkata vlada dovede vo severna Grcija do golemoto iseluvanje na Neretci i drugi Makedonci od selata na nivnite predci.

Isprepleteni so nastanite od tie vremenja se pishuva za licni iskustva i za iskustvata na mnogu od semejstvata i lugieto od seloto. Ovie razkazi se e od osoben interes za site Neretci, kako i za site chitatelite na biografija. Se pishuva za

semejstvata na seloto, selskiot zhivot, napornata rabota, pechalbarite, bogatstvoto, ljubovta, mokjta, vojnite, vojnicate, partizanite, zhalosta, vladinite politiki, Grchkata policija, nepravdata, odmazdata, siromashtijata, migracijata i drugi temi. Seto toa razkazhano na ubaviot i jasen jazik na lokalното naselenie koe gi dozhivealo nastanite.

Vazhen del od ovie razkazi e taa za samiot avtor – za toa kako ja zapoznal srodnata dusha, devojka od sosedното selo, i mnogute prechki shto gi imale dodeka se obiduvale da ja ispolnat svojata posvetenost edeniot kon drugata.

Podocna, knjigata dava lichen pregled na pechalbarskiot zhivot na Neretcite vo Pert i Melburn, vkluchuvajkji go i formiranjeto na prvite Makedonski crkvi vo Avstralija i klubot Neret vo Melburn.

Drug bescenet biser vo ova kniga e jazikot. Avtorot bil trijazichen (Makedonski, Grcki i Angliski) i izbral da ja napishi knjigata na govorniot dijalekt na negovoto selo. Knigata otkriva bogat dijalekt so nekolku iljadi zborovi i varijanti koi nemozhev da gi najdam vo Makedonski pechateni rechnici i onlajn rechnici i preveduvachi. Zatoa napishav rechnik so ovie dijalektni zborovi i varijanti da bide dostapen za chitatelite. Rechnikot e nasloven *Dijalektichen Rechnik na Neret – Makedonski do Angliski* i so gordost go pretstavuvam kako pridruzchnik na *Spomeni na Neret*, kako i samostojna kniga. Toa e i kako dijalektichen pridones kon Makedonskiot jazik i lingvistika.

Se razbira, nikoj ne mozhe da napishi rechnik tuku taka. Toa treba ogromni istrazhuvanja i pridones od mnogu lugie. Bi sakal da im se zablagodaram.

Prvo, moite roditeli i moite rodnini site koi se od Neret i koi od detstvo me nauchija dovolno za jazikot da mozham vo golema mera da ja razberam knjigata.

Ama avtorot vladeeshe Makedonskiot jazik podbro od mene, taka koga imashe potreba, prvo bi se konsultiral so moite desetina rechnici. Glavnite bea *Routledge Makedonsko-Angliski Rechnik* i onlajn *Digitalen Rechnik na Makedonskiot Jazik*, Gugl Preved, i *Kuljugator: Pametniot Svrznik na Glagoli* (*Cooljugator: the Smart Verb Conjugator*). Isto taka gi koriste Makedonski do Angliski i Angliski do Makedonski rechnici na Zoze Murgoski, *Anglisko-Makedonskiot Dijalektichen Rechnik Zasnovan na Lerinsko-Kosturskite Dijalekti Kako Shto go Zboruvat Oshchimjanite* od Risto Stefov, *Na Makedonskite Govori vo Jugoistochniot Egejski Del* od Kosta Peev, *Anglisko-Makedonski Rechnik* na Olga Misheska Tomikj so drugi, i neкои onlajn rechnici i preveduvachi.

Koga seushte zborot ne beshe najden, ili negovata nijansa na znachenje ne beshe jasna, go konsultirav sinot na avtorot, Tanas Katis. Tanas mi pomogna so stotici zborovi i varijanti. Za ostanatite zborovi, ja konsultirav grupata na Fejsbuk koja jas ja rakovodam, Semejstvoto i Prijатели na Neret/Polipotamo (*Family and Friends of Neret/Polipotamou*). Chlenovite se Neretci koi zhiveat niz celiot svet i tie me pomognaa ili od svoeto znaenje ili so pomosh

na nivnite postari roditeli, babi i dedovci i drugi rodnini koi bile zhivi vo vremeto koga avtorot zhiveel. Grupata mi pomogna so stotici zborovi, vkluchuvajkj i onie za lokalnite obichai i lokalnata geografija. Toa me ostavi so povekje od 50 seuste nepoznati zborovi, a za niv se obrativ do preveduvachkata na Makedonski jazik, Elizabeta Kolupachev Stjuart, koja mozheshe da mi pomogne so golem del od niv.

Dozvolete mi da ja povtoram mojata ogromna blagodarnost do site koi me pomognaa da ja razberam i uredam knjigata *Spomeni na Neret* i vo sostavuvanjeto na knjigata *Dijalektichen Rechnik na Neret – Makedonski do Angliski*. Bez niv, fantastichnata kniga na Risto Katin kje beshe mnogu poteshko za ureduvanje za chitatelite, a dijalektichkiot rechnik ne kje beshe dovolen. So gordost objavuvam deka ovie dve knigi se dostapni besplatno na pollitecon.com.

Neshto za mene: jas sum profesionalen urednik na spisanija i knigi za povekje 38 godini i ovie knigi bea dvete od najpredizvikuvachkite i najnagraduvachkite proekti od mojata kariera.

Konechno, najvazhnata blagodarnosti gi zachuvav za posledno. Blagodarnost do avtorot Risto Katin za shto ja napishal knjigata. Preku negovata predvidlivost i posveta na knjigata, toj go fati svojot govoren dijalekt i im dade na svoite soselani bescenet uvid vo nivnoto selo i semejnata istorija. Za drugi Makedonci i chitateli, bescenetiot uvid e za eden od najteshkite vremenja vo sovremenata Makedonska i

Grhka istorija. Mu blagodaram i na Viktor Kris koj me zapozna so sinot na Risto, Tanas Katis. I mu blagodaram na Tanas shto mi go stavi na raspolaganje rakopisot i shto mi pomogna so mnogu zborovi i nivnite znachenja.

Jas rabotav na *Spomeni na Neret* so golemo zadovolstvo i se nadevam deka i za chitatelite kje im donese radost.

Za Risto Katin

Risto Katin e roden vo Neret na 8 Maj 1924 godina i pochinal vo Melburn na 4 Avgust 2007 godina na 83 godini. Majchin jazik na Katin bil Makedonski, i kako Makedoncite od negovoto vreme, a i denes, toj doma zboruval Makedonski jazik i odel vo selskoto shkolo kade celoto nastavata bila samo na Grhki. Vo toa vreme beshe obicheno za Makedonskite uchenici da posetuvaa samo nekolku godini osnovno uchilishte. Ne se znae za kolku godini Katin posetuvaa uchilishte. Sepak, znaeme deka Katin bil pismen na Grhki i deka negoviot govoren Makedonski i govoren Grhki bile odlicni. Negovoto semejstvo izvestuva deka negoviot govoren Grhki jazik bil podobar od mnogumina koi go zboruvale majchin Grhki jazik. Toj, isto taka, bil pismen na Makedonski jazik koristejkji ja Makedonskata Latinica (Rimska) azbuka, koja ja nauchil podocna vo zhivotot i vo koja ja napishal ovaa kniga. Vo tekot na dolgite godini pominati vo Avstralija, toj stana i kompetenten na Angliski jazik.

Vo seloto Katin bil terzia i pravel raznovidna mashka i zhenska obleka. Toj pomina tri godini vo Grchkata vojska. Stana kodjobashija – gradonachalnik/ pretsedatel – na seloto. Vo vreme koga hranata bila nedovolna, toj i napishal pismo na Grchkata kralica Frederika za strashnata sostojba.

Katin se preseli vo Avstralija vo 1954 godina. Zhiveel vo Pert shest meseci kade rabotel vo fabrika za chelik. Potoa se preselil vo Melburn i rabotel mnogu godini vo fabrikata za chokoladi i slatki, MacRobertson. Potoa rabotel vo bezbednost vo gradot za rudarskata kompanija Rio Tinto.

Ovaa kniga e napishana kon krajot na 1990-tite, nekolku godini po negovoto penzioniranje. Katin reche deka negovata prichina za pishuvanje bila da im kazhe na svoite deca i vnuci za nivnite koreni, od kade poteknuval nivniot tatko i dedo i za zhivotot i obichaite na nivnite predci, i zoshto toj i mnogu drugi selani od Neret i od mnogu drugi Makedonski sela i gradovi vo Grcija ja napushtile svojata tatkovina i doshle vo dalechnata Avstralija.

Za Ureduvanje Na Tekstot

Originalniot rakopis e napishan na govoren Neretskiot dijalekt na Makedonskiot jazik. Bidejkji zhiveel vo Grcija i poradi politikata na Grchkata vlada, avtorot nemal formalno obrazovanie na Makedonski, negoviot majchin jazik. Taka pishuvasho kako shto zboruval. Ova e prednost na knigata bidejkji negoviot govor ne e pod vlijanie na literaturniot Makedonski jazik i taka go pokazhuva lokalniot dijalekt.

No, ova mi donese nekoi ureduvachki predizvici, megju koi i toa shto vo pishaniot govor imashe mnogu zborovi zaedno i nemashe interpunkciski znaci i drugi konvencii za pishuvanje. Za da se pretvori tekstot od govor vo pishuvanje, ureduvanjeto vkluchivashe identifikuvanje i odvojuvanje na poedinechnite zborovi, naogjanje na prirodnite rechenici, dodavanje na golemi bukvi i interpunkciski znaci, paragrafiranje na tekstot i identifikuvanje na prirodnite poglavja.

Na primer, kako matichen Makedonski govoritel so visoko znaenje, Katin spoi mnogu kratki zborovi vo govorot i taka pishual. Ova sozdade potreba da se oddelat slozhenite zborovi vo nivnite po mali zborovi; taka na primer:

- *voseloto stana vo seloto*
- *zanasheto stana za nasheto*
- *namoite stana na moite*
- *ininio stana i ninio*
- *nesamo stana ne samo*
- *dasakam daprava stana da sakam da prava*
- *zadago stana za da go*
- *dasigo stana da si go*
- *danemuga stana da ne mu ga*

Ova se nekolku primeroci.

Pravopisot na Katin e mnogu dobar bidejkji negoviot pravopis e veren na negoviot izgovor. Taka, vo ureduvanje usvoiv minimalno meshanje vo pravopisot za da se zachuva lokalniot izgovor. Ovoj pristap mozhebi ostavil nekoi

pravopisni greshki ili nedoslednosti, no ako e taka, tie se mali greshki za da se zachuva avtentichen Neretski glas.

Eden primer od ovaa dilema na pravopis/ izgovor e zborot *naodva*. Makedonskiot zbor e *najde*, so *j* za zvukot y da pravi *naj-de*. Namesto da go smenam pravopisot na Katin vo formalna *najodva*, jas ja go zadrzhav negoviot zbor, *naodva*.

Slichno taka, toj napisha *otamo* koga bukvalno ova se dva zbora, *ot tamo*. Iako Makedonskiot rechnik ima *ottamu* so istoto znachenje go ostaviv kako *otamo*. Toj, isto taka, napisha *iotamo* koga ova e bukvalno *i ot tamo*, i vo rechnikot e *i od tamu*. Vo ovoj sluchaj go smeniv *iotamo* vo *otamo*.

Makedonskiot e bogat i ubav jazik so ogromen broj kratki zborovi od edna ili dve bukvi i eden ili dva sloga. Za mene ova sugerira deka e mnogu star jazik koj pominal niz dolg proces na skratuvanje na zborovite. Taka, kade shto e mozno, se obidov da ja zachuvam ovaa karakteristika na jazikot.

Standardizacija

Generalno, promenite vo tekstot, gramatikata i pravopisot gi svediv na minimum, duri i tamu kade shto mozhe da ima neкои nepravilnosti. Toa beshe zatoa shto oceniv deka zadrzhuvanieto na govorot na avtorot i pokazhuvanieto na varijantite na jazikot se povazhni otkolku usoglasuvanieto so sovremeniot ili literaturniot jazikot.

Megju minimalnata standardizacija na pravopisot, neкои primeri. Bidejkji Katin gi koristeshe i *kazhish* i *kazhis*, jas go standardizirav ova na *kazhish*. Avtorot gi koristel i *lazhovno/ lazhovnoto* i *lazovno/ lazovnoto* i logichno bilo da se standardiziraat so zh pravopisot na korenskiot zbor. Dodeka gi najdov *lazhen*, *lazhna* i *lazhno* vo rechnicite, ne mozhev da gi najdam varijantite *lazhovno* i *lazhovnoto*, nitu pak zborovi bazirani na *lazovno*.

Standardizacija na tekstot beshe vodena i od kolku pati avtorot gi koristi raznite varijanti. Na primer, za zborot *avokat* i negovite varijanti, avtorot koristel i *avokat* i *avukat*. Bidejkji toj go koristeshe *avokat* dva pati pochesto, jas go upotrebiv zborot *avokat*.

Za zborot *noze* avtorot upotrebi *nozi*, *noci* i *notzhi*. Bidejkji *nodzi* i negovite varijanti chesto se koristat vo Neret, jas gi upotrebiv zborovite *nozi* i *nodzi*.

Drugi zborovi se *abar* i *aber*. Katin gi upotrebuva dvata zbora. *Makedonsko-Angliski*ot *Rechnik Rutledj* koristi *aber*, no jas gi upotrebiv i *aber* i *abar* bidejkji Katin pochesto go koristi *abar* i toa mozhe da e dijalektichka upotreba.

Avtorot koristel *narot* namesto *narod*, no go koristel *narodo* namesto *naroto* za *narodot*. Taka upotrebiv i *narot* i *narodo*.

Isto taka, upotrebiv i *od* i *ot* bidejkji toj mnogu chesto gi koristeshe dvete formi, i toa ne samo sami, tuku i kako prefiksi.

Upotrebiv i *kanbana* i *kambana* za crkoven svonec. Vo *Makedonsko-Angliskiot Rechnik Routledj* se koristi *kambana*, no Katin gi koristi dvete vo ednakov broj i ne mozham da bidam siguren deka nema dijalektichka upotreba.

Gi upotrebiv i *detoto* i *detto*. *Detoto* e gramatichki točno, no *detto* ja pokazhuva brzinata na govorot.

Gi upotrebiv i *Krpešhina* i *Krapeshina*, bidejkji se koristea i dvata pravopisi na seloto i zaedno davaat podobro razbiranje za toa kako se razvivalo imeto.

Knigata ima brojni zaem-zborovi od Angliski i Grchki, i kombinacii na Anglisko-Makedonski i Grchko-Makedonski zborovi. Tuka imashe potreba na standardizacija. Na primer, avtorot pishuva varijantni zasnovani na *komunizam* i *komunist*, kako shto se *komuniski* i *komuniskata*, glavno so *o* kako prv slog. Ovie zborovi gi standardizirav so *o* nekolokute primeri kade shto koristeshe *u*, kako shto se *kumuniski* i *kumuniskata*. Toj isto taka koristeshe i *o* i *u* vo vtoriot slog i jas gi standardizirav ovie na *u*.

Zborovite *Afstralia* i *Astralia* bea standardizirani vo *Afstralia*. I dvete varijanti bea koristeneni, no vtorata e od iskustvoto na avtorot vo *Afstralia*, dodeka *Afstralia* go zadrzhuva dijalektichkiot zvuk i e poblisku do *Avstralija*, standardniot Makedonski pravopis. Mal broj varijanti na zborovi isto taka bea standardizirani vrz osnova na *Afstralia*.

Chestopati zaemenite zborovi se Makedoniziraa so kombiniranje so Makedonski zbor ili nastavka. Na primer, gi zadrzhav *Anglichanite*, *Angliskite* i *Ingilizite*, koi site se preveduvaat kako *Angliskite*. Site zborovi se razbiraat, i

mislam deka nema nekakva razlika vo nivnoto znachenje, pa gi upotrebiv site tri kako avtorot gi upotrebuva.

Vo neкои sluchai gi zadrzhav Avstralijanizaciji za da go pokazham procesot na jazichen prenos. Dva primeri se avtorskiot zbor *theori*, i pokraj postoenjeto na istiot Makedonski zbor *teorija*; i *basoite* – Angliskiот zbor ‘bus’ vo kombinacija so Makedonskiот mnozhinskata nastavka *oite*.

Avtorot imashe nekolku interesni varijanti na kratenki. Toj go koristeshe EAMTO (EAM-TO), bukvalno EAM, za Narodno Osloboditelniот Front; i ELASTO (ELAS-TO), bukvalno ELAS, za Narodnata Nacionalna Osloboditelna Armija. Jas gi standardizirav ovie na poznatite EAM i ELAS.

Prashanje vo odnos na Makedonskite zborovi koi se vekje vo Makedonskite rechnici i za Makedonizaciite na Angliskite zborovi e dali pravopisot na Katin na neкои od ovie zborovi e dijalektichki, idiosinkratski ili netochni. Vo mnogu sluchai jas go upotrebiv negoviot originalen pravopis. Pokraj toa shto ne sakev da se izgubi nekoj dijalektichki zbor, ova beshe i zatoa shto, generalno, Katin beshe mnogu vnimatelen, negoviot rakopisen tekst beshe mnogu chitliv, na 366 stranici ima mnogu malku precrtan tekst ili promeni, imashe dobro uvo za zvukot na zborovite, i techno zboruvashe barem tri jazici.

Izgovor na Latinica

Povekjeto bukvi vo Latinica se izgovaraat kako shto se na Angliski. Varijaciite se:

a – kako vo ama

ai – kako vo aj vo ajde

c – kako vo tsar

dj – kako vo djam

dz – kako vo zvukot ds

ei – kako vo ej vo Egej

j – kako vo javnost

oi – kako vo oj vo boj

u – kako vo tuka

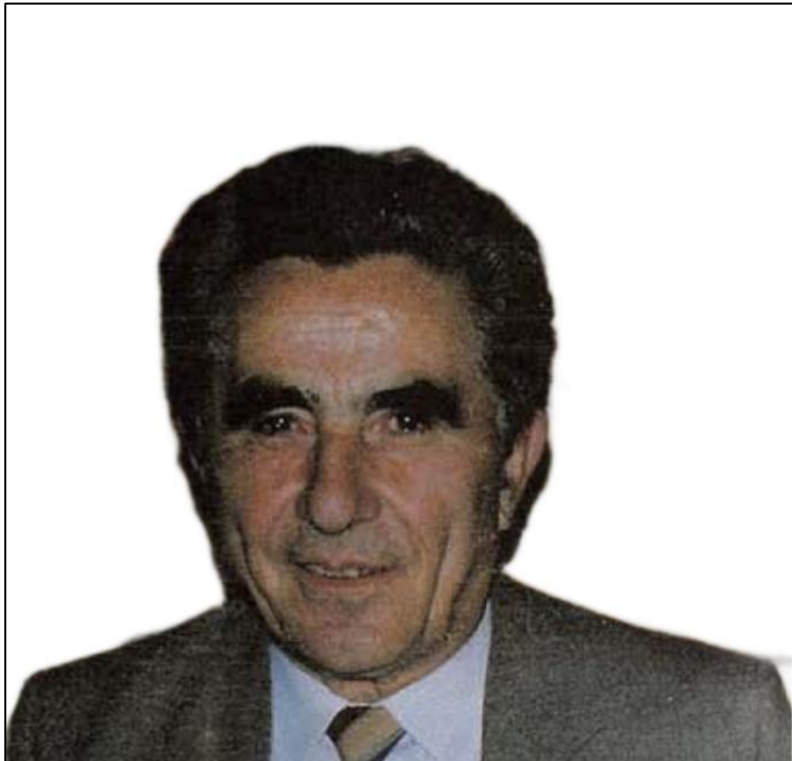
zh – kako vo zhiv

Interesno, avtorot pochesto ja koristi bukvata *i* kako vo *ai*, *ei* i *oi* za da zvucite *aj*, *ej* i *oj*. Vo ovie sluchai, da se standardizira eden tolku golem rakopis na *j* namesto *i* bi bilo ogromna rabota i mozhe da sozdade nedoslednost i mozhebi konfuzija so bukvite i zvukot *dj*.

Taka, kade shto avtorot ja koristel bukvata *i* namesto *j*, jas ja upotrebiv istite bukvi. Mislam Latinitsa bi bila podobra ako bukvata *j* e osloboden od negoviot neLatinski *j* zvuk.

Kako zakluchok, dozvolete mi da povtoram deka ova e prekrasna kniga so neshto za sekoj koj se interesira za Neret, Makedonija, Grcija, istorija, biografija i jazik. Se nadevam deka kje uzhivate vo knjigata kako mene.

Viktor Bivel, Urednik

*Risto Katin, roden vo seloto Neret na osom Mai 1924
godina ot roditelite Petre Katin i Dosta Strezova/
Risto Katin, born in the village of Neret on 8 May 1924 of
parents Peter Katin and Dosta Strezova.*

NAPEČALBA VOPODALEČNI MESTA KOGA SENAIDE
 IAMERIKA ODEA IVO AMERIKA ITAMO RABOTAE DO STA
 GODINI ININITE RODITELI TATKOMU IMAIKAMU
 GOARMASVAE VOSELOTO ZANEKOA ČUPA BESDABIDI
 DETETO DOMA VOSELOTO IBES DAGAZNAE KOAE TAJA
 ČUPA MUPUŠVAŠE TATKOMU PISMO IMUVELEŠE
 VOPISMOTO OTI ŠINKO TEARMASAME ZAFILAN ČUPE
 ITOI NEGOZNAEŠE KOE ČUPE MUGO ODBAAE NINITE
 RODITELI IAKO NEGA LUBEL TREBAŠE DAĞI POSLUŠA
 STARITE IDAGAZEMI ZANEVESTA ISTO IČUPITE
 TREBAŠE DAGOZEMAT ZAMOMČE TOI ŠONINITE STARI
 MUGO ODBAALE VOSELOTO MOČI DASAKAŠE DAUGO
 DETE ELIDETETO DAUGO ČUPE AMA TREBAE DAGOZEMAT
 ELI DAGAZEMI ZANEVESTA TAJA ELI TOI ŠOSAKAE
 NINITE RODITELI STARITE GODINI TATKOITE NAČUPITE
 BARAE NOGU PAIT ZAKERKIMU IDECATI ELI TATKOITE
 NADECATA TREBAŠE DAPLATAT EDNA ŠUMA PARI SPRETO
 KAK SAKAŠE DAPOBARA TATKOTO NAČUPETO KOI
 KEMUGA ISPLNUVAŠE ŠUMATA TOIKEGAZEVAŠE ZANEVESTA
 NEGA OPITVAŠE KEAKAMU DALI GOŠAKA ELI NEGOŠAKA
 ITAJA KUTRA AKUDASAKAŠE DAUGO DETE TREBAŠE
 DASIGO ŠTEGNI SACETO DAĞO ZABORAVI TOI ŠOSI
 GOLUBEŠE IDAGOZEMI TOI ŠOMUGODAVA TATKOMU
 OTI TOI MUGAISPLNAL ŠUMATA NAPAITE ŠOGIBARAŠE
 ZANEĞA ITAJA KUTRA ŠOGOLEMA BOLA VOŠRCETO
 ODEŠE DAŠILEGNI VONEVESTINCKATA POSTELA ZAPAVI
 PAT ŠOMOMČE ŠONEGO SAKAŠE ISTO STAVAŠE IZADECATI
 NEMOŽEA DAMU OTKAŽAT NANINITE RODITELI AKOTIA
 MUVELEA IMUOTBERVAE ZANEVESTA KOA TIA SAKAE
 NOGURETKO DVAICA MLADI SEZEVAE ŠOLUBOF NOGU
 TADA BEA TIA ŠOIMAE ŠTREKIA DASEZEMAT ŠOLUBOF
 POVEKETO SEZEVAE TIA ŠOMUGODAVAE NINITE TATKOI
 TOGAŠ TATKOITE ČUPITE ŠIGIPRODAVAE ŠOPARI KOI
 DAVAŠE POVEKE PARI TOI GAZEVAŠE ČUPATA AKUZETO
 BEŠE NENOGU LIČEN ŠAMO DAIMAŠE PARI DAĞAOTKUPI
 IKUTRA ČUPA ŽIVEŠE CELIO VEK ŠOGOLEMA BOLKA NAŠACETO
 ŠOČOEK ŠONEGO SAKA ISTO IDECATI BOLEDVAE ZAČUPATA
 ŠOSIGA LUBEE INEBEA ŠTRAKNI DAGAZEMAT NOGU
 OTNIŠ ŠOBEA ŽENI BES LUBOF ŽIVOTA MUBEŠE NOGU
 NEDOBRA INOGU ŠTIGUVVAE DASERAZVALAT IDASE OTDELAT

Primerok od 366 stranici od rukopisot/

A sample of the 366 pages of the handwritten manuscript.

Seloto

Dragi chitateli, ovia nekoku redovi sho gi pishuvam je za nasheto selo Neret. Ne sum nekoj istorichar da sakam da prava nekoa istoria. Samo sakam da mu ostava na moite sinovi i na moite vnuci nekoku dokumenti za da znae odeka mu drzhi koreno, odeka doide ninio tatko i ninio dedo, i zasho si go ostavi rodnoto mesto i doide da se preseli vo ovaja dalechna zemja. Ne samo ninio tatko i dedo, tuku i nogu drugi Neretci si go ostavia rodnoto mesto i doidoa da se preselat vo dalechna Afstralia. Ne go napushchime samo nie Neretci rodnoto mesto, toku i nogu drugi sela i gradovi ot cela Makedonia si gi ostavia tatkoite ognishcha i doidoa vo ovaja zemja da naidat pomiren zhivot. Za ni i za ninite deca ke rasprava i za nashite postari dedofci kako zhivele vo ninoto vreme i kakvi maki vidoa ot Turckoto ropsfo, kakvi maki vidoa i nashite tatkoj i nashite maiki, i kakva tragedija vidome i nie pomladite generaci, i sho beshe toa sho ne napravi da si go napushchime nashto ubavo rodno mesto i da doidime vo dalechna Afstralia.

Imam sobrano nekoku dokumenti ot nashi stari Neretci koito i na ni mu imae raspraveno ninite postari dedofci kako zhivele vo staroto vreme i sho obichai imae tia godini. Gi e nogu teshko da dokazhish tochno za nogu raboti zasho nema ostanato neshcho pisano ot postarite. Tia godini nema skolonia da uchat, i Turcia ne se zagrizhi za Risianckio naroto da go nauchi pismo. Gi e dosta teshko da mozhish da dokazhish nogu raboti. Makite na Makedonckio narot ne se dokazhvat i nitu mozhish da gi prepishish za celata

Makedonia, a naipoveke za nashio del na Makedonia sho padnafme ne samo pot Turcko ropsfo toku i pot Grckoto ropsfo. Nogu e machno i teshko vo tvoito mesto deka si se rodil, deka bile rodeni i tvoite dedofci, da nemash pravo da si go govorish tvoio maichin ezik, da nemash pravo da si gi sluzhish tvoite obichai, tvoite ora i tvoite pesni.

Seloto Neret slikano na 1987 godina.

Seloto Neret je Makedoncko selo koito sega se naodva vo Grcka teritoria vo Egeickio del na Makedonia, Lerinckata okolia, sedomnaese kilometri daleku ot grado Lerin, jugo zapadno ot Lerin otkai stranata na planinata Vicho. Legnato ku vo sidelo pomegu planinata, Ornicata i Smoro otkai jugo, Delka i Osenicata otkai severo, i Derveno otkai zapat. Neret je planincko selo so nogu ubavi planinie, Ornicata, Smoro, Osenicata, Bachulishche, Jiankoflas i golema padina. Ima i

nogu ubavi zeleni livagie i nogu studeni vodie. Seloto je pokrieno so nogu fidani, jabka, krushi, slivi, chereshi, orei, kosteni i nogu drugi emishi. Koga gredeshe proleta i rascutvae sati emishi, seloto beshe oblecheno vo bela ruba. Ti beshe milo da go gledash cutovite. Merisae nogu ku nekoa mlada moma naturena so livanto.

Neret je chisto Makedoncko Pravoslavno selo. Ima chetiri crkvi. Naistara crkva je Sveti Tanas, napravena shesnaestio vek. Posle nega je Sveti Nikola i Bogorodica i naiposledni napraven je manastiro Sveti Luka. Vo postarite godini imae pomali crkvinia. Koga se namnozhi naselenieto, togash pochnae da pravat pogolemi crkvi.

Natre vo seloto techat tri reki. Dervenckata, Drenckata i Kaznofckata. Podolu ot seloto ima i drugi reki, Rachishcheto, Sedom Kladenckata i sati se meshat na edno i ga pravat golemata reka sho ga vikat Greshina, koito techi krs Lerinckoto pole i se mesha so rekata Crna vo Vardarckio del na Makedonia.

Vo postaroto vreme seloto imalo blizu tri hiliadi zhiteli, pet stotini kuki, imashe dvaese i edna vodenica sho melea brashno, imashe i shes valici sho valae sheaci i velenca. Togash narodo noseshe sheachni plachki, giurdi i sheachni pantaloni i nogu drugi raboti.

Vo seloto Neretci se zanimavae so oralia, edni plodea imanie, kozi, ofci. Mazhite odea na chuzhina. Vo staroto vreme odea da rabotat vo Rumania, vo Bogaria, vo Anadolo, edni odea vo Sveta Gora. Na poveketo Neretci zanaet mu beshe bichkiata. Odea po selata i koi imashe drva za bichenie

mu gi bichea. Imashe i ot drugi sela sho bichea ama nashite Neretci bea prechueni i sati gi sakae i mu davae rabota. Tia sho odea vo Sveta Gora berea maslinki, kopae po loziata i nogu rabotae vo planinata, sechea drva. Letoto se vratea vo seloto i se zanimavae so domashni raboti – oranie, sadenie chenki, bobovie, krteli, drva branie za zimata. I koga ke gredeshe esenta odea pak vo Sveta Gora. A tia sho plodea zhivo imanie koga gredeshe zimata kozite gi nosea vo Shkia oti vo seloto fatvashe nogu snek i nemozhea da gi ranat i zatoa gi nosea vo Shkia. I proleta se vratea pak vo seloto.

Neret je dosta staro selo. Za zhalos nemame tochno podatoci koga se zaseli seloto vo mestoto deka se namerva sega. Vo postaroto vreme nemalo selo deka se namerva seloto sega. Imalo selo vo Lasheica koito izgubilo neznam po kakof nachin vo toa mesto nogu nashi Neretci. Koga gi orae nivieto naiduvae nogu zamancki raboti, zemneni kiupovi i grnca i drugi raboti. Seloto pochnuvalo ot mestoto sho go kazhvame Koblica, Vergori i Lasheica. Nemame podatoci koe mu beshe imeto na seloto ama koshcho se izgledva treba da se vikashe Lasheica oti toa sato mesto se vika Lasheica. Imalo i drugi pomali sela tamo okolu, imalo naselenie vo rudinie.

Imashe zaseleni i vo Gagachka, koito tamo imae i crkva, beshe isturena, oshche stoea stisovite i kamenieto. Tamo na toa mesto imashe niva Mitre Eftof i ne go orashe toa mesto oti bilo vakafcko. Tamo imame i nie Katinte gradina. I oshche stoe kamenieto ot crkvata. Ne se gleda da beshe nogu golema. Imashe i drugo selo vo Selishche karshi

Manastiro Sveti Luka. Tamo zhivele nashi prededofci i se kazhvale Shugarefci. I na toa mesto imame nashe mesto koito sega taka e ostaveno, nikoi ne go rabota. Naselenieto sho beshe vo Gagachka, poveketo mesto beshe na Stogioite, koito i nie imame rodninsfo so toi soi. I zatoa imame i nie mesto tamo.

Imashe selo i vo Lopushec. Imashe tamo ostanati grobovi koga doidoa Turcite vo Makedonia. Nekoi Turchin go napravi nini chiflik i plodel imanije.

Isto imashe golemo selo pred i da stignish vo Neret nekoi pet kilometri. Se vikalo Marena. Grobovite oshche stoea i duri do nasheto vreme. I tamo naiduvat nogu zamancki raboti. Imalo i golema crkva i koga da odeme za vo Lerin narodo se krsteshe koga ke stignuvash na toa mesto i den denes nogu lugie oshche se krstat. Kako zagubi toa selo tamo i kako zagubi seloto Lasheica vo nasheto mesto ne je poznato. Edni kazhvat fatila nekoja boles koito ga velea panukla. Izumrel nogu narot. I tia sho ostanale zhivi se preselile po drugi mesta.

I za deneshното ime na nasheto selo sho se kazhva Neret bilo doideno ot Turckio zbor Nered i po sati knigi se pisuva Nered, a nie si go vikame Neret so 't' ne so 'd'. Koga doshle Turcite vo Makedonia na cheternaestio vek doshle vo nashto mesto i ne nashle nikakva zhiva dusha vo seloto Lasheica i rekle Nered, nema nishcho. Na Turckio ezik toi zbor saka da kazhi pusto mesto ispusteno. Ovoa mi go kaza eden moi priatel Risto Bozhanin koito mu imal kazano ninite dedoi. Koga mi kaza Risto jaska opita Turci sho rabotae so

sin mi Tanas. Zaedno i tia kazae toi zbor na Turcki saka da kazhi neshcho ispusteno. Mozhi otoi zbor da doide imeto koga pochna da se naselva poftorno seloto deka se namerva denes. Jaska opita eden druk starec, Krsto Stamenof. Toi pripolaga imeto da doshlo ot nekoj Vlasi. Gredele tamo so ofcite i go vikale toa mesto Nerotopo, oti imalo nogu voda. Na Grckio ezik nero se vika vodata. A drugi kazhvat bile nogu mali selca naredeni i nekoj sho gredele ot drugi sela velele gledai kako se na ret, a edni kazhvat nemale nikakof ret vo seloto i zatoa go vikale seloto Neret. Kako doide imeto ne mozhime da kazhime tochno. Ot koi zbor se nareche da se vika Neret nema ostanato nekoj spisanje od nashite postari dedofci, oti tia godini narodo ne odeshe na skola da se uchi pismo. Turcia stoesho pet stotini godini vo Makedonia. Ne se zagrizhi da go nauchi pismo Risiancko narot, i zatoa ne mozhime da dokazhime tochno kako doide imeto na nasheto selo i na nogu drugi sela vo Makedonia.

Staroto naselenie mozhi da zboruvasho druk ezik zashoto nogu mesta okolu nasheto selo gi vikame koshcho gi naidome iminata ot postarite kako gi vikale, i ne znaeme sho znachat tia iminia. Imame nogu takvi mesta i ke kazha nekoku ot nif: Chuno, Koblica, Vergori, Lasheica, Gagachka, Lashinata, Pagiurovo, Maklinieto, Mirashica i nogu drugi. Ovia nekoku iminia se ostanati ot staro Makedonski ezik.

Denes deka se namerva seloto treba da pochna da se naseluva ot koga doidoa Turcite, oti staroto selo sho beshe vo Lasheica beshe ispusteno, mozhi ot bolesti, mozhi i ot

nekoj bogiovi, oti na nashata zemia Makedonia ima videno nogu bogiovi so stavae vo tia mesta. Planinckite sela se naseleni posle Turckata okopacia. Poveketo nash narot zhiveshe po poliniata. Koga doidoa Turcite mu gi zea nivieto na nogu. Mu gi zevae zhenite, sestrite. Mu gi zevae mashkite deca, gi poturchvae, i gi kazhvae janichari. Nekoju aku imashe ubava kerka mu ga zevae. I taka nashio narot beshe prenuden da go napushchi rodnoto mesto i da odi da se preseli vo drugi mesta daleku ot Turcite.

Mu gi ostavae nivieto na Turcite i odeo vo planinieto deka naiduvae podobro mesto. Tamo se zaselvae. Sechea drva vo planinata. Si napravvae kalivie za da se chuvat ot stut i ot dozhdjovite. Prvo pochnuvae da plodat imanie, kozi, ofci, i posle sechea mesta ot planinata i goreo drvata. I si otvorvae nivie za da si sadat sho mu e po istizno. I taka pochnae da se pravat novi sela po planinckite mesta. Vo nashto imashe nogu kalivie okolu satio sinor Neretcki i posle fatia da si pravat kuki i da se berat na edno mesto. I taka stanave poveketo sela. Ne znaeme tochno koa godina pochna nasheto selo da se naseluva na mestoto deka se namira sega. Koshcho pisa pogore, staroto selo sho beshe vo Lasheica beshe ispusteno i Turcite go kazhvae sato toa mesto Nered dan zaginato i taka oстана imeto i dur do denes.

Koi bea prvite sho pochnae da pravat kuki vo deneshното mesto deka se namerva seloto ne je poznato. So sefte imalo samo shes kuki. Samo mozha da kazham za nashi prededofci kako doshle i se preselia vo Neret. Ot mashkata strana na nashio soi nekoju dedo doshol ot Vodenckio kraji i se

preselil vo seloto Selishche. Toa selo ne bilo ispusteno. Točno imeto ne mu go znaeme kak se vikashe i dali ninata zhenas beshe ot staroto naselenie. Ama koshcho se gleda nivieto sho gima vo seloto se naedno so drugite nashi selani koito bile eden soi Tanasoite, Gazilainoite, Chapkunoite, i nogu drugi ot Gornata Mala.

Togai tia godini ne drzhea edno prezime. Mu go zevae za prezime na dedoto imeto. Ako da se vikashe Tanas, dedoto i mladite gi vikae Tanasoi. Taka bea prezimniata tia godini. I zatoa gi e nogu teshko da go naidish kako ti drzhi pokolenieto. Eden ot starite, Done Chapkunof, toi kashvashe oti sni bile ot eden soi i toi soi se vikale Shugarefci ot zhenckata strana i koito go imame zeno i prezimeto sho se vikame Katini. Nash prededo bil Prilepchanec. Izbegal ot Prilep i doshol se preselil vo seloto Mala. Togash nemalo Turci vo Mala. Nakupil stoka vo Mala i tamo se ozhenil. Za malka i mu se rodi edno chupe i go krsti Kato. A toi se vikashe Lekso Klanchef.

Koga doshle Turcite vo seloto Mala i tamo pochnae da go gonat nashio Makedoncki narot i nogu ot Makedoncite pochnae da begat otamo i da se preseluvat vo drugi sela. Nogu oshle ot Mala vo Turie. Edni se preselile i vo Neret i togash dedo Lekso i toi se prenudil da ga napushchi Mala i da se zaseli deka nema Turcko naselenie. Znaeshe ka go terorirae narodo Turckite pashi vo Prilepckata okolia, ka mu gi zevae decata na Risianite i gi pravea janichari, mu gi zevae kerkite vo Turckite haremi i ubavite nevesti, i zatoa ne sakashe da zhivi vo Mala zaedno so Turcko naselenie. I

kerka mu Kata, ka pochna da rasti, bila nogu ubava i se misleshe koga ke porasti pogolema da ne mu ga grabnat Turcite. I taka se krenal otamo i doshol vo Neret i napravil kukia na mestoto deka se namerva denes nashata kukia sho ga napravi mojo tatko.

Togash imashe golemi planinie okolu seloto i gredite sho gi poseche za kukiata bile posecheni ot Pagiurovo i Gecoa Padina. Koga doshol dedo Lekso vo Neret doshol so nego i eden nin priatel koito i toi bil ot Prilepckata okolia. Se vikal Kapilico i napravil kukia vo Kapolichoa Mala, i ot ninoto ime sega se vika tagia mala Kapolichoa. Koga doide dedo Lekso vo Neret bil nogu rabotlif i nogu stopan. Napravil nogu nivie i livagie vo naidobrite mesta. Togash ga sechea planinata, gi gorea drvata, i pravea novi nivie, i zemiata alai ne beshe nikogash strabotana. Nogu bereket mu se rodvalo. Napravil nogu lozia deka e nivata nasha, na dabo tamo napravil kaliva i plodel ofci. Za kuso vreme stanal nogu dobor chorbadjia. Deko e mestoto sho go vike Valeec, na toa mesto napravil valica, i zatoa sega toa mesto se kazhva Valeec. Ot valicata go ze imeto i sati togash odele da vale velencinia i sheaci kai dedo Lekso.

Koga poraste golema kerka mu, Kata, stanala nogu lichna. Bile poulaeni bekiarite po nega. Eden bekiar ot Gornata Mala ot Shugarefckio soi bil nogu mangup i mu ga pobara na dedo Lekso kerkata. Se vikashe po ime Kosta. Imal i drugi brakia i doide zet na kuki vo dedo Lekso oti dedo Lekso nemal drugi deca. Koga doide zet na kuki i sati go velea Kosta Katin i taka ot nego i ot baba Kata ni oстана

prekaro Katini. Dedo Kosta imal pet kerki i naiposle mu se rodil dedo Stoiche na moio tatko. Tatko mu dedo Lekso zhivil sto i edinaese godini. Izvashol novi zabi. Dedo Kosta zhivil sto i pet godini. Dedo Stoiche nablizal sto godini. Ovia mi gi raspravashe tatko mi i moita baba Mara. I taka pochnae da rastat selata.

Sati sela si kladoa sinori dodeka da ima pravo. Sekoe edno selo da go rabota mestoto. Nashto selo Neret se granichi otkai istok so seloto Krapeshina, ot zapat so selata Turie i Trsie, otkai severo so seloto Nevoleni i KalugERICA, otkai juzhnata strana so selata Bapchor i Lagen.

Vo Turcko vreme satio sinor Krapeshki beshe Turcki chiflik. Go imashe eden Turchin deka beshe staroto selo Marena. Turchino ne mu gi rasipa grobovite sho bea ot staroto pleme. Vo Marena go rabotashe. Sato mesto okolu grobovite bea ostaveni.

Druk Turchin go imal Lopushec za chiflik i plodel imanie. Go zevae Makedonckio narot da mu rabota samo za lebo. Aku vidvae nekoa ubava devoika ga zevae. Nogu takvi sluchki se sluchia vo Risianckio narot. Edna takva tragedia stana vo Bitolckio vilaet. Ednasi moma beshe armasana za edno momche ot ninoto selo. Se vikashe Spase. Na momata imeto mu beshe Cveta. Bila nogu lichna i ubava. Rabotale po nivieto i Cveta oshla da nalee voda. Na pato ga stretna eden Turchin aga, i ka ga vide toku lichna ga grabna i ga zanese vo ninio sarai. Sakashe da ga pravi nina zhena. Koga nauchi armasniko Turchino sho mu ga ze Cveta se uzhalo nogu. Nauchi i brat mu na Cveta i toi nogu se naluti. Mu otide na

Turchino da mu rechi da ga pushchi Cveta i Turchino mu veli "Cveta ke bidi moa zhena". Se vrati brat mu na Cveta doma i so armasniko Spase reshi da odat noshia vo Turckio sarai da ga uslobodat Cveta. Zedoa pushki i mu otidoa. Ubia nekoku Turci sho chuae, vlegoa natre i ga zea Cveta naza vo seloto. Stana sut vo Bitola ot svetckite konsoli i mu ga vrati Turchino naza Cveta na Spase. I reshia odma da pravat svadba. I Turchino nauchi sho den ke bidi svadbata. Ze nekoku Turci so nego i otide vo seloto na Cveta. Stavashe tamo golema veselba. Sati bea radosni i veselni. I koga trgnae da odat vo crkva za da gi venchat mladite i togash stignae Turcite vo seloto. I togash stana golema borba pomegu rodninite na Spase i na Cveta so Turcite. Ot radosna svadba stana krvava. Padnae ubit i brat mu na Cveta, Spase i nogu drugi nini rodnini. Se ubia i nogu ot Turcite. Padna ubit i toi sho ga imashe zeno Cveta. Ostana vo istoriata taja svadba. Makedoncka Krvava Svadba ima bukovi pisani za tagia svadba.

Ovoa stana vo pobliznite godini. Vo postaroto vreme stavae nogu poloshi raboti. Turcite ne go smetae Risianckio narot. Sho sakae toa mu go pravea. Mu gi zevae zhenite na Risianite, mu gi zevae kerkite, mu gi zevae sestrite, i zatoa nogu gi zevae pushkite i odea vo planinata noshiata. Slegvae vo selata deka imashe Turcko naselenie, mu gi palea kukite, mu gi ubivae familite, mu gi palea nivie koga blizhea za zhnatie, i deniata se kriea po planinite. Turcko asker odeshe da go goni ama beshe nogu teshko da gi fatat. Turcite gi gorea Risianckite sela aku naukvae ot tamo se kariat aiducite.

Aiduci gi kazhvae tia sho gi zevae pushkite i sho ne sakae da sklonat na Turckoto ropsvo. Bea tia prvi godini nogu teshki za satio Risiancki narot.

Blagudarenie togash na Ruskata drzhava. Nogu pati se udirashe so Turcia, i Turcite go gubea bojo i sakae da pravat mir so Rusia. I togash Rusite mu vелеa na Turckio pasha aku saka da naprave mir pomegu Rusia i Turcia da mu se dadi plno pravo na sat Risiancki narot sho go ima okopirano Turcia, slobodno da si ga sluzhi verata, i Turcite da papsat da go terorirat Risianckio narot. Aku ne se soglasite so via tochki poftorno ke vi otvora druk boi. Vide, ne vide. Turckio pasha sultano sho ga rakovodeshe celata Turcka imberia dade zapovet da papsa teroro protif Risianckoto naselenie i da mu se dadi pravo da si ga sluzhat slobodno verata. I taka Turcite papsae da pravat losho na Risianite.

Ot druga strana se plashea i ot aiducite. Ima nogu pesni sho se peea vo Makedonia za aiducite i taka Risianite pochnae da si pravat crkvi. Samo edno ne gi ostavae da gi pravat nogu visoki da ne bidat povisoki ot ninite djarii. I togash nashite Neretci ga na pravia crkvata Sveti Tanas. Alai ne gi ostavae da gi pravat visoki. Kopae nekoku metra udolu vo zemi i taka e oshche crkvata Sveti Tanas. Slegvash nekoku skali udolu za da vlezish vo natre. Isto taka e i crkvata Sveti Nikola. Otogash na vamo Turcite zastanae da pravat zulum i da go machat Risianckoto naselenie.

Do togash sho sakae toa pravea. Nogu narot vo Balkano go imae so sila poturcheno. Mu ga imae menato verata. Edni so sakanie samite ga menvae verata.

Ima edno selo blizu do seloto Bapchor. Sati selani bea poturcheni. Seloto se vika Zherveni. I nogu drugi sela vo Makedonia se imae poturcheno. Edni na zor a drugi na sakanie. Ot koga se dade zapovet ot sultano da papsa teroro protif Risianite, Turckite pashi sho bea vo Balkanckite drzhavi zedoa podobri da se pravat so Risiente ot edna strana ot zakono sho go dade sultano i ot druga strana se plashea ot aiducite oti sati planini bea naplnati so aiducki cheti i mu pravea nogu losho na Turckoto naselenie.

Imashe edni Turci sho ne sklonvae i sakae da pravat koshcho bea ucheni prvite godini, ama nogu ot nif si ga izgubia zhivota. Imashe i ot Risianite resheni mazhi koito ne mu se plashea, gi fatvae, gi ubivvae, i sakae da gi zasipat vo zemi bes da gi vidi nikoi.

Edensi Turchin bil doiden za poliak vo nasheto selo i mu se falel na nashite selani oti Neret ke go pravi nini chiflik. Nogu Neretci se plashea ot nego. Eden den mu go otepal bisheto na edensi nash selanec koito se vikashe Giorgi Mechkaro. Toi imal otepano mechka so baltiata i zatoa go vikae Mechkaro. Bil za drva da beri vo planinata. Si go ostavil magareto da pasi na ednosi mesto i pochнал da sechi drva. Koga oshol da go zemi magareto za da si gi tovari drvata, puli mechkata da mu go jadi magareto. I togash oshol so baltiata, ga otepal mechkata, i taka mu oстана toa ime. I sato nino pokolenie se vike vo seloto Mechkarosite. Ponapre se vikale Nichoi.

Koga nauchi Giorgi Turchino sho mu go otepa bisheto, nogu se nalutil. Go nashol Turchino i mu veli "Zasho mi go

otepa bisheto?" I Turchino mu rekol "Taka sake bre giaur." Na Risianite Turcite mu vikae giaur. I Giorgi mu rekol "Dobro bre Turcko kuche, skapo ke mi go platish ova sho mi go napravi na mene. Toi sho go imash vo pantalonite ke ti go secha i ke ti go klada vo mucka."

Turchino imal vo seloto nekoa ljubovnika i sekogash odel tamo. I Giorgi so nekoj nin priatel go trazhele noshiata koga odel tamo i koga doshol edna vecher predi da vlezl vo kukiata na ljubovnikata go fatia. Mu ga vrzae muckata i racite i go zanesoa daleku ot seloto. Toa mesto deka go zanesoa sega go vikame Kadiof Rit. I tamo mu gi posekoa racite i nozite. Mu ga sekoa i mashkata nareda i mu ga kladoa vo mucka koshcho mu imashe recheno Giorgi porano. Go ostavile tamo da se machi duri da mu izlezi dushata i setne go zasipae vo zemi. Ovia mi gi raspravashe edensi ot ninio soi, Laze Mechkarof.

Takvi ubisva stavae i po drugi sela. Nashite Neretci imale ubieno i nekoisi druk. Se vikal Taro i go imae zakopano predi da vlezish vo seloto. I toa mesto oshche i sega go vikame Tarof Grop.

I vo poslednite godini stana edno ubisvo vo Neret. Ubia eden golem pasha ot seloto Mala. Gredel vo Neret sekogash da go gostat i da go napivat. Poslednite godini imashe izlezene nogu komiti po planinite sho se biea protif Turchino za da se oslobodat ot Turckoto ropsfo.

Vo Neret edna Nedelina imashe svadba. Se zheneshe Risto Giandrichin. Togash doshol i Velia vo Neret i oshol na svadbata. Svadbarite igrale oro vo gumnoto na Kalinte. Ka

otide tamo i Velia mu dashle da jadi i da pie i pushkata ga imal vo skuto. Tamo imalo i nekoku nashi Neretci sho bea komiti, Kote Avramof, Tanas Trpchef i nekosisi ot Giorgiofiot soi. So ni bil i eden Lagenec, se vikal Mitre Donichin. Ka se iznapil Velia pochnal da psue. Narodo go beshe stra da mu pregori, bil nogu nishanlia na pushkata. I Lageneco Mitre mu namanal na lugieto sho bea okolu Velia da se istrgnat na strana i togash trgna so pushkata i go ubi Velia i komitite izbegae otamo i narodo se uplashi i sati si otidoa po doma.

Koga naukoa Turcite sho go ubia Velia vo Neret doshle so golema voina da go zemat teloto na Velia i da go izgorat seloto. Doshle vo Neret, go zea teloto na Velia i tia sho go nosea plachea i mu velea:

*“Velia Velia drvo nishanlia
sho ti beshe tebe vo Neret da odish
kurshum da te jadi ot loshi dushmani”.*

I ovia lafoi sho mu gi velea na Velia gi napravia pesna i e pisana vo nogu knigi Makedoncki.

I ka doide Turckio asker vo seloto i sakashe da go gori seloto, togash bil kodjobashia Traiko Kimef. Go opitae nego koi go otepa Velia i toi mu rekol komitite go otepae, ne go otepae nashite selani. I tia mu rekoa kazhi ni deka se kariat oti ke go zapalime sato selo i ke te ubieme i tebe. I togai Traiko za da go spasi seloto i ninata zhivot mu kazal deka bea

skrieni komitite. Bile vo kukiata Gazilainova vo nashata mala. Tamo zhiveshe i Traiko blizu do taja kukia.

Doshol Turckio asker vo nashata mala i ga obikoli kukiata. I Turckite oficeri pochnale da mu vike na komitite da izleze da se predade. I tia ne sakale i pochnae da pluskat i pochna golema borba pomegu nif. Edni frlae ot gornite odai a drugi kopae da napravat dupka na stiso za da izlezat ot natre. Ka vidoa Turcite sho ne sakat da se pridadat, doshle karshi nashata kukia. Tamo imame edno mesto dedo mi Stoiche imal posadeno topoli. Posekle ot pomalite i napravile skali za da se kachat od ozgora na chatiata za da mu kladat ogan na kukiata. Se kachile gore, frilile gazie natre vo kukiata i ga zapalia. Komitite ga dupile kukiata i pochnale edni da begat ama koku sho izlegoa nadvor okolu imashe asker i odma gi ubia. Kote Avramof ostanal natre vo kukiata da se bori do posledno i tamo izgorel. Mu ga nashle samo shkenbata, drugoto telo izgore.

I taka se spasi seloto. Ne go izgorea. Ama Turcite sho zhivea vo Mala go pizmea narodo Neretcki. Nogu pati mu go fatvae pato na nashite selani i nogu Neretci imae ubieno. I nashite koga sakae da odat vo Lerin ne vrvea krs Mala toku odea preku Padinieto sho go vikame ednosi mesto nat Krpeshina. Edni odea preku Ostrivor i preku Lopushec. Turcite otishle nekoj pat na Rido Ostrivor i mu go fatia pato na tia sho odea vo Lerin preku Lopushec. I tamo ubia dosta Neretci. Go ubia eden sho se zhena ot Novachkoite. I nogu drugi poloshi neshcha stavae po drugi sela. Otko Turcia mu dade malu pravo na Risianite da si ga sluzhat slobodno

verata pochna eden pomiren zhivot pomegu Risianite i Turcite. Imashe sho stavae pak loshi raboti ama ne ko ponapre.

I vo tia starite godini nashto selo stana nogu golemo. Se naseli nogu narot. Imashe nogu doideni sho se naselia i otkai Ipiro i ot nogu drugi mesta, i taka stanalo nogu golemo selo. Staval i pazar vo Stredata i vo Nedelata. Gredele sekakvi tragofci i prodavale sekakvi raboti. Gredele i Turcite da prodavat sekakvi emisi, lubenici, peponi i sekakvi jadovishcha. I narodo beshe nogu vesel. Aku bea po Turcko ropsfo, nogu imae Turci priateli. Na svadbite gredea Turcki svirbachi da s'firat. Pochnae da zhivat priatelcki. Nashite odea Turcki voinici. Se naukoa da govorat po Turcki. I taka ne mu beshe nogu machno ku prvite godini. Pochna nashio narot da si gi sluzhi Risianckite obichai slobodno.

Obichai

I sega ke rasprava za nasheto selo kako zhivea vo staroto vreme, sho obichai imae, i kako i nie pomladite stignafme nogu obichai da gi sluzhime na nashite prededofci. Ke pochna ot novata godina. Togash nashite dedofci odeo so staro kalendar. Praznicite gi sluzhea na vetofio kalendar. I poveketo praznici bea zimata. Togash fatvashe golemi snego i vo nasheto mesto. Segae e nogu izmenata klimata. Togash snego fatvashe nogu pati oshche ot kai Mitrovdn.

I togai sati si gimae sfrsheno rabotite i sekoa vecher se berea po kukite. Jadea i piea. Starite mu kazhvae prikazni na pomalite. Zhenite i chupite pletea chorapi, faneli. Tia sho imae chupi pravea ruo. Trebashe chupata da ima gotovo ruo za koga ke se mazhi. Trebashe da ima poveke ot pedese rala chorapi sopleteni i drugi toku pregachi vlneni tkaeni i zhencki koshuli platneni za koga ke se mazhi da gi darva rodnite na zeto i ninite rodnini. I taka zhenite imae stalno rabota cela zima. Stavae rano da pletat, da tkaiat sheaci, da tkae platno za koshuli zasho staroto vreme sati nosea domashni tkaeni plachki i mazhite i zhenite.

Zimata mazhite se zanimavae so imanie, da go naranat, da go napiat voda, da posechat drva za sobata. Edni sho imae kozi odeo da gi pasat. Poveketo sho drzhea imanie imae kalivie po nadvor i tamo spiea. Ot doma familite mu nosea jadenie. Vo starite godini imashe premnogu kalivie okolu seloto zasho poveketo plodea zhivo imanie, kozi i ofci. Togash tia godini nasheto selo imalo nogu ubavi lozia. Pravea nogu vino i rakia. I zimata koga se berea po kukite

pechea kosteni, krshea katici, piea vino i rakia i pochnuvae da peat narodni Makedoncki pesni. Togash nemae radia i televizia da se zanimavat so ni. Togash veselbata mu beshe pesnata, prikaznite i orata i ubavite obichai sho si sluzea vo seloto.

Koga zavrshashe starata godina eden den pred i da doidi novata godina, decata vo seloto i vo sekoa edna mala imae napraveno dupki metro i pol so dve metra shiroki i poveke ot polovina metro dlaboki. Tia dupki mu bea gotovi ot koga ga sluzhea na Bozhik koleda. Nasheto selo beshe predeleno na devet mali. I sekoa edna mala simae decata napraveno dupki i odea po kukite, berea drva i roshki za da ga zapalat dupkata na vecherta predi da doidi novata godina. Nogu deca odea po kukite i kradea drva na vecherta. Se sobervae sati ot sekoa mala i zapalvae oganie i okolu ogno mladite igrae ora i peea Makedoncki narodni pesni.

I koga gredeshe novata godina pomalite deca odea po kukite i domakinkite izlegvae i mu davae chenka varena, edni mu davae kosteni, portokali, katici. Nekoasi domakinka mu davashe boboni, lokumi i drugi raboti. Edni domakinki gi vikae decata natre vo kukiata i gi navrtvae da mu ga zapeat edna pesna koito ga peea decata. Na toi den toi den go vikae Suroa i pochnuvae decata da mu peat “Surovica gabrovica gabro konio viavashe takofio mu se mavashe”. Stari zheni pulea mladi zheni. Arzhea za nego. Se drzhea. Ga pominvae sata mala i posle si odea po doma plni torbiniata so chenka i so drugi raboti. Aku ne gi dogorvae drvata na vecherta tia

drva so mu artirisvae gi prodavae i parite si gi delea pomegu nif.

Koga osunvashe novata godina pogolemite deca i nogu mladu zhenci se berea vo selckoto kafene i tamo se pravea shkinari. Se oblekvae vo sekakvi plachki. Se oblekvae edni vo zhencka nosia. Drugi se pravea giupci, giupki so sita na ramo. Dva mina se pravea zet i nevesta; nevestata so cipa na liceto. Eden se oblekvashe vo popcki rasi. Zevashe i edno malo kotle so voda i edna kiska basilok. Vo raka druk se praveshe ku doktor. Edni klavae starcka nosia. Se ovivae so ofcini kozhi. Klavae surati na liceto za da ne se poznavat. Na polovinata imae dzvonci, klukashki za da mu djrnge koga ke odat nis seloto. Edni pati zevae nekoj so gaida da mu sfiri i koga ke bea gotovi pochnuvae da shetat krseloto. Odea po Vasilofci oti toi den gi e Vasilof Den i domakinkite mu davae vina, rakii, sireninia, mesa, slaninie. Pominvae po sati Vasilofci i sobervae premnogu jadovishche. Koga vrvea krseloto grmeshe sato selo ot dzvoncite i klukashkite. Kuchiniata ne zastavae da laat.

Koga zavrshvae se vratea so sato zairie vo kafeneto. I tamo klavae edensi sho znae da gotvi i sati mesa i slaninie sho imae sobrano mu gi gotveshe za na vecherta da jadat i da piat. Sobervae i nogu para. Toi sho beshe napraven nevesta mu bacvashe raka na domakino i na domakinkata i tia mu davae nekoa para.

Se pravea na bashka i pomalite dechinia. Koga vrvea shkinarite po seloto malite dechinia i chupinia nogu se

plashea koga gi pulea so sekakvi surati i so klukashkite da rope. Na ni gi beshe stra da izlezat nadvor na pato.

Posle pladnina sato selo, malo, golemo, odea na stret selo i chekae koga ke doibat shkinarite za da pochni veselbata. Ot parite sho gimae sobrano, shkinarite platvae sfirbaddji za da mu sfirat i zaedno so sfirkite izlegvae ot kafeneto i odea sati zaedno na stret selo, tamo deka beshe narodo sobran. Toi mesec fatvashe golemi snegovi na pati. Imashe poveke ot edno metro. Ama narodo ne mu se splasheshe. Se oblekvae so podebela nosia i odea da se razveselat deka beshe oralishcheto. Shkinarite odea, go ga zea snego za da mozhat chupite i po mladite da igrat oro na pati. Imashe nogu shkinari, napraveni poveke ot pedestina dushi. Edni sho bea oblecheni vo starcka nosia gi naznachuvae za sudii. Oti nogu ot selanite zasmea, odea, mu gi kradea tia sho bea oblecheni vo zhencka nosia, gi fatvae, i tia sho gi sudea gi kaznuvae da platat edna suma pari zasho mu ga ustrami chupata.

Pochnuvashe oroto i sati shkinari se fatvae na oroto. Popo so kotleto odeshe po narodo i so basiloko gi prskashe lugieto ku popo sho gi prska vo crkva so jazmo. I koscho igrae sati oro nekoi ot shkinarite zevashe nekoi sho beshe oblechen vo chupincka nosia i begae i togash drugite shkinari trchae da go fatat. I klukashkite ropae, narodo se smeeshe. Po malu vreme go fatvae toi sho ga ukradi chupata i go nosea pri sudiite. I tamo mu velea da ga zemi chupata za nevesta. I popo odeshe, gi vechashe. A nekoi ot selanite sho ne beshe napraven shkinar i odeshe da napravi smea zevashe

nekoa ot chupite i manata begashe za doma. Trchae shkinarite i po nego, go fatvae i nego go nosea na sudo. I togash sudiata go kaznuvashe da plati edna suma pari zasho go ustrami chupeto. Nekoi padinashe manata bolen i toi sho beshe napraven doktor odeshe manata da go lekva. I taka se veselea duri na vecherta. I koga zavrsvashe veselbata shkinarite zaedno so sfirkite odea vo kafeneto, gi slekvae shkinarckite nosii. Jadenieto mu beshe gotovo i pochnuvae da jadat i da piat i da igrat ora. Celata vecher ga pominvae so veselba.

Na shesti Januari beshe prazniko Vodici Ristovoto Krstenie. Sati odea vo crkvata i tamo popo gi izvavashe ikonite na svetcite. I popo vikashe za pomosh na crkvata i za zdravie koi saka da zemi svetec i da odime nadvor ot crkvata da go peeme Ristosovoto Krstenie. I togash narodo pochnuvae da taksuve pari za da go zemat sveteco. Imashe edni nat davae poveke pari i toi sho ke taksuvashe poveke pari toi go zevashe sveteco. I koga ke zavrshvae so svetcite popo odeshe napre i po nego sati. Tia sho imae zeno svetci odea na stret selo, tamo deka pravea ora i veselbi. Pitrupo ot crkvata imashe zaneseno edna masa i nat masata eden golem kotel so voda i edna kiska basilok. Odea tamo deka beshe masata kladena. Tia sho imae svetcite pravea trkalo okolu masata i drukio narot se sobervashe okolu. I popo vo strede pochnuvashe da pee i da go kapi krsto ot Ristos natre vo kotelo i so basiloko pochnuvashe da go prska narodo ot vodata. Toi adet mu beshe aku te nakisni popo so taja voda bila dobra za zdraviето.

I koga ke zavrshvashe popo so Ristovoto Krstenie i sati pak naza se vratea vo crkvata, pitrupo ot crkvata vodata sho beshe vo kotelo mu ga deleshe na narodo. Sati domakinkite si nosea so nif nekoa chesha ali shishe, zevae otaja voda i ga vlea jazmo. Koga si odea doma zevae basilok i ga prskae kukiata i aurieto deka mu lezheshe imanieto. Nekoisi sho beshe bolen go napivae otaja voda. Chuvae malu i proleta odea po loziata da gi naprskat za gospo da mu dadi golem bereket. Isto i koga gredeshe Giurgof Den, odea po nivieto, naprskuvae so taja voda.

Po drugi mesta inaku go pravea Ristosovoto Krstenie. Odea vo rekata, go frlashe popo krsto vo natre i nekoku mladi vlegvae natre i koi ke go naiduvashе krsto so nego shetashe ot kukia na kukia i narodo mu davashe pari. A vo nasheto selo popo samio odeshe po kukite so krsto i bereshe pari i bop.

Posle prazniko Vodici, drukio den, sedom Januari je prazniko Sveti Jovan. Isto na toi den nashite selani se pravae pak shkinari ku na nova godina, na pati podobro ot novata godina. Samo sega odea po tia kuki sho imae iminia da se vikat Jovanofci. Veselbata beshe ista ku na novata godina.

Na osomnaese Januari je prazniko Sveti Tanas. Tanasofci go sluzhea toi den a pak i sato nasheto selo go sluzheshe toi den za naigolem praznik. Sekoa edna familia trebashe da podari neshcho na crkvata Sveti Tanas. Tia sho imae ofci podarvae po edno mashko jagne a tia sho nemaе ofci chuvae po edno petle za da go podarat. Toi den na sveteco Sveti Tanas gi nosea podarocite na crkvata i tamo

imashe lugie odbrani ot seloto crkvenckata uprava. Zaedno so selckata uprava naznachuvae nekoku mina za da osluzhat na toi golem praznik za nasheto selo i tia sho bea otbrani da ga terat taja rabota. Toi den gi velea kurbandji i tia gi zevae jagniniata, gi kolea, a drugi klavae kazani za da go sfarat mesoto da zgotvat mandja za sato selo. Aku imashe nogu podaroci tia sho artirisvae narodo gi otkupvashe i parite ostavae za crkvata. Isto taka i petlite narodo gi otkupvashe. I koga ke beshe gotova mandjata sekoa edna familia trebashe da odi tamo da si zemi jadenie. Koshcho kazhvae postarite deka e sega crkvata Sveti Tanas na ritcheto celo mesto bilo preplnato so narot. Tia sho gotvea klavale poveke ot dvaese kazani da varat oti tia godini Neret beshe nogu golemo selo. Vo seloto imashe Turcka policia ama ne go gibae narodo i tia se veselea zaedno so nashite selani.

Na sekoi praznik koga da gredeshe na koi mu beshe imeto odea rodninite i priatelite da mu chestitat za imeto. Vo nashite mesta ne go sluzhea rodenio den, go sluzhea imeto sekoi kako se vikashe.

Na krao Fevruari mesec blizheshe vremeto narodo da za posti ot mrsotia za golemio Risiancki praznik Veligden. I koga gredeshe toi den sho trebashe da zapostat za Veligden eden den porano mladite deca ot sekoa edna mala vo seloto odea vo planinata i sechea chetiri golemi gredi so chatal, na gornio krai sechea i pomali greduski. Gi nosea vo seloto za da napravat shenica. Sekoa edna mala simashe mesto deka si pravea shenica. Sekoa godina dupvae dupki za da gi zakachat chetirite gredi koito bea visoki blizu chetiri metra.

Gi stegnuvae da bidat jaki da ne se mrdat. I od ozgora klavae po slabi gredi i nad ni klavae roshki i nat roshkite klavae slama koito ga berea po kukite. Isto i sati famili si pravea pomali shenici vo dvorovite. Otkai ke beshe gotova golemata shenica vo malata sati mladi deca, chupi i nogu ot mladu zhencite odea tamo deka beshe napravena shenicata. Igrae ora i peea Makedoncki narodni pesni.

Toi den sinovite sho bea deleni bashka ot tatko i mu i ot maiki mu odea pri ninite roditeli da pobarat prostenie aku neshcho mu imae pogresheno. Snaata sakashe da sedni pokolena pret sfekoro i pret svekrvata i da pochni da veli proshchavai – "Tatko i ti maiko da me prostite aku vimam neshcho pogresheno." Sfekoro i sfekrvata mu velea prostenasi – "Da ni si zhiva i so zdravie da si za postime i so zdravie da si go prechekame Veligden." Nogu snai i sfekrvi cela godina ne zborvae. Toi den trebashe da pregorat da se uprostat oti ne chinelo da zapostat naluteni. Posle zaposo pak ke pochnuvae da se kare.

Toi den na malite mu davae postarite pari i sakae da se blizhat do nekoj rodnina za da mu dadi nekoa para. Tamo deka beshe golemata shenica na vecherta se bereshe poveketo narot ot sekoa mala da chekat koga ke ga zapalat shenicata i za da pominat pot nega tri pati za da ne fatvale bbi po doma i taftabidi. Decata sho ga pravea shenicata ne ostavae da ga zapalat rano. Go imae ku za stram aku ga zapalvae porano ot drugite mali. Bea gordelivi tia sho ke ga zapalvae naiposle. Pak na koleda i na Suroa koi ke stavae porano da ga zapalat dupkata samo falbi ke bea. Koga ke se

zapalvashe shenicata koshcho kaza ponapre sati vrvea pod nega tri pati i setne zevae raka i se blagosovee so dobro da si zaposte i so dobro da si go precheke Veligden. Na nekoisi zheni mazhite aku da ne mu bea doma, aku bea na chuzhina, mu velea "Gospo da mi ti go donesi pobrgo". I koi bea skarani ot do napre togash trebashe da si pregorat. I koga ke dogorvashe shenicata sati si odea po doma da gi zapalat domashnite shenici sho simae napraveno vo dvoro. Na nogu odea decata. Mu gi zapalvae porano aku da nemashe nekoj doma. I koga ke si ga zapalvae domashnata shenica si odea doma. Se uprosvae snaite so sfekrvite i setne vecherae za posleden pat mrsna mandja. I za dva meseci ke jadea samo posni jadovishcha.

I koga ke osunvashe Panadelniko gi poparvae sati misurki, lazihici, tavi, tepsi so goreshcha voda da ne ostani neshcho mrsno na ni. Oti aku zgotvat vo ne poparena tava eli tepsia ke bide greshni. Toi den go velea Chisti Panadelnik. Taja prva nedela jadea samo sirenie i ga velea Sirnata Nedela.

Pak chupite vo sekoa edna mala se berea zaedno. Pet ali shes chupi zaedno vo nekoa priatelka. I zapostuvae ot sati jadovishcha, nitu jadea nitu piea za tri dena. I tia chupi gi velea Tri Mirki. Na trite dena odee vo crkva, se prichestuvae i togash pochnuvae da jadat jadovishche postea za da mu se prosvale greovite i gospo da mu pomozhval da go dobie toa sho mисле.

Prvata nedela po Postite je prazniko Todorica. Sati varea chenka po doma. Bekiari i chupite odea vo tri kuki, mu

pobarvae chenka varena, ga vrzvae vo edna krpa i odea na crkvite Sveti Tanas i Sveti Nikola zasho tia bea poniski ot drugite crkvi. Za stavae edni ot ednata strana i drugite ot drugata strana i krpata so chenkata ga frlae preku crkvata i drugite ga fatvae ot drugata strana. Toa go pravea tri pati i setne si ga delea chenkata i na vecherta si ga klavae pot pernicata. I koga ke zaspuvae i vidvae nekoi son koe dete ali decata koe chupe ke go vidvae vo sono toa ke go zevale za momche. I decata koe chupe ke go vidvae taja vecher toa chupe ke mu beshe nevestata. Sho go sakae zevashe. Bea nogu radosni. Tia chupinia sho go sakae nekoe dete i go vidvae taja vecher litae ot rados. Istoto i decata. A pak tia sho ne si go vidvae toi sho si go sake drukio den bea nogu uzhalani. Istoto i decata. Aku nekoa chupa vidvashe nekoi rodnina na deteto sho go lubi pak beshe radosna. Nogu chupi ot nogu mislenie dali ke doidi vo sono toi sho si go saka da go vidi nemozhea da zaspas. Ne gi fatfeshe son i stavae ot postelata neprespani i bea nogu uzhalani. So takvi nadezhbi zhivea mladite tia godini.

Koga ke blizheshe da vlezi meseco Mart pochnuvae da se topat snegovite i narodo pochnuvasho da izlegva nadvor. Pochnuvae proletnite raboti. Selanite nashi vo Neret imae eden adet koito mu oстана ku tradicia. Mozhi i drugi dela da go pravea toi adet. Koga sfrshfashe meseco Shechko i utre denta ke vlegvashe Mart zhenite mu pravea martinki na pomalite deca, mu gi vrzvae na racite, edni vrzvae i na volovite. Martinki gi vlea eden konec bel i druk crven i gi zasukvae jobata zaedno i toi konec so dve kalari go kazhvae

martinka. Koga mu ga vrzvae na decata martinkata na racite eli na nozite mu vlea ke go nosite blizu eden mesec. I koga ke doidi dvaese i pet Mart, togai e prazniko na Bogorodica, toi den angelo ga blagosoi Bogorodica da go rodi Ristos, i togash ke gi izvadime martinkite i ke gi kladime nadvor na nekoe drvo. I noshiata ke doidat lastovichkite. Ke gi zemat martinkite i ke vi donesat bakshishi. I malite deca i chupinia chekae koga ke doidi toi den lastovichkite da mu donesat bakshish. Na vecherta predi da doidi deno maiki mu mu gi vadea martinkite ot racite i gi klavae nadvor vo dvoro na nekoesi drvo. I koga ke si legnuvae malite da spiat maiki mu mu imae kupeno neshchosi sho mu trebashe na decata i odea deka gimae kladeno martinkite, gi zevae martinkite i na toa mesto mu gi klavae bakshishite. I decata koga stavae ranoto odma odea nadvor da vidat sho bakshish mu donesoa lastovichkite. I bea nogu radosni i samo se opitvae edno so drugo sho bakshishi zedoa.

Imae i eden druk adet sho go pravea. Koga gi pravea martinkite za malite vdenuvae edna martinka na edna igla i postarata baba ali maika zevashe edno krpche i pochnuvash da shie so iglata na krpcheto. I pomladata snaa ali kerka mu veleshe "Sho krpish maiko?" I taja mu odgovorvashe "Mu gi krpca muckite na zmite, na vlcite i na sati dushmani. Zmite i vlcite da ne mozhat da si gi otvorat muckite, i da begat daleku ot nashite volovi i ot nashite ofci i ot sato nashe zhivo imanie, i da ne mozhat nashite dushmani da ni napravat neshcho losho." Ovia lafoi trebashe da gi rechat tri pati i krpata zashiena so martinkata ga drzhea cela godina. Toa

stavashe sekogash koga da gredeshe meseco Mart. So toa si mislea i go vervae oti ne ke mu stani nekoi zian na ninoto imanie.

Koga gredeshe Mart beshe chudno so lastovickite. Se vratea naza na istoto sidelo sho si go imae napraveno ot poprvnite godini. Koga gredeshe zimata begae, odea vo Afrika po toplite mesta. Tamo simae drugi sidela i letoto gredea pak naza. Sekoa edna odeshe vo seloto kade beshe zaselena i si odeshe pravo vo ninoto sidelo. Nogu nashi selani imae fateno lastovichki sho mu imae napraveno sidela vo ninite kuki. Mu imae vrzano eden konec na nogata za belek da vidat dali ke se vratat pak istite, i si gredea pak istite.

Meseco Mart vo Makedonia je nogu radosen, pochnuva proleta, stavat snegovite. Narodo pochnuva ku mravite po rabotite. Shumata pochnuva da razviva. Nasheto selo pochnuva da se oblekva vo belo ot cutovite sho cutat fidanite. Mart i April mu davat na Neret nogu ubavina, samo da sedish da go gledash.

Vo Mart mazhite pochnuvae da gi rezhat loziata, gi pravea gotovi za da gi kopat. Zhenite odea gi trebea livagieto ot nekoi kamenia aku ima krs natre za da bidat chisti za koga ke gi kosat. Gi pravea gotovi dovashkite za vadenie. Mazhite koga zavrshvae so rezanieto pochnuvae da gi kopat loziata. Isto pochnuvae da gi orat nivieto, da gi pravat gotovi za da sadat chenki i bobovie. Gi kopae gradinite za da pochnat da sadat sekakvi zelenzhuci. Tia sho bea odeni za pechalba si gredea vo seloto za da pochnat da si rabotat na ninite raboti.

Ninite famili gi chekae so golema rados. Zhenite gi varosvae kukite da bide chiste za Veligden.

Sati si pravea novi nosii. Vo staroto vreme nosite na mazhite mu bea istite. Nosea prtenici, edna koshula dolga do kolenata, beli gashchi i edna giurdia. Koshulata ga pravea so shiroki rakavi. Na racite nosea kalci pleteni i nogu shareni gi vrzvae do lakoto. Nosea pinci na nozite. Zhenite nosea nogu dolgi koshuli navezani na dolnio krai i od ozgora giurdia. Pomladite pravea dolgi fustani. Klavae florini na gradite. Postarite zheni nosea i giurdi i rashachka. Glavata ga pobradvae so bel dulben. Pomladite klavae crni shamii na glavata, gi prevrzvae da mu se puli liceto. Vo poslednite godini mashkata nosia se izmena, pravea sutovi ot slabi aladjinia. Isto i zhenite pravae fustani ot slabi aladjinia i sekakvi boi, zeleni, crveni, sini, nebesni, morni i nogu drugi. Shamite na glavata sini koprineni eli beli so manista okolu na shamiata. I sati mali golemi chekae so rados da doidi Veligden za da si gi kladat novite nosii. I naipoveke chekae koga ke doidi toi zlaten den da se omrsat dva meseci postenie. Stomacite mu bea izmieni. Jadea samo piperki turshia i zelka turshia, bop i leshcha varena bes maslo. Mladite chekae koga ke doidi Veligden da si gi kladat dechata i chupite novite nosii.

A zhenetite go chekae toi den da napravat lubof so ninite zheni i zhenite so ninite mazhi. Vo starite godini koga pochna da se razviva i da se shiri verata Risiancka narodo nogu vervashe na verata. Koga ke zapostuvae postea i za lubof. Mozhi da vi stoe chudno vie sho ke gi prechitate ovia

sho gi pishuvam i da ne veruvate ama se istincki togash tia godini stavae ovia raboti. Imashe i vo moeto vreme mladi sho ne pravea lubof po megu ni ne samo koga postea za praznicite toku ne chinelo da pravish lubof so zhenata eli zhenata so mazho pretu Nedela pretu Petok pretu Streda i pretu sekoi eden praznik sho gredeshe vo godinata. Poveke ot polovinata godina je posti praznici Nedelini, Petoci i Stredi. Postea dva meseci za Veligden, edna nedela za Petrof den, dva nedeli za Bogorodica, edna nedela za Krstofden, i shes nedeli za Bozhik. Smetaite Nedelite, Stredite i Petocite i drugite praznici vo godinata – ne mu ostavashe den da napravat lubof i zatoa gi chekae tia dena sho beshe pozvoleno ot verata da pravat lubof.

Ke vi rasprava za eden nash Makedonec ot polckite sela. Toi kazvashe za ninata zhena. Bila nogu religiozna. Vervalva nogu na verata i ne go ostaval da pravi lubof so nega pretu tia dena sho gimam pisano po gore. I nekoisi pat zhenata mu rekla "Aide, bre mazhu, ne ke napravime nekoa lubof, ostareme, taka ni pominæ godinite." I toi mu rekol "Koga trebashe da pravime lubof koga beme mladi ne sakashe. Ti beshe stra ot Petoko da pravish lubof. Segã vikni go Petoko da ti napravi lubof. Jaska segã ostare." Ovia samio gi raspravashe. Jaska koga be vo askero eden moi priatel beshe zhenet i toi mi raspravashe oti ninata zhena isto ne go ostavashe da pravi taja rabota pretu tia dena i vo postite. I segã na dvaestio vek smetate sho stavashe vo postarite godini.

Koga gredeshe Veligdenckata Nedela sati bea radosni i sati se spremæ da go prechekat Veligden. Vo Stredata sati domakinki gi vapsæ jaicata za da bide gotovi. Drugite dena ne chinelo da gi vapsat oti sati ke mu ispukvale. Gi vapsæ crveni. Prvoto jaice so go klavæ vo crvenata boja, toa beshe za Ristos i na deno Giurgef Den go nosea na nekoa niva za gospo da mu pomozhi da se rodi nogu bereket.

Na Veliki Chetvrtok starite odea na vecherta vo crkva. Togash popo gi peeshe Dvanaeseto Vangelinia.

Vo Petoko odea mladite. Berea cvekia po gorata i prave kiski ot sekakvi cvekinia za na vecherta koga ke odat vo crkva za da go peat Ristosovoto pogrebenie. Gi nosea i gi klavæ okolu deka beshe ikonata napisana so mrtvoto telo na Ristos. Beshe pisano na mushameno platno i go klavæ na edna masa. I narodo odeshe i mu noseshe cvekinia i bacvæ na Ristosovoto telo.

Toi Veliki Petok nikoi ne odeshe da rabota nadvor po nivieto. Ne chinelo da boravish zemia. Toi den na vecherta koga gredeshe shes saato klepashe kanbanata i narodo pochnuvashe da odi vo crkva. Ovaja vecher odea poveke pomladite i celi deca i chupi sho odea na skola za da peat vo crkva za lovnite psalmodi za smrta na Ristos. Ristos koga go zakovæ Evreite na krsto umre vo den Petok, i zatoa sati Risiani Pravoslavni eli Katolici go sluzhat za naiteshki i golem praznik na Risianckata vera. I popo vo crkvata pochnuvashe da pee za Ristosofio smrt i decata pochnuvasæ sati zaedno i beshe nogu ubavo da gi slushash.

Koga zavrshvae so psalmodite popo i eden ot psaltoite go zevae mrtvoto telo na Ristos ot deka beshe kladeno na masata, go klavae nat glavata, izlegvae nadvor ot crkvata i sat narot odeshe po popo so sveshchi zapaleni vo racite i vrtea tri pati okolu crkvata. Kanbanata bieshe na mrtvo. I posle odea pak natre vo crkvata. Popo zastavashe na vratata i narodo vrveshe pot ikonata na mrtvoto telo. Izevae sati pomalo ot cvekiniata sho mu imae zaneseno na Ristos, gi zevae doma i gi chuvae cela godina. I neкои ako se razbolvashe zapalvae na ogno ot cvekete i go potkadvae za da uzdravi. I koga zavrsvashe crkvata si odea sati po doma. Samo nekoku stari sedea sanosh natre vo crkvata da go chuvat Ristosovoto telo.

Vo Sabotata na vecherta preku polnosh klepashe kanbanata i narodo se spremashe da odi poftorno vo crkva za da go peat Ristosovoto vrskresvanie. Ovaja vecher odea naipoveke mladu zhencite, bekiarite, chupite. Samo starite sedea po doma. Crkvata se preplnuvashe so narot i sati so beli lambadi vo raka. I koga ke blizheshe dvanaese saato izlegvashe popo nadvor i sat drukio narot i na dvanaese saato popo go peeshe vaskresenieto na Ristos. Togash decata mladi se vrtea okolu narodo i pulea nekoa chupa aku beshe odelena ot ninite roditeli da ga shchipne po liceto. I aku se sluchvashe da uspeat samo radosi i falbi ke beat. Ot koga popo ke go veleshe Ristosovoto vaskresenie vlegvae pak natre vo crkvata. I sati zevae ot raka i se blagosovea pomegu nif za nogu godini Veligden. Na nekoa aku mazhe mu beshe po chuzhina mu velea "Ot godina gospo da mi ti go donesi

stopano". Na nekoa sho imashe kerka za mazhenie mu velea "Od godina so nekoj zet"; za koa imashe dete "Ot godina so nekoa snaa"; na chupite mu velea "So nekoe momche". Samo toa se slushashe natre vo crkvata. I sati simae vo djepovite po edno crveno jaice i go krshea i velea "Za nogu godini". I koga zavrsvashe crkvata sati si odea po doma i pochnuvae da se omrsvat oti cerevata mu bea isposnati i ot lubof stradani.

Koga osunvashe Nedelata sati gotvea ubavi jadenia za toi den i koga ke ruchae posle ruchoko se spremae da odat na stret selo na mestoto deka mu beshe oralishcheto. Mladite naruzhani so novite nosii chekae koga ke ropni tapano i koga ke zafiri gilviata za da pochnat da igrat i da se veselat. I naipoveke da bendisat chupite nekoe momche, pak decata nekoa nevesta, maikite da bendisat nekoj zet eli nekoa nevesta. I gredea sfirkite na stret selo i pochnuvae da sfirat sekakvi ora, i mladite fatvae da igrat. Postarite nasednuvae okolu i gi gledae mladite kako igrat i kako se veselat. Na nogu pati se karae za orata koi da se fati napre da go trga taneco. Sati rodninite si davae jaica crveni. Decata celio den so krshenie jaica se raspravae koi imashe pojako jaice. Si gi naplnuvashe djepovite so krsheni jaica. Aku ti go skrshvashe trebashe da mu go dadish krshenoto. Veligden beshe naiveselnio praznik na Risianckata vera. Go sluzhea so nogu rados i veselba. Tri dena samo sfirki slushashe ora i pesni da se peat, ne samo vo nashto selo toku vo celi sela vo Makedonia.

Koga ke gredeshe tretio den sati nashi selani odea toi den na manastiro Sveti Luka. Tamo popo otvorvashe da pee liturgia. I toa mesto deka e manastiro je nogu ubavo proleta. Ima nogu fidani okolu manastiro i togash toa vreme sati fidanite se rascuteni. Ima nogu chereshi i slivi ot koga go napraviva manastiro nashite selani.

Imashe tamo kaluger i go puleshe manastiro. Imeto na kalugero mu beshe Ignati. Toi beshe Neretec. Beshe oden kaluger vo Sveta Gora na Bogarckio manastir Sveti Giorgi i go velea zugraf. Koga go pravele manastiro ne znaea na koi svetec imeto da mu go klade. I koga stanale edna utrina ga vishle ikonata napisana na stiso na Sveti Giorgi i zatoa go velat zugraf, oti sam se zografisa. Izbegala sveticata na Sveti Giorgi ot Palestini i doshla vo Sveta Gora i tamo se zografisa. Nekoisi vladika ne poverval za voa sho stana i oshol vo manastiro da vidi i so prsto gibnal na ikonata i mu se zalepil prsto na nega i nemozhel da go otlepi, i mu posekle malo meso ot prsto za da go ispushchat i oshche sega stoelo mesoto na ikonata i susheno. Ovia gi kazhvat nashi Neretci sho imae odeno na toi manastir da rabotat. I na mene istio mi gi raspravashe eden nash Neretec sho beshe kaluger na toi manastir i beshe igumen na manastiro. Na toi manastir imame shes kalugeri ot nasheto selo. I kalugero Ignati otoi manastir imashe doideno vo Neret i go gledashe manastiro nogu ubavo, sadeshe fidani i celoto mesto beshe zeleno.

Nogu nashi odea tamo Nedelinite i pechea jagninia i se veselea. Ama na deno Veligden beshe naigolemata veselba.

Cutovite beli na fidanite. Chupite oblecheni so sekakvi kalari fustani. Nogu ubavina mu davashe na licata beli cutovi okolu ni, licata beli crveni. Bekiarite samo se vrtea okolu ni za da bendisat. Nekoasi moma koga zavrshvashe liturgiata se vrtea sati po doma. Tamo zastavae samo tia sho pechea jagninia, jadea i piea vino i rakia so ni. I kalugero Ignati jadeshe i pieshe. Beshe i meraklia na piachkata.

Koga si odeshe narodo po doma ruchae i poforno odea na stret selo da igrat ora i da se veselat, oti toi den mu beshe poslednio. Utre denta trebashe da kinisat po rabotite, malo, golemo, sadea chenki, bobovie. Ofcharite trebashe da si napravat bachila za da gi mzat ofcite. Poslednio den igrae ama umo mu beshe za drukio den kako ke kinisat po rabotite i ke si ga ostavat takva ubava veselba, ama trebashe i rabotata. Na starite ne mu beshe toku teshko ama na mladite mu beshe nogu teshko dur da zaboravat.

Posle Veligden gredeshe prazniko na Sveti Giorgi, Giurgef Den. Toi den domakinkite odea sechea kapina, kopae i bazie so treva. Bazieto gi klavae pret prago na kukiata i kapinata ga klavae nat vratata. So toi adet ga prechekvae proleta so zeleno. Starite na Giurgof Den odea po nivieto. Go zevae Ristosovoto jaice sho go imae vapsano na Veligden za Ristos. Zevae i shisheto so jazmoto sho go chuvae ot Vodici i odea po nivieto, gi prskae so jazmoto jaiceto. Go zakopvae vo ednasi niva za gospo da mu dadi golem bereket taja godina.

Pak mladite deca i chupi zevae edna debela frtoma i ga vrzvae na nekoj fidan za da se krlat. Zevae i eden kantar za

da se trgat ko kuse teshki. Koga se trgae na kantaro si klavae i edna zelena kopriva. I koga pochnuvae da se krlat chupata sho ke se kacheshe na fritomata za da ga krlat drugite chupinia pochnuvae da mu peat edna pesna sho ga peea samo na toi den. I pesnata veli:

*“Krla vrle Giurgof Den,
koja e vaja moma sho se krla,
Giurgele mori Jano,
deka da ga ofrlime,
Giurgele mori Jano”.*

I chupite znaea taja moma koe dete go saka za momche i mu peea ke ga ofrlime vo na filan dete dvorieto. Go spomenvae imeto na deteto i velea vo ninte beli raci i taka nogu chupi znae edna so druga koe dete go sake.

I decata sho imae nekoa chupa rodnina i beshe tamo koga se krlae mu kazhvashe koa chupa mu ga ofrlia. Nogu pati decata se kriea tamo blizu za da slushat za sekoa edna chupa deka ke ga ofrlat. I taka znaea koa chupa go saka sekoi eden.

Na toi den seloto si klavae govedar sho ke mu ga pasi. Govedarta ot Giurgof Den do Mitrof Den go platvae so zhito.

Posle Giurgof Den nasheto selo go sluzheshe Sveti Tanas, leten, i toi den vo Neret stavashe golem panagir vo postarite godini. Ot koga ga okopira Grcia Makedonia i ot koga go zapre eziko da ne se govori i da se pee po

Makedoncki, narodo se otchai i go ostavia panagiros sho stavashe vo staroto vreme. Starite sho ni raspravae staval golem djunbus na toi den. Sati sela okolu Neret i podalechnite gredea vo Neret da se veselat. Neretci sho bea armasani taja godina sati gi pravea svadbite na toi den. Ednasi godina se sluchilo da ima blizu triestina svadbi na istio den; sekogash imala dvaestina. Pa taja godina imalo nainogu, nemozhele da naidat sfirki za da mu sfirat na svadbata. Tatkoite na mladu zhencite oshle da zevat sfirbaddji ot daleku. Edni doshle ot Kosturcko, drugi ot Bitolcko, drugi ot Vodenco. Poveketo sfirbaddji bea Turci rodeni vo Makedonia. Go znaea Makedonckio ezik i nashite go naukoe Turckio ezik i taka ne mu beshe nogu machno koga se sobrale vo Neret. Nemalo mesto prazno deka da si gi vrzat pravdata. Kukite bea preplnati so gosti sho imae doideno za panagiros i za svadbite. Koga pochnale da sfirat sfirkite na triese svadbi gremelo seloto ot pesni i ora. Igrae po dvorovite, na stret selo, po patishchata, ne gi berelo. Nikade smetate sho stavashe toi den. Zurnite Turchki i tapanite zemia zevae. Gostite sho bea doideni ot drugite sela se chudea so nashite selani i nogu ot poblznite sela sakae da se mazhat vo Neret.

Predi da doidi Grcia vo nashite mesta narodo beshe nogu vesel i radosen. Ot koga ga delia Makedonia na chetiri parchinia zaginae nogu obichai sho gimae nashite prededofci. Naipoveketo izgubia tia obichai vo Egeickio del na Makedonia. Trebashe Egeicite da uchat druk ezik i drugi obichai. Nie pomladata generacia gi izgubime poveketo

obichai na nashite prededofci. I vo nasheto vreme Grcia go mena i kalendaro. Gi pravea praznicite dve nedeli porano zaedno so Katolichkata vera. I taka nashio narot ne sakashe da odi so nofio kalendar na Grcia. I taka izgubia premnogu stari obichai. Crkvite gi otvorvae po nofio calendar. Koga gredea praznicite na stario kalendar nemashe crkva otvorena. Svadbi ne se pravea na Sveti Tanas. Gi pravea po drugite Nedelini. Vo moeto vreme imae stanato svadbi nainogu do tri svadbi vo eden den. Neku ponapre dvasese i triese svadbi na ednash.

Svadbi

I sega oshcho govorime za svadbite ke raspravam nekoku obichai sho gimae nashite postari, i kako nogu otia obichai ostanæ duri do nasheto vreme. Vo postarite godini narodo beshe nogu pocheshen i stramlif. Decata se stramea da mu pregorat na chupata, i da ga sakæ nekoasi chupa samite nemozhea da ga pobarat. Tatkoto i maikata trebashe tia da mu otberat nevesta na deteto i momche na chupeto. Ne gi ostavae samite da se bendisat. I nekoisi mladi i da se sakæ nemozhea da se zemat aku nemu pozvolvae ninite roditeli. Starite mu davae momche na chupata tia koi go sakæ, iaku taja ne go sakashe mu veleshe maika mu "Zemi go kerko i koga ke ti se rodi malo ke ti se zamili". Isto toa mu go velea i na decata.

Nogu ot decata odea na pechalba vo podalechni mesta. Koga se naide i Amerika odea i vo Amerika. I tamo rabotæ dosta godini. I ninite roditeli tatko mu i maika mu go armasvae vo seloto za nekoa chupa bes da bidi deteto doma vo seloto i bes da ga znae koa e taja chupa. Mu pushvashe tatko mu pismo i mu veleshe vo pismoto oti "Sinko, te armasame za filan chupe". I toi ne go znaeshe koe chupe mu go odbrae ninite roditeli. I ako ne ga lubel trebashe da gi poslusha starite i da ga zemi za nevesta. Isto i chupite, trebashe da go zemat za momche toi sho ninite stari mu go odbrale vo seloto. Mozhi da sakashe drugo dete eli deteto drugo chupe, ama trebae da go zemat eli da ga zemi za nevesta taja eli toi sho sakæ ninite roditeli.

Starite godini tatkoite na chupite barae nogu prit za kerki mu i decata eli tatkoite na decata trebashe da platat edna suma pari spretu kak sakashe da pobara tatkoto na chupeto. Koi ke mu ga isplnuvashe sumata, toi ke ga zevashe za nevesta. Ne ga opitvashe kerka mu dali go saka eli ne go saka. I taja kutra aku da sakashe drugo dete trebashe da si go stegni srceto da go zaboravi toi sho si go lubeshe i da go zemi toi sho mu go dava tatko mu. Oti toi mu ga isplnal sumata na parite sho gi barashe za nega. I taja kutra so golema bola vo srceto odeshe da si legni vo nevestinckata postela za prvi pat so momche sho ne go sakashe.

Isto stavashe i za decata. Nemozhea da mu otkazhat na ninite roditeli aku tia mu velea i mu otbervae za nevesta koa tia sakae. Nogu retko dvaica mladi se zevae so lubof. Nogu troa bea tia sho imae strekia da se zemat so lubof. Poveketo se zevae tia sho mu gi davae ninite tatko. Togash tatkoite chupite si gi prodavae so pari. Koi davashe poveke pari toi ga zevashe chupata, iaku zeto beshe ne nogu lichen samo da imashe pari da ga otkupi. I kutra chupa zhiveshe celio vek so golema bolka na srceto so choek sho ne go saka. Isto i decata boledvae za chupata sho si ga lubee i ne bea strekni da ga zemat. Nogu ot nif sho bea zeni bes lubof zhivota mu beshe nogu ne dobra i nogu stignuvae da se razvalat i da se odelat.

Koga si gi stretnuvae na pato tia sho si gi lubea srceto komati mu se praveshe i si gi naftemosvae ninite roditeli.

I sega ke raspravam kako stavae svadbite vo nasheto selo. Koga blizheshe vremeto dvaica mladi da se ozhenat sfekrvata, maika mu na deteto, dve nedeli pret svadbata

meseshe nekoku kolachinia i odeshe po rodninite, tia sho imae mladi chupi i deca, i gi kaneshe mladite da doibat na svadbata. Chupite za posestrimi i decata za kulupchi. Deteto si naiduvashe dva nini priateli za pobratimi. Za nunko mu beshe toi sho go imashe krsteno koga beshe malo dete.

Edna nedela predi svadbata chupite sho bea kaneti za posestrimi odea vo na zeto kukiata i tamo maika mu na zeto mu davashe edna karta plna so vino. Chupite ga naruzhvae so perdu i ot kokoshka vapsani crveni, sini, zeleni, sekakvi boi. I odea posestrimite po seloto i gi kanea rodninite na zeto. Taja nedela ga velea Mlivoto. Sati kanetite rodnini odea so sita vo raci i vo sitata nekoku kila zhito, chenica eli rsh. Odea vo zeto i go turvae zhitoto vo ednasi oada poslana so cherga. I maika mu na zeto mu blagudareshe i mu veleshe da vi e vrnato i vo vashite kuki takva rados na sino i na kerki i na vnuci.

Vo Stredata pretu svadbata posestrimite odea na vecherta poforno vo zeto za da go zafatat kfaso za da bidi gotof za utre denta, da gi mesat pogachite za svadbata. I taja vecher posestrimite zevae brashno i go ispepeluvae zeto za da mu se rodvat beli malechki koshcho e belo brashnoto. I zeto taja vecher odeshe vo kukiata na armasnikata, zevashe malu brashno vo edna kniga i toi ga ispepelvashe armasnikata za da rodvat beli malechki.

Utre denta vo Chetvrtoko odea poforno posestrimite vo zeto da gi mesat pogachite. Mesea pogachi za svadbata sho ke jade gostite. I edna ot posestrimite sho mu bea zhivi tatko mu i maika mu go meseshe kolako pogachata za

prosvanie i sfakialnicata sho ga nosea vo crkva i ga razdelvae po rodninite.

Vo Petoko odea poftorno, gi smetvae dvorovite, mu pomozhvae doma na sfekrvata. Vo Petoko odea i postari sho bea kaneti za domashni kulupchi da gi zakolat jagniniata da bidat gotovi za drukio den oti vo Sabotata ke gredea rodninite na zeto i ke go pravea venecho.

Nashite Neretci Sabotata na vecherta go velea venecho. Vo Sabotata odea postari zheni sho bea naznachenii za ashchiki sho ke gotvea jadenieto za svadbata. Odea da si pogodat sho mu treba za drukio den i da bide gotovi za vo Nedelata, da gi kladat kazanite da varat so jadenieto. Posle pladninata se berea vo zeto sati posestrimi i sati kulupchi slecheni vo ubavi nosii.

Nekoku ot kulupchite naplnuvae nekoku paurchinia so rakia i odea nadvor ot seloto da gi chekat svirbachite aku bea ot drugo mesto. Nashite Neretci naipoveke pati go zevae eden Lerinec, imeto mu beshe Naum, sfireshe nogu ubavo. Go zevae i eden Trnoec koito se veleshe Timcheto. I koga da vlegvae vo seloto pochnuvae da sfirat i kulupchite. Gi nosea vo na zeto kukiata.

Se odmorvae malu tamo i na vecherta sati kulupchi i posestrimi zaedno so sfirkite pochnuvae da gi kanat rodninite na zeto. Prvo odeo vo nunkoto, setne vo pobratimite i po drugite rodnini. Eden ot kulupchite sho mu beshe poblizen rodnina na zeto ga noseshe kartata plna so vino i na nega vrzani edno ralo chorapi. A drugite kulupchi sati imae paurchinia plni so rakia i go napivvae narodo sho ke go

stretnuvae na pato. Koga gi ispokanvae sati rodnini se vratea naza vo zeto i po malu vreme trgnuvae poftorno da go zevat nunkoto i pobratimite za da doidat na venecho. Rodninite sami gredea bes sfirki.

Beshe nogu chudno koga da imashe tri eli chetiri svadbi vo istata nedela. Bucheshe sato selo ot svirki i tapani i koga ke se stretnuvae na pato si ga klavae cela sila za da se pokazhat sekoi eden koi sfiri podobro. Beshe nogu losho i za kuchiniata, ne zastavae ot laenie celata vecher.

Koga go donesvae nunkoto i pobratimite doma vo zeto ashchikite go imae gotovo jadenieto. Mu klavae ponapre na nunkoto i na pobratimite i posle na sati drugite rodini. Nunkoto pochnuvashe da blagosoe da se zhivi mladite, da se kerdose i sekade da ja vrnata takva rados. I pochnuvae da jadat. Koga zavrshvae so jadenieto se pravea gotovi da odat vo nevestata.

Vo na nevestata kukiata tamo bea sobrani ninite rodnini i gi chekae svatovite da doidat zaedno so zeto. I koga stignuvae svirkite i na zeto rodninite gi prechekvae kulupchite sho bea ot na nevestata stranata. Gi klavae da na sednat. Po masite mu nosea piachki da se napiat vino i rakia. Zeto i nevestata togash go krshea kolako sho go imae meseno posestrimite. Go fatvae na kraovite i trgnuvashе zeto ot ednata strana i ot drugata nevestata i koi ke imashe poveke ot kolako toi beshe ksmetlia. I setne go doblizhvae pak na edno i preku neo se bacvae. Nadvor vo dvoro mladite igrae oro. Starite natre piea vino i rakia. I polse nekoku saati se vratea naza vo zeto sfirkite i ninite rodnini. I tamo vo na zeto

dvoro mladite igrae ora duri do polnosh. I setne kulupchite so sfirkite zaedno gi nosea po doma nunkoto i pobratimite, se vratea naza, si legnuvae da prespiat.

I na utroto stavae ranoto. I sati se spremae za svadbata. Kulupchite i posestrimite si gi klavae naidobrite nosii sho simae i odea ranoto pak vo zeto. I zaedno so sfirkite trgnuvae pak da odat da go pokanat nunkoto, pobratimite i sati rodnini i mu velea da bidat gotovi za koga ke doibat poftorno da gi zemat. Edni nunkovi bea nogu egoisti, trebashe da odish tri pati da gi kanish. I setne da doibat edni sakae da mu donese kon eli mska da se kachat, inaku ne gredea. Edni nunkovi za smea sakae na magare da se kache. Ednisi sho bea po razbrani ne sakae nishcho i odma gredea. Nunkoto noseshe edno zname na drvo i na gornio krai zakachvashe edno crveno jablko. I koga go nosea odeshe napre nogu kabardisan oti toi bil naivazhenio chovek na svadbata. I po nego odea kulupchite i posestrimite i nogu pati gi navrvae posestrimite da mu peat pesna po nego.

I koga ke gi zevae i pobratimite i beshe gotovo jadenieto pak nunkoto stavashe da blagosoe da bide zdravi i zhivi mladite, da se kerdosat, i ot godina pak taka da se soberime na krstenie i deka nema gospo da mu dadi i na mladite da mu e vrnato na glava takva rados. I pochnuvashe jadenieto.

Koga zavrshvae so jadenieto pobratimite go zevae zeto nadvor. Vo dvoro go sednuvae na eden stol. I zevae brich i go brichea. I posestrimite mu ga peea pesnata "Zeto Mi Se Brichi". I koga sfrshvae pobratimite so brichenieto, zeto

odeshe da se oblechi vo zetofckata ruba. Vo staroto vreme koshcho pisa porano nosea giurdi ot sheaci i beli koshuli, beli prtenici na nozite i shareni kalci na racite, beli gashchi i edno kapche na glavata. Moita baba mi raspravashe za prvi pat tatko se napravil zet so Evropeicka ruba. Togash si doshol ot Amerika. I zhenite togash nosea inakva nosia, dolgi koshuli vezani so sekakvi cvekinia na dolnio krai, giurdia od ozgora i pafti bakareni na gradite, florini nanizani na gushata; mladite chupi beli chorapi na nozite i kiselcki pinci. Taka gi kazhvae tia pinci togash. I mazhite nosea takvi pinci.

I koga ke beshe zeto gotof izlegvae sati nadvor vo dvoro. Klavae eden stol na strede i na stolo sednuvashe tatkoto na zeto. Mu klavae edna pogacha vo skuto, tagia sho beshe mesena za prosvanie. Svirkite pochnuvae da sfirat izgia za prosvanie i togash pobratimite i nunkoto so zeto zaedno odea pri svekoro deka beshe sednat na stolo i zeto se prekrstuvasho i si go bacvashe tatko mu. I svekoro klavashe pari na pogachata. Imashe nat pogachata edna raka sol i edna chesha so vino. Vrvеше maika mu na zeto nainapre da se prosti so sino oti otogash stava bashka familia i posle vrvеше nunkoto, pobratimite i drugite rodnini. Zevae ot raka so zeto i mu chestuvae da se kerdosa. Klavae sati pari na pogachata, sekoi koku milva. I koga sfrshvashe prosvanieto go napivae zeto ot cheshata vino tri pati i pobratimite se napivae i naiposle nunkoto ga dopivashe cheshata. I solta ga frlae pret zeto. Mu klavae i edna chesha so voda da ga klocni.

I posestrimata sho mu beshe poblizna rodnina na zeto ga zevashe pogachata. Sfakialnicata ga klavashe na glava i nat pogachata fustano na nevestata pregacho grleniko, i ako svekoro beshe bogat i niza so florini nat fustano. Zaigruvashе i edno oro posestrimata so darovite na glava.

I setne sati zaedno odeа da ga zemat nevestata da odat vo crkva za da gi venchat mladite. Napre odeshe nunkoto so znameto na raka. Vo Turcko vreme nunkoto noseshe Turcko zname. Setne koga ga razdelia Makedonia na chetiri parchinia, togash sekoi eden vo koа drzhava padna trebashe na taja drzhava da go nosat znameto nunkoite. Nie Egeicite go noseme Grckoto zname koga odeа da ga zevat nevestata, nunkoto nogu gordelif so znameto po nego, tatkoto na zeto i sati kulupchi i posestrimi so pesni. Sfirkite sfirea ubavi radosni pesni.

I koga stignuvae vo na nevestata kukiata rodninite sho mu beа na nevestata ot porano imae vrzано edno jaice vo edna krpa i go vrzvae visoko na nekoi fidan sho beshe poblizu do kukiata na nevestata. I kulupchite i pobratimite trebashe da go kutnat jaiceto ot fidano, setne da vlezat natre vo kukiata. Oti vratite beа zatvoreni trebashe na zeto rodninite da si ga kladat sata sila za da go kutne jaiceto oti inaku nemozhea da vlezat natre vo kukiata. I togash sati mavae so kamenie, so drva i sho naiduvae pred nif. Edni ot kulupchite sho imae pushki, chiftinia sho odeа polof, gi zevae so nif, frlae nekoku pati na jaiceto i go kutnuvae. I togash svatoite mu gi otvorvae vratite.

Predi da vlezat vo natre posestrimata sho ga noseshe pogachata zaigrivashe edno oro so daroite, i setne vleguvae sati vo natre da se napiat, da mu chestitat na sfato, da mu se kerdosa kerkata. Pobratimite i zeto gi klavae vo dolnata odaa i tamo mu imae nogu ubavo jadenie, maznici i nogu drugi slatki jadenia. Zeto zevashe ot mazniko, go djvakashe vo mucka i go klavashe na masata. Trebashe tri pati da go napravi toa neshcho. I koga jadea ot jadenieto sho beshe na masata stavae i odea pri drugite svadbari sho bea vo drugite odavi. I togash gredeshe nevestata so pobratimicite i sednuvae na istata masa deka bea pobratimite so zeto. I togash nevestata trebashe da go izedi djvakanoto sho mu go imashe ostaveno na masata zeto.

Koga jadea i pobratimicite pochnuvae da ga ruzhat nevestata. Vo gornite odavi sfirkite sfirea ubavi izgi, posestrimite peea Makedoncki narodni pesni.

I koga ke beshe gotova nevestata ninite rodnini mu go izvavae nadvor ruoto na nevestata. Nainapre go izvavae kofcheko. Go klavae vo strede dvor i nat nego gi klavae vreshchata plni so chorapi, pregachi, koshuli i nogu drugi raboti sho mu imashe sobrano maika mu za ruo. Klavae nat vreshchata nekoku chergi i velenca i nat sati via raboti sho bea nat kofcheko kachvae edno malo mashko dete sho mu beshe poblizna rodnina na nevestata.

I togash sati sho bea natre izlegvae nadvor. Sfirkite pochnuvae da ga sfirat sfirkata sho e za prosvanie. Deteto sho beshe kacheno nat ruoto vo skuto drzheshe edna kapa i tatko na zeto odeshe, mu klavashe pari vo kapata na

maloto za da go otkupi ruoto na nevestata. I maloto aku ne beshe zadovolno ot sumata sho mu ga dade sfekoro ne slegvashe dolu i togash sfekoro davashe oshche pari. I koga slegvashe maloto dolu posestrimite gi krevae vreshchata na ramo i velencata da gi zanesat vo na zeto kukiata. I dva ot kulupchite go krevae kofcheko. Aku da beshe nogu daleku kukiata na zeto zevae nekoe pravdo, kon eli mska, i go tovarvae sato ruo.

I posle toa klavae eden stol vo gumnoto, sednuvashe na stolo tatkoto na chupata mu. Nosea i na nego pogachata sho ga imae za prosvanie. Isto klavae sol nat pogachata i chesha so vino. Gredea pobratimite so zeto i nunkoto. Zastavae pret tatkoto na chupata deka beshe sednat.

Brakia mu na chupata eli brachedi mu odea natre i ga nosea nevestata oblechena vo nevestincka ruba – bela cipa napre na liceto i furguch na glavata, dva telovi srma ochpredi i dve beli krpchinia vo racite. I poleka poleka izlegvashe nadvor. Brakia mu ot stranite ga krepea. I togash sfirkite ga sfirea edna pesna zhalovna za razdelbata na chupata sho ke se odeli ot ninite rodnini. Pesnata je "Cherasha ot Koren se Koreneshe". I moma, ot maika se deleshe, i nogu ot rodninite pochnuvae da plachat. Koga stignuvashе chupata do zeto i do tatko mu se prekrstuvashе, go bacvashe tatko mu i toi klavashe pari na pogachata.

I edna rodnina na chupata imashe vrzani darovite vo edno belo platno. Mu bea pogodeni ot ponapre na sekoi rodnina sho dar da mu dati i togash mu gi davashe na nevestata da mu gi podarva na rodninite koga ke vrvea da ga

prostat. Nainapre si go darvashe tatko mu edno ralo chorapi i koshula ali nekoa fanela. I setne vrveshe maika mu da ga prosti. Ga darvashe i nega i sati rodnini sho ke pominvae da ga prostat zevae ot raka. Prven otatkoto na chupata i posle ot nunkoto i pobratimite i ot zeto. Mu blagosovea da se kerdosat. I koga ke zavrshvashe prosvanieto go ispivae vinoto sho beshe vo cheshata, isto koshcho napraviva vo zeto solta ga frlae pret zeto i nevestata. Naturvae i voda na mestoto deka beshe sednat tatko mu na nevestata.

I sati zaedno kinisfae da odat vo crkva za da gi vencha popo. Nunkoto pak napre, pobratimite i zeto po nego, i setne nevestata so brakia mu ga imae fateno za racite, i po ni posestrimite so pesni i kulupchite i sati rodninie ot jobete mesta. Sfirkiye sfirea za rados, tapano ropashe silno.

Togash maika mu na zeto so nekoku ashchiki zevae edno crveno velence i odea vo crkva, go postelvae pret vratata na crkvata za da pomini nevestata na crvenoto velence. I dva ot postarite kulupchi sho bea domashni, edenio zevashe edno kotle so vino i edna chesha, drukio pogachata sho ga vlea sfakialnica. I tia odea vo crkva i koga stignuvae svadbarite vo crkva odea natre. I popo gi venchashe mladite.

Posle venchanieto pobratimite i zeto zaedno popo gi opashvashe i se zaklnuvae sho ke bide brakia celio vek. I setne izlegvae nadvor ot crkvata i pret crkvata nunkoto so sati drugite zaigruvae edno oro. I setne kinisvae da odat na stret selo deka beshe oralishcheto na nasheto selo. Ne beshe nogu daleku ot crkvata. Na poveketo sela oralishchata bea

blizu do crkvite. Ot nashata crkva do oralishcheto gredeshe malu odolnina. I tamo okolu narodo beshe nasednat i chekae da ga vidat mladata nevesta. Seg a cipata sho mu beshe na liceto beshe trgnata naza i mu se puleshe liceto nogu ubavo.

I koga slegvae po patishcheto napre odeshe stario kulupchia so kotleto so vino. Imashe i pregach opasan na polovinata za da se znae sho e domashen kulupchia. Po nego nunkoto, pobratimite, zeto i nevestata. I odozadi sfirkite sfirea nogu silno, tamo na toa mesto si ga klavae celata sila. Pak aku da imashe i drugi svadbi vo istio den ke zaludvae ot sfirenje za da se pokazhat eden so druk koi sfiri poubavo. Nevestata mu se poklonvashe na narodo. Kulupchiata so vinoto napre gi chasteshe mazhite. Mu davashe so cheshata da se napiat po malu vino duri da mu sfrshi vinoto.

I koga slegvaja sati dolu togash go pochnuvashen nunkoto oroto so znameto vo raka. Posle nunkoto zaigruvae pobratimite, setne zeto i nevestata, setne go zevae redo za oro roditelite na mladite i drugite poblizni rodnini. Aku da se sluchuvashen da ima tri svadbi vo istata nedela stavae po bashka tanci zasho nasheto mesto deka stavae orata je dosta golemo. Na pati stavashe i kavga pomegu svadbarite. Koga zavrshae so orata si odea sati po doma.

I seg a nevestata ke odi vo na zeto kukiata. I koga ke si odea za doma aku stretnuvae lugie poveke sobrani na pato nevestata mu se poklonvashe tri pati. I koga stignuvae vo na zeto kukiata sfekrvata gi chekashe na nadvoreshnata vrata. I koga stignuvashen po vratata nevestata sfekrvata mu davashe drva vo raci, mu klavashe edna torba na ramoto, srp, baltia,

kopachka za da bila rabotna, da znae ot sati raboti da kopa, da beri drva, da zhnje, da ora i sati drugi raboti. Mu davashe vo edna chesha malu katran i so prsto da belezhi na vratata na chetirite strani i koga ke vlezi natre da vlezi napre so desnata noga. Maikata na chupata ga nauchvashe kerka mu porano koga ke odat da se venchat vo crkva da go stapni malu zeto so noga. I setne ke go povelvala ka saka. Toi ne ke mozhel da pregori nishcho. Takvi neshcho vervashe toi narot, no ima i sega oshche vervat na takvi raboti.

Vlegvashe natre nevestata pak na dvor. Vo dvoro mladite chupi i deca igrae ora. Duri na vecherta nunkoto i pobratimite trebashe da si odat po doma za da si gi zemat poklonite. Pokloni gi velea zgotveno jadenie vo tepsi napraveno meso so oris potpecheno eli so krtoli. Si gimae zgotveno vo Sabotata za da mu bide gotovi za taja vecher. I taja vecher ga velea Poklono. Kulupchite i posestrimite zaedno i sfirkite odea da gi prevodat nunkoto i pobratimite duri do doma.

I se vratea so sfirenje poforno vo zeto. Se odmorvae malu i posle eden saat trebashe poforno da odat da gi zemat naza. Na ovoi pat koga odea da gi zemat odeshe i zeto zaedno so nevestata. Go zevae nukoto ponapre. Na pati pominvae gi zevae i pobratimite. Zaedno nunkata i pobratimicite gi nosea tepsiiite so poklono. I sati poforno gredea vo zeto.

Se sobervae i rodninite na zeto. Sednuvae sati na masite i pochnuvae da jade ot poklonite sho simae doneseno. I koga sfrshvae so jadenieto eden ot domashnite kulupchi i

sfekrvata mu gi davae darovite na nunkoto, na pobratimite i na bliznite rodnini.

Pobratimite i pobratimicite stavae ot masata i odea pri zeto i pri nevestata. Pobratimite go zevae zeto na strana i mu kazhvae sho treba da pravi taja vecher. Pobratimicite ga zevae nevestata na strana i mu kazhvae sho treba da pravi i taja taja vecher zasho tia go imae pominato i trebashe da mu kazhat i na mladata nevesta toa sho stavashe taja vecher.

Beshe nogu stramno i ne ubavo ama treba da go raspravime kako stavashe. Treba zeto da napravi lubof so mladata nevesta za da vidi dali e chesna eli se imashe izlagano ponapre so nekoe drugo dete. Koshcho raspravi ponapre kako stavae armasite vo staroto vreme gi armasvae mladite tatko i mu bes da se ime stanato mladite i bes da ime pregoreno pomegu ni. I za prvi pat taja vecher se stanvae zaedno i trebashe da napravat lubof pomegu ni i da mu dokazhat pobratimite i pobratimicite na svadbarite oti nevestata je chesna. Oti taja vecher sati chekae gore vo odaite sho ke kazhe pobratimite i pobratimicite. Sfir kite ne sfirea. Go chekae abaro sho ke doidi ozdola ot keralo.

Sfekrvata postelvashe edno velence vo keralo i sin mu trebashe tamo da odi da napravi lubof so mladata nevesta, i da mu dokazhi na maika mu i na drukio narot oti zee nevesta chesna. Pobratimite mu imae kazano na zeto i pobratimicite na nevestata i gi klavae vo keralo. I tia chekae ot nadvor duri zeto da si ga sfrshi rabotata koshcho go imae naucheno. Nekoi sho ne beshe stramlif si ga sfrshvashe odma rabotata. Pa nekoi se stramea i nemozhea da napravat nishcho zasho

za prvi pat se vidvae zaedno. Taja vecher togash tia godini ne bea ku sega oshche ne armasani sho odat zaedno i si ga pravat rabotata pret da se zemat.

Ot koga vlegvashe zeto so nevestata vo keralo odea na postelata i pochnuvae da pravat lubof. I nevestata si ga klavashe koshulata od ozdola i aku beshe chesna trebashe koshulata da bidi so krf ot nino ches. I po malu vreme pobratimite ropnuvae na vratata i go opitvae zeto dali e gotof. Aku mu veleshe gotovi sne togash pobratimite odea, mu kazhvae na pobratimicite da odat da mu kazhat na sfekrvato oti nevestata izleze chesna. I sfekrvata odeshe da ga vidi koshulata dali e brkana so krf ot cheso na nevestata. I pobratimite odea, zevae edna stomna i ga skrshuvae nadvor vo dvoro, edni plusnuvae so pushka.

I togash sati pochnuvae da se radvat i sfirkite pochnuvae da sfirat i da igrat sanosh oro na sfekrvata. Pobratimite mu ga zapalvae shamiata, zapalvae i piperki suvi za da se raskiva. Sfekrvata, maika mu na chupata i sati nini rodnini chekae da chuat sfirki da zasfirat i tapano da ropni. I tia chekae da nauchat kerka mu dali izleze chesna. Gi beshe stra da ne se ima izlagano so nekoje dete porano ama slushnuvae sfirkite da sfirat i tia se radvae.

Imae zgotveno maznici i nogu drugi ubavi jadenia i chekae so rados koga ke doide rodninite na zeto so blaga rakia. Fatvae i edna kokoshka, mu obesvashe eden napolion na tilo tatkoto na chupata. I koga ke gredea so blaga rakia i da mu kazhat oti kerka mu izleze chesna togash mu ga davae i kokoshkata.

Predi da osuni, rodninite na zeto, nunkoto i pobratimite zaedno i kulupchite i posestrimite odea vo na nevestata kukiata. I sfirkite sfirea i narodo znaeshe oti nevestata izleze chesna. So ni zaedno odeshe i zeto so blagata rakia i gi chasteshe sati rodnini na chupata i sati bea radosni oti chupata ne mu go ustrami ninio soi. Jadea i piea so golema rados i togash mu ga nosea kokoshkata so gerdano na gushata. I eden ot pobratimite ga zevashe i koga si gredea naza vo zeto odeshe napre so kokoshkata krenata visoko. Si gredea vo zeto, si gi zevae darovite sho mu gimashe dadeno nevestata, i si odea po doma pak so sfirenje. I taka zavrshvashe svadbata radosna.

Ke rasprava i za tia sho nemozhea da napravat lubof taja vecher i tia sho imae napraveno lubof predi da se venchat i za tia sho ga naiduvae ne chesna nevestata. Vo postarite godini aku chupata se izlagvashe so nekoje drugo dete i druk zevashe beshe nogu teshko za nega. Imashe itri chupi, zevae malu krf vo neshcho bes da znae zeto. Koga ke ga pravea taja rabota bes da opikasa zeto si ga nakapvashe koshulata so malu krf. I taka kurtulvashe ot stramoite sho ke gi vrveshe ot na momcheto roditelite, naipoveke ot ninite roditeli i ot sat narot vo seloto. Oti aku ga naiduvae nechesna taja vecher odma mu ga nosea naza na tatko mu i za nega nemashe zhivot. Kazhvae starite vo drugi sela ga kachele na magare i mu ga nosea na tatko mu. Ponapre ke ga pominvae krs celo selo i setne mu ga nosea doma.

Takof stram ne se imalo slucheno vo nasheto selo. Segar vo via godini chupite ode po dokturi i doktorite gi

potzakrpuvat malu. I koga ke se stani so deteto i napravat lubof se skinuva koncheto sho go zakrpi dokturo i decata se radvat sho naidoa chesna nevesta. Ovia sho vi gi raspravam koga ime odeno voinic vo Grcia imashe so nas i eden doktor ot grado Solun. I toi raspravashe za via raboti. Vo gradishchata chupite bea po izitreni ot selankite. Dokturo ni raspravashe vo kliniko sho rabotal sekoa nedela. Mu odele takvi chupi da gi krpe.

I sega ke vi rasprava sho stavashe so tia sho nemozhea da napravat lubof togash na svadbata oti deteto za prvi pat se stanuvasho so chupata i go fatvashe stram i nemozheshe da napravi nishcho. Chupata beshe chesna. Ama do zeto beshe trobolo koga odea pobratimite da go opitat vo keralo dali si ga sfrshi rabotata koshcho mu imae kazano ponapre.

I ako toi mu veleshe nemozha da naprava nishcho, togash go zevae nadvor, go rashetvae da zemi malu veter. I pak odeshe vo keralo da se obidi dali ke mozhi na voi pat da napravi neshcho. I aku nemozheshe pak da napravi lubof so nevestata, pobratimite mu kazhvae na pobratimicite i tia odea, mu kazhvae na sfekrvata sho stava so sin mu. I togash taja veleshe nekoa kuchka zheni mi go ima zavrzano deteto oti ne mu ga zeme kerka mu. Togash narodo vervashe nogu na magite. Imalo zheni sho znaea da pravat magi. Pa imashe drugi sho mozhele da gi rasipat magite. I togash odea, ga viknuvae taja zheni sho mozhi da gi rasipi magite. I zhenata gredeshe pri zeto vo keralo i mu praveshe koshcho taja znaeshe da go odvrze zeto za da mozhi da si ga sfrshi rabotata. Mozhi da ne vervate vie sho gi chitate, ovia sho vi

gi pisa, ama se istincki neshcha sho stavae vo postarite godini.

Ne samo vo starite godini toku i vo nasheto vreme stavae ovia raboti. Jaska sho vi gi raspravam via neshcha sho stavae vo nasheto selo ime odeno pobratim na chetiri mesta. Na trite svadbi decata sho se zhenea mu vele nema da vi barame nie pobratimite da ni pokazhite ches. Ovaja vecher mu vele na zeto ti si ga znaesh nevestata dali ti e chesna. Ne je potrebno na nas da ni kazhish. Bes da gi navrtime da pravat lubof taja vecher odeme, ga krsheme stomnata, i mu veleme na sfirkite da pochnat da sfirat. Postarite sho odea pobratimi se plashea da ne mu stani nekoi zian na familiata aku skriat i da ne mu go vidat cheso na nevestata.

Koga jaska otidu pobratim prfio pat togash ime samo petnaese godini. Eden moi poznat ke se zheneshe. Imashe naideno eden pobratim i nemozheshe da naidi druk i mi veli "Ela ako sakash da mi doidish za pobratim." Togash tatko mi beshe doiden ot Afstralia vo seloto i mi veli "Odi mu pobratim, jaska ke go trgam ardjo." I jaska mu reku na priatelo "Ke ti doida pobratim oshcho nemozhish da naidish druk." Toi sho se zheneshe beshe chetiri godini pogolem ot mene. Pak drukio pobratim beshe tri godini pogolem. Jobata beme bekiari, ne zheneti. Stana svadbata koshcho stavae sati svadbi i koga doide vremeto zeto da vlezi vo keralo drukio pobratim mu raspravashe sho treba da pravi.

I toi ne beshe zhenet za da znae sho stava taja vecher. Mozhi da imashe opitano nekoi pogolem. Jaska ne znae nishcho otaja rabota. Vleze zeto vo keralo so nevestata i po

malu vreme drukio pobratim mi veli da odime da vime sho stava so zeto. Otidome, mu ropname i toi ni otvori i ni veli nemozha da naprava nishcho. I togash pobratimo druk mu kaza na sestra mu, oti nemame pobratimici, ne beme zheneti. Toi si ga imashe zeno sestra mu so nego manata za pobratimica. I otide, mu kaza na nega sho stava i taja otide, mu kaza na maika mu na zeto. I starata pochna da veli "Nekoasi mi go ima zavrzano deteto. Odite da ga viknite Stasica." Toa mu beshe imeto na taja sho znaeshe da gi odvrzva zavrzanite zeto.

I togash jaska so eden ot kulupchite, beme istata vrs, otidome noshia na polnosh i ga skornome zhenata i mu raspravime sho stava so zeto. I ni veli "Pochekate malu da si gi zema neshchata sho trebe za odvrzvanieto." Otide vo natre da zemi sho mu trebasha i odma se vrati naza so edno torbe vo raka. Sho imashe vo natre ne vidome. Vo drugata raka imashe edna kiska arzenica. Ga donesome doma vo na zeto kukiata, vleze vo keralo. Toi kutri simashe legnato na velenceto poslano.

I koga otide starata vo natre mu veli "Stani, zasho mi si legnal, drugo te cheka va nosh tebe". Ga zatvorie vratata na keralo. Sho mu praveshe ne znaeme ama togash ne napravi nishcho sanosh. Sfir kite ne sfirea i sati znaea sho stava so zeto. Na utroto si otidome sati po doma ne nogu radosni.

I vo Stredata po svadbata ne viknae poftorno i rekoa oti stana rabotata. I otidome vo maika mu na chupata so blaga rakia. Tatko mu beshe vo Afstralia. Edna nedela po svadbata rodninite na zeto, nunkoto i pobratimite odeo na

gosti vo tatko mu na nevestata i go velea proviche. Nevestata togash gi klavashe samo teloite ot srma i koronata na glavata i odea da se gostat. Taka stavae svadbite starite godini. Nogu adeti gi stignafme da gi vidime i da gi prezhiveeme.

I nie pomladata generacia vo poslednite godini svadbite gi pravea na site selani proleta posle Veligden i esenta koga nemaе toku nogu raboti. Oti letoto nemozhea, satio narot imashe nogu rabota. I koga ke gi namalvae rabotite pochnuvae da se zhenat. Vo staroto vreme koshcho pisa ponapre sati gi pravea na Sfeti Tanas leten. Posle razdelbata na Makedonia nogu adeti se izmenae i nogu se zaboravia, naipoveke vo Egeickio del na Makedonia.

Poike Obichai

Mai mesec beshe naiubafio mesec vo godinata. Celata gora beshe prezelenata, cvekiniata razvieni, livagieto zeleni i sekakvi kalari ot cvekinia krs natre. Aku gi gledashe ot daleku stoea ku so Persicki karpet pokrieni. Mladite chupi i deca shetae krs natre, berea cvekinia. Nekoi mladi armasani se trkalae vo natre i bea nogu radosni i veselni so ninata mlados. I aku nekoi ot nif bea zenii so lubof cel svet beshe nin.

Samo kosachite trgae maka koga gredeshe kosenieto i odea da gi kosat livagieto. Karae oti mladite mu gimae raskachaeno koga se trkalae vo natre i nemozhea da gi pokosat.

Vo Mai pochnuvae poveketo raboti. Sati mladi i stari se zanimavae so rabotite nadvor po nivieto. Mazhite kosea, zhenite gi prashea bobovieto i chenkite po nivieto, gi pleea nivieto sho bea seani so chenica. Zavrshvashe ednata rabota, stignuvashe drugata. Gi krevaee senata ot livagieto, pochnuvae da zhniat poniskite mesta, pochnuvae da vrshat i koga gredea za zhnanie nivieto vo povisokite mesta poveketo tamo spiea duri da go soberat bereketo. Dalechnite nivie tamo gi chukae, mu go zevae zhitoto ponapre i setne gi nosea slamieto.

I doma vo dvorovite gi vrshea so mskite i so konite. Edni gi vrshea so volovite tia sho nemaee mskaa eli kon. Drugi gi klavae magariiniata da vrshat. Pak tia sho nemaee pravda gi sobervae lugieto ot malata, poveke mladite chupi i deca, i po noshia so nozi ga vrshea slamata. I mladite bea nogu veselni,

chupi i deca, i se zadirvae eden so druk, igrae sekakvi ora vo slamata, peea ubavi ljubovni pesni. Edni chupi sho ne mu bea tamo maiki mu bea poslobodni. Aku nekoe dete ot bekiarite ga zadir vashe ne ga beshe stra da ne ga vidi maika mu. I taka so ora i pesni sakae da ga izvrshat slamata.

Koga zavrshvae lugieto so zhnatieto i so vrshenieto povisokite mesta pochnuvae da gi seat nivieto za drugata godina. Koga ne mu bea rasipani loziata na nashite selani klavae dva mina ot selanite da mu gi chue loziata i gi veele padari. Imae napraveno edna golema kaliva za da se kriot koga ke vrni i ga veele padarnicata. I mestoto deka ga pravea kalivata oshche i sega toa mesto se veli padarnicata. Ima i edno drugo mesto koito beshe karshi loziata i se pulea otoa mesto sati lozia. Tamo padarite imae napraveno druga pomala kaliva za da mozhat da pulat podobro koi vlegva natre vo loziata. I sato toa mesto go velime Padarnica. Tia sho bea kladeni za padari ne ostavae nikoi da vlezi vo loziata. Trebashe da mu kazhish aku ti trebashe da soberish malu grozie za da znae koi vlegva vo loziata.

Avgus mesec beshe naidoborio mesec vo godinata za ot jadenie, ftasvae loziata, bostanite togash bea gotovi za branie i nogu drugi jadenia bea uzdreani. Toi mesec imashe prava narodo sho veele "Ka ne beshe Avgust tri pati vo godinata."

Koga gredeshe Septenvri zhenite gi berea bobovieto, chenkite. Mazhite se raspravvae so oranieto. I togash drzhavata mu davashe pravo sekoa edna familia da si soberi drva za zimata. Toi mesec bucheshe planinata ot narot sho

odea da berat i pomladite so pravdata da gi nosat doma. I na pato se stretnuvae tia sho si se lubee. Decata i chupite nainogu go sakae toa vreme koga gredeshe da se berat drvata. Tia famili sho imae ofci i kozi toi mesec berea shuma za kozite i ga shushea i setne ga berea i ga pravea ku trkalo i ga naredvae ubavo. Da nemozhi da vlezi voda vo natre ga pravea ku piramit, dolu poshiroko, i koku odeshe ugore go pravea potesen. I toi go velea lisnik. Imashe edni sho bea maistori na taja rabota. Nitu edna kapka voda ne vlegvashe natre vo lisniko. I koga gredeshe zimata odea go rasturvae lisniko i na ramo ga nosea shumata oti zimata fatvae golemi snegovi i nemozhea da odat da ga tovarvat na pravdata. Pak tia sho nema ofci i tia berea bukoa shuma za mskite i za magariniata. Ofcharite berea samo daboa shuma.

Vo Neret imame eden starec se vikashe Naki Numchef eli Naki Kochof. Toi choek ne beshe skoluvan ama nogu znaeshe za vremeto, sho vreme ke pravi za cela godina. I sati tia sho imae kozi, ofci i drugo zhivo imanije i go opitvae dedo Naki da mu kazhi aku fati golema zima da si kladat poveke jadovishche za imanieto. I toi sakashe da mu raspravi na sati aku gredeshe losha zima da si kladat poveke rana za imanieto. I nikogash ne padna nadvor, sho veleshe toa stavashe. Maika mi nogu pati go opitvashe sho vreme ke pravi ovaja zima i toi mu raspravashe. Zasho i nie imame malu ofci i zatoa go opitvashe maika mi. Veleo lugieto oti pulel na zvezdite. Ne znam tochno koi mesec bile marovninite. I odel nadvor i pulel i taka znael za cela godina kakvo vreme ke napravi sekoi mesec i nemashe zgresheno

nikogash. Pak za drugite dena znaeshe sekoi saat ka ke bidi vremeto.

Ke vi rasprava za edna sluchka sho stana vo seloto. Nogu ot nashite selani ne sakae da povervat sho mu veleshe stario Naki. Eden den odeshe so magarenceto i pomina kai mestoto sho se veli Lasheica. Tamo ima eden druk pat sho gredi ot Vergori na ugore i patishchata se meshat tamo. Deko se meshat mestoto je ramno i na strede raskrsnichata ima gumno napraveno za vrshenie. I tia sho imat tamo blizu nivie si gi vrshat na toa gumno.

I toi den koga pomina stario Naki po toa mesto imashe kladeno da vrshi eden ot nashite selani Risto Stoinin. I koga stigma stario Naki na toa mesto mu veli na Risto “Arlia vrao, Risto, toku ako mozhish pret pladnina da sfrshish i da go soberish zhitoto oti ke doidi golem i silen dosh.” Risto ne poverva sho mu reche Naki, ne se nagasa da sfrshi po brgo. I koga doide vremeto kai pladninata ot deka izlegoa takvi oblaci fati eden nogu silen dosh i sato zhito na Risto mu go krena ot gumnoto i go zanese vo dereto.

Edno drugo takvo neshcho se sluchi so eden daskal. Daskalo ucheshe vo nashto selo, se veleshe Stavridi. Eden Petok na vecherta daskalo i eden sho beshe pogolem na policiata vo seloto nashe sede vo kafeneto i piea kafe. Malu ponaka beshe sednat i stario Naki. Daskalo i golemio si govorea drukio den vo Sabotata da odat vo Lerin. I Naki gi shlushna sho govorat i mu veli na daskalo “Gospodin Stavridi, ve slushna sho govorite da odite vo Lerin. Odite ama pret dva saato po pladnina da simate vrnato vo seloto eli

toi saat da se namervate vo nekoe selo." I daskalo go opitva zasho. I naki mu veli "Ke fati golem dosh i sati reki ke pretechat, ke stani golem zian." Daskalo znaeshe za Naki oti zhiveshe tamo blizu do kukiata na Naki. Na policmano mu se vide nogu chudno kak mozhi da znae ot sega za utre sho ke stani. I mu veli "Aku stani toa ti sho velish jaska ke ti dada golem bakshish." Mu taksa edna suma pari.

Drukio den otidoa vo Lerin ama pret dva saato bea doideni vo seloto. I koga doide dva saato pochna da grmi nebeto po crna i fati da vrni nogu silen dosh. Rekite stekoa, sati derinia stekoa, se skinae patishchata. Rekata sho techi krs nashto selo gi rasturi sati mostovi. Nogu lugie gi klavae pokrai reka bochvite da mu se kisnat za da bide gotovi za koga ke gi berat loziata. Na sati mu gi krena nogu lugie sho ne simae doideno vo seloto. Edni zastanae vo Lerin, tamo spae. Drugi spae vo Nevoleni, edni vo Mala. Stana golem zian toi den. I togash golemio na policiata i daskalo otidoa vo stario Naki i parite sho mu gimae taksano vu dve mu gi dadoa.

I nogu drugi istori imashe za stario Naki. I nikoi ot nashite selani ne se zagrizhi da go opita da mu kazhi toa sho znae za vremeto. Nitu i ninite vnuci ne go opitae za da mu kazhi. Otkai umre setne nogu rekoa trebashe nekoi ot seloto da odeshe da nauchi nasho puli ama voa go velea ot koga go izgubia oti nogu pati ofcharite ostavae bes rana za imanieto i zimata ne znae sho da pravat. A koga beshe stario nikoi pat nemae ostanato bes rana oshche so vreme mu veleshe oti ke

ima golemi snegovi vaja godina i da si kladite rana za imanieto.

Ot koga ke gi obervae chenkite gi nosea po doma i se berea mladi i stari za da lupat chenka. Sekoa domakinka sho imashe chenka za lupenie klavashe eden kotel pln so kochani da se vari i na vecherta se sobervae sati komshi i si pomozhvae eden so druk za da gi izlupat chenkite. I tia vecheri bea veselni so pesni, so prikazni da kazhvat postarite. Bekiarite frlae po nekoj kochan po chupite i mu vrveshe veselna vecherta. Koga zavrshvae so chenkite na mazhite mu beshe poslednoto oranie da gi poseat nivieto po niskite mesta. Pak zhenite se zanimavae so bashchite, da gi soberat piperkite, da gi nanizhat za da se shushe za zimata, da kladat turchia piperki i nekoa kacha so zelki.

Posle ovia raboti gredeshe trigoso da gi trigosfat loziata. Vo staroto vreme imashe premnogu lozia vo nashto selo, i trigoso go pochnuvae sati zaedno. I koshcho raspravae starite taja rabota mu beshe naiposlednata i nairadosna. Sati domakinki mesea pogachi i mu nosea na padarite zasho mu gi ishchuvae loziata. Edni sho imae ofci mu nosea sirenie. Chupite se oblekvae vo ubavi nosii, isto i bekiarite. Postarite berea grozie. Mladite go nosea po doma i na pato se stretnuvae chupi i deca. I nekoisi od ni sho se lubea se nasmenuvae i bea nogu blagudarni sho cel den se pulea. Loziata grmea ot pesni ljubovni. I postarite peea nogu pesni vlecheni, edna peeshe, druga odvelvashe, i drugi mu vlechea. Isto i koga odea da zhniat po nivieto, grmeshe gorata ot pesni. I posle trigoso go klavae grozieto vo bochvite za da

prevri. I koga ke beshe gotovo go lachea ot kominata i kominite gi nosea da gi varat za rakia. Vo sekoa edna mala imashe po tri i chetiri kazani sho varea rakia. Na site dedoi pravele poveke ot iliada oki vino i stotina oki rakia. Zimata jadea i piea.

Koga gredeshe Oktonvri rabotite mu bea zavrsheni. Zhenite pochnuvae edni da gazat cerepni, kopae crvena zemia, mu turvae voda, ga pravea kal i chetiri pet zheni vlegvae bosu vo kalta. Ga gazea da se izrabota ubavo i setne sekoa edna praveshe cerepna. Ga pravea koshcho se tepsiiite. I koga se ishushfashe vo nega pechea pogachi, zelnici, pupchinia, i drugi raboti. Edni pletea rogozini za postela. Pa nekoisi sho imae platna tkaeni ot zimata letoto gi belea. Ponapre gi klavae vo lepeshki ot volovite da se kisne nekoku dena i setne odea po rekite, gi perea i gi shirea po livagieto da se shushat. I pak gi perea. Toa mu go pravea duri da go obelat platnoto. Sekoa edna familia ranea bishinia i esenta gi kolea i gi solea mesata vo kachinia za zimata da imat jadenie.

Sekoa edna familia vo Neret imashe po eden svetec sho mu sluzheshi na deno so golema gozba za da mu ga chua sveteco familiata ot nekoe losho. Nashite prededofci go sluzhea Mitrof Den, drugi famili go sluzhea Arangela, edni Sveta Petka, drugi go sluzhea Sfeti Nikola. I koga gredeshe Mitrof Den nashite kupvae nekoe jagne, go zakolvae, kupvae ribi, mesea pogachi so maja za toi den. I sati rodnini so ni bea gredea vu nas na gosti. I toa ni ostana ku tradicia vo nashata familia, i duri do nashite godini. Samo koga vo Grcia

ga preze vlasta eden voinichki oficer i napravi diktatura vo Grcia go zapre i eziko Makedoncki da ne se govori.

I Grcia go imashe menato kalendaro i sati praznici gi sluzhea so nofio kalendar razlika trinaese dena porano ot stario kalendar. Nashio narot vo Makedonia ne sakashe da odi so nofio kalendar. Gi beshe stra da gi sluzhat praznicite koshcho si gi pravea so stario kalendar. Aku nekoj se fatvashe da sluzhi so stario kalendar go sudea, odeshe i zatvor. I taka narodo gi ostavi tia adeti. Ama bea nogu dobri oti sati rodnini se znaea eden so druk. Si odea na gosti i sekoi eden mal eli golem znaeshe koi mu se rodninieto. Ama otkao gi zaprea Grcite da si ga sluzhat verata i praznicite koshcho gi naidoa ot postarite se zaboravia rodnini i priateli.

Koga gredeshe deno Mitrof Den maika mi i baba mi se spremae so sho se mozheshe da gi precheke gostite: mesea pogachi so maja, pravea sarma, gotvea ribi i nogu drugi raboti. Oti ne znaea koku gosti ke doidat. Trebashe da ima poveke jadenie za da ne bidi kuso ot nishcho. Aku ne mu stignuvashke ke se ustramvae so rodninite. Na nogu pati ni gredea rodnini ot Lagen i ot na baba seloto Chetirok, Kosturcko. I zatoa trebashe da ima dovolno jadenie i pienie. Jaska pomna, be malo dete. Edna godina ni doidoa premnogu gosti. Kukiata nasha imashe tri odai. Sati trite bea plni. Maika imashe tkaeno pernici. Gi naplnuvae so lupki ot chenka i gi naredvae okolu odaite. Togash ne klavae stolovi i visoki masi. Masite bea nogu dolgi i niski i sati sednuvae na pernicite. Zevame masi i ot komshite oti nashte ne stigae. Nashte komshi poveketo sluzea na Sveti Nikola i mu gi

zevame ninite masi i koga ke gredeshe deno tia da sluzhat mu gi davame nashite masi. Gostite gredea edni na ruchoko, drugi na vecherata. Masite bea preplnati so boblivi, stafida, lokumi, sekakvi turshii, zelka, turshia piperki, shishinia so rakia.

I koga pochnuvae da gredat gostite maika i baba gi prechekvae na vratata. Zevae od raka i mu velea "So zdravie da si go pravime Mitrof Den. I gospo da go donesi pobrgo Petre ot Afstralia i ot godina zaedno so nego da go pravime Mitrof Den." Maiko i baba mu otgovorvae "Amin, gospo da ve chue."

Vlegvae natre vo odaite, nasednuvae okolu na pernicite. Nogu pati zhenite sakae da sednat otdelno ot mazhite za da si govorat pomegu ni. I mazhite toa sakae. I tia sakae da bidat otdelno da mozat da si se muabetat i da si se napivat vino i rakia koku sakat. Oti zhenata aku sedeshe do mazho samo ke mu veleshe "Dosta pi oti ke se opianis i ne ke znaesh sho govorish." Koga ke se sobervae sati i postario go zevashe paurcheto so rakia i blagosoeshe da e zhif stopano, gospo da go donesi pobrgo i gospo da dava zdravie na sati i dobor bereket po nivieto.

I sati pochnuvae da piat i da se muabetat. Kazhvae kak pominale, i tia koga bea na chuzhina kakva maka imale videno oturcite, kak stana Makedonckoto vastanie, sho pravele Bogarckite komiti vo nashto mesto, sho pravele Grckite komiti, kako tepae ednite i kako drugite, i kak stanae Balkanckite Bojovi dvanaesta i trinaesta godina, ka ga podelia Makedonia Grcite, Bogarite i Srbite, ka stana Prfio

Svecki Boi, ka doshla Francuska voina vo nashite mesta, kako nogu ot nif imale odeno voinici koga stavashe bojo pomegu Grcia i Turcia vo Mala Azia, ka se tepale so Turcite.

I nie pomalite sednati okolu ni samo slushame i se chudeme so nashite rodnini kakvi junaci bea, dali i nie ke se storime ku ni. Ama i na nas ni doidoa koga porasteme poloshi raboti otia sho pominae vo ninoto vreme.

Pak zhenite ponaka govorea za ninite zhencki raboti, koja imale nogu zapletenie, nekoa imala za tkaenie, nekoa ka se karala so sfekrvata, koi se ostavale vo seloto i nogu nini zhencki raboti. Chupiniata mali si gi shlushae ninite maiki i babi sho govorat i si mislea i tia koga ke porastat ke stanat dobri domakinki ku ninite maiki i ninite babi.

Gredeshe jadenieto. Ponapre supata, posle drugoto jadenie, meso, ribi i sho drugo imashe. I pak go chekae naistario sho beshe na masata, toi da blagosoe nainapre i setne si go pravea krsto sati i pochnuvae da jadat. Nekoi ot gostite aku veleshe nogu ubavo jadenie imash zgotveno na domakinkata i taja ke stoesho nogu gordeliva sho mu gi bendisae mandjite sho gima zgotveno. Koga zavrshvae so jadenieto pochnuvae da piat vino. I pak na muabeto edni kazhvae za bogiovite, drugi govorea za nivieto, sho bereket sobrale. I posle nekoku saati stavae da si odat. I trebashe poforno da se pogode masite za na vecherta gosti sho ke doidat.

Aku na nekoa domakinka mu artirisvashe ot jadenieto drukio den mu go deleshe na komshite oti aku go drzhi ke mu se rasipi. Istata sluzhba ga pravea i drugite sho chekae

gosti na Arangela, na Sveta Petka i na Sveti Nikola. Samo edno stavashe, na Sveti Nikola ne gotvea meso oti toi praznik padina sekogash koga zapostuvae za Bozhik. Togash postea shes nedeli. Ne jadea meso i drugi masni raboti. Tia famili sho go sluzhea Sfeti Nikola zgotvuvae riba, sarma i bop. I ostana imeto na bobo Sveti Nikolofcki bop oti poveketo lugie bobo go varea bes maslo. Edni sho imae bishinia zaklano nogu ne mu ga derea kozhata na bisheto, go poparvae, mu ga izvavae vlnata i kozhata zimata go klavae vo bobo. Ama na deno na Sveti Nikola bobo go pravea so maslo i nogu vlea koga ke doidi zlaten Sveti Nikola da ksnime Sveti Nikolofcki bop.

I posle Sveti Nikola blizheshe Bozhik i sati chekae koga ke doidi i toi zlaten Bozhik da si se omrsime. Eden den pret Bozhik ga sluzhea koleda. Pak decata ot sekoa edna mala vo seloto odea, ga otvorvae dupkata sho ga imae iskopano za novata godina koga ga sluzhea Suroa. I sega mu trebashe za da ga prave koleda. Odea pak po kukite, berea drva za da ga zapalat koshcho na nova godina. Sati domakinki mesea kolachinia za da mu dadat na decata koga ke mu odat po doma, mesea i pogachi so maja.

Za Bozhik decata ga zapalvae dupkata i sati mladi se berea okolu ogno da se great, igrae ora i peea sekakvi narodni pesni. Pomalite deca posle polnosh predi da osuni odea po doma, si zevae po edno torbe i gredea pak pri ogno deka goreshe. I koga ke se sobervae sati zaedno kinisfae da odat po kukite za kolachinia. I koga odea na nekoa kukia mu ropae i vikae “Koleda, babo, koleda.” I domakinkata stavase,

mu otvorvashe i mu davashe kolachinia na sekoe edno dete. Edni mu davae i kosteni, lokumi, karmeli, portokali, katici. I koga ke gi pominvae sati kuki vo malata si odea po doma so torbiniata naplnati so kolachinia.

Na deno Bozhik sat narot odeshe vo crkva. I posle zavrshuvaniето sluzhbata vo crkva si gredea sati po doma. I togash se omrsvae posle shes nedeli postenie ot mrsno jadenie i ot lubof zhenetite. I posle ruchoko sati odea na stret selo pri oralishcheto. Gredea i sfirkite. Mladite bekiari go gazea snego za da mozhat slobodno da igrat oro i pochnuvae da igrat isto koshcho se veselea koga beshe Veligden. I na Bozhik veselbata drzheshe tri dena.

I sega na tretio den pak odea na manastiro da ga peat bogo sluzhbata. Ama zimata beshe pomachno odenieto, imashe golemi snegovi. Kalugero Ignati okolu manastiro go rinese snego. Ot manastiro do seloto drugi go rinea snego. I narodo kinisfashe da odi eden po eden naredeni. Da gi puleshe ot podaleku se pulea ku nekoa voina. Da patuva samo chupite so novite nosii delea na kalarite, edni imae sini fustani, drugi crveni, edni zeleni, drugi morni, sini, shamii na glavite. Nekoi ot bekiarite mu frlashe nekoa grutka snek. Aku chupata imashe nekoa misla po toi sho ga udri so snek se nasmenuvashe i ne veleshe nishcho. Aku nemashe nekoa misla za nego pochnuvashе sekak da mu vika.

Nogu ot postarite zevae drva pot mishka i mu nosea na kalugero da se topli zimata. Kalugero Ignati zimata poiketo slegvashe vo seloto i odeshe po kukite. Tia sho imae iminia da sluzhat, odeshe da mu chestita za imeto, i za da se napie

rakichka oti beshe nogu meraklia na piachkata. Nemashe den da go vidish nenapien. Sekoi den beshe veselen. Edni pati odeshe po poletu so magareto, a zevashe i sveticata na Sfeti Luka i odeshe po selata, bereshe sekakvo jadovishche i si gredeshe naza vo seloto. I vo poslednite godini, koga stavashe Gragianckata Voina vo Grcia i selata planincki drzhavata gimashe krenato i gimashe doneseno poblizu do Lerin, samo postarite bea ostanati vo seloto, i neкои ot starite sho umirashe nemashe pop vo seloto da go pee umrenio oti i popo beshe began ot seloto, go zevae Ignati da rechi nekoku lafoi na mrtoeco.

Koga zavrsvashe sluzhbata vo manastiro i narodo se vrnunashe da si odi po doma ruchae i pak odea da se veselat za poslednio den na Bozhik. I taka mu zavrshuvashе godinata na nashite selani, so veselbi i so ne nogu gailinia.

Starite nashi dedofci vo seloto nogu se chestea, eden so druk, rodninite si odea po gosti, se pomozhvae pomegu ni. Neкои aku sakashe da zaimi pari ot drukio, ne pravea nikakvi knigi. Se zaimuvae i simae golema vervania.

Tia godini nemashe nogu fuduluci ku sega da se kaskandisve eden so druk, koi napravil golema kukia, koi kupil skapa kola? Bogatashite sega si ga kazhvat bogashchinata preko televiziata i siromao gi puli i samio se opitva "Oti jaska da bida siroma i toi toku bogat? Sho mu ftesa na gospo sho ne mi pomozhva i jaska da bida bogat?" I taka narodo sega e nogu ne radosen koshcho bea vo staroto vreme oti togash nemozhea da mu gi vidat golemite bogasfa na sveto koshcho gi pulat sega na voi vek. Togash neкои vo

seloto aku imashe nekoi podobor kon eli podobri volovi narodo beshe sat istio, gi nosea istite nosii, i zatoa bea zdravi i veselni i zhivea toku godini.

Sega narodo ima nogu poveke neshcha otia sho imae vo staroto vreme, nosat koprineni nosii i ne se nogu blagudarni oti vo natre vo gradite ne me djigeri. Djigerite mu se skapani ot sekakvi bolestini. Starite nemae banki da klavat pari na bankata. Aku nekoi imashe nekoa para gi klavashe vo nekoe grne i praveshe nekoa dupka i tamo gi drzheshe. Togash ne pulea za nogu fuduluci. So obichaite sho si gi sluzhea vo seloto bea radosni i veselni.

Togash pomalite deca simae edni igri si igrae i bea nogu radosni i bea nogu zdravi. Igrae nadvor na chistio veter, ne ku sega zatvoreni natre vo kukiata da gledat televizia i da gi pulat Amerikanckite arami, kak kradat i kak se tepat. I setne i tia stavat arami i loshi tepachi. A tia deca sho rastea tia godini vo postarite vreminia bea nogu poshchani. Mu imae ches na postarite. Aku ne znaea nogu raboti si bea blagudarni i nogu veselni so tia neshcha sho gi znaea, i so obichaite sho gi naidoa ot ninite roditeli.

Zimata koga fatvashe snego decata si pravea saini za da se lizgat na snego. Imae edna druga igra sho ga velea biska. Taja igra je deneshnoto ragbi sho go igrat preku celio svet. Edna igra ga igrae letoto ga kazhvae chelik. Si trgnuvae shkurtica za koi ke igre ponapre. Tia sho ke igrae nainapre klavae eden kamen eli nekoe drvo i eden chivashe so stapo i drugite so edno pomalo stapche go frlae. I toi sho chivashe trebashe da go udri stapcheto. I do koku daleku ke go

natervashe otamo odeshe i so pogolemio stap mereshe koku stapovi go udri daleku i na ot zad ninata. Koga zavrshuvae si gi smetae. I koa grupa imashe poveke stapovi napraveno tia ga dobivae igrata. Toi sho chivashe koga ke go udirashe maloto stapche i drugite aku mu go fatvae ga gubeshe igrata, eli koga mu go frlae aku ne go udirashe isto pak ga gubeshe igrata. I vlegvae drugite da igrat ot cheliko. Sho go velea nashite ot nego je napraven i deneshnio kriket.

Koga da se storvae oreite vo seloto igrae druga igra so katicite. Napravae edna mala dupka i eden sedeshe pri dupkata i drugite zevae vo rakata katici i gi frlae natre vo dupkata. Aku vlegvae chif vo natre toi sho chivashe trebashe da mu dadi tokmo katici koku sho vlegoe natre vo dupkata. Aku vlegvae vo natre tek toi si gi zevashe za nego.

So takvi igri se raspravae decata tia godini i bea nogu po radosni i veselni ot deneshnite deca sho imat nogu poveke neshcha da se zanimavat i ne se nogu blagudarni.

Vo starite godini mu imae golem ches mladite na postarite. Odea mu pomozhvae na postarite sho nemozhea da pravat teshki raboti. Mladi vlegvat vo basovite, gi fatvat stolovite i starite sedat prostu i se tresat oti gi bolat nozite. I mlatio go puli i ne mu veli "Ela sedni, jiaski ke stana", toku go puli i se smee so stario.

Koga Vleze Vo Balkano Evropeickite Drzhavi

Nekoku vekovi nashite selani vrvea edna nogu mirna zhivot aku bea pot Turcko ropsfo. Go naukoa Turckio jazik i Turcite go naukoa Makedonckio jazik. I zhivea zaedno mirna zhivot. Imashe i loshi Turci sho pravea zulum ama ne nogu ko prvite godini.

Starite go velea eden laf "po arnoto gredi loshoto", i toa e vistina. Toi miren Makedoncki narot doide vreme sho go napravia da ne se saka edenio so drukio. I toa go napravia togash golemite drzhavi na sveto za ninite interesi. Ke rasprava nekoku sluchki sho stanae tia godini ne samo vo Makedonia toku i po celi Balkancki narodi. Tia mirni nashi selani sho zhivea nogu godini mili i radosni so ninite obichai i so ninite tradici sho gi naidoa ot ninite prededofci, chuzhite interesi gi donesoa ne samo da gi zaboravat ubavite veselbi sho se veselea koga gredea golemite Risiancki praznici toku gi donesoa i gi napravia da stanat nogu poloshi i ot divotinite. Gi napravia brato da si go tepa brato, vuikoto da si go koli vnucheto ot sestra, da ne sakat da se vidat eden so druk. Neshchata sho stanae vo tia godini ne se prepishvat.

Ke rasprava nekoku po vazhni neshcha sho stanae vo nashto selo vo vremeto koga Turcia se rashiri i vleze vo Balkano Evropeickite drzhavi. Ne se zagrizhia za Risianckio narot sho zhiveshe vo Balkano oti bea Pravoslavni da mu pomozhi da ne padnat po Turcko ropsfo toku ga ostavia

Turcia sho saka da pravi. Samo Rusia posle nekoku godini se zainteresa za nina polza.

Ka se unishti Vizandeickata imberia i se rashiri Turcia nogu narot pobegna po drugi drzhavi, vo Rumania, vo Avstria, vo Ungaria, naipoveke otidoa vo Rusia. I vo tia drzhavi nogu otidoa na skola i se izukoa pismo. Nogu ot begalcite sho bea vo Rusia stanae oficeri vo voinata.

Tia godini sati Evropeicki drzhavi ne pulea Turcia sho se shiri toku bea naviknati da patuvat po moreto i da barat novi zemi. Odea da porobvat drugi narodi po Afrika i po Azia, da pravat novi koloni. Anglia, Francia, Germania, Portugalia, Olandia i Spania – sati shetae po moriniata i barae novi zemi. I koshcho ga naidoa Amerika, Afstralia i nogu drugi pomali zemi i taka ga ostavia Turcia da se rashiri. Koga fatia i napravia novi koloni vo istochnio del na zemiata i pochnae da izvavat petrol ot zemiata, i go vlea crno zlato, togash Francia i Anglia pochnae da se interesirat za istochnio del.

I Rusia isto se rashiri vo sata severna Azia, stigma duri do Alaska. I taja sakashe da slezi udolu vo Egeickoto More za da mozhi da mu rabota podobro tragoviata. Imashe i misla sata Vizandeicka imberia sho beshe vo staroto vreme da padni pot nina kumanda, oti sata imberia sho ga imae Vizandeicite narodo beshe Pravoslaven po vera i alai i Rusia i taja beshe Pravoslavna drzhava.

Se izmisli toi narot da go organizira da napravi vastanie protif Turcia, i taja da mu pomozhi koshcho pishi Grckata istoria. Caricata Ruska Katerina krstila nekoe nino

vnuche i go godeshe za car da bidi vo Stanbol na cela starata Vizandeicka imberia. Imeto mu go klade Kostadin i begalcite sho bea begani vo Rusia i po drugite drzhavi se organizirae sati zaedno bes razlika dali bil Grk, Bogarin eli Makedonec eli Srb. Napravia edna organizacia pot imeto Filiki Eteria na Grcki jazik, po Makedoncki se veleshe Priatelcka Zaednica. I reshia da pushchat lugie nini vo Balkanckite drzhavi i da go organizirat narodo da se digni na vastanie protif Turchino.

Imashe eden ot Thesalickoto mesto, Grk po nacia, se veleshe Riga Fereo, izvavashe vesnik vo Avstria i pisheshe do sati narodi sho zhiveat vo Balkano bes razlika sho nacia e da se suidinene sati zaedno da go istere Turchino i da napravat edna Balkancka Federacia. Rusia pushchi oficeri ot voinata koito bea ot Grcko pokolenie, dvata brakia Aleksander Ipsilanti i Dimitri Ipsilanti. Predi da stani organizaciata nemashe organizirani cheti da se borat za osloboduvanie. Bea aiducite, poveketo bea aramii, kradea ot narodo. Imashe i nekoi sho mu imae napraveno losho Turcite i beshe oden vo planinata za da mu ga vrni zaemo.

Koga doidoa organizatorite i pochnae da go organizirat narodo za vostanie protif Turchino, gi fatia prvo aiducite. Gi organizirae na cheti i da se borat za sloboda, da gi biat Turcite i shpionite sho rabotae zaedno so Turcite. Imashe nogu shpioni koito bea kladeni kodjobashi po selata i go machea narodo poveke i ot Turchino.

Ka se organizira narodo za vastanie pochnae da ode vo planinata i dobri familiarni lugie i se naplnae planinite so borci sho barae da se uslobodat ot Turckoto rupsfo.

Ka vide Francia i Anglia narodo vo Balkano stana mashovno da se bori protif Turchino, vidoa Ruskata propagandi se shiri pomegu narodo, i tia pochnae da pushvat nini shpioni. Se zainteresirae togash za Balkano. Sakae i tia da imat pat preku Balkano za vo Azia deka imae nini koloni. I taka pochnae golemi propagandi pomegu narodo.

I togash Turcite poftorno pochnae da pravat zulumi protif Risianite. Turcia imashe stignato do Avstria nadvor ot Viena i nemozheshe ponaka da odi. Pochna da ostapva. Ka skokna i narodo da bara sloboda ne znaeshe odeka da se chuva. Rusia nogu pati mu otvorvashe boi. I taka pochna da slabee. Drugite drzhavi vikae da mu dadi sloboda na narodo, da gi pripoznae za drzhavi. Ka vide Turcia oti sat narot vika po nega, pochna ikonomicheski da gubi i taka kandisa da ostavi nekoku nagii vo Balkano da stanat mali drzhavi.

Ama golemite sili ne ga sakae ideata na Grko Riga Fereo sho veleshe i barashe Balkancka federacia. Shpioni go ubia Riga Fereo.

Ot druga strana Francia i Anglia ne sakae i Rusia da se rashiri vo toa mesto. Stana konferencia pomegu Turcia i drugite drzhavi i mu za povedia na Turcia da ostapi ot nekoku mesta i da stanat novi drzhavi vo Balkano. I taka se rodia novi mali drzhavi vo Balkano. Stana Grcka drzhava dolu vo Peloponiso. I Serbia ga napravia drzhava. Stana edna mala Bogarcka drzhava. Stana drzhava Istochna Rumilia. Za

Makedonia ne beshe resheno sho ke stani. Ostanæ Turcite vo Thesalia, vo Ipiro, vo Albania, vo Makedonia, vo Trakia i vo nogu Grcki adi vo Egeickoto Morie. Kriti ga imæ ostaveno Italia da bidi drzhava.

I taka sho baræ poveketo da stani edna Balkancka drzhava ne uspeæ oti golemite sili sho bea togash na sveto, Anglia, Francia, ne sakæ Balkano da bidi edna federativna drzhava. Oti poveketo narodo sho zhivæ vo Balkano poveketo bea Pravoslavni po vera i oti Rusia beshe Pravoslavna se plashea toi narot da ne se sfrti kam Rusia. Ne sakæ Rusia da izlezi dur do Egeickoto Morie oti Anglia i Francia bea rashireni vo sati Arapcki drzhavi i vrshea kakto tia sakæ. Aku Rusia slegvashe podolu ke mu beshe golema prechka za ninite interesi. I taka dadoa nadadoa naznachia nogu mali drzhafchinia vo Balkanckio del. Vo tia mali drzhavi mu pushchia i carovi za da gi upraliavat kakto tia sake. I sati carckite famili bea Germancko poteklo.

Vo Grcia revoluciata pochna na iliada i osom stotini i dvaesta i prva godina. Poveketo borci sho se boreæ za sloboda bea filo Rusi. Na dvaesta i deveta godina se pripozna edna mala Grcka drzhava. Za rakovoditel na novata drzhava beshe naznachen Kapodistria. Beshe sposoven chovek ama ne beshe soglasen so politikata na Anglia i na Francia. Edna utrina koga odeshe vo crkva beshe ubian predi da vlezi vo natre. I togash prezea agentite na Anglia i Francia, go donesoe za car Oton ot Babaria Germancko poteklo so caricata Amalia i sati tia sho se bea za slobodata na Grcia se naidoa vo zatvor.

Isto i Srbia stana drzhava, posle i Bogaria. Vo Bogarckata nova drzhava za car beshe naznachen Ferdinar, i toi Germancko poteklo. Koga se pripozna za drzhava Istochna Rumilia po nekoku godini se suidineni so Bogarckata drzhava. I Bogaria imashe golemo priatelsfo so Germania isto i so Rusia. Srbia i Grcia imae priatelsfo so Anglia i so Francia. Koga vidoa Anglichanite i Francuzite Istochna Rumilia se zamesha so Bogaria ne mu beshe nogu arno i taka ne pobarae da se pripoznae za drzhava i Makedonia. Se plashea aku stani drzhava i Makedonia i oti eziko Makedoncki blizi so Bogarckio da ne pobarat i Makedoncite da se zameshat so Bogaria i Bogaria stani edna golema sila vo Balkano. Kritichanite i tia pobarae da se zameshat so Grcia. I zatoa ostana Makedonia pot Turcko ropsfo.

Rusia nastoivashe Bogaria da ga zemi Makedonia. Pochnae golemite drzhavi da se karat za Makedonia kakto da ostanti i ga ostavia na Turchino drugi sto godini da sedi na vrato na Makedonckio narot. Ot kogato stanae novite drzhavi okolu Makedonia, sekoa edna puleshe kako mozhi Makedonckio narot da go trgni na ninoto mesto koga gi kladoa novite granici okolu Makedonia. Na Bogaria mu beshe okoto za Makedonia oti koga stana Sveti Stefanckata Konferencia beshe resheno Bogaria da ga zemi Makedonia. Posle stana druga konferencia vo Berlin i reshia Turcia da ostanti vo Makedonia i posle ke se reshi sho ke stani so Makedonia. I taka nashio narot ostana poftorno pot Turchino.

Turcite ne go pulea so dobro oko Makedonckio narot. Pochnae pak da go trite losho sat Risiancki narot. Imashe ostanati borcia po planinite sho imae zeno. Uchastie vo borbata protif Turcia. Ama za zhalos golemite sili ne ga reshia Makedonckoto prashanie i taka poftorno narodo vo Makedonia trebashe da vedi glava na Turckite agi. Bogaria pochna da zeva deca ot Makedonia da gi uchi po skoliniata bes plata za da gima agenti da mu pomozhat za ninite imberaliski idei. Golemite sili mu imae recheno na Turchino da mu se dadi pravo na Makedonckio narot, da uchi na svoio jazik. I togash Bogaria otvori nogu skolinia vo Makedonia, isto taka i Grckite vladici i popovi otvoraе Grcki skolinia i Srbia go praveshe istoto neshcho. Sekoa edna puleshe narodo Makedoncki da go trgni so ninata strana.

I taka doide takva golema tragedia vo Makedonia. Toi miren i poshchan narot da ne znae deka da zastani. Od edna strana Bogarite mu velea oti vie ste Bogarcki narot, ot druga strana Grcite mu velea ste Grcki narot, i Srbite isto mu velea vie ste Juzhno Srbi. Grcia so pomoshta na Anglia ardjeshe nogu para za da go otkupi Makedonckio narot. Istoto i Bogaria. Gi napravia istite lugie, brakia i brachedi, edenio da veli sho bil Grk, drukio da veli Bogarin a drukio Srbin, aku bea ot istata krf. I taka tia ubavite obichai sho si gi pravea po selata mili i radosni, chuzhite interesi gi napravia da se zapizmat i da ne sake da se vidat eden so druk.

Ot decata Makedonchinia sho odea da uchat skolie izlegoa nekoku progresivni deca i reshia da napravat edna chista Makedoncka organizacia koito da se bori za pravoto

na Makedonckio narot i za osloboduvaniето na Makedonia ot Turckoto ropsfo. Prvite organizatori bea Dame Gruеf i Pere Toshef. Na iliada i osom stotini i devedese i treta godina se formira organizaciata i pochna de se shiri krs cela Makedonia. Na iliada i osom stotini i devedese i chetvorta godina se skluchi vo organizaciata i Goce Delchef. Roden vo grado Kukush, Egeickio del na Makedonia, studirashe vo Solun na Bogarckata gimnazia i tamo se stana so organizatorite na novata Makedoncka organizacia. Drugata godina se skluchi vo organizaciata i Risto Matof i nogu drugi progresivni Makedonci koito gi pulea krivinite sho mu gi pravae novite naznachenі drzhavi na Makedonckio narot – go navrtvae da si ga otkazhi svojata nacia i da se deklalira za Grk eli Bogarin i Srbin.

Vo Makedonckata organizacia mozheshе sekoі eden da stani chlen bes razlika dali bil Vla eli Arnautin eli so druga nacia. Bil samo da bidi veren i da se bori protif okopatoro i protif propagandite na Bogaria, na Grcia i na Serbia. Ustafo sho beshe napraven akuto uspeat da se oslobodat ot Turchino, Makedonia da stani republika i ako stavashe toa ke beshe prvata republika na sfeto. Ovia gi pishi eden golem Grk istorichar se vika Gianis Kordatos. Istoriata se kazhva Megali Istorіa tis Elados, po Makedoncki se veli Golema Istorіa na Grcia. Na trinaestio buk i na chetiriese i ftora stranica gi pishi sati ovia sho gi pishuvam za Makedonckata organizacia sho se formira ot mladi Makedonci sho ne sakae da zhivat pot ropsfo i ne sakae da si ga otkazhat maikata sho gi rodila. Imeto na organizaciata se veleshe Vnatrezhna

Makedoncka Revoluchionerna Organizacia, so kusi pisma V.M.R.O. Goce Delchef stana apostolo na proshirvanieto na organizaciata preku cela Makedonia. Goce studirashe vo Sofia za voinichki oficer I Bogarckata vlas go istera ot skolieto oti imal sosialiski idei.

Koga vide Bogaria Makedoncite formirae organizacia za slobodata na Makedonia ne mu beshe nogu arno oti tia sakae Makedonia da ga zemi Bogaria. I koga vidoa vo kuso vreme Makedonckio narot pochna mashovno da vleguva vo organizaciata, posle dve godini tia formirae nova organizacia. Organizatorite bea Boris Sarafof, Ivan Garvanof i drugi. Organizaciata se veleshe Vrhoviska Organizacia da go organizirat narodo Makedoncki da se deklalira za Bogarcki narot. Ovia gi kazhuva Giani Kordato vo ninata istoria. Isto i vo Enciklopediata Britanika kazhva nogu dokumenti za Makedonckoto prashanie. Vrhovistite so prvo sakae da otvorat komitet vo Makedonia i da gi bie Makedonckite komiti sho se borea za samostoalna Makedonia. Ama caro Ferdinan ne gi ostavi da izlezat toku javno protif Makedoncite toku mu veli da vodat politika i da otkupvat so pari Makedoncki voivodi da se svrtat zaedno so Vrhovistite. I taka doide druga teshkotia nato i machen Makedoncki narot.

Ot druga stana koga vide Greia i Srbia Bogaria sho otvori komitet vo Makedonia i tia ne ostanee so fkrstene raci. I tia pushchia nini agenti vo Makedonia da organizirat i da go pravat narodo Srbomani i Grkomani. Preku konsolite sho gimae vo Makedonia i so vladicite i popovite narodo

pochnae da go delat na Grci, na Bogari i na Srbi. Otvoria po selata skolinia Bogarcki, Grcki, Srpcki i Rumancki. Edni mu velea oti se Bogari, drugi mu velea oti se Grci, drugi Srbi i drugi Rumanci. I taka vo Makedonia stana golema anakatosura koito narodo ne znaeshe na koa strana da zastani. Vo Makedonckata organizacia vlegoa nogu Vrhoviste sho sakae Makedonia da se suidineni so Bogaria. Ne se javae otvoreno oti se Bogarcki agenti ama skrishno rabotae za Bogaria. Goce Delchef imashe razbrano sho stava i nogu pati ne se soglasfashe so ninite politiki. Vrhovistite odea po selata, mu velea na narodo nie sne Makedonci i se borime za slobodata na Makedonia. I narodo nemozheshe da gi razberi koi se Vrhoviste i koi se Sendraliste. Makedoncite sho se borea za samostoalna Makedoncka drzhava gi velea Sendraliste.

Ot sati sela vo Makedonia imashe izlezene komiti po planinieto i stavae krvavi borbi so Turckio asker. I Turcite pravae nogu losho. Apsanite gimae preplnato so zatvornici i kukite mu gi gorea na tia sho bea odeni komiti. Vo planinata ot Neret imashe premnogu odeni za komiti. Turcite sekoi den shetae po planinite da gi gonat komitite. Beshe nogu silen komiteto vo Bitolckata, Lerinckata i Kosturckata okolia.

Vrhoviskata organizacia vikashe odma da stani revolucia i Bogaria ke ni pomogni so voina i so oruzhie. Goce ne se soglasfashe so ninite idei. Mu veleshe oti ne e organiziran oshche narodo za da stani vostanie. Mu veleshe – koshcho e organiziran narodo vo Bitolcko, Lerincko i Kosturcko, taka da e i vo drugite mesta mozhime da ga

dobieme borbata. Drugite mesta vo Makedonia narodo ne e gotof za takva borba da stani. Aku go napravime vastanieto sega da znaete ke go izgubime. Nemoite da se nadevate za Bogarcka pomosh. Bogarite sake da ga izgubime borbata da zaginat progresivnite Makedonci sho sakat Makedonia da bidi samostoalna drzhava, da ostanat samo Vrhovistite i Bogaria da vrshi koshcho taja saka vo cela Makedonia.

Togash koga govorea za da stani vastanieto poveketo Makedoncki lideri bea zatvoreni po apsanite. Goce nemashe nogu ot ninata strana da ga potkrepat Gochevata misla. Vo Solun stana mitin i poveketo lideri bea Vrhovisti. Nogu troa bea ot Sendralistite. Mitino stana na iliada i devet stotini i tretata godina. I reshia poveketo da stani taja godina vastanieto. Voivodite na dve organizaci bea sobrani vo planinata Alibudush nat grado Seres za da govorat. Akoto Sendralnio komitet ot Solun reshi za vastanie, da reshat kako ke pochni vastanieto, i ot deka. Ka stana mitino vo Solun i se reshi da stani vastanie taja godina.

I Goce odma drukio den kinisa ot Solun da odi vo Sereshko da gi stani sati voivodi kade bea sobrani za da mu rechi da ne se soglasat za vastanie oti ne sne gotovi. Stigna Goce vo Seres i trгна da odi za planinata Alibudush deka bea sati voivodi sobrani. Vrhovistite ka vidoa Goce sho saka da go sprechi vastanieto, otidoa vo Seres i mu kazhae na Turcite oti Goce se namerva vo tagia okolia so ninite drugari i vecher ke bidi vo seloto Banica. I togash nekoku stotini Turcki asker noshiata kinisa ot Seres za seloto Banica i na utroto sato selo beshe obikoleno so Turcki asker. I ranoto

chetiri Mai pochna krvava borba so Gocheata cheta i Turckio asker. Turcite go barae Goce nogu vreme oti toi beshe organizatoro i apostolo na Makedonckio narot. I sega mu se dade takof dobor chench sho ne treba da izlezi zhif ot Banica. Goce so ninite drugari sakae da udrat na edna strana za da mozhat da pobegnat ama imashe golema Turcka vojna i nemozhea po nikakof nachin da pobegnat. I taka padnae ubiti sati zaedno. I Makedonia go izgubi naidoborio borec sho zhaleshe za Makedonia i sho sakashe da ga vidi samostojalna drzhava i da bidi prvata republika so sosialiski sistim na sveto.

Koshcho Turcite bea radosni za ubisvoto na Goce, poveke se radvae Vrhovistite oti nemashe koi da mu prechi na ninite fashiski i imberialiski idei. Ke vrshea kako tia sake vo cela Makedonia zaedno so Bogarckata propaganda.

Delegatite ot Sentralnio komitet stignae ot Solun i se stanae so voivodite i mu rekoa oti Sentralnio komitet reshi da stani vastanieto. Stana mitino i se reshi da stani vastanieto i da pochni ot Bitolckio kraji i da stani na deno Ilinden, komitite da udrat vo Krushevo. I Bogaria ke ni pomozhi so oruzhie i so vojna. I sati voivodi se soglasia da pochni vastanieto ot Krushevo. Toi den stavashe golem pazar i panagir vo Krushevo i so narodo sho ke odeshe na pazaro ke vlegvae i nekoku komiti vo grado. Ot nogu narot sho odeshe toi den vo Krushevo beshe nogu teshko na Turckio asker da gi poznae koi se komiti i koi ne se.

I koga doide deno Ilinden pochna golema i krvava bitka pomegu Turckio asker i komitckite cheti. Za kuso

vreme Krushevo padna na racite na Makedoncite. I togash odma formirae republika so presedatel Nikola Karef. Vo taja bitka se ubia nogu Turci i nogu Makedoncki komiti. Za zhalos na golemite sili sho bea na sfeto niko a otia drzhavi ne ga pripozna novata Makedoncka Republika. Ne sakae da stani sosialiska republika na sveto. Se plashea da ne se rashiri taja sosialiska idea i po drugi drzhavi. Oti togash carovite povelvae preku celio svet i narodo nogu vervashe na carckite famili oti bile naznacheneni ot gospo da ga krepat verata. I po toi nachin ne sakae da se rodi sosialiska republika na sveto.

Vo istoto vreme koga pochna vastanieto komitite udria i vo Neveska i ga uslobodia ot Turcite. Neveska se naiduva vo Lerinckio krai. Ka vidoa Turcite oti vo Krushevo se formira Makedoncka drzhava, sobrae golema sila ot Turcki asker i otidoa vo Krushevo da se biat so Makedoncite. I tamo stana golema borba. Makedoncite se borea so golemo junashfo i ne sakae da se pridadat na Turckio asker. Bea resheni da padnat mrtvi i da ne ga ostavat novata formirana Makedoncka Republika. Se nadevae oti neko a Evropeicka drzhava ke gi pripoznae i ke mu pomogni.

Isto se nadevae i Bogarckata drzhava da mu pomozhi. Vrhoviskata propaganda stalno veleshe oti Bogaria ke pomogni so vojna i so oruzhie. Taja beshe golema laga. Sakae da go piknat Makedonckio narot vo ogno da izgubat progresivnite Makedonci; da ostanat samo Vrhoviskite komitcki cheti za da mozhat polesno da ga sfrtat

Makedonckio narot kam Bogarckata propaganda. I toa go uspeae.

Posle dve nedeli zhivot na novata Makedonska Republika doide ismrta. Sati dobrite sinovi na Makedonia padnae mrtvi. I togash Turckio asker istepa so hiliadi Makedonci po cela Makedonia. Zapali so stotini sela. Zatvori so hiliadi vo apsanite. Nogu Makedonci pobegnae po drugite drzhavi, vo Grcia, vo Srbia, naipoveke vo Bogaria. Doide golema katastrofa na Makedonckio narot.

Toa sho go sakae Vrhovistite go uspeae. I pochnae Makedonckio narot so pari i so propaganda po skoliniata oti se Bogari. I sakae Makedonia da se suidineni so Bogarckata drzhava. Anglia i Franciam ne sakae Bogaria da stani golema drzhava oti Bogaria beshe sojuznik so Germaniam. Franciam i Angliam se pizmen so Germaniam i zatoa ne pomozhie da ga pripoznae novata formirana Makedoncka Republika. Se plashea Makedoncite da ne pobarat suidinenie so Bogaria koshcho napravi Rumiliam. I taka go stavie Turchino sho saka da pravi.

Posle zagubata na vastanieto pochna slobodno da se shiri Bogarckata propaganda. Ka vide Grciam i Srbiam sho pravat Vrhovistite vo Makedonia i tia pochnae da pushvat nini oruzhani cheti vo Makedonia, so golema para da odat po selata da gi otkupvat Makedoncite da se deklarilat oti se Grci i Srbi. I doide naigolemata katastrofa vo Makedonia. Selata da se odelat na Bogari, na Srbi i na Grci. Se naplanae poforno planinite so komiti, Bogarcki komiti, Srpcki komiti i Grcki

komite. I se tepae eden so druk ot istoto selo, brat so brat, brachet so brachet.

Gi zaboravia tia dobrite tradici sho gi naidoa ot ninite postari i se veselea sati zaedno mili i radosni. Parite i chuzhite propagandi gi razdelia da se kolat i tepat za chuzhi interesi.

Grcia pushchi golemi andarcki cheti vo Makedonia, naipoveke vo Egeickio del oti mu beshe po blizu. Mozhea po so kola i da vlegvat i da izlegvat. Vo Kostur na mitropoliata imashe eden Grcki vladika. Toi ga praveshe naigolemata propaganda za Grcia vo Kosturckata okolia, Lerinckata i Bitolckata. Imashe agenti vo sekoe selo i so pari go otkupvashe narodo da se deklarile za Grci. Mu platvashe nekoku liri meseco. Mu davashe i pushki da se biat protif Bogarckite komiti.

Isto pravea i Bogarite. I tia so pari i so propagandi go sfrtia narodo da se otkazhi ot Makedonec i da veli oti je Bogarin. Vo nashto selo nogu ot komitite sho bea izlezeni da se borat za Makedonia edni se sfrtia, se storia Bogari; i drugi se storia Grci, aku ne znaea nito eden laf ot Grckio jazik ka stanae golemi Grcki cheti vo nashite mesta.

Grcia pushchi Grcki voinichki oficeri za da ga rakovodat borbata vo Makedonia. Vo nashte mesta doide oficero Pavlo Mela. Toi go vodeshe celo Grcko andarsfo vo zapadna Makedonia so pomoshta na vladikata ot Kostur. Mu beshe uredeno na Pavlo Mela da sheta po sati sela. Vladikata Karavangeli imashe dadeno so iliadi liri po sati sela i go

imashe otkupeno narodo da se kazhve oti se Grci, i aku govorat druk jazik.

Otkupi nogu i ot voivodite Makedoncki sho se borea za Makedonia. Eden takof voivoda beshe Kote ot seloto Rula. Karavangeli mu dade nogu pari i go napravi ot Makedonec da stani golem i veren Grcki voivoda. I mu taksa ne znam koku liri da go ubie Makedonckio voivoda Lazo Papatraiko i da mu ga donesi glavata vo Kostur. Papatraiko i Kote bea priatele i zaedno se borea za Makedonia. Ama Kote stana Grcki shpion i poslusha sho mu reche vladikata. I stana, go ubi Papatraiko, mu ga seche glavata i mu ga zanese na vladikata vo Kostur za nekoku liri.

Vo sati sela imashe po dva popovi, eden Grcki, eden Bogarcki, i po bashka pravea liturgia. Vo Neret popo sho beshe na Grcko beshe doiden ot Ipiro, se kazhvashe popo Kosta. Toi sho beshe na Bogarckata strana beshe Neretec i praveshe liturgia na crkvata Sveti Tanas. Popo Kosta lituriskashe vo crkvata Sveti Nikola. Vo seloto imashe i dve skolinia, ednoto beshe Grcko i drugoto Bogarcko. Tatko mi odeshe na dvete skolinia, ucheshe Grcki i Bogarcki. I oti nashata mala beshe otkai Grckata strana, decata go pizmea tatko oti odi na Bogarcko skolie. Go fatie koga si gredeshe ot skolieto, go bia i mu gi skinae sati knigi. Ovia mi gi raspravashe eden komshia sho beshe i toi tamo koga mu gi skinae knigite. Voi sho mi raspravi za tatko beshe File Trpchef. Mi veli "Ne go sakame tatkot i oti odeshe i na Bogarcko skolie."

Togash seloto beshe razdeleno na dve, edni Grkomani, drugi Bogaromani. Beshe nogu losho tia godini za nashio narot. Odeshe nekoï vo planinata za drva da soberi, go naiduvae komitite i go opitvae na koa strana krepì. I toi siroma ne znaeshe kak da mu rechi oti ne znaeshe sho komiti se, dali se Grcki eli Bogarcki. Aku mu veleshe gi sakam Grcite i komitite aku bea Bogarcki odma mu ga sechea glavata. Zhivota mu beshe nogu losha tia godini. Gi beshe stra lugieto da odat na nivieto eli da odat vo planinata za drva oti ne znaea sho ke namerat.

Grckio oficer Pavlo Mela nogu pati imashe doideno vo Neret. Odeshe vo Kapolichofcka Mala. Tamo zhiveshe popo Kosta i poveketo vo taja mala ga krepèa Grckata strana. Doshol edna vecher vo Neret i otide vo Dineite. Naukoa Bogarckite komiti, otidoa na crkvata Sfeti Tanas i otamo pochnae da pluske pravo vo kukiata Dinea. I togash Pavlo Mela izlegol so ninata cheta da fati nekoe podobro mesto. Go beshe stra da ne doidat i da ga obikolat kukiata i gi fatat zhivi vo kukiata. I koga begal da fati mesto nat crkvata Sveti Nikola se rani vo nogata i so cela cheta vlegoa vo planinata i taka se spasia.

Bogarckite komite eden den go fatia popo Kosta. Odeshe vo Lerin i koku sho pomina livagieto sho gi velime Filei livagie go zastanae i go zaklae na toa mesto. I togash pop stana ninio brat popo Stoiche.

Na Pavlo Mela vo Neret mu beshe veren Kuze Popof. Tia bea ot istio soi so drugite Popofci. Sho sakashe Pavlo Mela pushvashe do Kuze. Eden den Kuze bil oden vo grado

Lerin i vo seloto doshlo nekoe pismo pisano do Kuze oti Pavlo Mela se namerva vo Neretckata planina nat Kamen Livoto Ezerce, taka go kazhvame edno mesto vo planinata. Knigata ga imae pushcheno Bogarckite komiti. Imashe nogu ot nif sho znaea da pisat na Grcki jazik. Knigata ga doneslo nekoe dete sho bilo da beri drva i mu ga dashlo na popo Stoiche, oti Kuze ne beshe vo seloto. I popo ga otpea knigata i mu pishea oti jas Pavlo Mela se naodvam vo vashata planina i sakam da mi donesite tutun i lep za moite drugari. I togash popo viknal edni ot ninata mala da ode zaedno so nego. Oshol tatko mu na Stojan Mialichin. Oshle tamo deka mu pisheshe pismoto. I koga vidoa okoluni Bogarcki komite imalo i nogu nashi Neretci sho bea tamo vo taja cheta. Bil i voivodata File Gazilainof. Golemio sho bil na chetata bil nekoj Kuze ot Blaca.

Ovia sho gi pishuvam mi gi raspravashe Risto Mechkarof sho mu kazhvale ninite postari. Mi raspravashe za popo i moita baba, maika mu na moio tatko. Koshcho mi kazvashe Risto, koga gi fatile, glavataro sho beshe na chetata mu rekol na File “Aide File, ti ku Neretec, ti ke gi zakolish via Grkomanite.” I File togash se ftresol i ne znaeshe sho da pravi. Mu se ftresie racite so kakva sile da si gi zakoli ninite selani. I togash mu rekol glavataro na chetata “Sechi mu go tilo oti jaska ke ti ga secha tvojata glava.” I togash File gi zaklal oti ke odeshe ninata glava akuto ne sakashe da gi zakoli. I shapkata na popo ga obesia na edno drvo.

Drugi kazhvat oti bil voivodata Chakalarof. Toi znael da pishi Grcko pismo. A Risto mi reche oti bil Kuzo ot seloto Blaca.

Koga si doshol ot Lerin Kuze Popof, mu kazae oti Pavlo Mela pushchil kniga do nego i na ninoto mesto otide popo Stoiche da mu zanesi toa sho barae komitite. I togash Kuze mu rekol "Varite mua chenicata oti Pavlo Mela ne se namerva sega vo nashite mesta. Jaska znam koga ke bidi vo nasheto mesto. Odite da gi krenite da gi zakopame da ne gi pluat muvite i da crvosat." I taka otidoa, gi krenae i gi donesoa vo seloto, i gi zakopae na Sveti Nikola.

Vo Grckite cheti imashe i Neretci. Vo edna cheta beshe eden ot Kapolichoa Mala, Vane Kapolichof. Doshla ninata cheta vo Neretckata planina kai planinata Smoro. Tamo imalo odeni mladi deca da berat drva. Bile sedom deca i sati bea ot gornite mali. Vo sedomte deca beshe i edno vnuche na Vane Kapolichof ot sestra. Gi fatie decata i Vane pochнал da gi koli. I vnučeto mu reklo "Vuiko, i mene ke me zakolish?" I toi mu veli "Tebe nogu lesno ke mi te zakoli vuiche, da ne mi se machis."

Edno dete ot sedomte reshi da pobegni ka vide da gi kolat ku jagninia. Toa beshe ot Spiroite. Mu izbega i pochnae da pluske po nego, ama ksmetlia ne go udria. Podolu otamo deka gi kolea decata ima edno mesto go kazhvame Shupur. Tamo moita maika, malo chupe, imashe odena so drugi chupinia da gi pasat volovite. I koga begashe deteto pomina pokrai ninite volovi, i komitite pluskae po nego. Deteto se vikashe Vane Spirof. Se zheni vo seloto i

oslo vo Amerika. I tamo se razbolilo ot uplata sho ga vide i tamo vo Amerika umre.

Razmislite se vie sho ke gi chitate ovia redovi kakvi loshi raboti stavae tia godini. Vuikoto da si go koli vnucheto oti sestra mu bila mazhena vo taja mala. Koga se mazhi sestra mu seloto ne beshe razdeleno na dve strani. Koshcho imam pisano ponapre sati selani bea mili i radosni. I sega Bogarckite i Grckite interesi gi napraviva da se kolat eden so druk. Vo drugi mesta stavae nogu poloshi raboti. Ama jaska sakam moite sinovi i moite vnuci da znae sho stavashe vo nasheto selo. Gi jobete komitcki cheti pravea loshi raboti. Akuto Grckite komiti fatvae nekoj ot Bogarckata strana na seloto odma go kolea. Isto i drugite sho krepea na Bogarckata strana. Aku fatvae nekoj otia mali sho bea na Grcko isto i tia mu ga sechea glavata. Narodo go beshe stra da izlezi ot doma. Gi beshe stra lugieto da odat na nivie eli da odat da si soberat drva za zimata. Ne znaea sho ke stretat vo planinata i dali ke se vrnat zhivi doma pri familite.

Ot koga gi zaklae decata Grckite komiti vo Smoro, po nekoku vreme nashi selani otidoa za da si soberat drva vo planinata. Edenio beshe Krsto Kolef ot Kapalichofckata Mala i dva ot Mukalofckata Mala, tatko i sin, Traiko Bakrnchef i sin mu Petre. Gi fatie Bogarckite komiti, bea edna mala cheta ot seloto Trsie. I pochnae da gi kolat. Koga mu ga sekle glavata na Krsto Kolef nekoku metra oshol so glavata sechena. Bil nogu golem mash i skokal ku nekoa kokoshka zaklana duri da mu izlezi dushata. Go zele Traiko i na nego mu ga sekoa glavata. Toi bil mal chovek, ne mrdnal

ot mestoto. Koga vide sin mu Petre sho ke go zakolat i nego i si rekol ke pobegna, podobro neka me otepe so kurshum, ot koku da me kole ku jare. I pochnal da bega. I komitite pochnae da pluske po nego ama alai imashe okolu nogu buki vo planinata, nemozhea da go pogodat. I taka mu izbega ot racite. Si doide vo seloto i mu kaza na ninite brakia oti tatko mu go zaklae komitite.

Drukio sin na Traiko, Vane Bakrnchef, Vane imashe kerka mazhena vo Lagen i tagia mu beshe baba na moita zhenata, baba mu Mitrica, maiko na tatko mu na zhenata moja.

Nogu nashi Neretci se plashea ot Vane Kapalichof, se veleshe i Vane Giorgiof, ot koga naukoa sho si go zakla vnucheto ot sestra. Tia sho krepea na Bogarckata strana gi beshe stra da si gi pushchat decata da odat za drva vo planinata. Beshe nogu losh i golem aramia.

Ke rasprava sho mi stana na mene so nego posle triestina godini ot koga papsa komiteto i ga razdelia Makedonia i komitite simae odeno sati po doma. Nie imame livagie blizu do ninite vo edno mesto sho go velime Lashinata. Livagieto gimame pokoseno. Edna nasha livada beshe togash kosena i krs nega vrvea sati sho imae pogore livagie. Togash Vane beshe dosta star i koseshe malu pogore ot nashata livada. Maika mi me imashe pushcheno da go prevrtvam senoto za da se shushi. Ime i edna nova frtoma so mene za da vrzime seno na vecherta koga ke gredeshe maika mi so mskata. I frtomata jaska so drugite plachki gime ostaveno pot edna sliva i go vrte senoto da se shushi. Po malu vreme pomina po tamo Vane komitata. Ne go vidu

koga mi ga ze frtomata. Druk choek ne pomina po tamo i koga doide maika ga pobara frtomata i ne beshe tamo deka ga ime ostaveno. I me opita maika koi pomina po tuka i jaska mu kaza. I maika veli toa staroto kuche ga ima zeno. Koga se vrati naza komitata maika mi mu veli "Zasho mu ga ze frtomata na deteto? Samo ti pomina po tuka." I mu se razvika na maika. Sekak si otide maika doma da zemi drugi frtomi. I togash pominva pak po tamo Grckio komita i mi veli na mene "Tebe, bre dete, ke ti go secho tile ku na jare. Ne go znaesh koi e Vane Giorgiof?" Jaska pak mu kaza na maika sho mi reche i togash maika mi raspravi za nego, sho gi koleshe decata i sho si go zakla vnucheto.

Chetite na Pavlo Mela pravea nogu loshi raboti po drugi sela. Imam edna video lenta i rasprave tamo Makedoncki istorichari sho pravea Grckite cheti po selata. Oshle vo Prekopana, go ubia popo i daskalo. Vo seloto Zagoriceni stavala svadba i oshle tamu Grcki komiti, vlegle vo natre i pochnale da strele ot narodo sho bil na svadbata. Edni nadvor strelae. Go ubia domakino i zeto i nogu drugi sho bea tamo. Drukio den oshle Turcite, Italianckio konsol i se zachudil so toa sho go vide. I po nogu drugi sela stavae takvi raboti.

Vo Neret nekoa zhenata ot Raspopcheite predavala na Turcite sho stava vo nashto selo. Doidoa Bogarckite komiti, ga fatia, ga obesia nadvor ot crkvata Sveti Tanas. Eden druk nash Neretec beshe komita i se zavrti so Grcite. Se veleshe Minche Alabakof. Beshe ot Kazhavarckata Mala. Taja mala poveketo krepea na Bogarckata strana. Si doshol vo seloto i

mu veli na lugieto ke ga izgora cela mala i ke ga posea oves. Ka naukoa drugite komiti ot seloto, File Gazilainof i Stoiche Michof i nogu drugi otidoa, go fatia i go zaklae na stret selo.

I nogu drugi raboti stavae vo nashto selo i vo drugite sela krs cela Makedonia koito ne se prepishvat. Vo Kosturckio krai i Lerinckio bea nogu silni voivodi Chakalarof i Mitre Vlasheto ot seloto Konomlati. Golema teshkotia imae chetite na Pavlo Mela otia dvata voivodi. Nemozhea slobodno deka sakat da odat. Isto i Turckio asker imashe golemi teshkotii i gubea seko den nini askeri i barae stresfo kako da gi ubiat tia dvata voivodi. Ne go gonea Pavlo Mela oti toi mu pomozhvashe na Turckio asker.

Doide Pavlo Mela poforno vo Makedonia ot koga mu zazdrave ranata sho se rani vo Neret. Pomina krs Kosturckite sela i doide vo seloto Statica. Nauchi Mitre Vlasheto oti Pavlo Mela se namerva vo Statica i togash mu pushchil pismo vo Kostur na Turckio asker i mu veli aku sakate da go fatite Mitre Vlasheto se namerva va nosh vo seloto Statica. I togash kinisa golema Turcka voiska i stigma noshiata vo Statica i go obikolia seloto i pochnae da pluske. I togash Pavlo Mela so ninata cheta pochna i toi da frla za da izbegat ot seloto. Si mislea oti doidoa Bogarckite komiti. Isto i Turckio asker si misleshe oti tamo se namerva Mitre Vlasheto. I taka stavashe golema bitka pomegu Turckio asker i chetata na Pavlo Mela. Izleze Pavlo de bega so ninite verni drugari i Turcite frlia i go ubia. Beshe noshia i nemozhea da vidat sho komiti se, dali se Grcki eli Bogarcki.

I ka se ubi Pavlo eden ot ninite drugari mu ga sekol glavata i ga zel so nego i ga zakopal vo seloto Zhelovo. Toi si misleshe oti se obikoleni ot Bogarckite komiti i za da ne znae komitite oti se ubi Pavlo Mela. Koga osuna ranoto Turcite gi vidoa tepanite mrshi oti ne se Bogarcki komiti toku chetite bea na Pavlo Mela. I nogu se uzhalae i pobarale izvinenie do Kosturckio vladika i do Grckio konsol vo Bitola. I koshcho pishat nogu istorichari, vesnicite Grcki pisale do Turcite i mu poplakaе oti ni go ubite naipoborio heroi, toi sho vi pomozhvashe da gi gonite Bogarckite komiti.

Ot koga izgubi Makedonckoto vastanie i republikata vo Krushevo stavaе golemi borbi krs cela Makedonia. Ot edna strana Grckite komiti odea po selata, tepae Makedoncki narot. Ot druga strana tepae i Bogarckite i Srpckite komiti. Istoto go pravea i Turcite. Mu gi gorea selata, gi tepae lugieto. I narodo Makedoncki ne znaeshe deka da odi za da si ga spasi zhivota.

Nogu chesni Makedoncki voivodi ostanеa verni sinovi na Makedonckio narot. I posle izgubvaniето na vastaniето eden takof vereren sin na Makedonia beshe Jane Sandanski vo Pirinckio del na Makedonia, i go velea Pirincki Car. Bogarckite komiti go pizmae i barae stresfo da go ubiat oti mu beshe golema prechka na Bogarckata imberialiska politika. Vrhovistite ubia nogu verni Makedoncki voivodi. Od edna strana Turcite fatvae gi tepae i gi besea. Ot drugata strana Grckite komiti tepae. I taka Makedonckio narot si gi izgubi naiprogresivnite sinovi sho zhalea za Makedonckio

narot i sho sakae da ga vidat Makedonia samostoalna drzhava.

Vo tia godini Turcite go fatile i Kota ot Rula, toi sho si ga predade naciata za malu pari sho mu dade vladikata Grcki Karavangeli ot Kostur. Go sudia Turcite vo Bitola i sudo upredeli da go obesat. I Kota chekal Karavangeli da mu pomozhi ama Karavangeli ne se javil oti togash ne mu beshe i nogu potreben. Koga mu trebashe, go plati za da mu ga donesi glavata na ninio priatel Papa Traiko. I koga go nesele Kota na besilka predi da mu ga kladat frtomata na tilo i rekol klnat da bidi toi sho ke si ga predadi naciata. I taka zavrshi kapidano Kota Ruleneco na frtomata.

Nas Makedoncite, dali Grcite eli Bogarite ali Srbite, ne sake samo koga ke mu sne potrebni. Koga ne mu trebame ke ne frle ku shlupkata ot limono sho ga frlame. Do deka ima sok ni treba, koga ke mu go zemime soko i setne vo giubreto. Isto taka ne imat nas Makedoncite tia trite drzhavi sho se okolu nashata zemia. Tia teshki i crni godini za Makedonckio narot bea nogu loshi godini.

Pulea Evropeickite drzhavi sho stava vo Makedonia i nikoia ne ga fati gref da pomogni i da go zastani teroro sho stavashe vo nashata zemia. I samoto Turcko naselenie trgashe golema maka. Sultano na Turcia samo zapovedi davashe sho da pravat. Sekoi den krf se turvashe i ot Turckoto naselenie i ot drukio narot sho zhiveshe vo Makedonia.

Na iliada i devet stotini i osmata godini Anglia i Rusia govorea sho ke stani so Makedonckoto prashanie. Rekoa Makedonia da ostani samostoalna drzhava.

Vo istoto vreme koga gi govorea ovia raboti, vo Turckio asker imashe formirana skrishno edna organizacia pomegu mladite oficeri vo askero da napravat revolucia i da se otkinat ot sultato i da napravat Makedoncka Turcka drzhava vo Balkano. I vo toa organizacia imashe sklucheni i nogu Makedonci. Vo ustafo sho go imae napraveno velea oti i na sato Makedoncko naselenie ke mu se dadi plno pravo i vo nofio parlament ke vlezat ot sati nacji sho zhiveat vo ovaja zemia.

Stana revoluciata i uspeae da ga dobie. Formirae uprava vo nofio parlament. Ot Makedoncite prestavnik beshe Mitre Vlahof. Na mlado Turcite sho ga napravia revoluciata mu pomognae nogu Makedonci. Istio i Jane Sandanski so ninata cheta pomogna da stani revoluciata protif sultano. I taka se kladoa novi zakoni. Nogu ot komitite si doidoa po doma. Edni sho zhalea za Bogaria prefriia vo Bogaria. Ama propagandata, Grcka i Bogarcka, beshe dlaboko rashirena vo sat Makedoncki narot. Selata bea oshche razdeleni. Edni odea na Grcka crkva, drugite odea na Bogarcka. Pozhivia nekoku godini so novata Turcka uprava. Nogu neshcha sho promisae Turcite da mu dade na narodo ne si dostoe na lafo.

Balkanckite Voini

I Balkanckite drzhavi skrishno pravea mitini da napravat sojuz pomegu ni i da ga udrat Turcia za da go uslobodat Risianckio narot.

Posle chetiri godini ot Turckata revolucia Grcia, Srbia i Bogaria go napravia sojuzo megu ni i reshia da mu otvorat boi na Turcite. I na dvanaesta godina pochna bojo so Turcia. Otkai istok bieshe Bogaria, ot severo bieshe Srpskio asker, i otkai jugo i Egeickoto Morie bieshe Grckio asker. Koshcho pishi vo Grckata istoria Jani Kordato trite drzhavi nemale upredeleno mesto sekoa edna deka ke bie i dodeka da odi. Sekoa edna bieshe kako mu beshe po na kolai.

Grckata voiska ga rakovodeshe princ Kostadin. Ot koga go isterae caro Oton ot Grcia doide za car vo Grcia eden princ ot carckata familia na Danska, se vikashe Giorgi Gliksburg. Se ozheni edna princesa ot Ruskata carcka familia. Sin mu Kostadin beshe ozhenet za kerka na Germanckio car kaizer i beshe golem Germanofil. Toi ga rakovodeshe Grckata voiska, beshe general togash.

Vo Grcia minister beshe Lefterios Venizelos, roden vo adata Grcka Kriti, i beshi nogu priatel so Franciia i so Angliia.

Koga go pochnae bojo Turckata voiska pochna da ostopva. Kostadin so Grckata voiska ga imashe zeno sredna Makedonia: gradovite Katerini, Veria, Negosh, Enizhe i odeshe za zapadna Makedonia. Togash Venizelo mu zapovedi da odi da go zemi Solun oti Bogarckata voina gredeshe otkai istochnio del i se plasheshe Venizelo da ne stignat po brgo Bogarite da vlezat vo Solun. Venizelo imashe

plan: Solun da padni na Grcki raci. Kostadin ot sefte ne poslusha. Trgashe za Voden i Lerin i Bitola. Ne sakashe Srbite da stignat vo tia gradovi. Srbite bea priатели so Francija i ne sakashe da se rashirat nogu. Za Bogarite ne mu beshe nogu machno oti Bogaria beshe so Germanija i aku go zevae Solun Bogarite ne mu beshe nogu teshko. Ama Venizelo go zapovedi odma da se vrati so cela voina da odi vo Solun predi da stignat Bogarite. I togash Kostadin poslusha, se vrati i kinisa so voinata za Solun. I Turckio pasha sho beshe vo Solun mu go predade Solun na Grckio asker. Bogarite koku sho imae stignato nadvor ot Solun.

Ka go zea Solun Grcite kinisae za Kostur i Lerin. Srbite ga imae zeno Bitola i gredea za Lerin. Vladikata Grcki vo Lerin go klade da se vee Grckoto zname i koga stignae Srbite vo Lerin i go vidoa Grckoto zname se vratia i kinisae da odat ukai Prespa. Grckio asker oshche ne beshe stignat vo Lerin. Srbite se izlagae so znameto.

Za kuso vreme cela Makedonia beshe padnata pot trite sojuznici. I samo planovi pravea kako da si ga podelat taja machena zemia. Skrishno ednite so drugite samo mitini pravea kako ke stani so vaja zemia. Zaboravia sho velea "Ne odime da zemime druga zemia toku odime da gi uslobodime nashite porobeni brakia." A sega koga ga zea cela Makedonia ne mu se ostavashe aku i nogu Makedonci si ga dadoa zhivota vo taja borba. Pochnae da se kare pomegu ni koi da lapni poveke.

Po osloboduvaniето na Solun ot Turcite otide Grckio car vo Solun na rashetka i tamo go ubia. Edni velat oti

rabotata beshe planirana ot ponapre da se ubie caro vo Solun za da mozhat Grcite da nastojavat za Solun oti tamo si go izgubia caro.

I taka imashe golema kavga pomegu trite sojuznici. Go rasipae priatelsfoto i na trinaesta godina pochna Ftorio Balkancki Boi pomegu trite drzhavi. Ku kuchiniata koga ke naidat nekoa psuisana mrsha ke pochnat da se davat koe kuche ke lapni poveke. Taka stana i so nashata zemia Makedonia. Srbia i Grcia pochnae da ga biat Bogaria. So Grcite i Bogarite stana golema bitka blizu do grado Kukush. I togash i Rumania mu otvori boi na Bogaria otkai severo, i taka Bogarckio asker pochna da ostapuva.

Vlegoa golemite Evropeicki drzhavi za da gi zastanat i da se pogodat. Stana mitink vo Rumania vo grado Bukuresh. I tamo na masata si ga podelia Makedonia pomegu trite. Naiubavoto mesto zaedno so grado Solun go ze Grcia. Srbite go zea celio Vardarcki kraj. I na Bogaria mu dadoa edno malo parche vo Pirinckio del.

Nainogu dobi Grcia. Go ze celio Egeicki del ot Albania duri do Trakia. Nai sho nemae strekia bea tia Makedonci sho padnae pot Grckata drzhava. Trebashe da uchat druk jazik. I togash doide iskorenvatieto na Egeicite. So hiliadi si ostavia tatkovite ognishcha i barae da se preselat po drugi drzhavi: Rumania, Bogaria, Srbia, Amerika, Francija i po nogu drugi drzhavi. Poveke otidoa vo Bogaria. I taka Makedonckite sela pochnae da se praznat.

Ot nasheto selo pobegnae vo Bogaria premnogu famili. Edna nasha baba beshe mazhena vo Manoloite za Iovan

Manolof. Ceta familia otide vo Bogaria. Taja mu beshe sestra na dedo Stoiche, eden prf brachet na dedo Todor, tatko mu na maika. Ninio brachet Efto Marin se preseli vo Sofia. Eden brat na dedo Todor otide vo Rumania, tamo se zaseli i sega ot ninoto pokolenie imalo edno selo. Lugie se veleshe File Strezof i premnogu drugi Neretci pobegnae oti ot koga doide Grcia.

Vo nashite mesta imashe ostanati Grcki komiti i gi biea nashite lugie. Po nashite sela shetashe eden koito se vikashe kapetan Stefan. Odeshe po selata, bieshe i tepashe. I narodo beshe toku izmachen vo tia crni godini i puleshe deka da naidi mesto de se spasi. I samite, selani se jadea eden so druk. Tia sho trgae na Grcko si go izvavae inato na tia sho bea na Bogarcko. I taka zhivota beshe nogu teshka. Imashe nogu sho begae ot Srbia, gredea vo Grcia. Isto i ot Bogaria doide iskorenvatieto na toi machen Makedoncki narot.

Koga gi kladoa novite granici vo Makedonia nogu blizni sela sho padnae do novite granici chupi mazheni vo drugo selo, edni stanae Grkini, drugi Bogarki i drugi Srbinki. Na edni sela granicata pomina na strede selo, polovinata oстана Bogarcko i polovinata Grcko. Edno takvo selo jaska go vidu vo Sereshko. Se vika seloto Chengel, po Grcki Angistro. Vo Lerincko na nogu sela mu stanae nivieto preku granica. Na seloto Negochani naiubavite nivie ostanæ vo Srpkata drzhava. Na seloto Lazheec i seloto Dragosh mu ostanæ nivieto vo Grckata strana. I stotini drugi sela vo Makedonia gi podelia na dve strani. Ezeriniata gi podelia isto

taka ne samo na dve toku i na tri. Prespa Ezero go ima Grcia, Srbia i Albania.

Koku e teshko i machno chuzhi da doordat da ti ga zevat tatkovata stoka i da si ga delat kakto na ni mu e udisano. Nogu maiki i tatko i si gi pulea kerkite preku granici i nemozhea da mu pregovoriat. Isto i chupite boledvae za ninite roditeli, za ninite brakia i za ninite priatelki.

Trinaesta godina Makedonckio narot nema da ga zaboravi nikogash. Taja golema tragedia go raspadi narodo ot rodnoto mesto. Vinovni se trite Balkancki drzhavi. Naipoveke vinovna e Bogaria so ninata shovinistichka imberialiska politika. Narodo sho beshe naselen vo Makedonia velea oti toi narot je Bogarcki narot oti eziko sho go govorea beshe po bliski do ninio ezik. Ama ne mu ga kazhvae pravinata na narodo oti tia koga doidoa da se zaselat vo Balkano ovoi ezik se govoreshe. I tia go primae eziko i go napraviva literaturen ezik na Bogaria, i sega sakat da kazhat oti sat toi narot sho govori ovoi ezik bil Bogarcki narot. Taja e golema laga.

Ke raspravam nekoku istoricheski dokumenti sho gimam prechitano na Grcki istorichari sho raspravat kako tia doidoa vo Balkano i se zaselia tamo deka e deneshna Bogaria. Istoricharo Nikolaos D. Dzuganatos rasprava vo ninata istoria koito se veli Generalna Istoria na Grcia. Toi pishi vo ninata istoria na prfio buk, na stranicata sto i osomdese i edna, koga mu dade pravo Vizandickio imberator Kostadin Pogonatos da se preselat vo deneshnoto mesto tamo imashe postaro naselenie sho go govorea ovoi jazik.

Tia do togash govorea Mongolcki jazik, i alai bea pomalu ot tamoshnoto naselenie si go zaginae ninio jazik i go naukoa deneshnio jazik sho go govorat sega. Ot ninio star jazik imalo ostanati nekoku dumi i sega sakat da kazhat oti bile sati Bogari sho go govorat toi jazik, i sakat da kazhat oti i Makedonckio narot bil Bogarcki narot.

Ot druga strana Grcite velat Makedonckio narot bil Grcki narot. Isto go velat i Srbite Makedoncite bile Juzhno Srbi. I taka se karat pomegu ni za ne nino mesto.

Posle razdelbata na Makedonia se napravi nova Albancka drzhava. Mu dadoa edno malo parche i na nega ot zemiata Makedoncka. I taka na Makedonckio namachen narot mu sednae chetiri novi okopatori. Ponapre losho. Arno, imashe samo eden sho mu ga tlcheshe glavata. I sega se storia chetiri.

Prfio Svetcki Voina

Germancite i Rumanci ga krepea Grcia. Rusite i Afstrianite pomozhvae za Bogaria. Talianite sakae Albancka drzhava. Isto i Afstrianici ga krepea Albania.

Sati Evropeicki drzhavi edna so druga ne se sakae. Afstro-Ungarckata drzhava ga pizmeshe Srbia oti nogu mesta sho gimashe ponapre mu gi dadoa na Srbite. Cheternaesta godina vo Saraevo Srpckite agenti mu go ubia nadvoivoda na Afstria i po toi nachin pochna Prfio Svetcki Boi. Afstria udri na Srbia, Germania udrina na Rusia i na Francia i Anglia vleze vo bojo. Anglichanite i Francuzite mu pomozhvae na Srbia. Bogaria beshe so Germania.

Caro Grcki Kostadin beshe Germanofil. Presedatelo Venizelo sakashe Grcia da odi so Francuskata i Anglichanckata politika. Francuzite bea vo Srbia vlezani za pomosh i da ga biat Germania. Caro Grcki ne sakashe da otvori voina protif Germania. Venizelo so nekoku nini drugari i so voinichki oficeri napravia revolucia vo Solun i napravia nof parlament i gi ostavia Frenzite da vlezat vo Makedonia. Caro klade nof presedatel vo Athina i taka Grcia se odeli na dve. Na caro nemozheshhe da mu doidi pomosh ot Germania. Anglia so parahodite go imashe sogradeno sato morie. I togash narodo Grcki ogladna. Nemashe lep da jadi. I koshcho pishi Kodato vo istoriata, nogu umirae za jadenie.

Vo Makedonia narodo imashe jadenie. Nosea Frenzite i Anglichanite. Nashto selo bilo plno so Francuska voiska. Pret starata nasha kukia blizu do rekata mu bile kazanite sho gotvea jadenie za voinicite. Mi kazhvashe baba mi nogu pati

varele zhabi i mu davale na nashite za da jade. “I oti ne mu gi sakame ni velea 'Pilka, babo, nogu ubava pilka'. Se smeea so nas oti ne mu gi jademe.”

So Francuzite imashe nogu crni ot Afrika. I mu se otepale nogu gore po rido nat Strede Rek. Tamo bile samo crni i alai se ubia nogu ot nif. Toa mesto go kazhve nashite selani Crno Glava Padina oti nogu crni glavi padnae na toa mesto. Seg a Grcite gi prekrstia i go vikat Kolkuturia.

Makedonckio narot ne oстана gladen. So Francuzite imae dovolno jadenie. Samo edno Francuzite gi sekoa sati planini, gi berea drvata samo bukite golemi, i gi pushvae vo Francia.

Togash poveketo Evropeicki drzhavi bea vlezani vo toi boi. Vo Balkano se vodea pogolemite bitki pomegu Germania i Francia. Bogaria beshe so Germania, Srbia so Francia, Grcia so Germania. Ama nemozhea da si pomozhat edna so druga oti bea zatvoreni. Grcite i po suvo i po more. Vo Makedonia bea Frenzite. Voinata Grcka sho beshe vo Makedonia pot kumandata na Venizelo pomozhvashe na Francuzite, se biea protif Germania i protif Bogaria. Jani Kordato pishi vo ninata istoria caro Grcki Kostadin dade zapovet do Grckite voinichki oficeri sho sluzhea vo Makedonia da ne se biat protif Germania toku da se pridadat na Bogarckata vojna. Beshe nogu Germanofil. A Grckio narot umirashe za lep.

Nemashe pomosh ot nikade vo tia godini posle razdelbata na Makedonia koshcho pisa ponapre. Nogu nashi

Neretci zaminae za Amerika na pechalba. I moio tatko imashe odeno vo Amerika petnaese godincko momche.

Tia godini vo Grcia se jadea politichkite partii edna so druga. Ot koga go ubia caro Giorgi vo Solun imashe golemi kavgi pomegu sinovite na Giorgi i politichkite partii za koi da go zemi stolo i da stani car. Koshcho imam chueno togash pobegna ot Grcia sin mu na Giorgi, Andrea, tatko na princo Filip, mazhot mu na caricata Elisabet. Sakale da go ubiat i zatoa izbega vo Anglia. I carisvoto go ze Kostadin. Narodo ne beshe nogu dovolen so nego i togash reshia da go isterat caro Kostadin so cela nina familia. I go kladoa za car drukio sin na Giorgi, Aleksander. I togash Venizelo sleze ot Solun vo Athina za da go zemi poftorno pravitelsfoto na Grcia.

Sedomnaesta godina Ruskio narot se digna mashovno na vastanie protif monarhiata. Sati dimokraticheski sili vo Rusia uspeae da ga dobiat revoluciata i formirae dimokraticheski parlament so presedatel Kerincki. Togash vo Rusia i po celio svet beshe rashirena theoriata na Karl Marx i na Engels za ramno pravo na sat narot na sveto. Vo Rusia rakovoditel na taja theoria beshe drugaro Lenin. Koga se formira novata uprava vo Rusia imashe i nogu prestavnici ot Leninckata partia. Gi vlea Bolshovici oti ne vervae nogu na verata toku na prirodata manifesto sho beshe reshen koga ke prezemi novata uprava odma da go papsa bojo i voinata da se vrati po doma. Toa ne go storia i Bolshovickata Partia stalno vikashe da papsa bojo.

I vo istata godina esenta vo Oktonvri Bolshovicitae napraviva nova resolucia i uspeae da ga dobiat i napraviva

proletarcka diktatura. Mu gi zea stokite na bogatashite, gi napravia drzhavni. Do togash Ruskio narot trgashe golema maka. Bogatashite i sati chiflikari go rabotae narodo zabadia. Kupvae robie ot drugi siromashki mesta, gi rabotae za eden komat lep i koga ne mu trebae gi davae na drugi, gi preprodavae. Togash vo Rusia carovite zaedno so bogatashite samo crkvi pravea i golemi kanbani, koga biega se slushae duri do Grcia. I Ruskio narot nemashe lep da jadi. I zatoa uspea da se dobie Sosialiskata Revolucia. I togash Lenin formira nof parlament. Go papsae bojo.

I koga vidoa Evropeickite kapitaliski drzhavi sho se formira sosialiski gavrament vo Rusia reshia da odat da ga udrat Rusia i poftorno da ga vratat koshcho zhivea ponapre.

Togash Germania go izgubi bojo isto i Bogaria. Na Bogaria mu ga zea Trakia sho ga imashe i mu ga dadoa na Grcia so gradishchata Skeche Giumurdjina i Dede Agach. I Grckata drzhava stana pogolema, granicata stigma do rekata Marica koito sega Grcite ga vikat Evro.

I togash ka papsa bojo vo Balkano, koshcho kaza porano, Francia, Anglia i drugi kapitaliski drzhavi se soglasia da udrat na Rusia. Gi beshe stra da ne se rashiri sosialiskata idea i vo ninite drzhavi. Ga navrtia i Grcia da pushchi voina. Venizelo pushchi dve divizi voina. Otidoa i Evzoni so fustani i Rusite koga gi vidoa se smeea i velea i zhenite doidoa da se biat Ruskio narot. Mazhi, zheni i deca sati mashovno ga dochekae taja nova voina sho doide vo ninata zemia. I togash nogu narot izgubi zabadia i ne uspeae da ga rasturat Rusia. Grcia dade nogu zhrtvi vo taja bitka,

nogu troa se vratia zhivi. I togash narodo go napadna Venizelo za taja tragedia. Togash stanae izbori vo Grcia i Venizelckata partia izgubi. Vo toa vreme i caro Aleksandro umre.

Grchko-Turckata Voina

Togash tatko mi se vrati ot Amerika so nogu drugi nashi Neretci i odma gi zea voinici. Novoto Grcko pravitelsfo otvori nof boi protif Turcia. I togash nogu nashi Neretci otidoa da se biat vo Mala Azia.

Na devetnaesta godina stanae nogu mitini pomegu Evropeickite drzhavi i ga razdelia Evropa kakto mu udisvashe na pogolemite drzhavi. Na Grcia mu ga dadoa istochna Trakia i mesto ot Mala Azia pokrai grado Izmir. Turcite ne bea nogu blagudarni so delbata sho stana. I taka Grcia ga navrtia da udri na Turcia. I taka pochna bojo vo Mala Azia. Prvite dve godini Grcite napredvae. Ga imae zeno golem del od zapadna Mala Azia. Anglia i Francija mu velea da zastanat do tamo i da se klade novite sinori na Grcia.

Aku poslushfae Grcite sho mu velea golemite sili Grcia ke stavashe golema drzhava. Ama tia ne poslushae. Imae zeno golem veter. Ka vidoa sho napredva ninio asker i sakae da ga izbrishat Turcia sosem. Togash vo Turcia imashe stanato sato Grcko i Armencko naselenie da se bori protif Turcite. I nogu drugi Risiancki naselenia sho imashe vo taja zemia ka vidoa Grckio asker sho napredva i tia stanae i mu pomozhvae so sho mozhee.

Togash vo Turcia go preze rakovolsfoto eden mlat voinicki oficer koito beshe roden vo grado Solun. I toi imashe zeno uchastie vo Turckata revolucia so stana osmata godina vo Makedonia. Se vikashe Kemal Atatur. Oshche mu stoe kukiata vo Solun kade se rodi Kemal. Seg a stoe za

miuzio. Odi nogu narot da ga puli. Nogu gredat turiste od Turcia samo da vidat deka se rodi ninio spasitel sho go spasi Turckio narot ot Grckio teror.

Koga ga ze vlasta vo ninite raci Kemal, skrishno Francia i Anglia mu pomozhie so pari i so oruzhie i pochna da ga goni Grckata voiska. I togash Grckio asker pochna da se gzi naza i da ne znae deka da odi. Deko vrveshe Turcki asker ne ostavashe Risianin, sati gi vrvea pot nosh. Togash Grckoto naselenie i Armenckoto pochna da bega, si ostavia kuki, se sho imae i zaedno so Grckio asker begae za da se spatat. Stignae do morieto. Tamo imashe Francuski i Anglichancki vodni brodovi pampuri i narodo odeshe da se kachi za da se spasi. Francuskite voinici ne gi ostavae da vlezat vo natre, gi frlale vo morieto, na nogu mu gi sechele i racite. Ovoa go kazhvae tia sho ostanee zhivi i prefria vo Grcia.

Dve godini go ze Grckio asker da ga zemi Mala Azia. Za nekoku nedeli Turcite si ga zea pak naza.

Vo toi boi zaginae nogu Makedonci ot Egeickio krai. Nogu se fatia zhivi vo Turckio asker. Imashe nogu oficeri sho bea rodeni i porasteni vo Makedonia, zhiveni sho nashte Makedonci. Nogu ot Makedoncite sho bea vo Grckio asker si naidoa priateli sho zhivea zaedno ot istoto selo. I koga Turckio asker fatvashe Grcki askeri gi opitvashe koi se Makedonci i Makedoncite ne gi tepae. Samo sho fatvae Grcki voinik odma go ubivae.

Vo taja voiska beshe i moio tatko i tatko mu na mojata zhena. Togash nogu Neretci se otepae vo Azia.

I aku drugite drzhavi ne ga zapirae Turcia ke stignuvashе pak do Makedonia. Gi zastanae na rekata Marica. I taka Grcia sho sakashe da se rashiri vo Azia gi izgubi i tia mesta sho mu gimae dadeno. Togash izgubia nogu Armenci. Koshcho kazhvat poveke ot eden i polovina milion zaginae vo taja bitka. I nogu stotini iliadi Greko naselenie.

Nekoku Grcki oficeri sho ostanе zhivi i imae prefrlеno vo Grckite adi vo Hio i vo Lezvo, brigadniko Nikola Plastira i eden druk Gonatas i eden sho beshe oficer na Grckite brodovi se veleshe Dimitrios Fokas, reshia da napravat revolucia. I da odat vo Athina da gi fatat sati tia sho bea vinovni za tagia golema katastrofa, zasho ne poslushae koga mu velea da zastanat vo Mala Azia, da ne odat ponaka. Ama tia ne poshchukae i sega treba da se sudat i da se ubiat.

Togash go imae doneseno poforno caro Kostadin vo Grcia. Ama toi se ostavi i carsfoto mu go predade na sin mu Giorgi. Oficerite sho ga napravia revoluciata so taja voina sho imashe ostanato stignae vo Athina i gi fatia glavnite glavi sho bea vo parlamento. Gi pominae na voinichki sut i gi otsudia na smrt. Otepae pet ministeri i eden general, Hatzanesti.

Stana novo glasanie. Dobi Dimokrateskata Partia i togash se vrati poforno Venizelo i pak ga preze vlasta vo Grcia. Caro Giorgi go isterae ot Grcia.

Togash Venizelo i nekoku Grcki profesori izmislia da napravat nova azbuka za Makedonckio narot oti eziko Makedoncki teshko e da go pishish so Grcki bukvi. I

napravia azbuka so Latinckite bukvi na Makedoncki jazik i ga velea Abecedar. Napravia so hiliadi novi bukovi za skoliniata vo Makedonia. Koshcho pishat edni istorichari bukovite ne stignae do Makedonckio narot, samo nekoku imalo zapazeni vo Francuskite miuzia.

Togash Venizelo so Turchino Kemal reshia da go smenat naselenieto sho zhivi vo sekoa edna drzhava. Sho ima Grcko naselenie ostanato vo Turcia da go smenat so Turckoto naselenie sho zhivi vo Grcia. I togash doide etnichka katastrofa za Egeickio del na Makedonia. Izbegae dveste i osomdese iliadi Turci ot Egeicka Makedonia i Venizelo naseli shes stotini i sheeset iliadi prosvigi ot Azia vo Egeicka Makedonia.

I se smena etnichkio karakter vo Egeickio del. Ne samo sho ne mu dadoe skolinia na Makedoncite da uchat na maikinio ezik toku pochnae da mu gi menvat iminata na selata i na gradovite i na lugieto. Nashto selo ot Neret go krstia Polipotamos. Seloto na zhenata mi go krstia ot sho se veleshe Lagen go kladoa Triantafilia, Krapeshina Atrapos, Mala Tropeuhos, Kotori Idrusa i sati sela vo Makedonia dobia novi imina. Lerin se krsti Florina, Voden Edesa, i sati drugi gradovi dobia novi imina. Koi se vikashe Stoiche se stori Giani, Boris Viron, Velika Paskalia, Bozhana Hristina i nogu drugi imina se smenae.

Nikakva Rabota

Koga se vrati tatko mi ot askero dvaesta i treta godina drugata godina se rodi jaska, i tatko mi doide na chuzhina vo Afstralia i premnogu drugi nashi Neretci doidoa vo Afstralia. Togash vo Grcia nemashe nikakva rabota. I so katastrofata ot bojo i so novoto naselenie sho doide vo nashte mesta beshe teshko nashio narot da naidi rabota. Iako imashe nekoa rabota mu ga davae na novo doidenite. Nashio narot ne go smetae. Na ni mu dadoa nivie i kuki ne samo tia nivie sho bea Turcki toku mu gi zea i na nashite Makedonci sho bea ot dedo i prededo; oti nemale tapii, togash nashite stari ne pravea tapii. Na moio dedo Lekso sho imashe kupeno stoka vo Mala sata ni ga zea i mu ga dadoa na profikite. I taka nashio narot pochna da bega koi vo Amerika i Kanada a naipoveketo doidoa vo Afstralia.

Dvaesta i deveta koga beshe svetovnata kriza nogu pochnae da si gredat naza vo seloto. Togash i tatko mi si doide naza vo seloto. Togash maika ga napravi kukiata sho se namerva do sega ka beshe. Tatko vo Afstralia pushvashe nekoa para. I maika se nagasa. Ga isturi starata kukia sho ga imashe napraveno nashio prededo Lekso. Dvaesta i seshta godina beshe gotova.

Tatko mu na zhenata mi i toi beshe doiden tia godini vo Afstralia. Edno doide vo Afstralia. Pochna krizata, raboti nemashe. Beshe zaborchen za pato sho doide vo Afstralia. Vo seloto ostavi tri mali i zhenata. Ot saklma golema se razboli i doma ne znaea so stava so nego. Si go imashe izgubeno pameto. Go zee vo spitalieto. Nemashe koi da go

pobara i oстана celo vreme vo spitalieto. Ot ninoto selo ne se zagrizhi nekoi za nego. Eden ot nashite Neretci sobra malu pari ot Neretci sho bea tuka vo Viktorija i mu pushchi doma na familia. I otogai nikoi druk ne go pobara. Imashe premnogu Lagenci ot ninoto selo vo Viktorija. Ne se zagrizhia baram da nauche dali e zhif eli umren.

Doma familiata go znaeshe za umren. Koga doide sin mu Risto vo Afstralia pedesta i prva godina pobara da nauchi sho stana so ninio tatko. I go naide zhif vo spitalieto vo grado Ararat. I pushchi pismo doma sho e zhif.

I koga doidu jaska tuka vo Melbur so familiata otidome, go vidome i pobarame da go donesat vo Melbur za da bidi po blizu, da mozhime da go pulime i da go zevame doma koga ne rabotame. Go donesoa vo spitalieto vo Kiu i celoto vreme beshe tamo duri do koga mu doide setninata. I pochina sedomdese i peta godina – chetiriese i shes godini vo spitalieto. Takvi maki trgashe nashio machen narot.

I tuka vo Afstralia nashite Neretci bea nogu tuka vo Viktorija. I ka nemashe raboti drzhavata mu imashe dadeno edna golema kukia vo Jarem i tamo zhivea sati zaedno. Drzhavata mu davashe po edno vreshche brashno nedelata, si mesea samite lep. Farmerite mu davae po nekoa ofca za meso. I taka vrvea duri koga se otvorie raboti. I ga velea kukiata sho zhivea ‘Neretcka Astinomia’ i nogu drugi Makedonci sho nemaе da jade i deka da spie velea ke odime kai ‘Neretckata Astinomia’ i Neretci ke ne primnat da ga pominine vecherta.

Nogu Neretci imashe vo Zapadna Afstralia, vo Mendjimap, vo Boibruk, vo Brichteon, vo Mura i po nogu drugi mesta. Tatko mi celoto vreme sho gredeshe vo Afstralia odeshe vo Boibruk. Rabotashe po farmite i na flaksata. Koga pomina krizata tatko doide poftorno vo Afstralia posle triesta godina. Togai se imashe rodeno brat mi Vasil vo Grcia.

Tia godini politichkrite partii se jadea edna so druga koa da vlezi na vlas. Nemashe nedela ali mesec da ne doidi abar oti nekoi ot politicharite go ubia eli go otruia. Togash vo Evropa nogu imashe drzhavi sho imae fashiski redjimi. Germania, Italia i nogu drugi se gotvea da formirat fashiski upravi vo ninite drzhavi. Se plashea ot sosializamo ot kogato uspea sosialiskata partia vo Rusia da ga dobie revoluciata i stana Komuniska Partia i pochna propagandata da se shiri po celi drzhavi na sfeto. Se plashea ot komunizamo i zatoa ga prezevae vlasta fashiste i gi gonea komunisteto, gi ubivae, gi zatvorvae po apsanite. Isto i vo Grcia imashe formirana Komuniska Partia.

Golemo Losho Za Makedoncite

Jaska koga se stori pet godini pochna da oda na skolie. Skolieto beshe staroto Grcko skolie sho beshe napraveno za Grkomanite. Toa sho go imae napraveno Bogarite koga doide Grcia vo nashite mesta go isturia. Oстана samo Grckoto. I ne gi bereshe sati deca toa skolie. I nashte selani i drzhavata trebashe da napravat drugo skolie. Na dvaese i shesta godina fati golem dosh vo nashto selo i stekoa rekite. Donesoa nogu kamen, i sat kamen sho vleze za da se napravi novoto skolie beshe donesen na stret selo ot Drenckata reka. Triesta godina se otvori skolieto novo i pochname da odime tamo. Stana golemo so chetiri odai ozdola i dve na gornoto dusheme.

Daskalite sho ne uchea na Grcki ezik ne ne ostavae da zborvame na nashio ezik. Ni velea voi ezik je Bogarcki ezik. Vie ste Grci i ne treba da govorite voi gnasen giupcki ezik. Si odeme doma, gi opitvame nashite maiki i nashite babi da ni kazhat dali sne Grci. Tia ni velea oti sne Makedonci i eziko sho go zborvame e Makedoncki. I nie decata ne znaeme kogo da go vervame. Daskalite ni velea oti sne Grcki narot.

Sati deca ot seloto odeme na edno skolie. Zaedno igrane na skolieto.

Ama taja pizmata sho ni ga imae poseano pomegu nas oshche stoeshe ako pominae toku godini. Pizmata Grci i Bogari ne beshe zaboravena. Nogu pati pogolemite deca se biea oshche za Grcko i Bogarcko. Koga ne odea na skolie reshfae pomegu ni da se soberat i da se biat. Tia sho bea

otkai Bogarckata strana bea poveke pete mali i Strednata Mala bea otkai Bogarckata strana. Drugite tri mali, Kapalichoa Mala, Dolna Mala i Novata bea na Grckata strana, ama bea nogu troa i sekogash gubea. Se bia so kamenie i so stapovi. Na nogu mu gi dupvae glavite. Poveketo pati se biega po rido nat crkvata Bogoroica. Decata sho bea otkai Bogarckata strana go fatvae rido pret crkvata Sveti Tanas. Tia sho bea na Grcko sekogash bea niskoto i nemozhea da se skachat po rido. E, sekogash bea izgubeni i nogu jadea golem boi. Mu gi krshea koskite i drukio den koga odea na skolieta se inatea ednite so drugite. Nogu ot nif bea rodnini, prvi i ftori brachedi.

Ednash uma napravia agriment da se biat na ramno mesto. I reshia bojo da stani vo Popovata livada megu Kapalichofcka Mala i megu Mukalofcka. Tamo alai beshe ramno. Jadoa boi. I ednite i drugite zimata se biega so grutki snek. Edni klavae kamenie natre vo grutkata. Nekoe dete ako pominvasho ot edna mala sho beshe na Grcko i odeshe vo drugite mali sho bea na Bogarcko go fatvae i go biega nogu pati. Se nosea na policiata i golemio sho beshe na policiata gi krepeshe tia sho bea na Grckata strana. Togash vo Grcia nemashe golemo strogo. Poveketo pati ga prezevashe vlasta Dimokratskata Partia i odeshe so arno da go smiri narodo.

Grcia go imashe menato kalendaro i sati praznici gi sluzhea so nofio kalendar. Nashto selo oshche si gi sluzheshe sati praznici so vetofio kalendar. Koga otvorvashe crkvata na nekoj praznik po nofio kalendar nikoi ot nashite selani ne odeshe vo crkva i policiata ni veleshe oti sne Blgaromani oti

Bogaria i Rusia sluzhea so vetvio kalendar koshcho pisa ponapre.

Tia godini politichkrite partii vo Grcia se jadea edna so druga. I nogu si zgubia liderite po kakof nachin ne znae nikoi. Edni velea go otruia, drugi mu zastana srceto. Edni se plashea da stanat lideri na partiite oti i ni gi chekashe smrta. Nogu voinichki oficeri pravea revoluci i ga zevae vlasta vo raci.

Eden general Pangalo napravi diktatura, vleze i vo Bogarcko mesto, izgore nekoku sela. Druk general napravi i toi revolucia so voinata. Go frlia Pangalo, napraviva dimokratia, platia na Bogaria za ziano sho mu napravi Pangalo. Go donesoa poftorno Venizelo na vlas. I toi nemozheshe da pomozhi. Grcia beshe nogu padnata ikonomicheski. Triesta i fтора godina ga preze vlasta Chaldari na desnata partia. Posle stana druga revolucia vo voinata so Nikola Plastira ama ne uspea. Triesta i peta godina vo Mart stana poftorno nova revolucia vo voinata. Togash beshe minister na voinata Giorgi Kondili. Revolucionerite ne uspeae da ga zemat vlasta. I togash voinichkrite sudovi go otsudia Venizelo i Plastira na smrt, ama ne gi ubia oti ne bea vo Grcia. Na ni ga frlia cela tezheva oti tia dvata bile vinovni za neshchata sho stavae vo Grcia. Generalo Kondili celoto vreme beshe Dimokratin. Togash kak go otkupia i otide da gi krepri desnite.

Caro Giorgi sho beshe began ot Grcia samo propagandi praveshe so ninite agenti za da se vrati poftorno naza vo Grcia i ke bidi po Dimokratin za narodo. I togash vo

Grcia nemashe parlament. Ot edna partia imae nachionalna uprava i reshia sati zaedno da go donesat caro naza i duri da doidi caro Giorgi go naznachie Kondili da mu go ima mestoto duri da stigni caro vo Grcia.

Doide caro zaedno so brat mu Pavle i Giorgi odma go naznachi za presedatel Kosta Demertzi da formira parlament i pot presedatel Jani Metaksa. Triesta i shesta godina proleta Kosta Demertzi zdraf chitaf umre, i nikoi ne nauchi ot sho prechina.

I go ze presedatelsfoto Metaksa. I toi beshe voinicki oficer. Imashe odeno i vo Germania na skolie i beshe nogu Germanofil. Go sakashe fashiskio redjim na Hitler i na Musulini. I koga ga ze vlasta vo raci posle umirachkata na presedatelo po nekoku meseci so drugarite nini koito ga imae ninata misla napraviva diktatura vo Grcia. Diktatura stana na chetiri Avgus triesta i shesta godina.

I togash stana golemo losho za Makedoncite sho zhivea vo Egeickio krai. Pochnae da gi terorirat, da gi zatvorvat po apsanite, gi pushvae po Grckite adi. Imashe deca Makedonchinia sho bea izlezeni uchiteli i nogu ot nif bea chklenovi vo Komuniskata Partia. Sati gi fatia i gi zatvorvia vo apsanite.

Togash go imae fateno eden uchitel ot seloto Lagen, komshia na zhenata moja, beshe daskal vo Kleshchina. Go fatia i go zatvorvia vo edna Grcka ada. Se veleshe Pavle Asprof. I tamo deca beshe zatvoren gi ucheshe drugite zatvornici pismo, oti poveketo narot togash ne znaeshe

pismo, ne odea skolie vo tia loshi vremenina. I koshcho gi uchel lugieto pukna pushka i go ubia na mesto.

Metaksa go imashe kladeno minister na natrezhnite raboti na drzhavata. Se veleshe Maniadaki. Toi beshe gnasno kuche, ne samo nashite Makedonci sho gi zatvorvashe toku i sati Grci sho bea dimokrate i tia sho bea komuniste. Sati voinichki oficeri sho bea dimokrate gi frlia ot voinata. Togash stavashe i revoluciata vo Ispania. Napravi i Franko diktatura i gi istepa sati komuniste. Se plashea i vo Grcia da ne stanat komunistite da napravat revolucia. I taka so stotini fatvae i gi zatvorvae po apsanite.

Togai doidoa oshche pogolemi teshkotii za Makedonckio narot. Terorizamo sho stavashe vo Makedonia ne se dokazhva. Se zapre da ne se govori Makedonckio jazik. Starite, mazhi i zheni, trebashe da odat noshno skolie da go uchat Grckio jazik. Stari zheni odea zimno vreme so edno drvo pot mishka za da ga palat sobata da ne mu studi. Oti i nie decata sekoi den koga odeme na skolie trebashe da nosime po edno drvo za sobata. Ti beshe gre da gi gledash stari zheni da odat na skolie vo tokai snego i da padinat vo snego. Aku nekoi ne odeshe na skolie go sudea i platvashe edna suma pari.

Istata godina koga stana fashizam vo Grcia doide caro Giorgi vo Lerin i sati skolinia ot sati selo beme da go prechekame so kitki cveke vo raka. Sekoi eden togash formirae mladincea organizacia za sati mladi vo Grcia, se veleshe E.O.N so kusi bukvi, Etnicka Mladincea

Organizacia. Chupi i deca trebashe da bidat vo taja organizacia.

Gi navratia sati mladi da si napravat sini rubi i askercki kapi. Chupi i deca kladoa oficeri desetari istoto koshcho imashe na voinata. Nie Neretci beme golemo selo, nogu chupi i deca, plneme edna cela brigada. Za glavatar beshe kladen eden nash selanin ot nashta mala, se veleshe Stefo Kimef. Toi naklade za desetari, omadarhe sho se velat po Grcki, samo ot trite mali sho trgae na Grcko.

Imashe zapovet ot Metaksa koga ke stretnuvame nekoj ot pogolemite da mu ga krenime rakata isto koshcho ga krevashe Germanckata voina. Samo edno sho ne veleme Hai Hitler.

Sekoi den na vecherta se bereme na stret selo i praveme gimnazia isto ku voinicite. Imashe nashi Neretci sho bea pushcheni ot askero i bea ku desetari vo askero. Tia ne uchea nekoku dena vo nedelata. Se bereme vo skoliето i ni pravea theoria za protif komunizamo, i Metaksa so caro ga spasia Grcia ot komunizamo i sega ke odi za napre. Ga peeme edna pesna za caro 'Tuo Aetou O Gios'. Na sokolo sino tatko mu na caro Giorgi Kostadin go velea sokol oti beshe nogu brs na sati raboti i alai beshe Germanofil. Zatoa Metaksa go chesteshe oti i toi istio beshe Germanofil. I edna pesna peeme za Metaksa sho ga spasi Grcia.

Za nashite postari maiki, babi i dedovi beshe nogu losho. Nemozhea da odat vo grado eli na dukiano da si kupat neshcho oti ne znaea da govorat po Grcki. Aku nekoj go fatvae policmanite, nie gi vikame korofilacite, odma go

nosea na glavnata policia. Tamo odma mu velea da plati edna suma pari. I otia pari zevashe i korofilako sho go fati choeko da zborva po Makedoncki. Toa go velea 'afto foro' oti odma te osudvae koku da platish. Edni gi kaznuvae da platat i gi napivae edno maslo. Se veleshe po Grckio ezik recinolado. I ama go ispivashe toa maslo po nekoku minuti pochnuvashe choeko da driska. Koku sho sakashe da izlezi ot policiata i sakashe da pochni da gi plni pantalonite da techat lainata ot nogaicite. Beshe nogu grozno i stramno za Grcia sho gi praveshe via raboti na toi machen ot vekoite Makedoncki narot.

Nogu gi nosea na sut i gi sudea sudite i gi kaznuvae da platat pari zasho govorea po Makedoncki. Ne opitvae choeko dali znae da govori po Grcki eli ne. Mi raspravashe tatko mu na eden moi priatel, Velo Stasef. Toi ot Neret se imashe preseleno vo grado Lerin. Tia godini koga stavae via raboti toi beshe doiden ot Afstralia i koga stavae sudovi vo Lerin odeshe da slusha i da puli kako sudat.

Ga sudele nekoa zhenata ot seloto Armencko. Prodashe drva vo Lerin i oti na magareto mu veleshe "Odi pusto" ga chu korofilako i mu napravi sut. Taja kutra zhenata ne znaeshe da govori po Grcki. Zela nekoi avokat. I koga doshle na sudo i korofilako mu veli na sudiata oti ga chu da govori po Bogarcki. I sudiata pochna da mu vika na zhenata oti go govori toi gnasen ezik.

I togash stanal avokato i mu veli na sudiata "Se arno, gospodin sudia, ama oti korofilako ne go donese drukio choek so govoreshe zhenata toku pravi atari." I togash

sudiata mu veli "Istina, deka e drukio choek sho govorea zaedno so zhenata?" I korofilako mu rekol "Mu govoreshe na magareto." I sudiata togash mu rekol "Demek i magariniat govore po Bogarcki."

Vo Lerin mi raspravashe i za nekoi druk pak ot Armencko. Bil doiden ot Amerika i go fatie da zborva na nashio ezik i go sudea vo Lerin. I sudiata mu rekol "Stramno za vas Makedoncite. Nie Grcite turime toku krf za da ve uslobodime ot Turcite i ot Bogarite i vie ne go pripoznavate dobroto i mu go govorite ninio gnasen ezik."

I togash stanal Armenchaneco i mu veli na sudiata "Gospodin sudia reche oti vie Grcite isturite nogu krf za da ne uslobodite. Seg a koi ke isturi krf da ne uslobodi od vas?" I togash go kaznae da plati dosta golema suma pari. Gi plati ama toa sho sakashe mu go reche. Ne mu se uplashi. Beshe drzhavlianec Amerikancki.

I edno drugo mi raspravashe tatko mu na zet mi Pandil, sfekoro na kerka mi Lefteria. Tia se ot seloto Gorno Kleshchina. Nekoi ot ninoto selo oral so volovite na nivata i mu vikal na voloite, na edenio vol "Gore-dolu", na drukio "Pano kato" po Grcki. Pominal nekoi korofilak i go slushna sho veli "Gore-dolu". I otide kai nego "Oti mu govorish na takof ezik na volovite?" I choeko mu rekol "Gospodine, voi edenio vol go imam kupeno ot eden prosfika, znae po Grcki da mu govorish. A voi drukio mi e moi, ne znae po Grcki." Go sudia i platil zasho veleshe "Gore-dolu" na ninio vol.

Nogu takvi neshcha stavae so nashio narot tia godini koito nemozhi nikoi da gi prepishi. Aku na pato ga

stretnuvashе maika ti ali dedo ti, baba ti eli nekoa druga rodnina i mu pregovorvashe i te vidvashe nekoi korofilak ot daleku i da ne slushashe sho govorish oti znaeshe postarite sho ne znae da govorat Grcki odma ti praveshe sut.

Nie vo Neret trgame golema maka oti vo nashto selo imame policia i korofilacite. Odea pot pendjerite da slusha sho ezik govorat po doma. Lugieto gi beshe stra da izlezat po nadvor da pregorat so komshiata. I togash na Makedonckio narot mu se stemna i ne znaea deka da begat. Pochnae da odat vo Amerika, Panama, Brazilia, Francia, Afstralia. Naipoveketo Neretci doidoa vo Afstralia. Nemashe Neretcka familia sho da nema nin choek vo stransfo. Edni famili imashe po dva eli tri begani ot seloto. Nogu pochnae da si gi zevat i familite vo Amerika i vo Afstralia da si ga spasat familiata ot Grckio teror.

Triesta i sedma godina proleta jaska go zavrshi skolieto i esenta tatko mi si doide vo seloto poftorno ot Afstralia. I odma me pushchi da se ucha zanaet terzia. Se uche vo seloto. Maistoro sho me ucheshe beshe Giorgi Nedin. Tatko imashe misla da me zemi vo Afstralia oti togash terzilko vo Afstralia beshe dobar zanaet.

Mashinata shiachka beshe do pendjero i eden den jaska ime vlezeno vo mashinata da shia. Vo dukiano imashe doideno eden korofilak, se vikashe Petros Kapicinos. I govorea so maistoro Giorgi. Togash pomina po pato nunkata moja sho mimashe krsteno. Taja go imashe venchano i mojo tatko. Ka me vide na mashinata se navali nat zhamo i mi veli “Shiesh, Ico.” Taja ne puleshe ot nadvor sho ima korofilak

vo natre. Jaska ne mu otgovori, samo ga mrdna glavata. Korofilako go opita Giorgi ka ga vike nunkata. Mene mi go znaeshe imeto. Ni napravi sut i se sudime vo Kotori. Tamo gredea sudi oti vo Lerin ne prestignuvae da gi sudat lugieto oti so stotini gi nosea sekoi den za eziko. Jaska togash bef trinaese godini, i plati zasho ga za mrda glavata blizu pet stotini drahmi Grcki pari.

Korofilacite ku ludi trchae da fatve lugie zasho zevae za sekoi eden sho go fatvae golem bakshish. Nunkata moja plati poveke i beshe vdovica. Ninio mash se imashe ubieno za Grcia koga se biea so Turcite vo Mala Azia ama Grcite ne go pripoznavae toa. Te sake samo koga ke mu trebash. Setne te frle ku shlupka ot limon.

Korofilako sho ne sudi nas so nunkata toi den imashe zaneseno nogu Neretci vo Kotori, edni za eziko, drugi oti piea achik tutun. Za nashite Makedonci beshe zabraneto da ne piat achik tutun. Nitu da sadat. Samo profikite sho bea doideni vo Makedonia ot Azia, samo tia imae pravo da sadat i da piat achik tutun. A rodenite vo ninata zemia netae nikakvo pravo, nitu da sadat, nitu da piat, i nitu da zborvat na maichinjo ezik. Korofilako Kapicino beshe naignasen ot sati drugite sho bea vo Neret korofilaci.

Imashe i eden druk korofilak, se vikashe Margariti. Toi praveshe drugi ulafchini. Vlegvashe vo kafeneto, sakashe da si go izvadi remeno ot polovinata i da pochni so remeno da gi bie lugieto. I sati begae i toi se smeashe. Nogu si ga ostavae piachkata sho imae porachano ne dopiena na masata i begae ku ofcite sho gi padi vlko.

Gi gledashe ovia neshcha moio tatko i beshe nogu pishman zasho si doide ot Afstralia. Korofilako Kapicino kupvashe achik tutun ot profikite i go klavashe vo knizni torbinia mali. I bes da go vidat odeshe i mu gi klavashe vo djepovite na lugieto. I ot druga strana odeshe, gi fatvashe i obarvashe sho imat vo djepo. I odma mu praveshe sut. Eden star nash Neretec Risto Dimanin nemashe tutun vo djepo, i toi korofilako otide mu klade achik tutun i go fati i mu veli "Oti piesh takof tutun?" Stario mu veli "Gospodine, jaska ne pusha takof tutun. Simam paketa cigari." Mu se moleshe ama toa kuche ne go ostavi, go pushchi da se sudi.

Odeshe krs sato selo, za stavashe pot kukite da slusha ka govorat po doma i da merisa dali nekoj po doma pie achik tutun.

Tatko gi puleshe sati via krivini i mi veleshe "Ke oda vo Afstralia i odma ke te zema i tebe." Jaska ime naplodeno malu ofci, imame i dve mashki telinia gi rasteme za da si gi orame nivieto. Ka gi puleshe krivinite na Grcia, gi prodade sati volovi, ofci i veli ke ve zema vo Afstralia. Mene me pushchi vo Kostur da se ucha pak za terzia. Tamo imashe eden rodnina dukian ot sojo na baba mi ot Chetirok. Toi mi beshe na mene ftor brachet i beshe nogu dobor terzia.

Koga Italia vleze vo Albania i caro Albancki izbega preko Grcia pomina krs Lerin. Tatko se zgodi toi den vo Lerin i ka go vide caro Albanicki da bega si doide doma i odma mu veli na maika "Ke begam sega za Afstralia." Ne izbega togai ama proleta triesta i deveta godina doide vo Afstralia. Jaska taja godina ime odeno vo Kostur. Po malu

vreme ot koga tatko otide vo Afstralia Grcia sobra asker i gi ze sati mski i koni po selata. Velea oti Italia se godi da udri na Grcia. Den za den sati chekame da udri Italia ama ne stana takvo neshcho i po malu vreme ni gi vrnae mskite na sati.

Predi da bega tatko za Afstralia sime doideno jaska ot Kostur za zapos koga zapostuvae za Veligden decata ot nashata mala. Taja godina ga imae napraveno shenicata kai Barata, sho go velime edno mesto. Nie Dolno Malci na vecherta bea sobrani stari i mladi okolu shenicata. I mladite igrae ora i Grcki i Makedoncki.

Otidu i jaska tamo so decata i po malu vreme stignae dva korofilaci. Edenio beshe Margariti, toi sho gi bieshe starite so remeno vo kafeneto. Drukio se vikashe Anastasi Guguli. I Anastasi koshcho si sedeme so decata doide tamo pri nas i ni udri po nekoku trasnici na mene i na dva moi priатели, Vasil Petrin i Giorgi Gazilainof. Tamo beshe i eden priatel na tatko. Togash i toi beshe doiden ot Amerika. I koga vide da ne bie korofilako, odi, mu veli "Zasho gi biesh decata?" I toi mu veli "Zasho peat Bogarcki pesni." Nie decata ne peeme. Samo chupiniata igrae ora i zapevame po nekoa pesna ne Makedoncka, peea Grcki pesni.

Toku toi korofilako beshe skaran ot ponapre so voi priatelo na tatko oti ednash ninata zhena, moita maika i nekoku drugi zheni ga zea kal za da napravat ot kalta cerepni za da si pechat pogachi natre vo cerepnite. I voi korofilako sho ne udri gi chu zhenite koga ga pravea kalta da zborve po

Makedoncki i koshcho bea brkani po nozite so kal gi zanese na golemio sho mu beshe na Neretcka policia.

I togash ka nauchi voi priatelo na tatko, se vikashe Vasil Melichef, odma mu otide na policiata i mu se razvika sekak nego. Ne go beshe stra oti ninio tatko beshe na Greko i beshe nogu poznat so Pavlo Mela koga beshe doiden vo nashite mesta. I zatoa ne mu se plasheshe. Mu veli na golemio "Utre ke oda vo Lerin i ke mu kazha na pogolemite za voa sho go pravite vo seloto." Drukio den otide vo Lerin i mu kaza na golemite za zhenite sho gi zanesoa so se kal po nozite i mu rekol "Tatko mi se boreshe protif Bogarite za da doite vie vo nashto mesto i sega vie ni ga tchite glavata."

I zatoa so korofilako ne se sakae. I koga ne bi nas korofilako mu veli na nego "Utre ke oda vo Lerin i ke ti kazha zasho gi bi decata kogato ne bea ftesni." Drukio den striko Vasil otide vo Lerin, opita eden nash avokatin Neretec, Minela Gelef. Mu raspravi na Minela ka stana rabotata i Minela mu veli neka mu napravat decata sut i da go sudat. I togash drukio den ne ze striko Vasil, ne zanese pri Minela i mu napravime sati tri sut i go sudime. I na sudo plati dosta pari oti nie beme oshche mali. Jas i Giorgi nemame doplnato nito petnaese godini. Vasil Petrinio beshe edna godina pogolem od nas so Giorgi. I ot koga go sudime ne imashe nakuso da ne fati vo neshcho krivo za da si izvadi inato.

Predi da bega tatko za Afstralia go imashe fateno tatko so zeleni drva. Go zanese na policiata i go sudi za drvata.

Jaska si doidu ot Kostur oti nemashe koi da mu pomozhi po rabotite na maika. Rabotame po nivieto.

I na vecher praveme gimnazia sati deca i chupi ot seloto. Imame dva mina sho sfirea boria. Bea pominati asker. Edenio beshe Ilo Nikolof, drukio Vasil Milef. I dva mina imashe sho ropae mali tapanchinia. Edenio beshe Tanas Dimof, drukio Risto Novackof. I tia dvata imae sfrsheno askero. I koga ke se naredvame chupi, deca, cela brigada napre burite i tapanchiniata i marshuvame beshe ubavo da pulish. Stoeme ku voinichka brigada.

Nogu pati maioro sho beshe vo Lerinckata okolia ne vikashe sati sela da se berime vo Dolno Kotori i koga da odeme nie Neretci se chudea so nas oti beme nogu. I oti pochnuvae burite da sfirat marshovi i stoeme ku redovna vojina samo sho nemame pushki.

I nogu beshe ubavo na Veligden na Velipetok koga go vrtea Ristos. Se naredvame sata mladina tri po tri. Napre popo so Ristosovoto telo naruzhano so kitki, sekakvi cvekinia po nego. Dvata mina so burite i dvata so tapanchiniata da sfirat i da ropat na zhalovno. I sata brigada ot mladi po nif so novite plachki sho gimame napraveno za mladinckata organizacia. Toa beshe nogu ubavo da go gledash i da slushash burite da sfirat na zhalovno koshcho sfirat vo voinata koga ke nosat nekoi voinik umren za da go zakopat.

Selata sho imae policia trgae pogolema maka ot drugite sela sho nema policia. Se chuvae da ne govorat Makedoncki koga ke odeshe nekoi korofilak vo ninoto selo.

Nie sho imame polici vo selata trebashe da se chuvame sekoa edna minuta. Nie decata i mazhite sho imame mski i koni odeme noshiata da gi pasime koga ke se pokosvae livagieto i se sobervae nivieto. Odeme grupi da gi pasime i tamo spieme. Si zevame pokrивachi so nas i tamo deka ke si legnuvame noshiata gredea korofilacite skrishno da slushe dali govorime po Makedoncki. I nogu gi fatvae i gi sudea.

Ednash imame odeno nekoku deca ot nashata mala i nekoku ot Kapolichoa Mala, ke da beme nekoj petnaestina. Imame odeno so mskite vo Filei livagie podolu ot seloto. Noshiata doidoa korofilaci da slushe ka govorime. Nie razbrame sho ima korofilaci taja vecher i sati govoreme po Grcki.

Staname na utroto vo zorata da si doidime po doma za da odime po rabotite. Togash bea pozhnati nivieto po visokite mesta. Edni imame da nosime snopie, drugi da vrzvame. I sati staname porano vo zorata i koga si gredeme za vo seloto stigname kai loziata mestoto deka ga pravea starite padarnicata i si govoreme po Makedoncki ezik. Tamo vo trnieto imashe skrieni korofilaci. Koga nablizame blizu odma izlegoa ot trnieto i ne fatia sati i ne zanesoa pravo na golemio sho beshe vo Neret.

Toi beshe edna peda choek ama go imashe zakono vo ninite raci i mozheshe tia godini sho saka da pravi. Se vikashe Anagnostopulo. I koga otidome pri nego ne ze so ret, zede edno drvo kuso sho imae secheni za zimata i pochna da mava na nas po racite i ni veli “Ne vie stram, vie sho ste vo

mladinckata organizacia E.O.N, da go govorite voi gnasen Bogarcki ezik?"

Ni udri po deset stapovi na sekoa edna raka i ni veli "Ne ve pushvam na sut oti ste vo E.O.N.T.O. Odite si po doma i oshchednash da go zaboravite toi giupckio ezik." Duri da si odime doma racite se storia svita crveni i pochnae da ni se natekvat.

Toi den so maika trebashe da odime da vrzvame edna niva sho ga imame pozhnato vo Derveno blizu do sinoro Trsiancki. Otidome so maika i pochname da gi berime po lozite za da gi vrzvame snopie. Mene racite mi se potekoa i nemozhe da mu pomozha na maika mi. Trebashe i jaska ot ednata strana da ga trgam ezhicata za da se stegni snopo. Po nikakof nachin nemozhe da ga trgna ezhicata. Maika sama se umori da vrzva sama. Eden mesec gi klave racite vo sol za da se otechat. Toa ne ke go zaborava nikogash.

Togash vrveme crna zhivot. Zhenite sho nosea crveni fustani gi navrtvae da gi vapsat drugi kalari. Mazhite aku nosea crvena gravata ne gi ostavae oti toi kalar bil komuniski. Nekoi aku okolu usheto ostavashe podolu kosata odma go za belezhvae oti je komunistin. Sho vidvae crveno odma go za belezhvae. Posle nekoku godini eden Grk pisatel, se vikashe Psathas, imashe pisano na eden Grcki vesnik za tia crni godini. Togash veli aku nekoi jadeshe nogu domati eli chereshi eli so drugo beshe crveno odma go klavae aps. Eli ako odeshe po pato na levata strana go vrvea za komunistin.

Pak za nas imashe nogu drugi iminia. Ni vikae vulgari, ohrana, neznamci, komuniste, giupci i nogu drugi imina. Za neznamci sho ne velea toa ime ni go kladoa oti nekoi korofilak eli nekoi druk Grk ga opitvashe nekoa zhena za neshcho i taja mu otgovorvashe “Ne znam. Sho mi velish, bre chedo?” I zatoa ne vikat neznamci.

Velea togash koi ima keramidi na kukite da gi vapse sina boja, da ne bidat crveni. Narodo beshe otchaen ot zhivota sho ga zhivea tia godini i sekoi eden ot pogolemite puleshe kak se mozhi da izbega i da ne gi puli tia varvarcki raboti sho mu gi pravea Grcite. Bea pot Turcko ropsfo pet stotini godini i nema videno takof teror. Turcite ne mu go zaprea eziko. Ne gi navrtvae da si gi vapsat crvenite fustani i keramidite po kukite.

Vo seloto togash ostaname samo nie pomladite. Nogu sho bea odeni porano vo Afstralia pochnae da si gi zevat decata. Jaska cheke sekoi den da doidi nekoi abar ot tatko da me zemi i mene vo Afstralia.

Grchko-Italianska Voina

Vo Evropa Hitler imashe pochnato Evropeickite drzhavi da gi bie i da se shiri Germania krs cela Evropa. Japonia sho beshe sojuznik so Germania i taja pochna da bie ot istok i da gi zeva Asiackite drzhavi. Italia i taja beshe gotova da vlezi vo Grcia. Beshe ochevidno sho ke stani nogu losho vo nashite mesta. Koga vleze chetiriesta godina nogu Neretci prestignae da pobegnat. Posle malu vreme se fati pato. Ne odea brodovi za Afstralia. Grcia pochna da beri voina. Poftorno ni gi zea mskite i konite. Se pravea gotovi da se udrat so Italia.

Togash na Grcia mu trebae Makedoncite sho ne gi ostavashe da si govorat na maikinio ezik. Nogu otia sho gi sobra za voinici nogu od nif bea sudeni za ezika, nogu imae jadeno boi ot korofilacite, nogu go imae ispieno masloto oti pregorile na maikinio ezik. I sea tia lugie gi vikna da ga branat Grcia ot dushmanite i ot fashiskata voina na Musulini. Aku taja beshe po fashiska i ot Italia ama sega ka go vide tesnoto na tia sho mu vikashe neznamci i Bogarashi sega mu dade pushka da ga chuvat ot dushmano. I ako se vratat zhivi nekogash po doma pak da mu dava maslo da piat i da mu velat neznamci i Bogarashi.

Koga doide dvaese i osom Oktonvri chetiriesta godina Talianckio konsol sho beshe vo Athina zede telegrama ot Musulini da odi da go vidi diktatoro Metaksa i da mu rechi da mu dadat pat na Talianckata voiska sho beshe vo Albania da pomini preku Grcia i da odi vo Egipet da se biat so Ingilizite. Noshia otide konsolo, go skorna Metaksa ot

postelata i mu ga kaza na Metaksa, i mu veli "Aku ne ni dadite pat da pominine odma ke vlezi nashata voina so boi."

I togai Metaksa gi skorna sati ministeri da reshat sho ke pravat. I reshia da ne ga ostavat Italia da pomini preku Grcia. Imashe nogu ministeri sho bea Anglofilo i samio caro Giorgi beshe golem Anglofil. Mu rekoa na Talianckio ambasador sho reshia i toi odma mu pushchi telegrama na Musulini. I Musulini zapovedi da udri Talianckata voina na Grcia. I taka ranoto dvaese i osom Oktonvri pochna bojo so Italia.

Talianckata voina ne sakashe da se bie. Udria na dve mesta, otkai Ipiro i otkai Lerincko i Kosturcko. Otkai Ipiro Talianite vlegoa nekoku kilometri vo Grckoto mesto. Tuka vo nashto mesto nemozhea da vlezat. Beshe triesta i treta brigada sho ga chivashe granicata. I vo taja brigada bea samo Makedonci, sho mu vikae "vulgari" i "neznamci". Ne samo sho ga dodrzhae Talianckata voina, nashite Makedonci toku oshche so prfio den vlegoa vo Albania. Devedese na stoto vo taja brigada bea ot Lerinckite sela. Po nekoku dena nashite go zea grado Korcha. Italianckata voina pochne da se gzi naza. I nogu se pridavae, ne sakae da se biat.

Koga pochna bojo nie sho beme tamo blizu chekame drukio den da stignat Talianite. Doide abar vo seloto oti Grckata voiska vleze vo Albania i nogu Taliancka voina se fati. I Grcite vlegoa vo Korcha i togash ni rekoa na nas mladite da odime da gi bieme sati kambani sho bea po crkvite. Imashe chetiri kambani i edna imame sho ga klepae

na utroto za decata da odat na skolie. Koga pochname da gi bieme sati pet kambani grmeshe sato selo.

Sekoa nedela gredea novini oti Grckio asker napreduva i sat narot se chudeshe zasho Grcia nemashe nogu voina i nemashe dostachno oruzhie. Ama Talianite imae sfichko, nogu oruzhie, kamioni, topovi. Grcite imae malu neshcho otia raboti. Kanbanite vo seloto gimame ispukano ot nogu bienie. Nogu pati odeme visokoto vo planinata da slushame koga biea topovite.

Nas mladite nogu pati ne zevae noshiata korofilacite da odime krseloto da ne naidime nekoi sho ima izbegano ot bojo i se krie po plemnite. Imashe doideno aber do policiata vo Neret oti imalo i Neretci sho bile begani ot fronto deka se biea so Talianite.

Vistina imashe nashi, tri Neretci sho bea doideni vo seloto i se kriea da ne gi fatat. Posle koga gi fatia se razbra oti istina imashe begani sho ne sakae da se biat, tie bee Tanas Trpchef, Risto Markof i Kole Risin.

Tanas postoa malku vo seloto i posle otide prefri vo Jugoslavia.

Za Risto Markof velea oti brat mu Petre go nadupi na policiata deka se krie, i otidoa go fatia. Imashe iskopano dupka vo auro deka mu lezhea voloite. Imashe kapak nat dupkata i klavae gnoi ot voloite nat kapako. Noshiata izlegvashe i koga da vidvashe nekoa potera se krieshe vo natre. Velea togai oti brat mu Petre mu go pobaral nekoi kostum na Risto za da go oblechi. I maika mu ne mu go davala. I zatoa se naluti i mu kaza na policiata deka se krie

brat mu Risto. Koga se zheni jaska Petre mimashe doideno pobratim i beme opasani ama ne go opita ka stana so brat mu Risto.

I koga nauchi Kole Risin oti go naidoa Risto toi samio otide mu se kaza na policiata.

Gi zea dvata, gi zanesoa vo Lerin i otamo gi zanesoa na ninata brigada, otamo deka pobegnae. I tamo gi zvadoa pret sati voinici i gi otepae pred ni za da pulat za da se plashat da ne begat ot voinata.

Taja godina imashe fateno golema zima, nogu snek. Nogu askeri zamrznae. Na nogu mu gi sekoa nozite. Nashte Makedonci nemaie toku maka ot stutta oti bea ucheni vo snegovite. Ama Grcite sho bea ot Peloponiso i ot adite sati izmrznae, ne bea ucheni na stut.

Talianckite aroplani gredea vo Lerin i frlae bombi. Isturia nogu kuki i nogu se otepae ot bombite. Lerinci begae po selata. Nashto selo beshe plno Lerinci i Nevolci.

Aroplanite odea na fronto i frlae knigi do Makedoncite. I mu pishea vie Makedoncite zasho se biete za Grcia? Zaboravite Grcite sho vi go zaprea eziko Makedoncki, sho ve sudea i ve biea i ve napivae maslo zasho si go zborvate maikinio ezik? I sega si ga turvate krfta za tia sho ve biea i ve zatvorvae po apsanite, za tia sho ne ve pripoznave za Makedonci, vi vikat Bogari? Imalo knigi i na Bogarcki pisani do Makedoncite. Togash Bogaria beshe sojuznik so Italia i so Germania. Nogu nashi Neretci reshia da pobegnati ot Grckata voiska i da se predade na Talianite.

Mi raspravashe eden nash Neretec. Toi beshe lohia na Grckata voiska, sardjen sho se veli po Ingiliski. Koga beshe vo seloto pret da go zeme poforno voinik toi ne ucheshe nas mladite vo seloto kak da marshuvame. I toi ni praveshe gimnazia. Mi raspravashe imal petnaestina Neretci pot nina kumanda i drugi Makedonci ot Lerinckite sela. Imal i nekoku Grci so nego.

I mi veli “Koga smislime da begame ni beshe stra da mu kazhime na Grcite da ne ne jave na golemite. Taja vecher ne gi zvalu da chuvat Grcite, gi ostavi da spiat i noshiata sati nie Makedoncite prefrlime i otidome blizu do Talianite. I koga se osuna mu vela na voinicite 'koi ima srce da odi pri Talianite i da mu kazhi sho sakame da se pridadime?’”

“I togash izlegol eden ot nashite Neretci Tanas Melichef i eden ot Nevoleni. Si gi zvaloe koshulite, gi vrzae na edno drvo i kinisae da ode ukai Talianckata voiska. Koga gi vidoa Talianite sho gredat ukai ni otidoa gi fatia, i tia mu kazae oti ima i drugi vo planinata sho sake da se predade. Se plashea da ne lazhe. Kinisae da grede,” veli Petre, “ukai nas so edni mali voinichki tanksovi. I koga doblizae blizu do nas nie sati gi krename racite za da ne se plashe.” I veli “Ne zea deka mu beshe izglavnio stap na voinata.”

I tamo gi opitvale za nogu raboti. Gi opitale “Dali ste Grci eli Makedonci?” Mu rekle oti “Sati sne Makedonci.” I mu imale golem ches na Makedoncite. Grckite fateni voinici gi drzhele zatvoreni vo teloite. Nashte Makedonci bile slobodni i mu davale podobro jadenie.

Vo nashite Neretci beshe i Giorgi Markof, brat na Risto Markof sho go utepae Grcite. I Giorgi beshe nogu sakaldisan za brat mu i nogu naluten na Grcite. Predi da odi Giorgi na fronto da se bie so Talianite beshe vo Lerin i ga chovashe sata amunicia sho beshe za bojo. I go opitvae Talianite da mu kazhi deka ima amunicia za da odat so aroplani da bombardirat. I Giorgi mu rekol "Ke doida i jaska so vas da vi kazha deka e amuniciata." I tia mu rekle "Ne treba ti da doidish oti ako go udre aroplano i gi fate nashte voinici ne gi tepe ama tebe odma ke te otepe. Samo kazhi ni. Nie ke odime samite po malu vreme."

Doshle delegati ot Bogaria i gi zele sati Makedonci vo Bogaria. Koga stignale vo Bogaria naukol eden nash Neretec sho bil minister vo Bogarckio parlament sho doshle nogu Neretci begani ot Grckata voiska. Otishol odma da gi vidi i gi opital sekoi eden ot koa familia je. I toi mu veli "I jas sum Neretec ot Ziseite." Ninata familia beshe begana ot Neret posle podelbata na Makedonia.

I via nashte mu pobarale da mu naidi nekoa rabota. I toi mu rekol "Ke odite sati za policmani." I mu rekle nashte "Ne go znaeme pismoto." I toi mu veli "Ke odite malu vreme na skolie i ke bite gotovi za policmani." I taka stana. Gi napravi sati Bogarcki policmani. Bea samo ot Neret dvanaese dushi bashka ot drugite sela. Ot nashto selo bea Petre Kiref, Tanas Melichef, Giorgi Markof, Stefo Cilomanof, Pandil Bachkof, Kole Sarof, Kosta Zeleshchef, Pandil Vlaof, Vasil Slifkin, Mitre Bivolchef, Vasil Tashof i Petre Giamof.

Nie vo seloto samo kabanite gi bieme. Ne znaeme sho stava po sfeto. Nemashe nito edno radio vo seloto da nauchime nekoa novina. Bojo podrzhashe.

Edna utrina naukome oti Metaksa umrela. Edni rekoa mu zastana srceto. Drugi vlea oti go otruia, i mozhi taja da e istinata. Rekoa oti sakal da mu dadi pat na Germanckata voina da pomini preku Grcia da slezi vo Egipet da se biat so Ingilizite. Chekashe Hitler Talianite da slezat vo Egipet i ninata voina da udri na Anglia. Ka ne uspeae Talianite mu se rasipa plano i trebashe ninata voiska da slezi vo Egipet. Chorchil na Anglia beshe nogu iter, noseshe voiska vo Egipet. I Hitler si veleshe oti Anglichanite se gode da udre vo Evropa preku Grcia i zatoa sakashe da ga zemi Grcia. Tamo se izlaga nogu. Aku udirashe pravo na Anglia za kuso vreme ke ga imashe zeno. Anglichanite imae nini lugie pushcheni vo Grcia sho mu ga vodea politikata i vele deka tia bea sho go otruia Metaksa i po umirachkata na Metaksa bojo so Italia podrzhashe.

Chetiriesta i prva godina proleta Grcite imae pochnato da go pravat pato sho vrvi ot Kostur za Prespata. Go rashirvae za da mozhat da vratat voinichkrite kamioni i barae argati. I nie Neretci otidome nekoi dvaestina deca da rabotame. Platata beshe dobra. Rabotame osom saati deno. Toa go napravi Metaksa. Napravi drugi loshi raboti ama voa sho go napravi za argatino da rabota osom saati beshe nogu dobro oti ponapre argatite gi rabotae ot utroto duri na vecherta.

Rabotame tamo nekoku nedeli blizu do seloto Gabresh, i vo Gabresh spieme. Voinicki oficer beshe sho ga puleshe rabotata. Imashe kladeno i civilni sho ne pripulvae. Nie sho beme nekoku Neretci ne puleshe eden ot Kosturckite sela. I jaska mu kaza oti vo Kostur imam rabotano terzia. Me opita “Vo koi?” Mu reku “Vo Vasil Megof, toi mi e ftor brachet.” I mi veli “Dali go raspozna eden ot seloto Visheni sho go ucheshe brachet ti Vasil da kroe plachki?” I mu vela “Go znam Mitre Prstenarof. Zaedno ne ucheshe brachet mi da kroeme. Sne dobri priateli,” mu vela “so Mitre i mi kazvashe Mitre dobri teori.” I mi veli “Dali si soglasen so tia sho ti veleshe.” I mu vela “Sum soglasen oti aku toa stani ke bidi dobro za sati lugie toi da ti bidi golem chklen na Komuniskata Partia vo Kosturcko.” Mu go zaboravi imeto ka se veleshe.

Tia dvata so Mitre Prstenarof ot Visheni bea dvata chklenovi vo Komuniskata Partia zaedno so Lazo Trpofski ot Dnbeni. Nogu pati Mitre koga se ucheme da kroeme pisheshe na aladjeto srp i chekan. I ka mu kaza na voi sho ne pripulvashe oti so Mitre sne dobro poznati ne zaima nogu.

Nie rabotame chetiri dushi zaedno: jaska, Vasil Petrin, Lekso Stoinin i Pandil Postolof. Eden den pulime grede voinichki kamioni so voina plni ot Albania i odea ukai Kostur. So ni imashe i nogu Ingiliski voinici. Togash Anglia imashe pushcheno nogu nina voina vo Grcia. Poveketo bea Afstraliani i ot Niu Zilan. Ka vidome toku voina da slegva i go opitame voi sho ne pripulvashe. Mu velime “Deka odi toku voina?” I ni veli “Ke vi kazha ama nema da kazhite na

nikoi druk.” Ni veli “Germania ke ga udri Jugoslavia i za kuso vreme ke vlezi vo Grcia. Odite, zemite si i parite sho imate strabotano i da si odite po doma.”

Togash Grcia bereshe druk asker. Tia deca sho bea rodeni dvaesta godina gi bereshe da odat za voinici i da se javat dolu vo stara Grcia, Kalamata. I ni veli priatelo “Koga ke odite pri oficero da ve plati da mu rechite imame brakia sega sho ke odat voinici i treba da si odime da gi prevodime i da gi rabotame nivieto oti nema koi da gi puli rabotite.” I taka koshche ne nauchi mu rekome na oficero. Ne plati i si doidome nie chetirite.

Drugite sho ostanæ tamo oshche da rabote izgubia nogu pari oti za kuso vreme Germania stigma vo Grcia. Ne ga ze nitu dve nedeli. Si doidome doma i naukome oti udri Germanckata voiska vo Jugoslavia i nogu voinici Jugoslovencki begæ vo Grcia.

Germania Vo Grcia

Togash blizheshe Veligden. Ime dosta plachki za shienie. Ga ime zeno edna shiachka mashina na Kosta Melichef oti neme moa mashina. Kosta beshe oden voinik i ga ze kai mene, i ga ime kladeno do zhamo i karshi se puleshe skolieto i crkvata Sfeti Tanas. Na crkvata imashe Grcki voinici, ne nogu, mozhi da bea triestina so eden oficer. Koga staname na utroto vo Sabotata naukome oti policiata izbega ot Neret. Izgorea knigi sho imae i pobegnae preku Bapchor za Kostur.

Toi den imashe golema magla okolu seloto. Ne se puleshe nishcho. Koshcho shie na mashinata pula karshi nat kukiata Karafiloa choek da se kuni i da se vlechi po zemiata. Legna na pato, postoa malu legnat na zemia, setne stana prostu. I togash jaska razbra po plachkite sho ne e Neretec i sho ima inakva nosia. I vidu drugi dva mina so istata nosia da nosat eden Grcki voinik. I togai razbra Germanci sho stignae vo nasheto selo.

Toi sho go nosea beshe oficero Grcki. Imashe odeno pri edna daskalica i koga nauchi sho stignae Germanci vo seloto pochna da bega, da odi kai drugite voinici. Pri crkvata dva Germanci imae doideno vo skolieto i go fatia. Drugi Germanci gi fatia drugite Grcki voinici i gi donesoa vo stret selo so se pushki.

I nie otidome da gi vime kakvi se Germanci. Grckite voinici stoea ku maimuni spretu Germancite. Mu gi zevaе pushkite i gi udirae na kamenieto, gi krshea i gi frlae vo rekata. I mu rekoa na Grckite voinici da si odat po doma. Po

nekoku vreme stignae vo seloto i nekoku Germancki vojnichki mali kamioni so drugi vojnici. Posedia malu vreme i se vratia za Lerin.

Okolu seloto po ridovite imashe doideno nogu Grcka voiska sho beshe zgzena ot Albania. Nemozhea da vidat ot maglata sho stava vo seloto. Aku beshe chisto vremeto ke go isturvae seloto so topovite.

Drukio den vremeto se otchisti, nemashe magla. I narodo pochna da odi vo crkva. Togai beshe Lazara. Posle ruchoko izlegome sati po nadvor i sati govorea za Germancite sho doidoa vo Grcia. Nogu velea oti Germania ke otvori fabriki vo nashite mesta i narodo nema da odi po chuzhina. Ke rabota tuka.

I nie mladite se radvame sho doidoa Germanci i mozheme da si govorime na nashio ezik bes da ti e stra, da ne te chue korofilako. Odma narodo pochna da si gi pee nashite pesni.

Nogu Neretci sho imae deca oideni vojnici se sakaldisvae dali ke mu se vratat zhivi i zdravi. Predi malu vreme imashe doideno abar vo seloto oti Tanas Gochef se otepa vo Albania.

So vlegvaniето Germania vo Grcia askero Grcki pochna da ostapuva, da bega ot mestata sho gimashe zeno vo Albania. I togai na ostapuvaniето, avionite Taliancki frlae po Grckata voiska i togash se otepa eden druk nash Neretec, Lambro Bozhinof, sin na Stojan Bozhinof.

Vo Nedelata koga izlegome sati po nadvor vo seloto bes da ni e stra ot Grckite korofilaci i deno beshe nogu ubaf.

Sati mazhi ot seloto gimae preplnato kafiniata bes da mu e stra da ne doidi korofilako Margariti da mava so remeno. Po ni zhenite i tia sobrani vo sekoa mala po gumnata koshcho si se berea predi da go zapri Grcia Makedonckio ezik da ne se zborva. Nie mladite se shetame krs seloto slobodni. Nekoku deca imame odeno na rashetka ukai skolieto. Dve kuki pot skolieto nadvor ot kukiata na Vane Andoniof imashe nogu zheni sobrani otaja mala i si se muabetea za Germanci i za drugi nini problemi.

Nikoi ne znaeme oti okolu ridovite sho ima Grcka voiska. Nie decata koga stigname do skolieto slushname bucheva da gredi otkai pato sho odime vo Lerin. Se znaeshe buhevata sho e ot kamioni, i odma se vratime naza da odime da mu kazhime na selanite sho bea vo kafenishchata.

Koku sho mrdname stotina metra ot dvoro na skolieto slushname edna pluskeva otkai rido i posle da fuchi neshcho, i odma edna golema grmeva tamo blizu do nas. Grcite frlia edno giule oti vidoa od ozdola sho grede Germancki kamioni. I giuleto ot topo ne go frlia pravo na Germanci sho gredea od ozdola. Bea stignati blizu do loziata. Toku go frlia prvoto giule pri zhenite sho bea sobrani vo dvoro Andoniof. I koga pukna giuleto stanae prashishcha ot zemiata. I nie ka beme tamo blizu se uplashime i chume golema cikoma ot zhenite.

Ne znaeme sho stana i togash se razdelime sekoi eden i odeme da se skrieme na nekoe podobro mesto. Frlia nekoku drugi giulinia i zastanae. Germanci togash se vrnae naza.

Jaska slegu vo nashta mala i ugore po rekata stigma kai mestoto sho go velime Pagiurovo. I otamo otidu na Smilof Rit. Ot Smilof Rit se puleshe pato sho odi za Lerin i poletu Lerincko. I otamo vidu po pato sho nema nishcho. I otamu slushe cikoma so plachea kai kukiata Andonioa. I narot da odi vo kukiata Ristuichina na Petre Ristuichin. Taja beshe blizu do skolieto. I togai razbra sho stana neshcho losho.

Posedu tamo na rido malu vreme i slegu vo seloto. Si otidu doma i togash maika mi kaza oti Fania Ristuichina se otepa na mesto i Fania Melichea se udri vo nogata. I maika so maika mu na Fania otidoa zaedno da mu ga vrzat ranata i da ga krenat. Ga doneso vo Petrinta kukia vo baba mu na Fania i tamo maika mu na Fania sedeshe pri nega. Fania beshe armasana za brat mu na Fania Ristuichina sho se otepa.

I maika mi veli “Sati ot nashata mala ke bege da spie po nadvor. Gi stra da sede vo seloto da ne doide noshia Germanci i stani neshcho losho vo seloto.” I togash sati ot nashata mala otidome i spame taja vecher vo Padarnica vo edno dere blizu do kalivata na Stojan Bozhinof.

Noshiata po tamo pomina eden Grcki voinik, odeshe da se pridadi na Germanci i da si odi doma. Beshe ot Trakia blizu do Turckata granica. Ne opita po deka mozhi da izlezi na pato sho odi za Lerin. Mu kazame i toi ni reche oti Grckata voiska se rasturi i za brgo ke si doidat sati po doma.

Koga osuna pochnae Germancki avioni da lite po nebeto dvaese i poveke. Sati zaedno odeo da bombardirat odolu po Grcia. Izlegoa nogu Germancki voinici so parashuti

otkai Kozheni. I Grckata vojna sho se bieshe vo Albania beshe obikolena, nemozhea da begat udolu za Grcia. Odozadi Talianite gi gonea i ostanæ vo strede.

Togash neкои general mu rekol “Koi ste ot ovia sela odite si po doma, pak koi ste ot podalechni mesta slezite da se pridadite, oti i da zastanime da se bieme so Germanci. Nishcho ne mozhime da napravime. Celi ke se otepame zabadia.” I taka se rasturi Grckata voiska sho beshe vo Kosturcko. Ostavia oruzhie, mski sho imæ gi ostavia po selata, i si otidoa po doma tia sho bea ot okolnite sela. Drugite se pridadoa na Germanci.

Vo Grcia imashe nogu Ingiliska voiska i po ni poveke trchæ Germancite da gi fate. Ot Grcite ne se plashea. Imashe Afstraliani doideni do seloto Banica i otamo frlia nekoku giulinia so topovite po Germanci. I odma pobegnae za da odat vo Egipet. Vo nekoa nedela beshe zena cela Grcia. Caro Giorgi izbega so sati ministeri vo Egipet. Vo Kriti imashe nogu Afstraliani voinici i ot Niu Zilan. Tamo izgubia nogu Germanci duri da ga prezemat adata Kriti.

Nie sho imame spano taja vecher vo Padarnica sedime, i drukio den tamo i na vecherta reshime da se vratime vo seloto. Si doidome po doma sati i reshia nogu ot nas decata drukio den da ga zanesime Fania Melichea vo Lerin pri Germanci za neкои nin doktor da mu ga prevrzi ranata. Se odbrame neкои shes deca ot nashata mala za da se odmenvame po pato. Napravime nosila i drukio den kinisame da odime vo Lerin da ga nosime Fania.

Koga stigname kai livagieto sho gi velime Filei livagie, tamo imashe edno lozie na Toleite. Koku sho go pominame lozieto pochna eden mitrolos otkai Ornicata sho ga velime. Na plochte imashe Grcki vojnici i ka ne vidoa da nosime neshcho na nosila mozhi da si rekoa nosime nekoi Germanec vojnik ranet. Koga pochnae da frle odma nie ga pushchime Fania nazemi i sati si legname na pato.

Posedime malu vreme ama ne puleme da padni nekoi kurshum tamo blizu do nas oti ot Ornicata i do nas beshe dosta daleku i ne stigae kurshumite do tamo. Staname poftorno, ga zeme vo raci pak Fania i kinisame za Lerin.

Koga stigname nadvor ot Lerin vo seloto Nevoleni imashe nogu Germanci. Ka ne vidoa sho nosime ranet choek ni prikazhae edni vojnici i ne gi razbervame sho ni velat. Nie samo “doktur” mu veleme. Ne zea edni i ne zanesoa pri dokturo. I toi odma mu ga otesa nogata na Fania, deka beshe udrena ga prevrza, i ga pushchi na spitalieto vo Lerin. So nas beshe i maika mu na Fania i taja otide vo Lerin so Fania, i nie decata se vratime vo seloto.

Ot koga padna cela Grcia pot Germancka povala odma Hitler mu dade pravo da si formire Grcite nof parlament so presedatel Cholakoglu, i Grckata policia pak da si ostani koshcho beshe ponapre.

Togash doide druga razdelba na Makedonia. Hitler mu ga dade istochna Makedonia zaedno so Trakia na Bogarite. Germanci ga zadrzhae sata okolia sho se granici so Turcia. Gi beshe stra da ne doidat Anglichanite da udrat otkai Turcia. Mu go dadoa na Bogaria i sato mesto ot Makedonia

sho go imashe Serbia. Na Talianite mu go dade Kosturckio kraji i cela Ipiro. Germanci go zadrzhae za ni ot Lerin, Voden, Solun duri do rekata Struma blizu do Seres. Kavala, Drama i Seres go imae Bogarite.

I togash nashite Neretci sho bea begani ot Grckata voiska vo Albania i bea napraveni policmani gi pushchia da sluzhat vo tia mesta. Tanas Melichef i Giorgi Markof bea policmani vo edno golemo selo megu Kavala i megu Drama koito po Grcki se vika Doksato. Koga mi doide redo jaska da oda voinik se sluchi da me pushche vo tia mesta. I edno dete ot Doksato mi raspravashe za Giorgi Markof. Bile dobri priатели. Mitre Bivolchef beshe vo Nea Zihni i Pando Vlaof vo Seres.

Predi da stani bojo Pandil imal rabotano tamo po selata i nekoj profika ne mu gi platil parite. I sega Pando ka stana Bogarcki policman i go pushchia po tia mesta zel nekoj kon, se kachil na nego i mu odi kachen na konio vo profikata. Vlegol vo dvoro i koga vidoa Bogarcki policman vo dvoro se uplashia. I toi mu veli na profikata “Ti mu borchish edni pari na eden Pandil sho ti rabotashe tuka.” Profikata zel da gmechi. Nemozheshe da go poznae sho e istio Pandil sho mu govori. Setne mu se kazal i profikata gi naplna gashchite ot stra da ne go otepa Pandil. Mene mi beshe ftor brachet. Baba mu beshe sestra na dedo Stoiche.

Drugite Neretci sho bea policmani Bogaria gimashe pushcheno edni vo Vardarckio del na Makedonia.

Posle po nekoku nedeli ot koga ga zanesome Fania Melichea raneta vo Nevoleni Germanci ga pushchia na

spitalieto vo Lerin i otamo vo Bitola. Nogata mu imashe zeno da mu se due i po nekoku vreme kazae oti Fania umre vo Bitola. Odma ga donesoa vo seloto za da ga pogrebe. Jaska i troica ot decata sho ga noseme raneta vo Lerin mu beme i grobari.

So podelbata na Makedonia pochna golema propaganda oti Bogaria ke ga zemi sata Makedonia. Imashe doidento i eden vojnichki oficer koito beshe ot Makedoncko poteklo. Mislal beshe ninio tatko ot seloto Zelenich. Toi rashiri golema propaganda vo nashite mesta. I sati Kosturckite sela zedoa pushki ot Bogarite i edni sela ot Vodenco. Lerincko oshche ne zedoa pushki ama edni se gotvea.

Vo Neret pochna pak da nazhiva Bogarckio duh. Nogu nashi selani se pisae oti se Bogari i dobie lichni karti. Pravea venci i kitki cvekinia i odea vo Lerin da gi chekat Bogarite. Nekoi mu veleshe oti Bogarite grede. Ovoa stavashe nogu pati. Lazhea oti ke doidentat Bogarite i nikogash ne doidentat. Narodo ne si ostavi cveke. Po doma samo kitki pravea i Bogarite nema da stignat vo Lerin.

Nofio Grcki gavrament pochna da si nareduva upravu po sati gradishcha. Sati sho bea policmani poftorno se oblekoa i fatia da odidat sati po mestata deka imashe policia ponapre. Nogu lugie po selata sho zhalea za Grcia pochna da se radvat i da velat Grcia ke doidentat poftorno.

Eden den nie decata imame izlezeno za rashetka. Imashe edna stara ot Novata Mala, se veleshe Despa Shabailea. Nogu ga sakashe Grcia. Aku nekoi mu veleshe

dobro utro sakashe da ti rechi “Da ti se isera na dobroto utro. Ke velite Kalimera.” I nie mladite nogu ga inateme.

Otidome kai nega. Tamo imashe i drugi zheni i chupi i govorea oti Grckata vlas ke si doidi poforno. I togash jaska mu vela “Grcia ke se vrni koga ke se vrni dedo mi Stoiche ot Sveti Nikola. Togash Grcia ke se vratu naza.” Starata Despa i edna devoika nina komshia sho go chisteshe skolieta sakae da me udae so lafoi.

Ne pomina nogu vreme. Edna Sabotina pulime grede dve koli sho gi trgae volovi tovareno plachki. Na ni i peches korofilaci da gredat vo seloto. Koga gi vide baba Despa se izradva premnogu i pochna da mu veli na lugieto “Neli vi vele oti Grcite ke doidad.” Poforno gi izbaci korofilacite i beshe premnogu radosna.

Stignae korofilacite so kolite na stret selo. I nogu nashi sho ga chekae Bogaria da doidi izlegoa so kolie vo raci. I gi zastanae kolite, i mu vele na korofilacite “Sho barate tuka? Nie ne ve sakame.”

Toi sho mu beshe pogolem na Grcki go veleme astinom i nogu nashi go vlea golemio. Toi beshe korofilak vo nashto selo pret da doidi Germania. I sega go imae naznachenno za astinom. I toi mu veli “Mene me pushchia Germanci da doida vo vasheto selo.” I nashte mu vele “Nie ne sakame Grcka policia vo seloto. Da se vratite naza.” I tia se vrnae naza vo Lerin.

Drukio den beshe Nedela. Sati beme po kafiniata. Pulime stigma edna Germancka kola so Germancki oficeri i eden civilen zaedno so ni. Toi civilenio beshe Bogarian.

Koga stignae vo seloto ni rekoa da se soberime sati na edno mesto. Se sobrame sati mazhi, stari i mladi.

I togai Bogarino pochna da govori i mu veli na postarite “Zasho fchera ga isterae policiata sho ga pushchime tuka vo vasheto selo?” I togash nogu ot postarite mu rekoa na Bogarino “Nie ne sakame Grcka policia vo seloto. Sakame Bogarcka.” I toi otgovorva “Koku ste Bogari i koku Grci vo ova selo?” Nekoku krenae racite sho se Bogari a drugite ne gi krevat racite.

Togash veli “Koku ste Grci da gi krenite racite.” Samo eden krena raka i mu veli “Jaska sum Grk.” I toi go vikna poblizu i go opitva “Kako se vikash?” I toi mu veli “Se vikam Panagioti Dulgeraki.” I go pita po sho e Grk. I Panagioti mu rasprava oti tatko mu e ot Kriti, i na maika mu sojo mu e ot Ipiro. Maika mu beshe kerka na popo Stoiche sho go zaklae komitite vo planinata. Bogarino ne mu reche nishcho. “Dobro momche” mu veli i vika da kazhi koi e druk Grk vo Neret. Nikoi ne otgovori.

I togash go pobara presedatelo sho ni beshe vo seloto. Togai presedatel beshe Sotir Janakof. Otide kai Bogarino i toi go opitva i mu veli na Sotir da mu kazhi koku Grci i koku Bogari ima vo voa selo. I Sotir mu veli “Gospodin Mladenof, ne znam vo nashto selo da ima Grci i Bogari – sati se Makedonci.”

I togash mu otgovorva Mladenof “Kako te odbrale zahmet koga ti ne znaesh ot noso ponatatak deka ima Makedonci?” Sotir mu otgovori “Gospodin Mladenof, toi

sho e ot Grcko poteklo ti go kaza pravoto. Jaska ne znam da ima drugi Grci vo moito selo.”

I togash Mladenof se naluti nogu i sakashe da go zemi Sotir vo Lerin. Ama nekoku sho se pravea oti se Bogari go izmolia da ne go zemi Sotir so nego sho sakashe da go pravi.

Mladenof mu reche na nashite selani “Aku doidi Grcka policia poftorno nema da ga terate oti tia se i nashi pomozhnici.” I stanae, si otidoa. Tia sakae poftorno da go razdelat nashio narot na Grci i na Bogari, da se tepame ednio so drukio, i tia da si ga pravat rabotata koshcho sakat, koshcho napravia vo Kosturckite sela.

Panagioti Dulgeraki sho mu reche jasum Grk imashe pravo zasho ninio tatko beshe ot Grckata ada Kriti. Vo Neret doide da sluzhi za policman Grcki. I tamo maika mu na Panagioti beshe Grcka daskalica i se zalubi so tatko mu na Panagioti, i se zea. Koga se ostavi ot policiata oстана da zhivi vo Neret. Ne si otide vo Kriti. Panagioti togashe ucheshe vo Solun na universiteto, i beshe nogu razvito dete i ne mu se plasheshe nogu na Mladenof.

Togash nogu ot nashite razbrae oti odat da ne razdelat. Koga chue Sotir sho mu reche na Bogarino oti sne Makedonci i toi se naluti sati razbrae oti sake da ne razdelat i da pochni pak na prezhnoto Grcko i Bogarcko. Imashe nogu oshche sho vikae za Bogaria ama ne bea nogu.

Koga stavae svadbi edni nunkoi sho bea zevae Germancka furugvica. Pak drugi zevae Grcka. Ednash imashe dve svadbi vo seloto. Toa vreme edenio nunko imashe Grcka furugvica, drukio Germancka. I koga otidoa

dvete svadbi na stret selo deka stavae orata stana kavga pomegu nif. Se udria. I na nunkoto sho imashe Grcka furugvica mu ga skinae.

Togash beshe losho. Poveketo deca imae pushki. Nogu pati decata ot Kazhavarcka Mala frlae so pushkite ukai Kapolichoa Mala. Taja mala ga imae poveke oti trga na Grcko. Nogu pati i decata ot Kapalichoa Mala pluskae ukai Kazhavarcka.

Edna vecher stavashe armas vo Kapolichoa Mala i nogu deca imashe ot nashata mala, Dolna Mala i ot Novata Mala. Tamo taja vecher se pogodi da bida i jaska so decata. I tia sho imae pushki so ni pochnae da pluske ukai Kazhavarcka Mala. Narodo spieshe. Samo eden se razvika stramno sho go pravite voa neshcho, ke oteplate nekoi choek. Toi sho vikashe beshe Bozhin Minchef.

Nogu pushki imae ostanato vo nashto mesto ot Grckata voina koga se rasturi. Celo oruzhie beshe ostaveno po planinieto berikiaterse. Ne stana neshcho losho, ne se otepa choek ot nasheto selo.

Prvata godina koga doide Germania narodo Makedoncki pochna slobodno da si govori na svoio ezik, slobodno da si gi pee Makedonckite narodni pesni.

Prvite dena koga vlegoa Germancite vo Lerin narodo pochna da gi otvorva voinichkite kelari sho imae jadovishche za voinata. I pochnae sati ot selata da ode vo Lerin da zeme neshcho jadovishche. Otidome i nie. Nekoku Neretci, tia sho imae mski i koni, gi tovarvae pravdata so sho stoka ke naiduvae i ga nosea vo nekoa kukia poznata vo Lerin. Eden

moi komshia imashe mska. Zaedno so druk Neretec ukradia poveke ot pedese vreshcha brashno i nogu drugi raboti. Nie sho nemame pravda nemozheme da zeme nishcho. Jaska so eden druk priatel zeme samo edno vreshche brashno i po edno vreshche chenica. A drugi zedoa nogu raboti: tenekinia maslo, sirenie, maslinki, voinichki plachki.

Prvite dena Germanckio asker ne go precheshe narodo koga kradeshe. Se plashea jadovishchata da ne ime nekoa otruachka. Ka vidoa oti nikoi ne se otru otia sho kradea setne pochnae da ne go ostavat narodo da kradi. Pluskae aku vidvae nekoj da kradi. Sho zairie oстана go zea Germanci.

Po nekoku vreme pochnae da go berat i zhitoto po selata i pochna narodo da gladva. Nemaе lugieto ot deka da kupat. Vo Grcia pochnae lugieto da umirat za lep. Vo Athina sekoi den berea lugie umreni po patishchata. Vo nashite mesta pak imashe ot nekoj da zemish na zaem.

Vo Neret pochna narodo da sadi patati. Ne oстана niva ne posadena. I togash nogu patati se rodvae. So iliadi tonoi. Berea nashite selani i so patatite nashio narot prezhive. Varea patati, klavae i malu brashno i mesea lep so patatite.

Ot Ipiro lugieto gredea vo Lerinckite sela da pite. Nemashe den da ne pominat po dvaestina dushi. Sekoi den vo sekoa kukia.

I nie sho nemame volovi da orame i chekame da ni pushche pari ot Afstralia eli ot Amerika pochname da gladvame za lep. Patishchata bea zatvoreni. Ne gredea pisma ot stransfo, nitu pari. Narodo pochna da si gi prodava plachkite i posatkite ot kukite za nekoku oki zhito. Maika mi

togash si prodade nogu sheaci sho imashe tkaeni za giurdi, edno metro sheak za edna oka zhito. Odeshe maika po selata da zhnje po nivieto za poloka zhito.

Deno jaska gi rabote nivieto. Brat mi Vasil paseshe volovi. Jobata gladvame za lep. Sestra mi Fania beshe pomala i maika ga imashe ostaveno vo teta mi Sofka. Tia imae jadenie. Tetin Giorgi Stamenof predi da pochni bojo vo Evropa simashe doideno ot Afstralia i simashe kupeno volovi za da si ora nivieto. I zatoa imashe zhito. Ne ostanee gladni.

A drugite Neretci sho chekae pomosh ot stransfo pominae golema glados. Togash beshe zhiva i baba mi Mara, maika mu na tatko. Prvata godina rodninite na baba Mara Megofci ot Chetirok ni donesoa nekoku osmaci zhito i pominame ne nogu losho.

Ama koga vlezee chetiriesta i ftora godina nemame nishcho. Vareme lisie ot krteli, bereme koprivi, kiselec, lisie ot bop. Gi vareme i gi jademe bes lep. Pak na nas teta mi Sofka ni davashe po nekoe komache lep. Za baba nemashe. Mu deleme po malu i na nega koku da se krepim. Ama proleta se razboli. Nemashe jadenie da jadi za da se ukrenim ot bolesta. I po malu vreme umre.

I tia sho imae zhita gi beshe stra da ti dade na zaem oti se plashea da ne stani polosho. Za deset oki zhito mozheshe togash da kupish edna terzicka mashina. Vo golemite gradishcha za nekoku oki zhito kupvashe golema zgrada. Sekoi puleshe kak da si ga spasi zhivota.

Ne ke go zaborava eden den otidu da gi prasha edni krteli sho imame sadeno vo Skala blizu do seloto Lagen. Otidu bes nikakvo jadenie. Maika mi beshe odena da znie po poletu. Doma nemame lep. Imashe edno komache lep mu go dadu na brat mi Vasil sho ke odeshe so volovite. Za mene nemashe nishcho. Otidu na nivata i pochna da rabotam. Dandisa do pladnina. I setne mi se sekoa i raci i nozi. Nemozhe da rabotam. Sake da kopna ednash eli dva pati i da sedna podolu.

Teta mi Sofka rabotashe so brachet mi Mitre. Na ruchoko sednae da jade. Jaska gi pule ot nivata koga jade i ochite mi navirea. I se razmisli togash za tatko sho ni gi prodade volovite i ostaname bes nishcho. I toi kutri misleshe za podobro da me zemi vo Afstralia. Ne znaeshe sho ke doidi toku brgo loshoto.

Koga namale deno i trebashe da si odime doma, teta mi pochna da vika za da si odime. Jaska nemozhe da baram, so golema maka sedni, stani, stigma do na teta mi nivata. I mi veli teta “Oti si takof pozhten i oti toku se zabai?” I mu vela “Teto, sum gladen ot fchera. Jadu fchera malu lisie vareni ot krteli a lep ne sum ksnat poveke ot dva tri dena.”

I mi veli “Oti ne ni kaza sho nemash nishcho jadenie. Nie izedome eden cel lep.” I mu vela “Teto, mi beshe stram da vi pobaram lep oti nogu pati nimate dadeno, i vie ga ranite sestra mi Fania.”

Tamo okolu nivata na teta mi imashe kapinki ftasani i planuchki. I teta otide, sobra nekoa raka i mi dade da ksna malu za da mozha da oda. I po cel pat sho naiduvash ftasani

kapinki i planuchki gi bereshe i mi gi davashe po cel pat duri da si doidime doma.

So gredenieto na Germanckata voina vo Grcia nashite Makedonci aku trgae maka za jadenie bea blagudarni sho bea slobodni da si go govorat eziko bes da mu e stra ot Grckite korofilaci, da si gi sluzhat praznicite koshcho si gi sluzhea ponapre, i da si gi igrat slobodno Makedonckite ora i da si gi peat Makedonckite pesni.

Dosta

Germanci imae fateno dosta mski ot Grcka voiska. Imae kazano po selata da odat tia lugie sho mu imae zeno Grcite mski. Aku nekoi si ga poznae ninata mska da mu ga dadat naza. Otidu jaska da vida za nashta mska. Nainapre otidu vo Kostur ama ne ga naidu. Otidu i vo Lerin i tamo ne ga naidu ama toi den vo Lerin mi beshe strekia da ga vida za prvi pat Dosta, zhenata sho ga imam denes.

Koga ode pri Germanci za da vida za mskata nasha, na pato go stretna eden moi poznat ot seloto Lagen, Mitre Gochef. Toi se ucheshe terzia vo nashto selo pri maistoro sho me ucheshe i mene, Giorgi Nedin, i beme dosta raspoznati so Mitre.

Koga go streti vo Lerin so nego imashe i nekoku drugi nini selani. Se zdravuvame i jaska go opita “Voa chupeto sho e so vas, sho ti e?” I mi veli “Mi e prva bracheda.” I mu vela “Imash toku ubava bracheda i ne mi kazhvashe.” I mi veli “Aku sakash da ti oda stroinik?” Si praveme smeata pomegu nas, ama posle nekoku godini smeata stana istina.

Ka ne ga naidu mskata nasha se vrati vo seloto.

I togash nie mladite deca vo seloto praveme golemi veselbi. Aku beme kuso ot jadenie, koga siti, koga gladni, pak se veseleme. Odeme i po drugite sela da pravime veselbi, vo Lagen, Krpeshina i vo Bapchor. Naipoveke odeme vo Lagen. Tamo imame priateli sho sfirea, koi gilvia, koi buria, eden go ropashe tapano. I sekoa nedela odeme vo Lagen. I so decata Lagencki odeme na stret selo, Lagenci sho

ga velat na Polenkata, blizu do crkvata. I cel den igrane sekakvi ora so decata.

I so chupite pule togash da ga vida Dosta, bracheda mu na Mitre Gochef. I nemozhe da ga poznaa. I nogu pati ne gredeshe so Lagenckite chupi oti imashe nogu raboti. Ot koga se razboli tatko mu vo Afstralia, ostanee sami. Brakia mu bea pomali. Dosta beshe pogolema i celi raboti po nivieto bea ostanati na ninite raci. I zatoa nemozhe da ga stretna oshchednash i nemozhe da ga poznaa koa e taja. Nogu pati me puleshe so decata koga odeme vo Lagen.

Chetiriesta i prva godina esenta maika mu na Dosta beshe doidentena vo Neret. Okoto mu beshe povredeno i mu go lekvashe edna nasha Neretka. Sedeshe vo Risinte. I Dosta gredeshe da ga vidva nekoku pati vo nedelata. Jaska ne ga ime videno nikogash vo Neret.

Edna Nedelina imashe dve svadbi, se zheneshe Pavle Kalin i Tanas Bachkof ot nashata mala. Vo Sabotata jaska ime odeno na vecherta vo Bachkoite na venecho, sho go velime nie Neretci, i sedime dosta zabaeno tamo so decata. I vo Nedelata stana po zabaeno. I otidu da se izmia na rekata pret kukiata nasha. Tamo ga naidu Cena Markoa, nashta komshika. So Cena beme opasani i koga otidu pri nega mi veli “Risto, odish sekoja nedela vo Lagen. Ke ni donesish nekoja Lagenka?” Ku znae kakva ke bidi za ksmeto.

Togash ot Lagen gredea nekoku dushi. I edno pravdo tovareno drva. I edno chupe po nego ama ne se poznavashe koe chupe e toa sho odi po pravdoto. Jaska za smeja, mu vela

na Cena “Ja voa chupe ke go zema bes da znam koe chupe e toa, taja da ti bidi dosta bes da ga znam.”

Posle ruchoko sati selani otidome na stret selo deka igrae oro svadbarite. I tamo ga vidu Dosta za prvi pat ot koga ga ime videno vo Lerin so brachet mu Mitre. Beshe so edna moja rodnina zaedno so Stoina Risina tamo deka sedeshe maika mu. Stoina mu dade fustan da se oblechi i doidoa na oroto. I Stoina ga opita Dosta za nas decata sho odime vo Lagen “Koe dete vi se puli podobro?” I Dosta mu veli “Samo Risto Katin mene mi se puli podobor.”

Utre denta ke odeme so maika da kopame krteli vo Temianoi livagie. Tamo imae niva i Risinte. Beshe toi den i Stoina tamo. I koga odeme po pato gi stigname kai Sini Kamenie. Jaska ga opita Stoina “Koe beshe toa chupe ot Lagen so tebe fchera na oroto i ka se vika?” I Stoina togash mi kaza za maika mu sho e vu ni i mi raspravi sho mu reche Dosta za mene.

Jaska ga opita Stoina koga ke doidi poforno Dosta vo Neret, i mi veli “Ke doidi pak vo Streda.” Mu vela na Stoina “Toa chupe jaska go bare nogu vreme da go naida oti go ime videno ednash vo Lerin, i sekogash koga ode vo Lagen nemozhe da ga vida. I sega ke pisha edna kniga i ke ti se mola da mu ga dadish.”

Ga pisa knjigata i mu ga dadu na Stoina za da mu ga dadi na Dosta. Stoina mu ga dade i jaska cheke odgovor sekoj den. I nemashe otgovor. I si vela oshcho ne otgovorva? Mozhi da nema misla za mene i da ne saka da se mazhi vo

drugo selo? Nie mladite aku nemame sho da jadime pak puleme po nevesti.

Istoto vreme togash esenta edna Nedelina koshcho sedeme sati na stret selo stari i mladi gledame pato sho gredi otkai Lagen za Neret. Edna golema grupa ot korofilaci Grcki so eden oficer napre so pushkite na ramo stagnae vo Neret. I oficero ni veli “Sho se pulite taka? Sakate da doidi druk ku Pavlo Mela da vi kladi um?”

Otidoa sati vo kazarmata deka beshe ponapre policiata. Vlegoa vo natre. Nikoi ot nashite selani ne izleze da mu rechi “Sho barate tuka vo nashto selo?” koshcho mu imae recheno ponapre na drugite korofilaci i gi vratia naza. Seg a nikoi ne pregori nishcho vo tia korofilaci sho doidoa.

Seg a beshe so ni i korofilako sho go imame sudeno triesta i deveta godina jaska, Vasil Petrin i Giorgi Gazilainof. Koku si otidome po doma pula eden korofilak i pretugero sho beshe vo seloto. Doidoa vu nas i korofilako mi veli “Te bara nashio oficer da se javish kai nego da te pita neshcho,” tamo deka bea sobrani vo kazarmata koito nie Neretci ga veleme astinomiata.

Otidu tamo, se javi i odma me zatvorila dolu vo izbata. Po nekoku vreme go donesoa i Vasil Petrin i Giorgi Gazilainof. Po nekoi saat pulime Giorgi go zedoa otkai nas i go pushchia. Nas so Vasil ne drzhea vo izbata. Gledame ot prozoreco nosat nogu nashi selani i naza ne gi pushvat. Gi berea vo gornata odaja, ne gi nosea kai nas vo izbata. I gi opitvae za nas dvata so Vasil sho deca sne. Oti nekoi se imal istrano vo skolieto i si mislea da ne beme nie so Vasil oti

nogu pati odeme za rashetka ukai skolieto. I taja sho chisteshe vo skolieto nimashe videno nogu pati da odime ukai tamo, i ne nadupi dolu vo Lerin oti nie se istrame vo natre vo skolieto. Ama na ni ne mu beshe. Zatoa tia gi berea sati tia sho trgae na Bogarcko i manata gi opitvae za nas so Vasil ama ne gi ostavae da si odat po doma. Spame taja vecher so Vasil vo izbata so glufcite zaedno.

Drukio den viknae oshche nekoku drugi selani da gi opitvat za nas. Koga gi dosobrae sati tia sho mu treba, i pulime gredi eden korofilak. Ga otvorva vratata i ni veli da izlezime i da odime da ne vidi oficero, toi beshe naigolemio na Grckata policia vo cela Lerincka okolia. Otidu jaska nainapre kai nego. Go zdravuva i me opitva "Ti si Risto Katin?" "Jasum," mu vela. I mi veli "Oti se istra vo skolieto?" I jaska mu vela "Gospodin, ne sum ulaf da oda vo skolieto da se sera koito tamo ima nadvor kenefi. Toa mozhi da go ime napraveno nekoj deca oti imame videno nogu pati igrat deca natre vo skolieto."

I pak mi veli "Koga izbega astinomiata ot vashto selo koga doidoa Germancite i ti veele vashi selani oti Grcia pak ke se vrati naza, i ti mu reche sega Grcia umre. Koga ke se vrati dedoti Stoiche ot Sveti Nikola deka e zakopan togash ke se vrati i Grcia naza. Ja ga Grcia stoe sega pre tebe. Sho mozhish da kazhish sega?"

Jaska nemu otgovori nishcho togash. Be sedomnaese godini. Odma mi tekna koi me nadupi. Togai koga govoreme so baba Despa za Grcia tamo beshe Olga ni toa, taja mu kaza i taja go chisteshe skolieto. Ne mi reche oficero drugo

nishcho. Go vikna i Vasil vo natre i nego go opita za skolieto. I ne pushchi da si odime po doma.

Togash koga beme zatvoreni istio den Dosta beshe doidentena pak ot Lagen, i nauchi sho sum zatvoren. Me pozhalala aku ne mimashe vrnato knigata sho mu ga ime pushcheno.

Koga izlegome so Vasil ot ofico na oficero go vidome togash i korofilako Anastasi Guguli sho go imame sudeno. Ne vikna pri nego i ni veli “Ne bete ftesni vie koga mi napravite sut vo Lerin. Ve navrti Vasil Melichef da me sudite. Toku trebashe da bidi sega tuka, ke vidvashe ka ke pominvashhe, ama se namerva vo Afstralia.” I taka kurtuli si otidome po doma.

A drugite postarite sho gi opitvae za nas gi zea sati vo Lerin i gi drzhea zatvor dosta vreme. I Bogarino Kalchef i avokato nash Minela Gelef sho beshe gs i gashchi so Germancite ne mu pomozhi na nashite selani da gi pushchat toku gi ostavia na Grcite sho sakat da gi pravat. Ne mu napraviva nishcho, samo sho gi drzhea zatvor malu vreme. I nogu ot nif aku pravea venci za Bogarite da gi chekat mu se molea na Grkomani da mu pomozhat. I togash razbrae oti Bogaria nema da doidi vo nashite mesta. Po malu vreme gi pushchia vo seloto.

Togash ostana policia Grcka, nekoj pet korofilaci i astinomo, nie go vелеme Golemio. Toi sho ostana za astinomo se veleshe Apostolis Makriniotis. I beshe nogu dobor i ninata dobrina mu ga spasi zhivota da ostani zhif vo Gragiancka Voina sho stana vo Grcia, koito ke rasprava na druga

stranica za nego oti koga se zheni jaska toi mi beshe pobratim.

Iaku imashe policia vo nasheto selo, ne go gibae nashio narot. Bea slobodni da govorat, da peat sho pesni sake. Nikoi ne se plasheshe ku ponapre ot korofilacite. Se pravea shkinari na Vasilef Den. Si ga pravea decata koleda i Suroa bes da mu e stra. Samo edno sho nemame plachki i dovolno jadenie. Se beshe kuso ama nie mladite koga siti, koga gladni, pak shetame po selata.

Na novata godina koga vleze na Vasilef Den chetiriesta i fтора godina otidome vo Lagen da ga pravime novata godina. I toi den Dosta koga me vide i reshi da mi vrati pismo i da mi kazhi oti i taja saka da se zameshat nashite srca. Posle dva dena pula mi nosi kniga ot Dosta edna nasha selianka, Petrica Milea. I otogai pochna nashata lubof da stava pogolema vo nashite srca. I taja godina beshe nairadosna za nas dvata. Vuina mu na Dosta ni beshe poshtadjia i ni gi prenosfashe knigite.

Ka vidoa dushmanite oti se lubime so Dosta, pochnae shpionsfo da pravat, da mu velat na maika mu na Dosta oti da ne ga dava vo Neret koga ima toku deca vo seloto.

Otidu edna Nedelina vo vuina mu Filica i ga vikna tamo maika mu na Dosta da mi kazhi dali ke saka da mi ga dadi? I mi veli “Da gi soberime nivieto i esenta zemi ga.” I ni veli “Da si dadime neshcho.” I togash Dosta mi dade edno ralo chorapi. I beme nogu radosni i veselni.

Ama go vele eden laf “Po arnoto gredi i loshoto”. Izleze eden ot seloto nino da ga saka Dosta. Koito so nego

beme tretji brachedi, dedoi ni bea prvi brachedi. Tatko mu na nego i moita maika bea ftori, i nie so nego tretji. Sato selo pochna da ga vrti Dosta da me ostavi. Maika mu pochna i taja da ga bie oti toi vo seloto bil nogu pobogat ot mene. Sekoi den Dosta imashe golemi kavgi so maika mu. Ama si stoeshes verna na lubofta.

Jaska se misle za da ga zema. Nemame nishcho za jadenie. Kak da ga zema da gladva za eden komat lep? Ne znae sho da prava i deka da oda.

Nunkoto moi Giorgi Biolchef, i toi beshe terzia, imashe odeno da shie vo Negochani. Imashe nina terzicka mashina. I me pobara i mene da odime da shieme zaedno vo Negochani. Togash jaska be vo golema saklma. Samo se misle sho da prava za da ga zema Dosta. Nishcho nemame doma. Mi beshe nogu zhal za nega. Neme nikakva para da mu kupa neshchosi. Dosta mi pisheshe vo knigite kakva maka trga ot maika mu, sekoi den boi jadeshe, i mu veleshe deka ke odish vo toa pustoto selo da gladvash za lep.

I Dosta mu veleshe "Maiko, i da me otepash jaska ne se dela ot Risto. Druk ne sakam da zema. Srceto mi e dadeno na nego." Ama maika mu i sati ninite rodnini bea protif mene. Samo vuina mu sho ne krepeshe nas dvata. I togash jaska reshi da oda vo Negochani so nunkoto. Vo toa selo nemashe terzia da shie Evropeicki plachki.

Si misle da porobotam malu vreme i da ga zema Dosta. I sake da ga zema pri mene vo Negochani. Tamo imashe raboti i za nega, da strabotame zaedno jobata i posle da si

doime vo seloto. Na edni pati toa sho misli choeko izlegva opaku.

Otidu tamo vo Negochani. Pochname da shieme so nunkoto. Imashe dosta rabota i si misle za kuso vreme da strabotam malu i da oda da ga zema Dosta eli so arno eli so losho. Ime golem merak po nega i taja po mene. I mi se klneshe sho ke bidi verna maka i sho da stani so maika mu. I zatoa be nogu radosen so nega, so ninio korash iznae sho nema da se otkazhi ot mene. Rabote na mashinata i samo nega ga misle. Ot Negochani se puli malu Lagenckio sinor, edno mesto sho go vike Gornoto Gradishche. Sekoi den ochite tamo mi bea sfrteni i samo Dosta ga misle. Mrshata mi beshe vo Negochani, srceto i dushata vo Lagen.

Posle nekoa nedela doide maika mu na nunkoto Giorgi vo Negochani da tovari zhito i mi nosi edna kniga ot eden moi komshia i priatel Pandil Postolof. I mi pishi vo knigata oti Dosta se armasa.

Togash pred mene se stori temnica. Umo mi zastana. Ne znae sho da prava i sho da recha. Mu vela na nunkoto Giorgi “Ne mozha da rabotam. Ke zastana da se otmora i da si go sobera malu umo.” Vo kukiata deka rabotame i tamo zhiveme. Stopano i toi beshe terzia ama praveshe zhencki giurdichinia. I toi mi praveshe golem gairet. Istoto i nunkata. Mi velea “Ne beri gaile. Druga ke si naidish poubava i podobra. Taja aku te sakashe ne ke se armasfashe.”

Lafosite nini sho mi gi velea togash za mene bea kurshumi natre vo srceto. Nemozhe da go povervam oti Dosta se armasa i ga pogazi kletvata sho si ga davame da

bime verni do vek. Izlegu nadvor ot dukiano i odma ochite mi otidoa vo Lagenckoto mesto. I odma pochna da placha. Nemozhe da zastana. I si misle oti da ima takvi neverni srca, oti da ne bide verni ku moito srce. I naipoveke ga katarosfe siromashchiata i loshite godini sho gi prechekame. Togash cel svet za mene beshe zaginat. Tagia vecher sanosh ne zaspa. Samo se misle i ne verve Dosta da go ima napraveno toa neshcho.

Na utroto stana da si greda za vo Neret. Pomina po Lerin i po pato streti edni zheni ot Lagen. I edna mi veli “Risto, zemi go toa chupeto. Ne go lazhi oti e greota. Maika mu ga ima otepano ot boi za tebe.”

Si otidu vo seloto i maika mi kaza oti Dosta se armasa. Jaska pisa edna kniga i otidu vo Stoina Risina i mu reku da odi utre denta vo Lagen, da ga naidi Dosta i da mu ga dadi knigata. I da mu rechi aku oстана oshche malu lubof za mene vo ninoto srce da izlezi nadvor ot seloto. Jaska ke ga chekam pri nashata niva, tamo deka za prvi pat pregorime i deka ga dadome prvata kletva sho ke bime verni za cela nasha zhivot.

Stoina otide vo Lagen ama nemozheshe da ga pregori. Maika mu i sestra mu ga imae nakuso. Jaska sobra nekoku moi priateli verni i gi pushchi da ode vo seloto. I jaska zastana nadvor ot seloto za da ne me vide Lagenci. I cheke da vida sho ke stani so Stoina.

Vlegoa moite priateli vo Lagen i poveketo imae pishcholi so ni oti togash poveketo deca imae pushki sho imae ostanato ot Grckata voiska. Pocheka jaska nekoku saati nadvor ot seloto i ga vidu Stoina so snaa mu da si grede

naza. Ga opita Stoina sho stana so Dosta i mi veli “Ne ga vidome. Samo ni kazae sho se armasa i sati tvoite knigi gi zapalila.”

I togash jaska reshi da oda vo seloto da vida sho stava. Vlegu vo Lagen. Naidu eden poznat i mi veli istina Dosta se armasa, za Vane Popof. Otidu, go naidu Vane i go opita dali istina se armasae. I mi veli “Istina. Ja go i prsteno sho mi go ima dadeno.”

Jas mu vela “I mene mima dadeno edno ralo chorapi. So pravo na maika mu beme skrishno armasani. Maika mu na Dosta mimashe recheno da pochekam malu oti imae nogu rabota vaja godina. I koga ke gi sfrshvae rabotite da se armasame javno.”

I toi mi veli ‘Mozhi da te lazhee togash. Seg a mene me saka.’ Jaska mu vela “Ela. Ke odime pri Dosta i ke ga opitame. Aku rechi Dosta oti tebe te saka i se armasa za tebe, jaska nema da ti sprecha. Ke ve blagosoj a da se kerdosate i ke se zaboravi se sho stana do sega.”

Doide po mene i otidome vo na Dosta kukiata. So mene doidoa i moite priateli. So nego bea edni brachedi na Dosta i nekoku drugi ot ninoto selo. Koga stigname pri kukiata na Dosta, otide eden brachet na Dosta da ga opita maika mu na Dosta da ne ostavi da vlezime vo natre eli da izlezi Dosta nadvor i da mi kazhi oti se armasa i mene ne me saka poveke. I togash ga zatvorie vratata.

Izleze nadvor maika mu i sestra mu na Dosta i pochnae da vike sekak po mene. Jaska mu vela “Sakam da ga chuja Dosta so ninata usta da mi rechi oti se armasa i mene ne me

saka.” Stavashe golema kavga pret ninata vrata. Brachet mu na Dosta mu veli “Vuino, ostavi ga Dosta da izlezi da mu rech i dva lafoi na Risto oti ne go saka, i oti se armasa i nema da stani nishcho. Risto mi e priatel i go znam nema da vi napravi neshcho losho.”

Ama tia dvete, maika mu i sestra mu na Dosta, samo vika e po mene so sekakvi loshi lafoi. Eden ot moite priateli Pandil Trpchef mi veli “Aide da ga skrshime vratata i da vlezime vo natre, oti ne vervam Dosta da ga pogazi kletvata sho ga veleshe pred mene oti ne se deli otebe makar i da ga otepe.”

Predi nekoku nedeli isto imame odeno vo Lagen so decata ot nashto selo. Jaska otidu vo vuina mu na Dosta da vida sho stave, oti maika mu na Dosta imashe pochnato da ga kara da se otkazhi ot mene i da go zemi ninio selanec. Koga otidu tamo vuina mu mi veli "Dosta e tuka odozgora vo odaata." Ga chita knjigata sho mu ga imashe pushcheno. Togash mu ime pushcheno edno srce napraveno i Dosta ne znaeshe kak da go otvori. I togash otidu jaska gore vo odaata da ga vida i da mu kazha kak da go otvori srceto.

Vo vremeto koga govoreme so vuina mu na Dosta nekoja komshika ga imashe videno Dosta sho vleze vo vuina mu i koga me vide i mene sho otidu i jaska tamo, odma otide mu kaza na maika mu na Dosta oti Dosta i Risto se namerve vo kukiata na snaati Filica.

I togash vo Dosta imae odeno stroinici za voi sho ga armasae. Beshe edna baba nina i edna teta. I koga mu kazae na maika mu na Dosta oti se namervame zaedno so Dosta

mu veli na sestra mu na Dosta “Brgo, odi zemi nekoe drvo i skrshi mu a glavata na dvata. Stroinici doidoa da ga bare i taja se zatvorva po kukite so Nereteco.”

Jaska koku sho se kachi vo odaata deka beshe Dosta i pochna da mu kazhvam kak da go otvorva srceto i da go zatvorva, slushname vikoma nadvor vo dvoro i pulime sestra mu na Dosta so edno drvo vo raci i da vika “Deka e taja kurvata skriena so toi pushcharako Neretcki? Da mu gi skrsha glavite na dvata.”

I togash pochna da se kachi po skalata so drvoto vo raci. I togash jaska ga zastana na strede skala i mu vela “Dosta ke bidi moja. Nemoite da si go gubite vremeto.” I togash mi se razvika “Neretcko magare. Sho laina barash sho ga lazhish sestra mi?” I mu vela “Nemoi, ne si ga pogani muckata oti ke ostanish stramna. Jaska Dosta ne ga lazha. Ke ga zema kakto da bidi. Aku ne ga zema sega chupa, vdovica ke ga zema togash.”

Ne ga ostavi da ga udri Dosta. Se pokarame malu so sestra mu. Dosta si otide doma, i sato selo imashe naucheno oti sni bile zatvoreni vo vuina mu so Dosta. Aku nie kutri ne prestigname nitu da pregorime i stigma sestra mu.

Togash jaska izlegu nadvor. Otidu si gi naidu moite priатели i mu vela “Elate so mene. Ke odime vo kukiata na Dosta da ga opitam maika mu oti taka pravi i saka da ne odeli?” Ponapre mimashe recheno da pochekam malu da gi sfrshat rabotite i so celo srce i so golem blagosof ke mi ga dadi. Oti od nega ima videno golem pomosh. I ne saka da mu go skrshi srceto. Da si go zemi toi sho si go saka. Ama sega

si go mena umo i ne saka da mi ga dadi. Ponapre se faleshe ot nega i sega ga kara i ga bie oti me posakala mene i ne si zeva edno dete ot ninoto selo.

Togash otidome vo kukiata na Dosta: jaska, eden moi pobratim Tanas Shabailef, brachet mi Tanas Katin i Pandil Trpchef. Otidome vo natre tamo. Gi naidome stroinicite sho bea doideni, baba mu i teta mu na Vane, da ga opitatat Dosta dali ke go saka Vane za momche. Dosta ga naidome rasplakana.

Togash jaska mu vela na maika mu na Dosta “Oti sakash da ne razdelish? Neli znaesh ka veleshe ponapre?” I mi veli “Mozhi da vele togash toku sega ga pobarae deca ot seloto. Oti da ga pushcha vo drugo selo?”

I togash priatelo moi Pandil Trpchef mu veli na maika mu na Dosta i na dvete sho bea doideni za stroinici “Sega ke ga viknime Dosta i ke ga opitame da ni kazhi samata koi go saka. Aku go saka Vane, nie ke stanime ke si odime. Pak aku rechii oti go saka Risto, vie ke si odite.”

I togash Pandil ga opita Dosta tamo pret sati “Kazhi ni ti Dosto koi go sakash?”

I Dosta mu veli “Jaska ot Risto ne se dela makar sho da stani.”

I togash Pandil mu veli na dvete da stanat da si odat. I stanave, si otidoa.

Ot nadvor kukiata imashe nogu sobrani da vidat sho stava. I togash maika mu na Dosta mi veli na mene “Odite si. Segave ke vime sho ke stani.” Dosta samo placheshe.

Staname da gi odime. I Dosta mu veli na maika mu
“Da znaesh jaska ne se dela ot Risto makar i da me otepash.”

I togash drugata nedela otidu vo Negochani da rabotam
za da mozha da ga zema Dosta da ga kurtula ot kavgite sho
stavae so maika mu.

I zatoa priatelo Pandil mi veleshe da ga skrshime
vratata i da ga vime Dosta da ni rechi samata oti se armasa.
Jaska mu vela togash na Pandil ne e nogu dobro da mu ga
skshime vratata. Ke stani golema kavga. Znae oti poveketo
ot moite priateli imae pishcholi so ni. Mozhi i Lagenci da
imae i tia pishcholi i da stani nekoa krvnina. Oti togash
koshcho pisa ponapre sati imae pushki i pishcholi.

Ka vidome sho ne ni otvovrat mu vela na decata aide
da si odime. Kinisame da si odime i po nas gredea i
Lagenckite deca. I togash pak mi veli armasniko na Dosta
“Zasho sakash da ga vidish Dosta? Neli ti kaza oti se
armasame i tebe ne te saka.”

I togash mene mi se krenae kosmite i mu vela na nego
“Zemi ga ama da znaesh sekogash mene ke me misli. Ke
zemish zhena sho ne te saka, sho ke te zemi samo za atar na
maika mu. Srceto nino mi go ima dadeno na mene. I jaska
mu go imam dadeno moeto.”

Sati knigi sho mi gi pushvashe Dosta gime so mene. Gi
izvadu ot palteto i mu gi frli pret nego. I mu vela “Zemi,
prechitai. Ke vidish sho pishi za tebe i kakva kletva zeva i
veli samo umirachkata nas dvata ke ne otdeli. I koga ke si
legnuva pri tebe umo ke mu bidi vo mene.”

I togash brachet mu na Dosta mi veli “Tia se detincki raboti. Odma ke te zaboravi.”

Jas mu vela na brachet mu “Dve godishna lubof Vane ne se zaboravuva kolai.”

Ka mu gi frli knjigite da gi vidi armasniko sho pishi Dosta za nego toi ze nekoku i drugite jaska pak si gi sobra da ostanat za spomen ot edna neverna lubof so srceto raskomateno.

Kinisame da si gredime za nashto selo. Pred mene temnica mi se puleshe. Ne znae deka oda. Stigname na skala. Otamo pochnuvash Neretckio sinor. Mu reku na moite priateli da si odat oti jaska sakam da sleza dolu vo livagieto da gi vida edni planuchki dali se gotovi za sadenie.

Si otidoa drugite. Ostana samo brachet mi Tanas so mene. Go beshe stra da me ostavi sam tamo. I koga zaminae drugite deca i mu vela na Tanas “Eto tamo gore nat belio kamen vo planinata za prvi pat se staname so Dosta. I mi se zaklna sho ke bidi verna za celata zhivot. Ga zaverva i mu go dadu moito srce na nega. I sega me ostava so raskomateno srce i zeva druk sho sekak veleshe za nego.”

I Tanas mi veli “Ne se sakaldisvai. Takvi se zhenite. Zaboravi ga. Ima chupi vo nashto selo sho te sake. Za inat odi armasai se.”

I mu vela na Tanas “Ne brachko. Jaska ne ke zaluba druga zhena. Ne ke klada druga vo moito srce. Dosta ke bidi vo srceto moe za cela moja zhivot.”

Slegome so Tanas malu podolu vo Popof Dol. Tamo imame edna niva nasha. I otamo se puleshe pato Lagenci sho

odea za Lerin. I koga se lubeme so Dosta nogu pati koga da ode da rabotam tamo na nivata ochite mi bea sfrteni ukai Lagen. I ako vidve nekoi lugie da vrvat po pato si vele mozhi i Dosta da e zaedno so ni?

Isto taka i Dosta koga da puleshe nekoi lugie da vrvat po Neretckio pat eli da rabotat na nekoa niva isto si misleshe da ne sum jaska.

Tamo taja godina nivata letoto ga imame posadeno bop. I ode so golema rados da rabotam tamo. Se pule ukai seloto na Dosta i se mi beshe veselno i radosno. Vrapchiniata sho gi slushe da sfirat si vele oti sfirat i tia za nas so Dosta i se radvat so nashta lubof.

Koga stigname pri nivata mu vela na Tanas “Sedni tuka da pochinime malu, i da go popula voa mesto za posledni pat.” Sedname tamo na mestoto deka sede i drugite pati i se raspuli ukai Lagen. Seloto ne se puleshe otamo, samo pato sho odea za Lerin i nivieto Lagencki. Ama sega srceto ne mi beshe radosno. Gorata mi stoeshi i taja da zhala za nashta lubof. Se ispuli poftorno ukai mestoto deka se staname za prvi pat so Dosta. Tamo imame druga niva sho ga sademe patati. Shumata imashe pochnato da po zhltva. Beshe togash Septenvri i sata gora beshe oblechena vo zhltva nosia. I mene mi stoeshi i gorata da ne zhala nas dvata so Dosta. Nemashe vrapchinia da sfirat ku proleta sho sfirea, samo po nekoi kofchezhar ropashe po dabiето.

Tanas mi veli “Aide, da si odime.” Jaska mu vela “Pochekai malu, da se stemni. Oti mi e stram da si oda vo seloto po denia, oti sati vo seloto znae oti doidome vo Lagen

da ga zevame Dosta. I taka ke mi se bie peza i mu se stori kefo na tia chupi sho me sakae. Sakam da ne me vidi oko koga ke si oda doma. I na utroto noshia ke begam za vo Negochani. Zatoa mu reku na decata da si ode.”

Koga se stemna slegome vo Filei livagie i krs loziata pominame. Koga stigname vo seloto beshe noshia. Maika mi me chekashe sakaldisana. Mu imae kazano drugite deca sho stana. I cela nashta mala chekae na pato da donesa nevesta ot Lagen. Imashe dve ot malata sho imae misla za mene. Mu se stori kefo koga naukoe oti Dosta se armasa.

Jaska taja vecher ne zaspala. Samo se misle i plache oti Dosta da gi zaboravi tia ubavite lafoi sho mi gi pisheshe vo knigite. Na edni pati si vele samo za maika mu go napravi voa neshcho oti maika mu beshe nogu machena zhenata. Mu imae umreno dve deca. Ednoto mu izgore doma vo kukiata. Otishla da nalee voda ot chezhmata i deteto go imashe ostaveno samo doma. Mu goreshche kandiloto i toa otishlo pri kandiloto, mu se zapalio plachkite i duri da se vrni maika mu ot chezhmata deteto izgore.

Via mimashe kazano vuina mu Filica. I tatko mu na Dosta se razboli vo Afstralia. I taka zatoa mozhi da ne saka da ga sakaldisfa poveke maika mu.

Sanosh samo toa se misle i si vele za mene nema zhivot. Treba da begam ot voa mesto. Da ne gi pula mestata deka se stretname so Dosta za prvi pat, i da ne go pula Vane da ga nosi Dosta po nego. I da mi se komati srceto sekoj den. Sanosh se misle sho da prava. Za da oda vo Afstralia ne se mozheshche. Nemashe nikakof pat za odenie. Bojo beshe

rashiren preku celio svet. Si vele da oda vo Kostur pri brachet mi Vasil. I tamo nemashe raboti. Narodo nemashe pari da shie plachki. Golema kriza imashe po sekade. Cela taja vecher samo tia gi misle i nemozhe da izvada nikakvo reshenie.

Stana nogu rano da begam za Negochani. Ne sake da me vidi nikoi ot nashite selani. Stigna nat seloto Mala. Otamo se puleshe seloto na Dosta. Koga se zavrti da go ispula seloto i odma pochna da placha. Ochite ne mi zastavae. Techee ku nekoa reka. Nemozhe samio da si stora gairet. Gi razmisli sati ubavite Nedelini sho gi pominame so veselbi i so srcata na dvata nas so Dosta plni ot lubof i rados. I sega raskomateni srcata na jobata. Gi razmisli ubavite lafoi sho mi gi pisheshe vo knigite “Ke bida verna za celata moja zhivot.” I oti sega gi zaboravi tia lafoi? I stana da se armasa za toi sho ne go sakashe, sho veleshe sekak za nego. I gi pogazi kletvite sho se klneshe oti ke bidi verna makar sho da stani.

Posedi tamo blizu dva saati samo tamo da se pula i da se misla. Sho da pravi sega? Dosta dali e radosna so armasniko? Dali mene me misli eli me zaboravi vo toku kuso vreme? Samo takvi misli mi gredea i samo plache. I samio zborve i vele oti gospu napravi takvi lugie ne verni? Oti da ne bidat sati ku mene verni?

Ochite mi se ishushia. Nemashe oshche slzi da rona. Stana, se izmi na jazo sho odi za vo Mala. Go ispuli Lagen oshchednash za posleden pat. I trgna da oda za Negochani. Ama bes srce. Srceto mi go imashe zeno Dosta.

Isto i Dosta taja vecher nemozheshe da zaspi. Samo se misleshe sho da pravi? Da go zemi Vane za atar na maika mu? Celata zhivot ke ga pomini crna. Ke odi po choek sho ne go milva. Oti i ninoto srce beshe druždje dadeno. Celoto selo beshe protif mene. Sati mu velea zemi go Vane. Deka ke odish ot selo? Sati pule da se pogode vo seloto i ti sakash da odish vo Neret.

Vo Nedelata koga otidome vo ninata kukia da ga opitam dali istina go saka Vane, ga imae zatvoreno vo odaata. I sati ninite rodnini ga drzhea nakuso. Ne ga ostavae da izlezi nadvor da mi pregori.

Koga stana na utroto otide vo edna komshika i mu veli “Ke begam vo Neret.” I komshikata mu veli “Deka ke odish sama? Mozhi Risto sega da ne te saka? Fchera gi frli sati tvoite knigi sho mu gi pushvashe.” Dosta pochna da plachi. Otide maika mu tamo i pochna da ga bie i da ga trga za kosa. I taka so srceto raskomateneno se armasa za Vane.

Jaska stigma vo Negochani na vecherta vo kukiata deka rabotame. Beshe na krao seloto blizu po granicata Grcka i do Jugoslavenckata. Stopano na kukiata se vikashe Kole Todorofcki. Ot ninata kukia se puleshe edno mesto ot sinoro Lagencki, i toa mesto Lagenci go velat Gornoto Gradishche. Predi da vleza vo kukiata ochite mi otidoe pak ukai Lagen. I go vidu toa mesto i ochite pochnae pak da techat oti tamo zat rido tamo beshe ostaveno moito srce.

Koga vlegu natre vo dukiano deka rabotame so nunkoto Giorgi tamo rabotashe i Kole. I toi beshe terzia. Praveshe guirdi za zhenite. I koga me vide rasplakan i ne

nogu radosen ku ponapre i mi veli “Oti si takof? Sho ti stave? Mi stoesh nogu sakaldisan i rasplakan.”

I togash mu gi raspravi sati raboti sho mi stana. I Kole pochna da se smee i mi veli “Ne se pravi toku budala oshcho taja te ostavi i druk zalubi. I ti da ga zaboravish. Ke ti dadime edna ot nasheto selo i ke zastanish tuka. Ke ni bidish i terzia.”

I mu vela “Jaska, Kole, Dosta nemozha da ga zaborava za cela moita zhivot. Nemozha da mu gi zaborava lafoite sho mi gi pisheshe vo knigite. I koga se klneshe pret moite priатели oti ke bidi verna za cela zhivot i nema da zemi druk ot mene.”

I mi veli Kole “Nikogash zhena da ne vervash.”

Kole beshe nogu dobor choek. Pominame nogu dobro so nego. Nogu pati praveshe veselbi vo ninio dukian. Blizu do ninata kukia beshe i Grckata granica. Korofilacite sho chuae na granicata gi kaneshe i ni koga da praveme nekoa veselba.

Imashe i dva drugi nashi Neretci sho bea kovachi vo Negochani: Mitre Mukof i Mitre Lazorichin. Toi beshe ot Kalenik ama beshe zet Neretcki vo Lazorichinte i zatoa go vikame Mitre Lazorichin. Prezimeto mu beshe Paraskevopulo. Imashe i edno drugo nashe Neretche sho beshe momok vo Negochani. Imeto mu beshe Giorgi Nitof. Se bereme sati zaedno, pecheme meso nogu pati, zevame ribi, kupvame i vino, praveme nogu ubavi veselbi.

Samo jaska vo sati drugari nemozhe da se razvesela koshcho se vesele ponapre so pesni i ora. Moita rados i

veselba izbega ot mene ot koga Dosta se armasa za druk i mene me ostavi. Kakva veselba da stavashe neme radvashe. Moito srce beshe raskomateno. Nishcho ne me praveshe vesel i radosen.

Kole praveshe tragovia ot Jugoslavia. Pushvashe babak vo Jugoslavia i otamo zevashe sekakva druga stoka. Vardarckio kra i na Makedonia beshe okopiran ot Bogaria i tamo imashe sekakvo jadenie. Vo nashite mesta nemashe nishcho. Narodo gladvashe. Odea preku granica lugieto da kupat neshchosi, ama ne beshe slobodno. Odea noshia. Nogu pati Bogarckio asker fatvashe tia sho odea preku granica, mu ga zevae stokata, gi biega i gi klavae vo zatvor.

Kole kak ga praveshe rabotata so kolata zevashe stoka otamo. Odeme noshia blizu do granicata megu seloto Negochani i seloto Lazheec. Grede e Lazheeci so konite tovareni stoka. Ga tovarvame na kolata. Mu ga davame nashta stoka. Ga tovarvae na konite i se vratea naza.

Naipoveke mu pushvashe Kole babak oti bea kuso ot babak. I nie zevame sekakva stoka otamo, ga tovarvame kolata i si gredeme naza. Kole beshe raspoznat so Greckite korofilaci. Lazheeci bea raspoznati so Bogarite. I taka nemame nikakof problem za da ne fatat preku granica so stotini. Odea skrishno da ne gi vidi Bogarckio asker.

Edna vecher doide vo dukiano deka shieme edensi i go opitva Kole dali ima mesto da spie edna vecher. Si gredeshe ot Bitola i stigma noshia vo Negochani. I kole mu veli “Ela spi tuka zaedno so terzite.” Si legna pri nas ama toi beshe pln

so voshki. Se naplna mestoto voshki. Na utroto si otide za Lerin.

Drugata vecher koga si legname sati voshki vlegoa vo nas. Nemozheme da zaspime. Nunkoto Giorgi stana ot postelata i pochna da se japi, da gi frla plachkite. Ga skrshi mashinata sho shieme. I mi veli “Stavai. Ke begame otuka.” I staname rano, izbegame ot Negochani.

Za mene beshe nogu teshko. Ne sake da se vrata vo seloto. Ne sake da gi vida mestata deka se stretname za prvi pat so Dosta. Neme moja mashina za da zastana vo Negochani oti vo toa selo nemashe terzia. Imashe rabota stalno da rabotash. I taka si doidome vo seloto.

Po pato stretna nogu zheni ot seloto na Dosta. I edna mi veli “Ku znae koja chupa Risto se moleshe za tebe da te ostavi Dosta za da te zemi tebe. Neka mu pukni glavata na Dosta. Otide se pikna vo Popofci, vo nailoshite vo seloto. Ga poslusha maika mu i sega neka se radva so Vane Popof.”

Lafote sho mi gi veleshe za mene bee nozhoi. Ochite mi naviree. Ime crni ochila ot sneceto i taka ne se pulee slzite na ochite. Se nagasa da zamina od ni za da ne mi govorat poveke i da mi go komat srceto.

Koga stigma nat seloto Mala i go vidu poftorno seloto na Dosta mi se ftrese cela mrsha. Ochite mi se naplnae so slzi. Nemozhe poveke da sedna na istoto mesto koga ode za vo Negochani.

Drukio den ot koga be vo Lagen za da ga zema Dosta sedna tamo pot pato za da ne me pule lugieto sho si gredea ot Lerin. Go pule seloto i se misle deka da e sega Dosta? Dali e

nogu radosna so armasniko? Dali misli oshche za mene? Dali misli za ubavite lafoi sho mi gi veleshe i sho mi pisheshe vo knigite oti nas dvata i nashata lubof nikoi nemozhi da ga razdeli, samo umirachkata mozhi da ne razdeli? I sega kak mozhi na ednash da zaboravi kakva kletva zevashe oti ke bidi verna za celata zhivot?

Gi misle sati ovia raboti i ochite ne mi zastavae da techat so slzi celoto vreme sho sede na toa mesto. Posedi dosta vreme na toa mesto da go pula Lagen ot daleku, da gi misla ubavite Nedelini sho gi pominame so Dosta kogata nashata lubof beshe nogu radosna i razviena ku cvekiniata po gorata sho razvivat proleta i vrapchiniata sфирat i se radvat po sata gora. Taka beshe i nashata lubof so Dosta radosna. Beme dva trandafili posadeni eden do druk i razvieni.

I satio narot vo Lagen za nas dvata govoreshe i doide losha strekia i nas dvata ne razdeli i ni gi raskomatia srcata na nogu komati. Dvata trandafili gi otkorenae ot mestoto koshcho bea razvieni ot loshi dushmani.

Ochite mi se ishushia, nemashe oshche slzi da techat. I koga namali narodo sho si gredeshe ot Lerin i jaska stana i trгна da si greda za vo seloto so srceto raskomateno.

Koga stigma na mosto deka se deli pato za Lagen ochite pochnae pak da techat. Mi rastekna pak za Dosta. Tamo se odelvame kogato si gredeme nogu pati zaedno ot Lerin.

Na vecherta stigma vo seloto, i maika mi me opita zasho si doidu? Mu raspravi sho stana so nunkoto Giorgi sho

ga skrshi mashinata. I jaska nemam moja mashina za da zastana vo Negochani, i zatoa si doidu naza vo seloto.

Za mene nemashe dobra zhivot vo seloto. Koi da go stretve na pato me opitvashe “Sho stana so toa chupeto ot Lagen sho se sakate? Zasho se ostavite? Sato selo za vas dvata govoreshe i za vashata lubof.” Trebashe na sekoi eden da mu rasprava po sho i zasho se razdelime.

Kogato ode so decata deka imashe chupi sobrani imashe edni chupi sho mu se stori kefo sho ne vidoa razdeleni so Dosta. I kogato ke me vidvae i sakae da pochne da zborve za mene i za Dosta. Ednata na drugata veli mu “Mori, taja na Risto Katin ljubovnikata vo Lagen bila nogu radosna so armasniko. I sekak zborvala za Risto.”

Gi slushe ovia raboti i moito srce koshcho beshe raskomateno mi go pravea na poveke komati. I stave, si ode doma i se misle sho da prava? Deko da oda?

Maika mi mi se karashe i mi veleshe “Zaboravi ga koshcho taja te zaboravi. Ima chupi tuka ot nasheto selo sho te sake. Oti ne posakvash nekoia ot via chupi?” Imashe dve sho gi znae sho me sakae ama nemozhe da gi zamilvam oti moito srce beshe druzhe dadeno. Maika mi se sakaldisvashe so mene oti me puleshe sekoi den so glavata navedena. Ga beshe stra da ne se razbola.

Gredea abari ot Lagen oti Dosta plachela za voa sho stana i bila nogu pishman sho sklona da ga poslusha maika mu i da ga pogazi nashata lubof.

Eden den ime odeno vo grado Lerin i togash imae slezeno vo Lerin nekoku mladi armasani ot Lagen. I vo ni

beshe i Dosta oblechena vo ubava nosia. Za prvi pat ga vidu ot kogato se armasa, i koga ga vidu celata mrsha mi se ftrese i za nekoku minuti ne znae deka se namervam. Ga vidu navalena na pendjero deka bea odeni vo hotelo. I mi se vide nogu uzhalana. Nemozhe da mu pregora. Samo glavata mu ga zavrti za da mu dokazha oti ne ostana verna na kletvata sho ga davashe i sho veleshe nas dvata ne mozhi nikoi da ne razdeli.

Po malu vreme izlegoa nadvor ot hotelo so edna nina drugarka. I koshcho bea ubavo oblecheni so selckata nosia eden vojnisk Germancki gi zastana na pato deka odea i sakashe da gi izvadi na kadro. Zastanae dvete so drugarkata i Germaneco gi slika na kadro. Jaska sede karshi nif i pak mu ga zavrti glavata na Dosta. Imashe nogu ot ninoto selo vo Lerin toi den, i sati se pulea vo mene deka oda i sho prava. Gi beshe stra da ne ga zema Dosta. Si doidu doma so srceto poveke raskomateno taja vecher.

Karshi nashata kukia zhivea Postoloite i tamo odeshe edna nina rodnina na spanie. Beshe chupa ne mazhena i nogu pesni peeshe. Go otvori pendjero i pochna da pee edna pesna sho beshe protif mene. I pesnata se veleshe “Begai, begai mome Dosto.” Pesnata sho ga peat ne veli “mome Dosto” toku veli “mome Stoino”. Ama taja po na fol ga peeshe za mene i veleshe “Begai, begai, da begame mome Dosto, ne sum moma Risto za beganie, imam drugo libe za lubenie.”

Jaska koshcho be toku sakaldisan i na toa odozgora i pesnata poveke me razboli.

Po nekoku dena pak ime slezeno vo Lerin nekoku dena pret Bozhicnite praznici. Tamo poforno ga vidu Dosta. Beshe slezena da prodave drva so drugi zheni ot ninoto selo. Nitu togash nemozhe da se priblizha do nega za da mu pregora zasho ga pogazi nashata lubof i stana da se armasa za choek sho ne go sakashe. Sati ninite selanki ga imae nakuso. Gi beshe stra da ne ga ukradime oti toi den imashe doideni nogu moi priateli vo Lerin. I zatoa si mislea ka ne pulea toku deca ot nasheto selo da ne ga ukradime Dosta.

Eden moi priatel Pandil Postolof mi reche “Aide, da ga grabnime otuka i ke pominime preku Kalugerica i preku Derveno i ke si odime vo seloto.”

Jas mu vela “Ne sakam zhena da zema so sila. Sakam so lubof.”

Toi den jaska si kupi edno igle. Imashe na nego dve vrapchinia. Go zapetla na palteto i so drugarite kinisame da si gredime za vo seloto. Po pato koga kinisame ot Lerin igleto sho go ime kupeno mimashe padnato ot palteto. I nogu be sakaldisan zasho da go zagina oti beshe nogu ubavo — so vrapchiniata edno do drugo karshi na karshi zastanati ku nekoi dva mladi, chupa i dete, koga ke se lubat, ku nie so Dosta koga se lubeme vo ubavite dena sho gi pominame. Mu vela na moite priateli mi e nogu jat za igleto sho go izgubi.

Koga stigname blizu do seloto Nevoleni ne zastignae i zhenite ot Lagen sho bea da prodavat drva. So ni beshe i Dosta. Koga ga vidu Dosta pula otspredi na gradite zapetlano igleto moe sho si go zagina. Beshe golema strekia da go naidi moito libe koito za nega zdravieto si go ime izgubeno.

Koga vide moite priateli igleto sho go naide na pato Dosta i mi rekoa “Ne beri gaile, ne padna na drugi raci.” I Pandil Postolof mi veli “Vashio ksmet so Dosta vi e zameshan i ne treba da se otdelite.”

Po cel pat si gredeme zaedno. Dosta samo so glavata skunata odeshe. Celoto vreme gi misleshe ubavite dena i nashata ubava i radosna lubof sho ga pominame i sega da se pulime odeleni so srcata raskomateni. Ne znaeshe igleto sho go naide oti beshe moe.

Se odelime na mosto pato deka odi za Lagen i nie decata si doidome vo Neret. Mene umo mi beshe vo Dosta. Se misle i za igleto kakva strekia stana da go naidi moio naimilen na sveto. Sekoi den se misle sho da prava? Mu ime recheno na sestra mu na Dosta aku ne ga zema chupa ke ga zema vdoica. I strekiata sho stana so igleto mi davashe poveke korash da gi zaborava greshkite sho gi napravi Dosta sho stana da se armasa za choek sho ne go sakashe.

Misle da mu pisha edno pismo aku oстана malu lubof vo ninoto srce za mene? I aku saka pak da gi zameshame nashite dve srca raskomateni ot loshi dushmani? Ot druga strana se misle sho nemame lep da jadime, neme nikakva para da mu kupa nitu fustan nitu edno ralo cheli. Zhivota tia godini beshe nogu teshka i koku odeshe stavashe poteshka.

Gi misle tia raboti. Kak da ga zema i da trga maka da nemam lep da ga narana. Togash beshe se zatvoreno. Pari ot stransfo ne gredea. Raboti nemashe da odish da strabotash. Toa me tepashe i nemozhe da resha nikak. Ga sake nogu.

Nemozhe da ga zaborava. Uche ot lugieto oti plachela za toa sho go napravi.

Astinomo sho beshe vo Neret na policiata, Apostoli, nogu pati mi veleshe “Oti ne odish da go zemish toa chupeto ot Lagen?” Zasho toi odeshe nogu pati vo Lagen i znaeshe sho stana so nashata rabota. I zatoa mi veleshe “Odi, zemi go.” Ama koshcho kaza ponapre, siromashchiata me gzeshe.

Stignae Bozhiknite praznici. Doide i novata godina iliada i devet stotini i chetiriesta i treta godina. I togash jaska se razmisli za poprvnata godina chetiriесе i fтора koku be radosen. So koku rados ime odeno vo Lagen na deno Vasilof Den i kakvi ora igrane so decata. I toi den Dosta imashe zeno reshenie da mi ga vrni knjigata sho mu ime pushcheno porano. I da mi kazhi oti me lubi i ke mi bidi verna za celata zhivot. Po malu vreme go dobi pismoto ot Dosta i be nogu vesel i radosen.

I sega ovaja godina sum nogu uzhalan. Maika mi ka me puleshe toku uzhalan, samo da se misla i noshiata da nemozha da spia, snagata pochna da mi slabni i mi veli “Koshcho te pula Risto, ke se razbolish toku. Stani, odi, zemi ga Dosta. Tamo deka ke gladvae nie za lep neka gladva i taja zaedno so nas. Mozhi i gospo da dadi nekoa nafaka i da gi pominine ovia loshi godini.”

Jaska gi razmisli ubavite dena sho gi pominame vo poprvnata godina radosni i veselni, go smisli igleto so dvete vrapchinia sho mi zagina i go naide Dosta, i reku nas dvata so Dosta ksmeto ni e zameshan i kaktο da e treba pak nashite

srca da se zameshat zaedno i da se razvie poftorno nashata ubava lubof.

Ka pomina novata godina eden den sedna i pisha edno pismo do Dosta i mu vela “Dosto, moe libe, greda poftorno da ti pisha kniga koshcho ti pishe porano. I sega greda da te opitam aku vo tvoeto srce ima ostanato malu ot nashata lubof? Da mi kazhish aku sakash da se zemime? Oti jaska nemozha da te zaborava. Nemozha da gi zaborava tvoite ubavi lafoi sho mi gi pisheshe vo knigite. Ne sakam da te zema so sila. Sakam da se razmishish nogu i da mi kazhish dali ke sakash da pobegnish ot Lagen i koga? Akuto nema ostanato nikakva lubof za mene vo tvoeto srce ti se mola pak da mi raspravish po vuina ti Filica. Vo Sabota ke oda vo Lerin. Neka doidi i vuina ti i da mi raspravite sho ke stani.”

Knigata mu ga pushchi po eden moi priatel, Kosta Giugref, koito sega gi e zaselen vo Skopie. Otide Kosta vo Lagen i mu ga dade knigata na vuina mu Filica. Tagia ni beshe naivernata i tagia ni beshe poshchata porano sho si pushvame knigi so Dosta.

Koga ga ze Dosta knigata i ga otpea sho mu pishe, i gi razmishi sati ubavite dena sho gi vrveme radosni vo poprvnata godina, ga razmishi i greshkata sho ga napravi da ga poslusha maika mu i da kladi edna crna beleshka vo nashata ubava lubof. I reshi da izbega ot seloto i da doidi vo Neret.

Knigata mu ga ime pushcheno na deset Ianuari. Vo Sabotata na shesnaese Ianuari ime odeno vo Lerin za da vida sho ke stani. Imashe doideno i vuina mu na Dosta vo Lerin

za da mi kazhi sho reshenie ima zeno Dosta. Ga naidu vo pazaro i mi veli "Dosta ze reshenie da pobegni. Ke ga chekash nadvor ot seloto."

Si doaidu vo seloto i mu raspravi na maika mi oti utre Nedela na vecherta Dosta ke bega ot Lagen i treba da oda da ga chekam nadvor ot seloto. Mu kazame na striko mi Kiriaki da go pushchi brachet mi Tanas so mene. Isto go opitame i tetin mi Giorgi na Stamenoite da go pushchi i brachet mi Mitre so nas za da odime trite zaedno.

Koshcho pisa ponapre tia godini beshe nogu losho za ot ubisvo. Sati imae po doma pushki sho bea ostaveni ot Grckata voina koga se zgzi naza ot Albanckio front.

Utre denta Nedela na sedomnaese Ianuari chetiriesta i treta godina zaedno so moite dva prvi brachedi trgname da odime za Lagen posle pladnina. Taja godina imashe padnato golem snek i nie ne otidome po pato sho odi za Lagen toku otidome preku Smilof Rit, Janei livagie, Dolna Leurda, izlegome pravo na skala. Ne otidome po glavenio pat za da ne ne vidi nejoi Lagenec i da si rechi deka odime? Vremeto beshe soblacheno ama ne padinashe snek. Koga odeme preku Smilof Rit vidome dosta maka oti imashe nogu snek i trebashe na novo da otvorvame pat.

Koshcho beshe nebeto soblacheno i nemashe nikade snce, samo edna snchina imashe nat seloto Lagen. I mu reku na moite brachedi "Gledaite, nema nikade snce samo nat Lagen. Toa e nekoi znak, eli za arno eli za losho."

Koga stigname na skala beshe malu zamrachenno. Otamo se puleshe pato sho odeshe za vo Lagen. Tamo go

ostavime brachet mi Tanas Katin za koga ke si gredime naza ot Lagen. Akuto Lagenci opikasat Dosta sho izbega i doidat da ne gonat Tanas da plusni so pishcholo na vetro i nie da slezime vo Krpeshkio sinor preku Dzaikovo Dolishche. So nas imame samo eden pishchol i toi mu go ostavime na Tanas za da ni stori abar akuto ima nekoa potera ot Lagenci.

Koga stigname so Mitre na krao seloto jaska go ostavi Mitre na ritcheto deka fatva pato sho odi za Neret i jaska slegu blizu do seloto. Tamo imashe edna niva na Asproite i tamo imashe edno drvo. Zastana do nego. Otamu se puleshe chezhmata Deluichina sho ga vike Lagenci. Na chezhmata imashe nekoku chupi sho lee voda. Toi den vo Lagen se armasfashe edna prva bracheda na Dosta. Armaso ke stavashe na vecherta toi den.

Dosta imashe nekoku plachki skrieni vo furnata i mu imashe recheno na vuina mu da gi zemi ot koga ke pobegnuvashe. Na utroto se obleche Dosta so nofio fustan i trgna da odi vo crkva. Nadvor vrneshe po malu snek i maika mu mu veli “Deka odish, lisha? Da te vida, ke si go rasipish fustano.”

I Dosta ne ga poslusha. I maika mu mu rekla “Oti ne shchukash sho ti vela? Da te vida preku rit da si fatish.” I Dosta mu otgovori “Spolaiti. Gospo da te chue.”

Tamo deka sede jaska doide brachet mi Mitre i mi veli “Mi se puli ne ke doidi Dosta. Mozhi da ne izlazhi.” Jaska mu vela “Odi si na mestoto. Ke pochekame oshche malu iako ne doidi ke odime ke mu ga zapalime plemnata.” Imashe plemna nat kukiata na Dosta. Nie si veleme oti taja

plemna e na Dosta ama taja ne beshe nina, beshe na ninite komshi, na Asproite. Aku ga zapalvame ke naprame golema greshka.

Pocheka jaska oshche malu. Chupite sho bea na chezhmata simae otideno i gledam gredi edna senka po pato. Se puleshe na snego ubavo ama ne se poznavashe koi e toi sho gredi. I koga pomina pret chezhmata i ga pomina krainata kukia i go ispravi pato sho odi za Neret, i togash jaska razbra oti e Dosta. Preku nivata Asproa otidu i ga precheka, i trgname da si gredime za vo Neret.

Tanas sho go ostavime vo skala, toi puleshe duri da stignime do tamo i ni veli do sega ne vidu nishcho, nikakva senka da gredi uvaka.

Stigname vo seloto. Vo nashata kukia bea sobrani nogu nashi rodnini.

I tetin mi Giorgi mi veli "Treba da mu kazhite na astinomo sho ga ze te Dosta." Otidome so brachet mi Tanas na astinomiata i ni veli eden korofilak oti astinomo e oden pri daskalците vo kukiata na Dulgeraki na Menka Popoa. Otidome tamo. Daskalite imae veselba so jadenie i pienie. Go imae pokaneto i astinomo so nekoku korofilaci.

Vlegome vo natre i jaska mu vela na astinomo Apostoli "Dosta ga ze ot Lagen i ti kazhvam za da znaesh." I toi veli "Pochekate. Ke doida i jaska so vas." Doide vu nas i mu veli na Dosta "Sho barash mori ti tuka?" I Dosta mu otgovori "Doidu tuka po toi sho si go sake." I astinomo mu veli "Odma da se vratish naza." I taja mu otgovorva na nego "Samo ako me otepash i komachinia da me izvadish otuka."

I togai toi se rasmea i ni veli “Donesete neshcho da se napieme za da blagosoe me.” Mu turime edna chesha rakia. Ga ze i veli “Oshcho e taka, aide, da bite zhivi i zdravi i da se kerdosate.” Ga ispi i si otide pak pri daskalite.

Tagia vecher pushchi dva korofilaci da ga vardat nashata kukia. Go beshe stra da ne doidi nekoi ot Lagenci i da napravi nekoe losho, da ne doidi nekoi da ni frli nekoa bumba vo kukiata.

Taja vecher vo Lagen koshcho pisa ponapre stavashe armaso na edna bracheda prva na Dosta. Armasniko sho beshe na Dosta i toi mu beshe rodnina na bracheda mu sho se armasfashe i bea pokaneti da odat na armaso. Chekae da odi Dosta ama nemashe da se javi i togash armasniko odi da vidi sho stava oti Dosta se zabai toku.

Otide vo kukiata na Dosta i mu veli na maika mu “Deka e Dosta?” I taja mu veli “Jaska ga znam da bidi tamo na armaso.” I toi mu veli “Ne doide.”

I togash maika mu na Dosta otide da vidi deka mu bea fustanite na Dosta, i puli oti mu lipce plachki. Otide i vo kofcheko, tamo deka si gi drzheshe Dosta koshulieto. Puli i tamo lipce plachki. I togash mu tekna oti Dosta pobegna. I maika mu na Dosta padnala.

Mu padna teshko armasniko, koshcho kazhvae ot setne Lagenci, zel nekoi nosh da se koli. Go fatile ninite priateli.

Celoto selo stanalo na noga. Se rashiri lafo po sati kuki oti Dosta pobegna po Risto vo Neret. Kinisale nekoku da gredat nadvor ot seloto za da vide sho stana. Eden mu rekol “Sedate, oti ne znaeme koku Neretci se doideni. Oti tia za na

oro gredea po triestina dushi. Sega za vaa rabota mozhi da doidoa poveke.” A ne znaea oti nie beme samo tri mina. Edni velea oti jaska si bil skrien vo plemnata na vuina mu Filica dva tri dena porano.

Drukio den doide poliako ot Lagen zaedno so sestra mu na Dosta. I pravo otidoa vo astinomiata da poplachat. Koga pominae pokrai stret selo sati mazhi izlegoa ot kafiniata i viknae “Ura! Dolu Lagen!” I togash mu reche setra mu na Dosta “Sho rikate ku magariinia?” Koga otidoa pri astinomo i toi mu raspravi oti doide vu nas, i Dosta sho mu reche oti “Samo ako me otepash togai ke mozhish da me odelish ot Ristoite raci.”

I taka stanae da si odat. Koga pominae pokrai nashata kukia opitae dali ke gi primnime da vlezat vo natre? Gi ostavime da doidat i Vasilka, sestra mu na Dosta, mu veli “Oti taka napravi?” I dosta mu otgovori “Neli vi vele predi da me armasate ne si go gubite vremeto. Jaska ot Risto ne se dela. Me armasate so sila za choek sho ne go sake. Si reku da ga poslusham maika mi ku ti sho ga poslusha i go ze toi sho ne go sakashe. Si reku i jaska da go stora toa ama nemozhe. Moito srce beshe dadeno na Risto. I zatoa izbega po nego.”

I jaska mu reku na Vasilka “Dali umish koga doide vo vuina ti Filica da mi vikash sekak oti beme zaedno so Dosta? I jaska ti reku ne si ga pogani muckata oti eden den ke mi viknish zetu i ke bidish stramna. Ti reku aku ne ga zema chupa ke ga zema vdoica.” Pochna da klni i togash teta mi Sofka, na maika mi sestra, ka chu sho klni ga fati za mishki i ga turna ot skalata udlu.

Stanae, si otidoa so poliako vo Lagen.

Po nekoku dena doide maika mu na Dosta so eden dedo sho mu beshe na armasniko da mu go zevat fustano, i vlea oti bil kupen ot armasniko. Jaska mu vela na Dosta “Aku e kupen ot nego, dai mu go.” I dosta mi veli “Ne e ot nego. Maika mi go kupi ama maika mu na Stogia vashe.” Oti bil ot nego mu reku na Dosta dai mu go i taja me poslusha. Taja beshe moja golema greshka sho mu go dadome i ga napravime Dosta nevesta so vetof fustan zavrtten ot drugata strana.

Koga mu go dadome fustano stanae da ode na astinomiata. I togash dedo mu sho beshe na armasniko doiden so maika mu na Dosta mi veli “Imash ksmet sho si vnuk ot kerka na brachko Todor. Aku beshe nekoi druk ne ke pominvashhe nogu ubavo.”

Dedo mi Todor, na moita maika tatko mu, i dedo mu na armasniko sho beshe na Dosta bea prvi brachedi ot dve sestri deca, maika mi i tatko mu na armasniko bea ftori brachedi, nie so nego gredime treti.

Otidoa na astinomiata da poplachat i astinomo mu veli “Nemozha da prava nishcho oti chupata go saka. I znam oti ga armasate so sila.”

Se vratia naza i maika mu na Dosta pochna da klni na pato i eden nash Neretec, Vasil Trpchef, nemozheshhe da ga slusha. Ga fati za mishki i ga turna vo snego.

I taja poftorno se vrati pri astinomo. Dva korofilaci i astinomo i maika mu na Dosta doidoa kai nas i ga opitae koi beshe toi sho ga turna? I taja mu kaza koi je toi. Go zea i

doidoa doma vu nas. Doide i maika mu na Dosta i pochna da mu rasprava oti ga turna vo snego. I astinomo mu veli “Sega ke go zatvorime.” I mu namana na dvata korofilaci manata da go zemat. Otidoa vo tremo i se smeea.

Koshcho stoesho maika mu na Dosta i govorea i Dosta mu veleshe “Nemoi maiko. Ne me deli ot Risto. Oti jaska ne zevam druk. I ti nastojavashe da me armasash so sila, i sega oti vikash i ne klnish?” I maika mu padna nazemi. Mu doide teshko i togash se uplashime sati. Ga naturime malu voda. Stana i si otidoa vo Lagen.

Astinomo me opita dali ke pravime svadba. I jaska mu vela “Apostoli, nie nemame nishcho. Kak da pravime svadba? Prven nemame cheli da se obueme.” I mi veli “Sakam da ti doida pobratim zaedno so Petre Markof. Pregorime so nego. Toi ke vi napravi cheli na dvata. Jaska ke gi plata sfirkite i ke mu kupa pregach na Dosta.”

I taka reshime da pravime svadba bes da imame nitu plachki nitu zhito za jadenie. Tia godini svadbi nikoi ne praveshe. Nogu odeo vo crkva da se venchat samo zeto i nevestata, nunkoto i pobratimite.

Otidu vo Lerin na vladikata da pobaram da mi dadi pravo za da se venchame. Pisaro sho mu beshe na vladikata beshe pop ot seloto Krapeshina, i toi beshe zet Lagencki. Lagenci mu imae recheno da ne mi dave pravo da se vencham. Koga otidu tamo mi veli popo "Nemozhish da zemish pravo za venchania." I mu vela “Oti? Jaska ne sum nekoj vdoec eli mal na godinite. Imam devetnaese godini.” Mi veli “Nemozhish.”

Izlegu ot mitropoliata i na pato go stretna eden nash zet Neretcki ot seloto Mala. Toi beshe profika otia sho bea doideni vo Makedonia ot Mala Azia koga Turcia gi goneshe sati Risiani ot Azia. I toi imashe praveno daskal vo seloto Lagen koga Dosta odeshe na skolie. Ka se stretname na pato me zdravuva i mi veli “Nogu dobro napravi sho se ze te so Dosta.” Mu raspravi sho be na mitropoliata za da zema pravo ot vladikata za da se venchame i popo sho mu e sekretar na vladikata mi otkaza i mi reche oti nemozha da zema pravo za venchanie.

Ka mu raspravi sho mi reche popo, odma se naluti i mi veli “Ela po mene. Ke odime zaedno i ako otkazhi togash so mene ke ima da pravi. Bradata sho ga ima ke mua obricha i rasata ke mu raslecha.”

Otidome naza vo mitropoliata i koga ne vide odma si ga mena kalata. I daskalo mu veli “Zasho ne sakash da mu dadish pravo za venchanie na Risto?” Sati tri sho beme istoto ime go imame. Popo se vikashe Risto. Vaka li daskalo se vikashe Risto Penderidi. Koga go opita zasho, sho e prechkata, ze da gmechi. Ne znaeshe sho da rechi. Mu veli “Oti e zena Dosta so sila.” I toi mu otgovorva “Taka ti rekoe Lagenci? Neli sato selo znae sho se lubee so Risto toku vreme, i maika mu ga armasa so sila. I zatoa go ostavi i pobegna po Risto.” Odma mu veli “Isplni kniga i dai mu pravo da se venche. Oti aku ne mu dadish togash ke imash raspraviva so mene i ne znam ka ke sfrshish.”

Popo odma isplna kniga. Otide ga potpisa i vladikata i mi ga dade.

I taka na sedom Fevruari chetiriese i treta godina stana svadbata i se venchame so Dosta vo Neretckata crkva Bogoroica. Ne vencha popo Tanas. Pobratimi mi bee astinomo Apostoli Makrinioti i Petre Markof, sin na Marko Markof. I nunko mi beshe Giorgi Bivolchef na mestoto na brat mu Pandil oti toi beshe vo Afstralia.

Npravime ubava svadba. Ne nogu bogata ama nogu veselna. Oti nogu retko tia godini stavae svadbi. Poveketo se venchae bes svadba. Astinomo gimashe kaneto sati daskalici. Imashe kladeno i dva korofilaci da ga vardat nashata kukia. Go beshe stra da ne doidi nekoi ot Lagen da napravi nekoa giuruntia. Ne doide nikoi.

Edno beshe zhalno za maika mu na Dosta. Otishla nadvor ot seloto nat Krpeshkio sinor i otamo se pule nekoku kuki ot nasheto selo. Otishla tamo da slusha dali se slushe sfirkite sho ni sfirea za svadbata. I tamo se rasplakala. Mu rastekna za Dosta oti nogu mu rabotashe i sega da nemozhi da ga vidi nevesta na svadbata.

Ni sfirea Mitre Genchef, Vasil Milef, Mitre Mukof, Sotir Milef so tapano i Kosta Giugref so tapancheto. Koga nauku posle svadbata za maika mu na Dosta sho plachela mi se uzhalo i mene dushata. Ama i taja ne napravi nogu dobro. Ponapre mi reche oti ke mi ga dadi so celo srce i setne si go sfirti umo i sakashe da ne odeli. I taka stanae ne ubavi raboti.

Protif Germanckio Okopator

Vo minatata godina koga Germania otvori front protif Rusia togash sati Komuniski Partii vo drzhavite sho gi imashe okopirano Germanckata voiska pochnae da organizire novi organizaci za da se borat protif okopatoro. Toa stana i vo Grcia ot koato Rusia napravi sojuz so Amerika i so Anglia. Sati dimokracki partii zaedno so Komuniskata Partia na Grcia i tija se suidinie sati zaedno i formirae Nacionalen Osloboditelni Front. So kusi pisma na Grcki se vikashe EAM. Formirae organizacia i za nas mladite i se vikashe na Grckio ezik EPON, Nacionalna Politichka Organizacia za Mladite.

I organizacite pochnae da go organizirat Grckio narot da gi digni pushkite i da izlezi po planinite da se bori protif Germanckio Italianckio okopator. Isto i protif Bogarite sho bea suiznici so Germania. I Germancite mu ga imae dadeno da ga okopira Bogarckio asker zapadna Trakia, istochna Makedonia i cela Vardarcka Makedonia sho ga drzhea Srbite. I Kosturckio kraji go okopira Talianckata vojna.

Vo nogu kuso vreme narodo se organizira vo novite organizaci. Pochnae da izlegvat partizani po planinite. Vo drugi drzhavi imae izlezeno nogu porano. Radioto BiBiSi ot Anglia sekogash predavashe novini i go vikashe narodo Grcki da se organizira vo organizaciata EAM. Imashe i nogu fashiski organizaci sho bea organizirani i mu pomozhvae na Germancite.

Prvite partizani sho se javia vo Grcia bea samo dvanaese dushi so kapidano Ari Veluhioti. Pravelnoto ime

mu beshe Athanasios Klaras. Lazhovnoto ime sho go ze, Ari, toa ime beshe na Grckio gospo sho beshe na boio naznachen. Pa za Veluhioti, oti shetashe po planinata koiato se vika Velushi.

Vo nogu kuso vreme se naplnae planinite partizani i Germanci pochnae da pravat nogu losho, da tepat i da besat. Nekoa godina ot koga doidoa vo nashite mesta pominame dobro. Nemashe nikakof trobol. Nie decata shetame po selata i praveme ubavi veselbi. Imashe siromashchia. Beshe se kuso. Ama nemashe golemi straoi.

Ot koga se javia partizani, Germanci zapovedia po sati polici sho se po planinckite sela da slezat dolu po poletu. I taka go zapovedia i moio pobratim Apostoli da bega ot Neret. Dodeka beshe vo Neret ot koato se opasame pobratimi, sho mu davae jadenie ni go noseshe kai nas. Mu davae sekoi mesec po nekoku zhito i toi ni go davashe na nas. Nie togash imame edna krava. Mu noseme po malu mleko. I koga doide zapovet ot Germanci da bega policiata ot Neret, sati Neretci se uzhalae poveketo za Apostoli oti beshe nogu dobor.

Na nogu polici partizanite mu gimae zeno pushkite. Vo nashto mesto oshche nemashe stanato takva rabota. Nemame videno partizani i zatoa Germancite sakae da gi slezat vo polckite sela da go prestignat loshoto.

I koga begashe policiata ot Neret bandata sho beshe vo seloto izlegoa so sfirkite i sato selo izleze da gi prevodi i gi prevodime so sfirki. Narodo nash vo Neret se uzhalo nogu oti imashe videno golema maka ponapre ot sati policmani

sho imae pominato vo nashto selo. I so Apostoli pominae nogu ubavo. I zatoa go zhalae. Neretckata policia otide vo Kotori.

Po nekoku vreme kai April so Mai mesec edna vecher se javia partizani i doidoa vo seloto. Gi zea sati knigi sho imashe selckata uprava i gi zapalia. Sobrae po kukite lep i sirenie i si fatie po planinite.

Sato nashto selo se organizira vo novite organizaci ama partizan nemashe izlezeno ot nashite selani. Nie mladite beme chklenovi vo mladincata organizacia EPON. Se bereme sekoa vecher vo skolieto i ni pravea teori protif okopatoro. Postarite bea organizirani vo EAM. Komunisteto bea chklenovi na Komuniskata Partia. Imashe organizacia i na Makedoncki. Istata beshe ku EAM, samo po Makedoncki se veleshe NOF – Naroden Osloboditelni Front.

Sati partii zaedno rabotae protif okopatoro, ama vazhen rakovoditel beshe Komuniskata Partia. Balkanckite komunisticheski partii na Srbia, na Bogaria i na Grcia se soglasia pomegu nif ot kogato ke pobegni Germanckio okopator ot Balkano i go prezemat pravitelsfoto komunisteto, sekoa edna otia trite drzhavi da mu dadi pravo na Makedonckio narot i Makedonia da se pripoznae samostoalna drzhava vo Balkanckata Federacia.

Togash nashio narot vo Lerinckio kraji se organizira vo NOF i vo drugite partii. Sati zaedno se borea so sho se mozhi protif Germanckio okopator i protif Bogarckio i Talianckio vo Kosturcko.

Poveke imashe rashireno Bogarckata propaganda i na sati Kosturckite sela Bogaria mu imashe dadeno pushki na sati sela da se chuvat ot partizanite i da se borat protif ni. Imashe doidento eden voinichki oficer ot Bogaria koito ninoto pokolenie bilo ot Kosturckite sela, ot seloto Zelenich. Toi gi organizira da zemat pushki i za brgo vreme mu veli oti Bogaria ke ga okopira sata Makedonia.

Po sati sela stanae cheti koito gi velea komiti. Vazhnio rakovoditel beshe eden ot seloto Kondorabi. Se veleshe Kolo i praveshe golem teror protif Grckoto naselenie sho beshe doidento vo Makedonia ot Mala Azia.

I sati begae i odee vo planinata partizani.

Isto stavashe i po drugite Balkancki drzhavi. Vo Jugoslavia imashe tri golemi partii koito sekoa edna ot nif simashe cheti po planinite i se biea edna so druga. Edni bea potkrepiteli na Germancite. Drugi se borea protif Germancite ama za da doidi poftorno carckata vlas vo Jugoslavia. A drugi se borea da donesat komunizam vo Jugoslavia. Rakovoditel na komunisteto beshe Josif Bros Tito. Na carckata partia rakovoditel beshe Vancho Mihailovich. Potkrepitel na Germancite beshe Pavlovich ot Hrvatia. I Germancite na Hrvatite mu imae dadeno plno pravo da si bidat samostojalna drzhava.

I sati tia tri golemi partii simae nini voini i se borea eden so druk.

Naisilna beshe na Tito voinata. Na ninite partizani mu imashe recheno da nosat na kapite crvena zvezda ali srp i chekan za da znae narodo oti odat da donesat komuniski

rezhim vo Jugoslavia. I narodo poveke gi sakashe na Tito partizanite ot koku na drugite oti imae videno golema maka ot caro koga caruvashe vo Jugoslavia.

Istite raboti stavae i vo Grcia. Imashe premnogu fashiski organizaci. Edni bea oblecheni so Germancka nosia i gi vlea Tagmatasfalites. Drugi bea sho se vikae Hites. Edni se vikae Puliki. Glavataro mu go vlea Pulio. Sati bea potkrepiteli na Germancite.

Koga se formira EAM vo Grcia i pochnae da izlegvat partizani po planinite zaedno so Ari Veluhioti EAM reshi partizanite sho bea otkai ninata strana na kapite da ne kladat srp i chekan ku na Tito voinata.

I se dokondisat Anglichanite koga ke vidat oti nosat srp i chekan i ne kimat vervania.

Na nas reshia da nosat na kapite ELAS koito tia chetiri pisma iskazhuvat Nachionalna Narodna Osloboditelna Voina. I taka stana ELAS vo Grcia.

Imashe formirana i druga organizacia ot voinichki oficeri koi sakae da go donesat poftorno caro vo Grcia. Tagia partia se vikashe EDES. Chetirite pisma iskazhuvae na ovaja partia Nachionalna Dimokracka Grcka Voiska. Rakovoditel na ovaja partia beshe eden voinichki oficer koito se vikashe Napoleon Zerva. I ga drzhea Ipirckata okolia, a pak ELAS beshe rashireno vo cela Grcia.

Togash Anglia pushchi voinichki oficeri da gi rakovodat ovia dvete voinichki grupi i mu pomozhashe so pari. Gredea noshia aroplani i mu frlae plachki, jadenie i sho drugo mu trebashe. Zerva ot sefte odeshe manata za

dimokratia vo Grcia ama ot kogato doidoa Ingilizi vo Grcia go prenu dia da se bori za caro Grcki koito beshe began vo Anglia.

Imashe Ingilizi i vo na ELAS voinata, i koga gi vide Ari Veluhioti mu veli na ninite drugari ovia ne se doideni da ni pomognat toku doidoa da ne razdelat i da ne porobat poftorno.

Pot nino ropsfo otidoa i vo na Tito voinata ama kai nego nemozhea da pravat sho sake. Toi mu reche aku ste doideni za da ni pomozhite – dobro, a nemoite da ni se meshate vo nashite raboti. Tito javno beshe otkrien oti odi da donesi komunizam vo Jugoslavia.

A Grcite odea da mu pravat politika oti odat za dimokratia. Sakae da se pravat politikanti na Anglichanite koito Anglia niko a druga drzhava na sfeto ne ga stiga na politika.

Prai ministero Chorchil sho beshe togash vo Anglia toi beshe golem politikantin. Toi skrishno veleshe deka Hitler ke zapovedi Germanckata voiska da udri na Rusia. Napisa knigi do Stalin da se godi. Do togash imae potpisano Germania i Rusia miren dogovor pomegu dvete drzhavi. Koga Hitler zapovedi Germanckata voiska da udri na Rusia, Chorchil beshe radosen. Germania udri na Rusia i ga izgubi naidobrata voiska. Itrushchinata na Chorchil ga pomogni Anglia, oti aku Hitler udreshe na Anglia vo kuso vreme ke ga imashe zeno sata i taka Chorchil sakashe da ga spasi ninata drzhava.

I nashte komunisti vo Grcia odea da mu pravat politika na Ingilizite. Ne go slushae sho mu veleshe Ari Veluhioti koga se usili partizansfoto vo Grcia. Tito imashe pushcheno eden ot ninite oficeri da doidi vo Grcia i da se stani so Grckite rakovoditeli da napravat zaednichka voiska i da se borat zaedno protif Germanckio, Talianckio i Bogarckio okopator.

Grcite mu otkazae, ne sakae da se zdruzhat so na Tito voiskata. Ari Veluhioti sakal. Znaeshe Ingilizite sho mu kroat na Grckio narot. Poveketo dokumenti gimam zeno ot eden buk sho go ima pisano eden Francuzin novinar i pisatel koito toa vreme beshe vo Grcia zaedno so partizanite. I pak imashe doideno poftorno vo Grcia koga pochna Gragianckata Voina. Imeto mu e Dominikue Eudes. Buko se veli I Kapetanei i napre ima slika ot Ari Veluhioti so dva nini drugari kacheni na koni. Buko go ima isplnato ot sedomdese i tri drugi bukovi sho imae pisano drugi pisateli za tragediata vo Grcia i vo Germanckata okopacia i posle vo Gragianckata Voina. Se osilia partizansfata po sati drzhavi sho gimashe okopirano Germanckata i Talianckata voiska.

Ot koga udri Hitler na Rusia sati Germanci imae razbrano sho ke ga izgubat voinata. Na fronto so Rusia imashe so stotini hiliadi voina i toku po drugite drzhavi. Ne znaea deka da odat. Aku mu se ubivashe nekoi nin voinik, za eden zevae ot zatvornici sho imae dvaese eli ke gi strelae eli gi obesvae. Taka obesia eden ot nasheto selo so nekoku drugi ot drugi sela i eden pop ot Nevoleni.

Po drugi mesta stavae oshche poloshi raboti. Vo eden grat vo Grcia koito se vika Kalavrita, Germanci otidoa tamo, go sobrae sat narot, mazhi i zheni i deca mazhite ot petnaese godini na gore. Gi odelia zhenite so decata, gi zatvorio vo skolieto. I mazhite gi naredia sati zaedno i so mashinganite gi ubia. Ubia poveke ot chetiri stotini mazhi. Zhenite sakae da gi zapalat natre vo skolieto. Nekoi vojniki gi pozhalo i gi ispushchil. A mazhi mu i sinoi mu bea sati ubieni. Takvi neshcha stavae sekoj den.

Do letoto chetiriesta i treta godina ot nashto selo nemashe odeno nikakof partizan. Ot drugite sela imashe po nekoi.

Taja godina maika mu na Dosta ne pobara da odime vo Lagen da mu pomozhime oti imashe nogu rabota. I sakashe da se mirime i da gi zaboravime neshchata sho stanae ponapre. Otidome so Dosta. Spame tamo.

Drukio den stignae partizani vo seloto. Zaedno so partizanite imashe tri mina ot nasheto selo, Tanas Kizof, Pandil Postolof i Pandil Mialichin. Za prvi pat izlegoa dobrovolno partizani ot Neret.

Ama Pandil Mialichin se vrati naza oti ninata maika i zhenata tamo bea doideni po nego i nogu plachea, i taka se vrati naza. Tanas Kizof i Pandil Postolof ostanoe vo Lagen.

Glavataro sho beshe na taja grupa partizani beshe Makedonec. Beshe ot seloto Statica ama zhiveshe vo Lerin. Beshe furnadjia. Se vikashe Ilo Dimofcki. Imashe lazhovno ime i go vikae Goche. Sati nie go vikame Goche. Go imashe zeno imeto na Makedonckio revolucioner Goce Delchef.

Vo Bapchor mu beshe zglavnio stap na partizanite. Tamo imashe cela brigada i otamo odeo deka sakae da udrat, deka imashe Taliancka vojna oti Kosturckio kraj go drzheshe Talianckata vojna.

Po malu vreme izlegoa i drugi partizani ot nashto selo. Eden beshe Petre Markof, sin na Spiro Markof. So nego beme pobratimi. I stana nogu dobor borec vo partizansfoto. Na nogu pati gredea vo nasheto selo. Igrae ora na stret selo. Na edni pati gredeshe vo seloto i Germancka voiska. Partizanite ne sakae da se udrat so ni oti aku otepvae nekoj Germanec ke go istepvae sat narot koshcho stana vo Kalavrita.

Imashe na nogu mesta partizancki brigadi i vo sekoa brigada imashe i po nekoj Anglichancki oficeri. Tia bea poveketo da klavat bombi aku da sakae da urnat nekoj most za da mu go sechat pato na Germanci.

Letoto istata godina imae pochnato Germanci da gi gonat partizanite. Imae pochnato otkai Prespata.

Eden den so maika i so zhenata mi imame odeno da zhnieme nivieto vo Strede Rek i koshcho rabotame slushname pushki da pukat i mitrolozi. Nekoku partizani begae otkai Prespenckoto mesto za da odat vo Bapchor. Otkai seloto Turie se javi Germancka voiska i na rido vo Vlashki Vlas i kai Krusha sho go velime edno mesto se nachekae i se ispluskae. Se otepa eden partizan. So partizanite imashe i nekoku Ingilizi. Imae i edna mska so ni. Na mskata nosea nekoku zlato. Mskata mu ga fatia Germancite. A tia se piknae vo planinata Smoro i kurtulia.

Drukio den doidoa Germanci vo nasheto selo. Nie toi den imame kladeno da vrshime slama vo nashio dvor. Vremeto beshe nogu zeshko. Germanci otidoa vo kukia Postoloa na Pando Postolof i ga zapalia. Otidoa i vo kukiata na Tanas Kizof. I taja ga zapalia.

Dvete kuki ni bea komshi. So na Tanas Kizof ne delea samo tri kuki, a so na Pando Postolof beme karshi na karshi. Ni beshe stra da ne se rashiri ogno i kai nashata kukia. Vo dvoro imashe slama, imame i nogu sui roshki. Maika mi donese chergi, gi kisneme vo rekata i gi klavame na roshkite i nat slamata. Pret kukiata techeshe edna mala reka berikiaterse. Postoloata kukia beshe so drva chamoj i brgo izgore. Trpcheata goreshe so nedeli. Beshe so bukovi drva i nogu stara. Ga ze nogu vreme da dogori.

Togash Germanci zapalie chetiri kuki vo seloto – na Petre Markof, na Vane Cuculof, Postoloata, i na Trpcheite na Tanas Kizof, oti ni gi veleme Kizoi i Trpchei.

I taka pochna poforno da stave loshi raboti vo nasheto selo i krs cela Grcia. Germanci ko besni kuchinia shetae po sekade. Koku sho vidome nekoku vreme da pozhivime malu slobodni bes da nie stra ot Grcite, da si go govorime nashio maichin ezik i slobodno da si gi peeme nashte Makedoncki narodni pesni, ni doidoa drugi glaobolinia na nashata izmachena nacia. Narodo zhiveshe so golem stra, den za den si ga chekashe smrta.

Gredea abari ot sekade sho stanalo po drugi mesta. Gredea abari vo nashto selo oti fashiskite organizaci sho bea zaedno so Germancite ke gredele vo Lerinckite sela i ke gi

izgorvale sati sela. Imashe takvi organizaci vo Kozhenckite sela. Tamo imashe nogu naseleni profiki doideni oti Mala Azia koito bea Turcko pokolenie. Ne zborvae Grcki. Maikinio ezik mu beshe Turckio. I tia imae zeno pushki ot Germancite i bea nogu loshi i se borea so golem fanatizam protif partizanite.

Koga ke vlea oti se gotvat da doibat i vo Lerinckite sela nie vo Neret sati kuki imame napraveno dupki vo kelarite sho si gi klavame zimata patatite da ne zamrznat ot stuta. I sega gi potrebvame da se krieme eli si gi krieme plachkite da ne doibat tia besni kuchinia i ni gi zemat oti deka pominvae ne ostavae nishcho.

Nie imame nadvor furna sho pecheme lep i pot furnata imame golem kokosharnik sho lezhea tamo kokoshkite. Go ischistime i tamo gi skrieme sati plachki ot doma. Ga zastishime vratata i ga izmachkame da ne se znae. Na nogu narot mu se rasipae plachkite sho gimae po dupkite. Mu zea nem.

Zhivota ne ni beshe toku dobra. Koshcho nashite dedofci imae pominato loshi godini sega ni doidoa nogu poloshi i nie da gi vrvime.

Pochnae da gredat loshi abari vo seloto. Doide abar ot Solun oti Germanci go ubia Panagioti Dulgeraki, toi sho mu imashe recheno na Bogarckio minister oti e Grk koga imashe doideno vo Neret da ni se kara oti nashite selani ne ga sakae Grckata policia da ostani vo nasheto selo.

Panagioti togash studirashe vo Solunckio Universitet i beshe golem rakovoditel na mladincata organizacia

E.P.O.N. I mu noseshe nogu golema prechka na fashiskite organizaci sho gi krepea Germancite. Nogu vreme Germanci go barae da go fatat ama nemozhea. Nogu se prepraval so sekakvi plachki.

Nekoa chupa go vishla sho vlegol vo nekoi restorant i mu javi na fashiskite organizaci, i tia mu javia na Germanckoto Gestapo. Otidoa, go sogradia celo toa mesto so Germancki voinici i so Grcki shpioni oti nogu ot shpionite nosea Germancka nosia. Vlegle dva Germanci vo restoranto i Panagiotti koga gi vide razbra sho gredat za nego. Odma izlegol ot zadnata vrata i preku avliata skoknal za da izbega. Tamo imashe drugi Germanci i odma go ubia.

Doide abaro vo seloto i sato nashto selo se umiazi i go zhalashe. Panagiotti mu beshe prf brachet na Pandil Postolof. Maiki mu bea sestri, kerki na Popo Stoiche sho go zaklae Bogarckite komiti vo Neretckata planina.

Sekoi den zhiveme so stra. Noshiata begame nie mazhite ot seloto i spieme po nadvor vo planinata.

Nas pomladite ne pushvae da prenosvame knigi po drugi sela. Odeme i vo Bapchor do partizanckata brigada.

Sekoi den trebashe da ima po tri mina vo seloto akuto pominat partizani da gi naredat po kukite za jadenie. I tia sho bea naznachen i za toi den da ga vrshat taja rabota se velea E.P.A. Sekoi den gredee partizani i nogu drugi politichari sho shetae po selata da go organizirat narodo. Nemashe den sho da nema gosti vo Neret.

Imashe i nogu sho sedea stalno vo selot. Imashe dva ot Lerin koito bea stalno vo seloto. Imae lazhovni iminia, se

vikashe edenio Aleko i drukio Dino. Zhivea vo Geleata kukia vo Kapolichoa Mala. Tia zevae novini ot Lerin ot organizacite sho bea vo grado i otamo gi prenosfae do brigadata sho beshe vo Bapchor. I nie mladite odeme da gi nosime novinite. Ako nose me nekoa kniga pisana ni velea aku na pato stretnime Germancka voina knigata da ga piknime vo mucka i da ga izdjvakame i da ga gltnime za da ne se fati nishcho i za da ne bidime vinovni i nie i ne ubiat.

Na nogu mesta se sluchia takvi loshi raboti. I nogu deca si ga izgubia zhivota.

Vo Bapchor deka beshe zglavenio shtap na partizanckata brigada tamo imashe i nogu Ingiliski oficeri koito Anglia pushvashe pari do ni. I tia pushvae lugie da mu kupvat sho mu treba. Edni odea da kupvat ot Kostur, drugi odea vo Lerin. Mu davae vo Neret na nogu lugie pari da odat vo Lerin da mu kupat sho treba za brigadata.

Parite gredea do dvata mina sho bea vo Neret – Aleko i Dino. I tia naiduvae lugie ot seloto i gi pushvae vo Lerin da kupvat sho treba. I mu davae Ingiliski liri i trebashe da gi smenat lirite na bankata na Grcki pari. Rabotata beshe nogu losha oti aku te fatvae Germanci so liri Ingiliski odma te ubivae. Nogu pati Tanas Katin, brachet mi, go imae pushcheno oti striko imashe dukian vo seloto i odea da kupvat stoka za dukiano.

Vo Lerin na bankata rabotashe eden nash Neretec, Pandil Popof. Odea kai nego i toi mu gi smenvashe parite. I mu reche Pandil na brachet mi “Nemoite, Tanas, da gredite na brgo oti i za mene ke bidi losho aku se fati nekoj ot vas.”

Po malu vreme go fatia Germanci Vasil Stoinin ot nashto selo. Imashe kupeno stoka za partizanite, knigi, molivi, i drugi raboti. I odma go ubia pot crkvata Sveti Giorgi vo Lerin. Doide druk abar vo Neret sho izgubi i Vasil Stoinin. Naukome i za Giorgi Nitof sho go obesia so nekoku drugi. Pochna poftorno nasheto selo da dava zhrvti.

Koshcho ne jadeshe shiromashchiata taka sega i strata. Sekoa vecher spieme po nadvor.

Nogu pati ne klavae da chuvame noshiata po kraishchata na seloto odeka ima patishcha sho vleguvat za natre vo seloto.

Eden den doidoa vo Neret pedestina partizani. I taja vecher ke spiea vo Neret, oti bea nogu umoreni, za da se otmorat. Upravata sho beshe vo seloto odbra nekoku od nas mladite taja vecher da odime da chuvame nadvor ot seloto. I ako vidime noshiata oti gredi Germancki asker da plusnime so pushkite da zemat abar partizanite sho se vo seloto i da pobegnat.

Me naznachia mene so drugi dva mina ot nashata mala, Petre Stanoof i Lekso Stoinin, brat na ubienio Vasil. Ni dadoe po edna pushka i po dva fisheci. Jaska mu vela “Sho mozhime da pravime so dva fisheci?” I mi vele “Nema vie da sedite tamo da se borite. Samo ako razberite oti gredi Germancka voina ke plusnite po dva pati koku da razberime nie vo seloto i da izbegame. I vie ke pulite da pobegnite otamo deka ste.”

Mene me naznachia da bida otgovoren na dvata drugi i mi rekoa da odime vo Maklinieto karshi manastiro Sveti

Luka vo gradinieto. I tamo da gi pazime patishchata sho gredat otkai Derveno, isto go i pato sho gredi ot seloto Trsie otkai Sini Kamenie, i drukio pat sho slegva ot Viro i ot Vetriec.

Koga pochna da se zamrachva otidome tamo deka ni rekoe tamo blizu do livagieto. Ima nekoku gradini nat pato sho odi za vo Trsie. Naidome edno nogu dobro mesto koito otamo se gledae nogu ubavo sati tri patishcha – otkai Bufoa Stena pato sho gredi otkai Derveno, i karshi ni bea Sini Kamenie pato otkai Trsie, pa drukio pat sho gredi ot Vetriec beshe pedese metra nat mestoto deka beme skrieni. Ne doide nishcho taja vecher. Koga osuna se vratime vo seloto.

Pushkite gi ze jaska doma kai nas za drugata vecher koi drugi ke odat da chuvat da gi bare ot mene. Gi kladu vo dolnata odava i mu reku na maika mi i na zhenata ako doidi nekoi ot selanite da gi pobara da mu gi dade. Jaska otidu da si legna oti ne beme spani taja vecher.

Komandaro sho beshe na partizanite togash izmisli da mu napravi neshcho gimnazia da gi trainuva dali se prigotveni akoto doidi nekoa potera ot nekadesi. Koshcho bea sobrani na stret selo odi i mu vika “Brgote! Fatvate mesto pokrai seloto oti Germancka voiska gredi.” I tia siromasi odma stanae da bege ukai nashata mala pato sho odi za Lagen oti oficero mu imashe recheno oti Germanci grede otkai Trsie i tia odea da go fatat rido Smilof Rit.

Koga pochnae da bege i narodo vikna oti Germanci grede vo seloto, odma maika me skorna. Izlegu nadvor i pula

partizanite trche da fate mesto. Mu vela na maika “Brgo, maiko! Zemi gi pushkite i frli gi vo kapinieto.”

Gore na viso karshi nashata kukia imashe edno visno mesto, imashe nogu kapinie. Gi ze maika pushkite i koga stigma blizu do rekata sho vrvi pret nashata avlia vleze vo rekata. Ot sho beshe toku uplashena ne znaeshe deka da odi. Zastana na strede reka i samo veleshe “Lele bolo, deka da gi nosa?” I ka gi puleshe partizanite sho bege oshche poveke si go zagina korasho. Samo na mochanie mu gredeshe. Tamo do nega imashe nogu koprivi i gi frli vo natre vo koprivite.

Jaska se kachi na tavano vo kukiata i po malu vreme kazae oti ne gredea Germanci toku oficero gi trainuvasho partizanite da bidat prigotveni za sekakva potera. Koga ke mi rastekni za maika oshche mi e jat za uplata sho ga pomina toi den.

Seloto Neret se namervashe pomegu dve oganie i narodo beshe nogu vo losha situacia. Ot seloto ugere bea partizanckite brigada, go kontrolirae sato mesto ot seloto udolu. Germanckata vojna odeshe po selata. Fatvashe lugie koito bea na shpioneti oti gi potkrepuvat i gi ranat partizanite i nogu gi ubia. A edni gi zevae vo Germania da rabotat vo furnite – tamo deka gi gorea sati Evrei. Vo Neret sakae da izbege partizanite. Gredea Germanci. Narodo ne znaeshe sho da pravi i deka da odi. Ako nekoi ne mu davashe jadenie na partizanite ke go vrvea za fashist. Ot druga strana Germanci koga gredea vo seloto vlea da ne mu davate jadenie na partizanite. I taka beshe nogu losho za nashio narot.

Eden den doide vo seloto Bogarcka voina i so ni imashe i Germancka voina. Doidoa otkai Lagen. So ni imashe i nekoku Lagenci sho gimae zeno oti gi potkrepvale partizanite. Imashe i brachedi na Dosta sho gimae fateno. Doidoa vo Neret. Ne sobrae sati mazhi na stret selo. Gi naredie mashinganite okolu nas i nie togash sati se uplashime. Si rekome ke ne ubiat sati koshcho napraviva Germanci vo Kalavrita.

Togash vo Neret beshe kodjobashia Laze Vlaof. Ne beshe uchen choek ama beshe dobor i razbran. Go viknae Germanci da go opitat “Dali grede partizani vo seloto?” I toi mu veli “Nogu pati grede.” Go opitvat “Dali selanite mu dave jadenie?” I toi mu veli “Koga ke ti doidi so pushkata ot stra da ne te ubie mora da mu dadish.”

Go opitae za nekoku nashi selani sho gi barae, dali se namerve sega tuka vo narodo? I toi mu veli “Ke se ispula i ke vi kasha.” Se ispuli vo narodo i mu veli “Nema nikoi tuka otia sho gi barate.” A imashe nogu sho bea tamo vo narodo.

Togash Germanci mu pobarae na kodjobashiata da pushchi lugie krseloto da soberat jaica. I togash Laze zeva nekoku koshnici tamo okolu ot kukite sho bea blizu i mu gi dava na tia sho gi barae Germanci. I mu veli “Zemite i koshnicite, soberite jaica, i da gi pushchite po nekoi koshnicite i vie da begate oti vas ve bare i sake da ve fate.”

I taka stana rabotata bes da razbere Germancite.

Eden nash ot nashta mala Petre Cuculof go barae Germanci oti beshe chklen vo komuniskata partia i rabotashe zaedno so partizanite. Togash se pogodi i toi tamo koga ne

sobrae sati na stret selo. Kodjobashiata mu dade koshnica da soberi jaica i mu veli “Begai, oti te bare Germanci.”

Vo nego imashe nogu knigi, sekakvi dokumenti za partizansfoto. Ga ze koshnicata Petre i otide pravo vo nashto kukia. Mu veli na zhenata moja “Dosta, zemi gi via knigite i skritei nekade.” Zhenata mi se uplashi da gi zemi oti tamo imashe i eden Germancki vojniki.

Sobrae jaica, mu gi dadoa na Germanci i po malu vreme ne ostavia slobodni.

Nogu pati bea doideni vo nashto selo i ne ne napraviva neshcho losho. Mozhi Minela Gelef da pomozhvashe oti toi beshe edno so Bogarite poznat so oficero Bogarcki Kalchef. I taka ne stana losho vo nashto selo.

Koga gredea partizanite vo seloto kodjobashiata mu veleshe “Ot koga ke izbegate vie otuka jaska ke oda vo grado, ke java na Germanci oti sho pominat vo nashto selo.” I taka toi choek go dokrepi seloto vo tia loshi godini.

Koga se usili partizansfoto po sati planincki sela imae formirano narodni sudovi. Nekoi aku napravivashe neshcho, narodnio sut go sudeshe. Tamo vo seloto bea otbrani nekoku po razbrani selani za sudii.

Po malu vreme doide vo seloto i partizancka policia. Na Grckio ezik ga veleme politofilaki, po Makedoncki se velea Narodna Odbrana. Glaveno sho mu beshe na taja policia beshe Lerinec, se vikashe Stefo. Imashe i dva drugi so nego. Eden se vikashe Aleko, i drukio Risto ot Prespenckite sela, ama beshe nogu gnasen i nogu losh. Sho fatvae udlu po selata nekoi sho bil so Bogarite eli nekoi go

pizmeshe ot seloto go kazvashe na partizanite. Odea noshiata so nekoku drugi nashi Neretci, go fatvae i go nosea vo Neret pri Narodnata Otbrana. I drugata vecher go zevae nadvor ot seloto i go ubivae.

Takvi ubisfa stanae nogu i sati ubisfa gi praveshe Risto so zapovet na Stefo Lerineco, ne mu go znam prezimeto. Samo go znaeme Stefo na Sirma – maika mu se vikashe Sirma. I se praveshe vrazhalka, ti kazhvashe na cheshata so kafe sho ke pominish vo zhivota. I potoa go znaeme Stefo na Sirma.

Dosta narot ubia toa vreme. Nogu lugie otidoa zabadia. Nekoi se skarvae za vodieta koga vadea po nivieto. I edenio ako beshe chklen vo partiata go shpioneshe na partiata oti ne e dobor go zevae noshiata ot doma i go ubivae. Stanae nogu takvi ubisfa koito nemozheme da gi znaeme. Znaea samo tia sho bea chklenovi vo partiata.

Imame edno mesto nat seloto, go vikame Gecoa Padina. Tamo imashe nogu ubieni. Tamo imame nasha niva i blizu do nivata imashe ripeni mesta ot vodata. Koga vrneshe tamo gi frlae telata na ubienite. Gi zasipvae so malu veiki i kamenie i malu zemia.

Imashe ubieni i na Smilof Rit. Zat Smilof Rit ima edno mesto go vikame Stranieto. Koga beshe Prvio Sfetovni Boi na Smilof Rit imashe Francuski asker. I zat rido odea askerite da se serat. I zatoa mu oстана imeto Stranieto.

I tamo imashe premnogu izripini. Tamo gi nosea i gi tepae. Ne se slushashe ot seloto koga gi ubivae. Beshe

prefrleno mestoto i selanite nemozhea da slushnat koga pukae pushkite.

Tamo gi ubia shes Nevolci. Jaska gi vidu lugieto koga gi donesoa vo Neret toi den. Mi beshe redo da seda na stret selo za ako pritreba da me pushchat nekadesi da zanesa nekoa kniga. Gi podrzhae nekoi den tamo i setne rekoa oti gi pushchia vo Bapchor pri brigadata za da gi otsudat, i rekoa oti gi otepaе sati shes. Ama koga doidu tuka vo Afstralia nauku ot eden nash selanin oti ne gi zanesoa vo Bapchor toku gi ubia vo Neret na Smilof Rit.

Vo tia shesto mina beshe i dedo mu na snaa mi Tanasica, na zhenata mu na sin mi Tanas koito e ot Kuzmanoite. Ovoa sho mi go kaza nashio selanin go imale zeno so druk ot seloto za da gi zasipat. Aku go naukve porano predi da si oda holidei ot Afstralia za vo Neret ke go opitve eden moi priatel i komshia Laze Trpchef. Toi odeshe nogu pati tamo da gi pasi ofcite i kazvashe sho ima nogu lugie ubieni na toa mesto. Ot koa se vrati ot holideo nauku oti ubienite sho bea na Smilof Rit bile shesto Nevolci.

Koga go nauku voa neshcho mi doide nogu zhal oti da ne naucha ponapre i da oda so moio priatel Laze da mi kazhi tochno na koe mesto gimashe videno telata na ubienite za da znam deka padna dedo mu na nashata snaa i da mu zapala edna sfeshcha na toa mesto deka ga izvadi dushata nashio sfat. Oti sin mu Vasil, tatko mu na snaa mi Tanasica, tia godini imal odeno duri do Ipiro da si go bara tatko mu. Doide vo Neret, mu rekoa gi pushchime vo Bapchor. Tamo

mu rekoa gi pushchime vo Gramos. Go lazhea celoto vreme. A tia bea ubieni oshche vo Neret.

Toi Risto sho beshe na Narodnata Otbrana naukome pak ot nashi selani sho bea zaedno so nego ga zaklal edna zhena Nevolka na Digala. Kerka ga zaklal vo Neretckata planina vo golema padina.

Tia godini bea nogu loshi. Poveke za nashio Makedoncki narot. Zamala rabota. Nashite gi ubivae oti na poiketo glavni mesta imashe Grci i Grkomani. Ot nashite Makedonci nemame lideri koito da go branat nashio narot. I nekoi sho imashe na nekoe poglavno mesto beshe veren na Grckata partia i sho mu velea Grcite toa praeshe. Nogu nashi Makedonci zaginae zabadia tia loshi godini.

Eden den doide abar vo seloto oti utre denta ke gredele Germanci vo seloto. Upravata sho beshe na partiata vo seloto odbra nekoku ot selanite drukio den da odat nadvor ot seloto i da pulat otkai koa strana ke doidat Germanci. Mene so dva drugi me naznachia da odime nat seloto Krpeshina na rido Ostrivor. Otamo se gledashe nogu ubavo ot dve mesta. Se gleda nogu ubavo akuto gredat preku Lopushec eli ako gredat po pato sho odime za vo Lerin.

Taja vecher koga doide abaro ot Lerin oti Germanci ke doidat vo Neret, sati mazhi ot seloto spame taja vecher vo planinata nat Kaznoi livagie.

Nie sho beme naznachenii da odime da chuvame staname nogu rano, predi da osuni, da gi fatime mestata sekoi eden deka ne imae kladeno da chuvame. So mene bea naznachenii Ilo Nikolof i Lekso Stoinin, brat na Vasil Stoinin

sho go ubia Germanci vo Lerin. Trgname ranoto vo zorata, pominame pokrai Lasheica, Bogooa kaliva i preku Valeec, Mankof rit. I ranoto koga osuna stigname na chezhmata sho e pot Ostrivor.

Koga stigname na izvoro Leksi Stoinin ni veli “Aide, da sednime tuka na izvoro da poruchame i setne ke se kachime gore na plochata i ke pulime aku gredat Germanci i otkai koe mesto grede.” Jaska mu vela na dvata drugari “Da odime ponapre da se raspulime sho stava i posle eden ke sedi tamo i dvata ke odime na izvoro za da poruchame.”

Se soglasie so mene i otidome gore na rido. Se kachime na plochata. Se ispulime otkai Lopushec da ne gredat otkai tamo. Ne se puleshe nishcho.

Koga se zavrtime da vidime otkai drugata strana pato sho gredi ot Lerin za vo Neret pulime kai Krpeshkio sinor mestoto sho se vika Marena lugie da gredat po pato, eden po druk ama nogu odalecheni eden so druk. Po malu vreme se nakazae drugi po nablizu, i togai razbrame oti Germanci grede po pato za vo seloto a nie ne znaeme oti druga voina Germancka noshiata imashe doideno preku Lopushec i bea zastanati pot plochata Delka nat Draginica. Sata voina beshe piknata vo ormano. Samo nekoku pravda se pulea da pasat deka imashe otvoreno mesto.

Koga vidome sho gredat Germanci po pato i nie pochname da trchame preku pato sho gredi otkai Lopushec. Nivieto vo Ostrivor bea seani taja godina i togash bea dosta porasteni. Trchame krs nivieto za pobrgo da stignime po pato Lopushki, bes da znaeme oti odime pravo na mechkata.

Koga stigname na pato togash gi vidome pravdata sho pasea ama ne znaeme sho se oti odaleku ne se znaea. I nie nemame nekoa dulbia za da gi vidime sho pravda se. Nie gi chineme volovi. Koga stigname na pato beme nogu baldisani. I mi vele moite drugari “Odi ti, Risto, dokai tia volovarite sho gi pasat volovite i rechi mu na nekoie volovarche da odi vo seloto da javi oti Germanci grede otkai Krapeshina.” Jaska mu vela na Lekso Stoinin “Odi, ti si po lesen, ke stignish pobrgo.”

Germanci ne pulea ama ne frlia po nas. Ne pulea oti nemame pushki so nas. Aku frlae po nas ke slushnuvae vo seloto. I zatoa ne sakae da se javat. Toa mesto deka imae zastanato ne se puli ot seloto. Zavrtva pato sho odi za Lopushec.

Duri da se godime koi od nas da odi da mu kazhi na volovarchiniata, Germanci stignae vo seloto. Chuadarite sho bea vo Popof Dol porano gimae videno sho gredat za vo seloto. Imae javeno na selckata uprava i sati mazhi bea begani ot seloto. Nogu malu mazhi imae zastanato vo seloto.

Koga vlegoa Germanci vo Neret, tia sho gredea po zglavenio pat edno stignae vo seloto, odma plusnae so pushka sho dava znak so sftlina. I togash tia sho bea skrieni vo planinata pot Delka, nie sho gi znaeme za volovarchinia, taja beshe Germancka voiska, bea doideni ot noshiata na toa mesto preku Lopushec. I mislata mu beshe akoto ima partizani vo seloto i koga ke stigni drugata vojna i ako otvorat ogan partizanite da gi ovrta i za da gi fatat.

Ama padnae nadvor so taja misla oti abaro beshe doiden nogu porano sho se gode za da doide vo Neret. Imashe lugie vo grado sho bea so Germanci ama tia rabotae za organizaciata. Koito mi doide ret da se stana so eden otia lugie ke rasprava podolu kako se staname so toa mlado dete.

Koga izlegoa Germanci ot ormano nie koga gi vidome krfta ni zamrzna. Chekame da pochnat da pluskat po nas so mashinganite. Ama ne znam zasho ne frlia po nas. Mu beme karshi nif i mozhea da ne pokosat so mashinganite. Mozhi nekoi od nas da imashe ksmet i ne ne ubia.

Odma trgnae za vo seloto a nie koga gi vidome pochname da begame naza ukai Ostrivor. Otidome blizu do izvoru. Nat izvoru imashe edna golema mezhdjata i otamo onaka pochnuvae nivieto seani so rsh. I beshe rshta dosta visoka. I koshcho odeme krs rshta i stigname nat izvoru tamo na izvoru bea doideni nashi selani sho bea vo Komuniskata Partia. Imae odeno vo seloto Krpeshina i koga naukoa oti gredat Germanci odma so nekoku drugi ot seloto Krpeshina pobegnae i doidoa tamo na izvoru.

So ni imae zeno nekoku leboi i nekoa oka sirenie. I togash koku se godea da sednat da jadat eden oshche stoesh prostu se ispuli ukai mezhdjata i mi ga vide glavata. Nie ot visokoto ne puleme nishcho. I togash koga vide choek sho gredi i mu veli na drugite “Stavate. Ja! Gi nad nas Germanci doidoa. Ke ne fatat.”

I odma pochnae da bege ot izvoru. Udolu ima nogu kamenie, i koa begae krs kamenieto nie slushname golema trupeva. I nie si rekome oti se Germancki voinici. I togash

nie trite pochname da begame ukai Lopushec. Se pikname natre vo planinata i chekame sho ke stani. Sedime tamo skrieni celio den.

Koga namale deno izlegome da vime sho stave, Germanci da ne go gorat seloto. Nemashe kadesh da izlegva ot seloto, nitu pushka se slushna. Poleka poleka doidome otkai drugata strana. Vlegome vo edni korii. Ni beshe stra da slezime podolu.

I togash vidome eden ot nashite selani. Risto Delof gredeshe da tovari drva so magareto. Go opitame sho stana vo seloto so Germanci? I ni veli “Nishcho losho ne stana. Vlegoa vo seloto, edni otkai loziata, drugi otkai Delka. Posedia malu i trgnae ukai Trsie.” I togash na nas ni doide malu dusha i reshime da slezime vo seloto.

Ama ni beshe stra ot partiata vo seloto, da ne ni se kara oti ne javime sho gredat Germanci i otkai Lopushec. Stigname vo seloto. I tamo blizu do skolieto ga stretname maika mu na moi pobratim, Petre Markof, toi sho mi beshe pobratim na moita svadba. Koga me vide mene i me opita odeka si gredime i jaska mu kaza sho beme da chuvame gore na Ostrivor.

I togash taja mi veli “Petre moi voi den sakae da mi go fate na izvoro vo Ostrivor. Otidoa nekoku so civilni plachki i so ni imashe i Germanci. I koku sednae da jade, na izvoro i nad ni vo nivieto imashe skrieni Germanci. I sakae da gi fatat Petre. Go vide eden sho se krieshe vo rzhieto i odma mu kaza i na drugite i pobegnae udolu ukai Padinieto. I taka kurtulie. Sato jadenie si go ostavia tamo na izvoro.” I jaska

mu raspravam oti nie beme na toa mesto, i koga slushname trupeva koga begae nie se uplashime i gi storime Germanci i nie izbegame ukai Lopushec.

Otidome na stret selo, go naidome pobratimo Petre. Se raspravime ka stana rabotata i ni veli “Oshche srceto ni bie ku na nekoj zaek.” I nie mu velime “Isto i nashto taka bie, i taka sne plateni. Vashto bie ot nas, nashto bie od vas. Nema da se lutime.” Togai Petre ni kaza oti ostavia nogu jadenie tamo na izvoru. Slushna eden ot selanite i odma so trchanie otide po noshia da go zemi.

Sekoi den vrveme golemi straoui koshcho imame nogu raboti i nogu na brgo ni gredeshe da sedime vo seloto za da gi naredvame partizanite po kukite za jadenie. Sekoi den vrvea politichki organizatori sho odeo po selata da go organizirat narodo. Edni ot Komuniskata Partia, drugi ot EAM i ot NOF – Narodeno Osloboditelni Front. Bashka i ot Mladinckata Organizacia gi noseme po kukite. Edni bea razbrani sho da mu davae jadea, pak edni sakae se zgodno jadenie.

Imashe eden Italiancki voynik sho go imae fateno partizanite. Se praveshe bolen i sakashe se ubavo jadenie. Koga go noseme po dolnite mali ne sakashe da gredi oti mu davale samo piperki. Otide nekoku pati vo Gorna Mala i tamo jashol bishkoo meso. I samo ni veleshe, po Grcki znaeshe dva skrsheni lafovi, “Ohi Kato Mahala Pano Mahala guruni – ne sakam Dolnata Mala toku vo Gornata. Tamo ima bishe.” I toi lafo ostana vo nashto selo “pano mahala guruni”. I oshche decata go zborvat.

Megunarodna Sorabotka

Taja godina Germanckata voina na Ruskio front napredvashe nogu. Hitler se brzashe da ga zemi Rusia predi da stigni zimata. Deko vrveshe Germanckata voina se pra i pepel praveshe. Stigna do Stalingrat i tamo mu beshe grobninata. Nemozhea da odat ponaka. Gi fati i zimata. Ne bea ucheni vo snego koshcho bea Rusite.

I togash Stalin mu pregovori preku radioto na Ruskio narot. “Sega Rusia vi ga ostavam na vashite raci. Ako sakatae da bite robie pot Germanckio okopator ostavite go, neka ve zarobi. Pak ako zhaleete za nashta zemia, borite se protif fashiskio okopator.” I togash Ruskio narot mashovno se digna da se bori protif okopatoro. Vo ulicite vo Stalingrat se borea mrsha so mrsha. Tamo Germania ga izgubi naidobrata voiska.

Stalin imashe napraveno sojuz so Amerika i so Anglia i chekashe i tia da otvorat front protif Germania. Ama Anglichanckio prai minister Chorchil ne sakashe odma da mu otvori front na Germania. Toi chekashe Germanci da ga okopire sata Rusia i togash koshcho Germania ke bidi zaslabena i togash da udrat zaedno so Amerikancite i so Francuskata voiska sho beshe begana vo Alzheria.

Ama presidento Amerikancki ne se soglasvashe so na Chorchil mislata. Sakashe odma da mu se pomogni na Rusia so oruzhie i so sekakva druga pomosh.

Chorchil izigra golema politika na Ftorio Svecki Boi. Od edna strana ga sakashe Germania da udri na Rusia. Ot druga strana ne ga sakashe Germania da ga udri Anglia. Oti

togash ot koga ga ze Francija i drugite drzhavi vo Evropa aku udirashe pravo na Anglija za kuso vreme ke ga imashe okopirano.

Chorchil pochna da nosi vojna vo Egipet. I Hitler si veleshe oti Anglija se godi da udri vo Evropa otkai Turcija eli otkai Grcija, i nogu vojna donese vo Grcija, koshcho pisi vo eden Bogarcki buk za istorijata na Bogarckio narot pisana na Ingiliski ezik. Imeto na buko se veli Short Stori Fo Bolgaria.

I tamo kazhva oti Germanija imashe trista i pedese iliadi vojnici vo Grcija. Morieto otkai Turcija go imae naplnato so bombi. Okolu grado vo Grcija sho se vika Aleksandrupoli celoto morie ukai Dardanelite beshe sato so bumbi natre vo vodata i celata okolia beshe nasadena so bumbi, koito Grcite gi velat narki.

Se sluchi jaska da oda vo toa mesto da sluzha vojnik. I nemozheme da izlezime nadvor ot pato po nivieto oti imashe premnogu bumbi (naki).

Nogu oficeri na Hitler mu vlea da udre pravo na Anglija ama toi ne slushashe nikoi. Mu veleshe oti Anglija ke udri otkai Grcija. Tamo padna nogu nadvor, nemozheshe da ga razberi politikata na Chorchil. Beshe nogu lut i nogu brs.

Eden Bogarcki vesnik imashe pisano za politikata na Chorchil i na Hitler. Imashe i edna slika kadro na prvata stranica. Imashe napraveno edno ezero i vo ezeroto imashe edna riba. I na stranata bea zastanati Hitler i Chorchil, i se pulea kako da ga fatat ribata. Hitler se frli natre vo vodata so se plachki za da ga fati ribata i se udavi natre vo ezereto. Chorchil sednat na stranata, go izvadi luleto i so luleto

pochna da ga crpi vodata da go isprazni ezereto za da ga fati ribata so kolai. Toa sakashe da kazhi oti imashe golemo trpenie i satio Ingiliski narot takof je ima golemo trpenie. I zatoa go ime zabludeno cel sfet so nina politika.

Chorchil pishi vo ninio buk neshcho i za Stalin kako go izlagal koga se stanale vo Jalta da govorat kako ke go podelat sfeto posle izgubvanieto na Germania. Koga se stanae trite da govorat, Ruzvelt, Stalin i Chorchil, togash Chorchil imashe napisano na edna kniga za sati Evropeickite drzhavi sekoa edna kakva politika ima. Za Bogaria mu napisa oti osomdese na stoto ve sake vas. Pak za Grcia mu na pisal oti osomdese na stoto ne sake nas. Za Srbia pedese na stoto. I za drugite drzhavi mu pisa kaktto toi sakashe.

Mu ga dashol taja kniga na Stalin da ga vidi i toi ga vishol sho pishi i mu ga vrati naza bes da mu dadi vnimanie za presentite sho gimashe pisano vo knigata. Oti vo Grcia narodo beshe poveke ot osomdese na stoto sho go sakae komunizomo. Ama Stalin ne se svesti togash i Chorchil pishi vo buko oti Stalin se izlaga za Grckata rabota koito istio znaeshe sho stava vo Grcia. Na Stalin mu beshe stra da ne ga izgubi Polonia. Go podelie sfeto kaktto sakae pomegu nif.

Pred toa vreme ime resheno da mu otvorat boi na Germania otkai zapat.

Germanckata voiska sho beshe vo Rusia pati golema zaguba i se razbra oti ke go izgubi bojo. Nogu voinici Germancki sho bea zeni ot drugi nacii pochnae da bege ot voinata. Odea so partizanite. Imashe Polaci, Ungarci, Chehoslovaci, i Rusi.

Vo nashto mesto imashe blizu stotina takvi voinici sho bea begani ot Germanckata voina. Poveketo bea Ruslaci. Imashe eden partizan ot Peshoshnica, toi beshe ot profikite sho bea doideni ot Rusia i naseleni vo Makedonia. Toi znaeshe Ruski da govori i zglavnio shtap na partizanite go imae naznacheno nego da mu bidi oficer na sati tia voinici. Imashe lazhevno ime koito se vikashe Avgerinos. Nogu pati pominvashe po nasheto selo i tia Ruslacite sakae da gi nosime za jadenie po kukite tia sho ime rakia. Rakiata ga piea ku nekoa voda. Edni ga drobea so lep ku mleko da srke.

Zimata beshe nogu machno za Germanci da odat po planinieto da gi gonat partizanite. Koga nabliza proleta snego beshe stanat otkai prisoinite mesta i nogu od nas sho imame nivie imame odeno da rabotame. Jaska so maika mi i zhenata imame odeno na edna niva sho go vikame Dabo. Tamo imame sadeno planuchki. Otamo se puli pato sho odi za vo seloto Lagen. Pulime ot karshi Germancka voina naredena odi za vo Lagen, alai imashe oshche snek.

Se pulea nogu dobro i koga stigmae vo seloto nie chekame da vime kadeshi da izlegve ot seloto. Si veleme oti ode da go gore seloto, oti pret nekoa nedela go izgorea seloto Bel Kamen. Tamo pot seloto se imae udreno so partizanite i se imae ubieno nogu Germanci. I drukio den go zapalie sato selo. I zatoa nie si veleme da ne ode da go izgore i Lagen. Zhenata mi se sakaldisvashe za ninite da ne patat neshcho.

Toku po malu vreme pulime izlegoa ot seloto i se naredia po pato sho odi vo Bapchor. Tamo beshe zglavnio shtap na partizanite. I koga nablizae edno mesto go vele

Turckite Grobishcha, tamo imale ubieno nekoi Turci vo postarite godini i zatoa gi velea Turckite Grobishcha. Troa ponaka Turcite imae napraveno edna zgrada i tamo chuvaе sekoі den. I toa mesto mu ostana da se vika Karaulo. Otamo udolu pochnuva Bapchorckio sinor.

Partizanite imae zeno abar oti Germanci ode za Bapchor i go imae fateno sat rido ot Karaulo duri do Neretkata planina nat Porta sho go vikame toa mesto, i duri do Golema Padina. I koga stigmae Germanci na toa mesto slushname pluskeva, pochnae mashinganite ot dvete strani da puke. Se ubia nekoku Germanci i nekoku se rania. Nemozhea da se kachat, beshe nogu golem snego. Cel den se pluskae i pred da se stemni se vrnae naza.

I nie si veleme vo Lagen ne ke ostani zhiva dusha. Ama ne mu napravie nishcho na seloto. Edni kazhve oti eden Lagenec, Tanas Gelichin, toi go imae fateno partizanite oti krepeshe nogu na Bogarcko. I toi gimal nakazano Lagenci koga Bogarite gimae fateno nekoku Lagenci i koga gi donesoа vo Neret.

I zatoa partizanite go fatia i so nego zea i eden druk Lagenec, Kole Dimof. Gi pominе vo Neret i togash Kole Dimof skokna ot eden most vo rekata za da se otepa. Ama mosto beshe nogu nisok i ne pati nishcho.

I togash sleze eden partizan, se vikashe so lazhovnoto ime Keravnos, beshe profika ot Kleshchina. Mu udri nekoku kondaci i go ze pak so nego. Ne gi ubia. Toa mu go napravia za da gi zaplashat.

Tanas beshe zet Neretcki i mu reche da go ostavat da odi da spie vo dedo mu tatko mu na zhenata, nina dedo mu beshe Cvetko Bivolchef. Go pushchia vo dedo mu i eden partizan so nego da go chuva za da ne pobegni. Toi preku pendjerata noshiata mu pobegna. I otide vo Lerin. I tamo rabotal zaedno so Germancite i mozhi Tanas da pomozhi sho ne go zapalia seloto. Koshcho kazhvat Lagenci tamo deka zhivel Tanas mu otishle noshiata nekoj ot organizacite sho bea vo grado i go zaplashia. Mu rekoa bidi so Germanci i so Bogarite ama ke ni kazhvash sho prave Germanci. Oti aku ne ni kazhvash nie ke te ubieme. I koshcho kazhvat pomozhil za nogu neshcha.

Partizansfoto vo Jugoslavia beshe nogu po silno ot sati drugi drzhavi. Tito go imashe organizirano narodo i mu imashe dadeno plno pravo na sati nacii da si formirat nini brigadi. I na Makedoncite mu dade plno pravo, i koga ke se uslobodat ot Germanckio i Bogarckio okopator da si ustroiат Makedoncka republika. I taka stana po oslobodvaniето. Vo Jugoslavia stana Makedoncka republika.

Tito imashe pushcheno edenin prestavnik vo Grcia da se stani so Grckite lideri, da napravat zaednichka voina so Grcia i zaedno da se borat. Ama Grckite lideri ne se soglasia. Gi beshe stra da ne ga izgubat Makedonia. Prestavniko sho doide da govori so Grcite se vikashe Tempo, toa mu beshe lazhovno ime. I taka se vrati naza bes da uspee nishcho. Aku stavashe zaednichka, borbata ke beshe podobro za nas Makedoncite, i Grcite mozhi da ga dobivae borbata koshcho ga dobi Marshal Tito.

Eden den doidoa nekoku partizani vo Neret. Se kazhvae Turunchefci. Bea po narodnos Makedonci. Se stanae so partiata vo seloto i ne sobrae sati mazhi vo skolieto. I tamo dadoe rech oti sake da naprave otdelno Makedoncki partizancki brigadi bashka ot Grckite i da se kazhva Makedoncka Narodna Osloboditelna Voina.

Vo Neret imashe eden ot seloto Kotori. Toi beshe vo politichkata organizacia i stalno sedeshe vo Neret. Se vikashe Todor. Beshe nogu dobor govoritel. Koga izvadi rech Todor Kotoreco, nogu nashi postari se rasplakae koga pochna da gi kazhva makite na Makedonckio narot, ka pomina ot Turckata imberia i ot Grckio fashizam na Metaksa.

I mu reche na narodo da izlezat partizani za Makedonia i za Makedonckoto ime. Sakae dobrovolci. I togash nogu nashi reshia da odat partizani. Na nogu tatkoj mu mu rekoa odite ot koa gi potkrena Todor so lafovite sho mu gi reche.

Turunche beshe ot seloto Eksishovo i sakae da se odelat ot Grcia. Sakae Makedoncka aftonomna drzhava. Tia sho se zapisae da ode mu rekoe “Odma sega da bidite gotovi i ke doidite so nas.” Se imashe zapisano i brachet mi Mitre Stamenof. Tetin Giorgi mu reche da se zapishi ot koga gi chu ubavite lafoi na Todor.

Kinisae ot seloto. Misla ke da otidoa do Kotori i pa naza gi vratia. Ne znam sigurno zasho ama misla razbra Grckata partia sho sake da prave Makedoncite i misla ke da gi sprechia i mu promisae oti ke napravat Makedoncka brigada, i koga ke se uslobodat ot Germanci ke mu se dadi

pravo na Makedonckio narot da si govori na maikinio ezik, a ne da stani bashka republika Makedonia.

Chetiriesta i chetvorta godina Germanci sho bea vo Jugoslavia imae pochnato krvavi borbi protif na Tito partizanite. Gi beshe stra ot Tito akuto pochnat da se gzat ot Grcia Tito da ne mu go sechi pato i ostanan zatvoreni vo Balkano. I zatoa pochnae golemi borbi vo Jugoslavia.

Dve Makedoncki batalioni prefriia vo Grckata teritoria. Edni zastanae vo Lagen a poveketo doidoa vo Neret. Doidoa na deno Veligden. Se naplna nashto selo so partizani. Vo sekoa kukia imashe po dva tri partizani. Vo nas imae doideno tri mina i bea ot Bitolckite sela. Bea nogu dobri lugie. Ne barae nogu zgodni raboti. Mu pobarae na maika da mu napravi makalo. Vervae ot siromashchia. Sedia vo nashto selo blizu edna nedela. I otamo kinisae da ode ukai Prespata, ama padnae na Germancka voina i nogu ot nif zaginae vo taja borba.

Se vratia naza. Pominae pak po nashto selo i preku Lagen. Slegoa vo Gorno Kotori i otamo prefriia preku Banica i planinata Kaimaksilar i vlegoa poftorno vo Jugoslavia.

Tajna Raboti

Taja godina mene me imae naznacheno da bida vo upravata na Mladinckata Organizacia. Beme tri dushi. Presedatel beshe Pandil Kimef, kasierin Tanas, brachet mi. Jaska be naznachen na pechato. Sho knigi gredea ot zglavnata uprava na mladite vo Grcia za nashto selo gredea do mene. Jaska gi dele po decata da gi chitat.

Edna vecher doidoa kai mene Aleko i Dino sho gimam spomnato ponapre. Tia bea stalno vo seloto. I mi vele “Utre treba da odish vo Lerin da zanesish edni vazhni knigi do partiata vo Lerin.” Nemozhe da mu otkazha oti togai ne mozheshhe da rechish ne oda.

Mi kazae deka da oda. Mi rekoe “Ke odish deka e gimnaziata vo Lerin i karshi gimnaziata preku rekata ima edna kukia. Vratata mu e bojosana so sina boja. Ke ropnish tamo i ke opitash za Kosta. Maika mu i sestra mu znae zasho si oden akuto Kosta ne gi e doma.”

Ovoa beshe deteto sho rabotashe vo Germanckoto frurarhio, taka se veleshe na Grckio ezik, frurarhio, deka beshe zglavnio stap na Germanckata voiska. Ama toa beshe vlezno tamo manata. Gi saka Germanci ama toi davashe dokumenti na partizanite sho stava vo grado, i deka se gode da odat, toa gi pushvashe sati aberi vo nashto selo za Germancite.

Koga mi rekoa za da oda vo Lerin da ga sfrsha ovaja vazhna rabota nogu se sakaldisa. Sanosh ne zaspas. Se misle ka ke oda aku me fatat Germanci. Odma ke me ubie. Edna godina ime sho be zhenet. Zhenata mi beshe trudna ot pet

meseci. Se misle ka ke ga ostava? Sanosh tia gi misle i nemozhe nitu edna minuta da zaspā.

Isto taka i zhenata mi se misleshe i taja nemozheshe da zaspi. I miveli “I jaska ke doida so tebe. Aku ne fate neka ne ubie jobata.”

Staname ranoto. Otidome na edna niva sho imame sadeno planuchki. Togai imae pochnato da ftasfe. Sobrame edna koshnica i trgname za Lerin, i srceto ni bieshe ku na nekoi zaek. Stigname vo Lerin. Plno beshe so voina Germancka. Nikoi ne ne opita deka odime i ot deka sne. Aku nemashe nekoi da te nashpioni Germanci ne davae nogu vnimanie.

Stigname so zhenata kai Lerinckata gimnazia. Se ispulime karshi gimnaziata koshcho ni kazae Aleko i Dino. Ga vidome kukiata so sinata boja i pret vratata edna chupa meteshe. Go pominame mosto i doblizame do chupata deka meteshe.

Ga opitame “Dali zhivi Kosta tuka?” I ni veli “Vlegvate vo natre. Sega ke si doidi Kosta.” Sestra mu na Kosta beshe togash armasana i armasniko mu beshe nogu Germanofil. A taja so brat mu se pravea manata oti i tia se Germanofili ama ot druga strana rabotae so partiata protif Germanci.

Vlegome vo natre i po malu vreme stigma brat mu na chupata. Mu gi dadome knigite i odma poforno izleze nadvor da se stani so liderite na partiata i ni reche da go pochekame.

Po malu vreme mu doide armasniko na chupata i taja mu veli “Kosta mu poracha planuchki da mu donese, i go cheke da si doidi.” Brat mu rabotashe vo eden dukian sho pravea blagi i armasniko si veleshe oti planuchkrite gi saka da pravi blago.

A planuchkrite zhenata gimashe za brat mu, Trajan. Beshe na spitalieto. Beshe udren vo nogata ot kurshum. Igrae so decata i naidoa merki plni so barut i go praznea baruto i Trajan ga chukashe edna merka za da mu go izvadi kurshumo i ga chukashe so kamen na nogata i taja ispuka i kurshumo mu ga predupi nogata. I bea slezeni so maika mu vo Lerin za da se lekva.

Armasniko na chupata ne posedi nogu tamo. Mislaimashe chelarnica, krpeshe cheli. Se napi edno kafe i odma otide da rabota.

I zhenata mi ga ze koshnicata so planuchkrite i otide da go vidi brat mu. Jaska cheke tamo duri da se vrati zhenata mi i detto deka beshe odeno. Se vrati zhenata mi. I po malu vreme stigma i Kosta so drugi knigi da gi zemime naza i da mu gi dadime vo seloto na Dino i na Aleko, i tia otamo da gi pushche vo Bapchor.

I ni veli sega “Jaska ke oda pred vas so baisiko stotina metra i vie ke gredite po mene da ve izvada nadvor ot grado.” Ni veli “Do deka be vo Germanckoto frurarhio nemashe nikakva potera. Ama ot koa izbega otamo mozhi da se sluchi neshcho i da go ime obikoleno grado. I zatoa ke oda pred vas so baisiko da vida sho stave.”

Kinisame po nego pokrai rekata i na pato go strename Apostoli, pobratimo sho mi beshe na sfadbata. I mi veli “Pulite ubavo. Chuvate se. Ne slegvate vo grado oti je losho ot Germanci.” Mozhi i da razbra zasho slegome vo grado. Nie mu velime “Doidome da go vime Trajan na spitalieto.” Koga govoreme so Apostoli, deteto sho odeshe pred nas potzastana i ne pocheka. Koga sfrshime muabeto so Apostoli trgname poforno da si gredime za vo seloto.

Koga stigname kai crkvata Sfeti Giorgi tamo imashe Grcki korofilaci sho chuvae visokoto na kanbaniloto. I togash slushname glas otkai kanbaniloto da vika po mene da zastana. I nas so zhenata ni zamrzna krfta. Si rekome do tuka beshe ne fatia. Pochname da se tresime ot stra.

Zastaname tamo. Izlegva ot kanbaniloto eden korofilak, koito toi imashe sluzhenno vo Neret i beshe ot seloto Nestram, Kosturckata okolia. Imeto mu beshe Mihali. Koga go vidu mi doide malu dusha.

Deteto sho odeshe pred nas koga chu i toi sho vike po mene odma zastana i se vrati naza. I toi se uplashi da ne ne obare i ni gi fate knigite. I me opita “Sho stave?” I koga go vidu Mihali korofilako da gredi pri mene mu vela “Ne se plashi. Voi e poznat. Ima sluzeno vo Neretckata policia.”

Me opita zasho slegu vo grado? Mu kaza za shura mi Trajan sho se namerva vo spitalieto i doidome so zhenata da go vime. I mi veli “Te zastana da mu rechish na Vasil Divitkof da mi pushchi nekoa koshnica planuchki.” Se pomuabetime malu i pak trgname da si gredime za vo seloto.

Koga izlegome nadvor ot grado megu Nevoleni i Lerin i detto sho odeshe pred nas zastana, ze me ot raka i ni veli "Aite, so zdravie. Otuka onaka nema da se plashite. Pozdravite go Aleko i Dino." I se vrati naza vo grado.

Koga izlegome nadvor ot grado ni doide malu dusha oti kurtulime. Stigame vo seloto i jaska odma otidu mu gi zanesu knigite na Aleko i na Dino. I tia pushchie druk da gi zanesi tia knigi sho bea da ode vo Bapchor na zglavnio shtap.

Posle nekoku vreme edna Nedelina go pula vo Neret imashe doideno Kosta, sho be kai nego da mu gi zanesa knigite, so nashio selanin Pandil Popof, toi sho rabotashe vo bankata i preku nego gi rasipvae zlatnite liri sho gi pushvashe Anglia do partizanite.

Koga gi vidu dvata, so Kosta go opita "Kosta, sho stave?" I mi veli "Se opikasa rabotata sho ga praveme."

Pandil Popof izleze partizan a pak za Kosta ne znam sho stana. Pandil koga otide partizan odma stana oficer zashoto imashe sluzhenno za oficer koga beshe vo Grckata armia koga Grcia se bieshe so Italia.

Togash Germanci imae pochnato krs cela Grcia da gi gonat partizanite. I na edno mesto ukai Gramos Germanci go imae fateno sato mesto i Pandil puleshe da odbegni da ne se fati. So ninata cheta kinisale po nekoe dere za da izbege i koshcho odele po dereto odma izlegle na otvoreno mesto. Pandil odel napre. A tamo imashe Germanci sho chuvae i odma frlia sho mashinganite i go ubia Pandil i nekoku drugi

partizani. I taka nashto selo dade druga zrtva za borbata protiv Germanckio okopator.

Vo toa vreme doide vo Neret partizano Ilo Dimof Staticheneco sho zhiveshe vo Lerin i sho go imashe zeno imeto na Goce Delchef. Se stana so Neretckata partia. Beshe pushchen ot Grcite da doi vo Neret i da soberi deca za da ode partizani.

Mu imae dadeno pravo da napravi Makedoncka brigada. Oti Grcite koga vidoa sho doide Turunza vo Neret da beri partizani i da napravi Makedoncki brigada se plashea i ot Vardarcka Makedonia oti imashe dosta nini brigadi da ne se zameshat zaedno i ga barat da stani Makedonia samostoalna drzhava. I zatoa go pushchia Ilo vo Neret.

Toi mu beshe nogu veren na Grckata Komuniska Partia i mu rekoa da napravi Makedoncka brigada samo so Makedonci. I koga ke izbega Germaneco ot Grcia i ga prezemat vlasta komunisteto ke mu se dadi plno pravo na Makedoncite da bidat slobodni, da si go uchat eziko i sati drugite obichai sho si gi sluzheshe Makedonckio narot.

Se stana Ilo so sendralnio komitet na partiata i reshia da soberat partizani i da stani Makedonckata brigada. Reshia vo koa kukia se po dva mina, edenio da odi partizan, ama ne mu se isplna sumata. Zedoa i nogu sho bea po eden. Sobrae samo od nashto selo osomdese dushi.

Mene ne me zea. Me ostavia vo seloto da mu pomozhvam na striko mi Kiriaki oti go imae zeno brachet mi Tanas. Isto da mu pomozhvam po rabotite i na tetin Giorgi Stamenof, i brachet mi Mitre go imae zeno. Nie sho

ostaname vo seloto ni gredeshe nogu rabota koshcho za nashite raboti taka pomozhvame i na rodninite.

Trebashe i vo seloto da bidime koga ke ni gredeshe redo i koga sakae partizanite nekade pomosh od nas zevae.

Edno vreme se zgotvia partizanite da ode da go udre Lerin. Imashe eden oficer sho beshe ot seloto Lehovo. Po nacia beshe Arnautin. Se vikashe Aminda lazhovno ime, istinckoto ime ne mu go znaeme. Zaedno so Goche reshia da ode vo Lerin. Od nas Neretci odbrae nekoku mina da odime so pravda akoto mozhat da zemat nekoi Germancki kelari (storoi) sho ime stoka. Nie da odime da tovarime so pravdata.

Ne odbrae dvaestina dushi. Ni naidoa i po edna mska. Mene mi ga dadoa edna Bogooa mska, nogu visoka. Petre Markof, pobratimo moi, go naznachia toi da ni bidi glavataro. Ni kazae edni znakoi koga ke vlezime vo grado. Akoto nekoi ni vikni "Alt" na Grcki eli "Stoi" na Makedoncki, odma da mu rechime "Aspro klisiotis", toi da ni rechi "Tri steno", i nie da mu odgovorime "Vo borba", i toi da ni go rechi istio laf "Vo borba". I togai da znaeme oti e nash.

Na Petre mu rekoa ako vlezime vo grado i naidime neshcho sho treba da se tovari na pravdata ke frlime svetlina so boja ugore visokoto. Mu kazae kakva boja ke bidi za da odime vo natre i kakva boja ke bidi za da se zgzime naza. Petre, siroma, gi zaboravi boite sho mu gi kazae. I koshcho nogu od nas ot stra i nie gi zaboravime sho ni velee. Jaska si

me napisano lafoite i na nogu mu kazhve kak da vele akoto stretne nekoi na pato.

Partizanite trгнае ukai Derveno preku Kalugerica da go fate rido nat Lerin. A nie so mskite otidome preku seloto Krpeshina, Garvanik i slegome dolu vo Nevolckite livagie na Chetirckata reka. Tamo zastaname duri da se stemni. Koga se stemna pochnae da se bie partizanite so Germanci. Ama Germanci imae fateno dobri mesta i partizanite nemozhea da na blizhat blizu do ni.

Vlegoa natre vo grado i ga zapalia edna Neretcka kukia na Petre Dimof. Vo taja kukia bea glavnite ofici na eforiata, po Ingiliski se vika takseshion department. Ga zapalia kukiata Dimoa. Setne otidoa go zapalia steshino sho e za vozo, nie Neretci go velime Sufio Pampur. Pa toi sho odi po vodata go velime Vodnio Pampur.

Koga se bea partizanite natre vo grado nie sho chekame nadvor ot seloto Nevoleni kinisame da odime po bostanite za lubenici. Togai imae pochnato da ftasfe, alai beshe noshia nemozheme da pulime koa e ftasana. Skiname nogu zeleni, mu napravime nogu zian.

Borbata podrzhashe vo grado. Mashinganite ne zastavae nitu edna minuta.

Po nekoku vreme posle polnosh pulime partizanite frlia ot rido sho e nat crkvata Sfeti Giorgi sfetlina visokoto, po Grckio ezik se veli fotovolida. Ga frlia sfetlinata za da bege ot grado oti za kuso vreme ke osunvashe.

Nashio rakovoditel sho ni beshe naznachen nie sho beme so pravdata Petre Markof ni veli “Aide, godi te se oti

partizanite go zea grado i da odime da tovarime sho stoka ke ni dade.” Toi kutri Petre gimashe zagresheno boite na sfetlinata, koa boja e za odenie i koa e za beganie. Ot stra siroma se zaboravi koshcho i nogu od nas zaboravime sho da rechime akoto nekoi ne zastani noshiata na pato. Se spremame sati so mskite i kinisame da vlezime vo Lerin.

Koga stiname na glavnio pat do rekata Nevolcka vo Nevoleni imashe Germancka voina. I koga chue vreva i trupeva ot pravdata pochnae da pluske po nas so mashinganite. Ama nie alai beme po nisko – ne ne fatvae kurshumite, biea povisoko. Tamo pokrai rekata imashe golemi fidani, vrbi i nogu drugi sadeni javka i krushi. Nogu veiki ot vrbite se krshea ot kurshumite.

Jaska slegu ot mskata sho be kachen na nega alai beshe nogu visoka. Mi beshe stra da ne me udri nekoi kurshum.

Go zeme staroto patishche sho odi za vo Lerin. Ne otidome po zglavnio pat. Koga stiname blizu do Lerin pulime partizani da grede po istio pat ukai nas i mu vele na tia sho bea od napre “Deka odite?” I Petre Markofio mu veli “Gredime za da tovarime sho ima.” I tia mu vele “Ne vide sfetlinata sho ga frlie ot rido?” I toi mu veli “Ga vidu i zatoa gredime.” Partizanite mu vele ‘Ga vide ama ne ga razbra zasho beshe.” I ni vele “Aide, vrati te se naza koku sho mozhite po brgo.” I koga chume sho ni velat naza se kachime na pravdata, i koga mu dadome edna sila na mskite pochne da grabe.

Koga stiname pak na rekata poforno Germanci pochnae da pluske po nas. Jaska so moita mska alai beshe

golema koga ga pushchi da trcha gi ostavi sati drugite naza. I za kuso vreme stigma na rido Garvanik nat seloto Krpeshina. Ranoto stigname vo Neret. Nogu od nas si veleme ke naidime nekoe ralo cheli da se obueme ama nishcho ne napravime. Beme blagudarni sho ne patime neshcho. Si doidome sati zhivi i zdravi.

Sati drzhavi sho bea okopirani ot Germanckata voina narodo beshe dignat vo borba protif ni i tia pravea nogu losho na narodo. Evreite gimae sobrano ot sati drzhavi i gi nosea vo Germania. Koga gi berea mu velea oti ke gi pushchat vo Palestini i ke mu dadat da si napravat nina drzhava. I taka ne begae vo planinata so partizanite. Sedea vo gradovite i na grbo mu imae zalepeno edna krpa so Zvezdata na Davit za da gi poznavat koi se Evreicko pleme.

Ot grado Solun zea poveke ot chetiriese iliadi. I ot sati drugi gradovi vo Grcia gimae sobrano. I ot Lerin sati gi zea. Samo nekoku sho izbegae ostanæ zhivi. Drugite sati gi zea vo Germania. Tamo imae furni i gi gorea poveke ot shes milioni Evrei gi izgorea. Od ni pravea gris za mashinite i za drugi raboti. Na zhenite mu ga sechea kosata i ga meshæ so drugi raboti i pravea aladjinia za sekakvi plachki. I nogu od ni gi zevæ doktorite i se uchea na ninite mrshi.

Mi raspravashe eden moi priatel koga beme voinici. Toi beshe ot seloto Gornichovo. Se vikashe Mihali. Vo vremeto koga imae doideno Germanci vo Grcia Mihali beshe zatvor na anglash. Imashe udreno edno dete ot ninoto selo i detto umre. I go imae zeno ot apsanata, Mihali, da rabota vo

Germania. Go kladoa da rabota na furnite deka gi gorea Evreite.

I toi mi raspravashe sho mu pravea. “Gi zevae grupi, gi klavae vo edna golema odaa i tamo mu velea da se slechat goli. Mu davae po edna krpa i po eden sapun i mu velea da odat vo drugata odaa za da se izmiat. I koga ke vlegvae vo drugata odaa odma gi zatvorvae vratite i mu pushvae ges. I sati odma umirae. Setne gi otvorvae vratite. Go zapirae geso i ne zevae nas,” veli Mihali. “Gi bereme krpite i sapunite i setne odeme gi krevame umrenite i gi frlame vo edni golemi furni. I tamo gi topea, bashka gi berea koskite i gi melea i pravea gnoi.”

A nogu gi gorea. Imashe, veli, nogu. Umirae ot glados i ni e veli “Go raslekvame umrenio i go frlame natre vo kazanite. Beme dosta rabotnici sho ga praveme ovaja rabota. Imashe nogu odai so ges sho gi klavae Evreite vo natre. I vo sekoa edna odaa beme naznachen i koku rabotnici ke rabotame. Beme odeleni na grupi.

“Edna grupa eden den frlia eden umren so se plachki i koga vleze natre vo kazanite plachkite sho bea na nego zastanae na nekoa strana i se zaklka nekoa paipa i mashinata zastana. Ga otvor ia i gi naidoa plachkite i togash gi sobrae sati argati sho rabotae na toa mesto i odma gi ubia choeko sho go frlia so se plachki. Beshe nogu raskapan i nogu merisal. I zatoa ne go slekoa ama i si ga izgubia zhivota.”

I Mihali mi veli “Koga vidome nie drugite kakof da beshe toi sho umirashe go slekvame i go frlame gol vo kazano.”

Koga mi gi raspravashe ovia raboti mene kosmite ot glavata mi se krevae. I se misle oti toku varvarcki narot ima po sfeto. Nogu varvarcki raboti stanae po sati okopirani drzhavi ama poveke vo Rusia. Nogu Ruski narot zagina, koshcho pisat statistikite. Zaginae okolo dvaese milioni Ruski narot.

Vnatreshna Grchka Politika

Vo Grcia sekoi den stavae krvavi borbi so partizanite i so Germanofilckite grupi sho bea oruzhani ot Germanci. Anglia togash frlashe so aroplanite noshiata oruzhie i plachki na partizanite. Ama naipoveke go krepea Zerva. Toi beshe verenio na Anglia. Ne gi vervashe nogu drugite partizani oti ELAS se rakovodeshe ot Komuniskata Partia i Anglia ne sakashe Grcia da stani komuniska drzhava. Sakashe pak na Grcite da mu go donesi naza caro Giorgi.

Chorchil samo planoi kroeshe da ne padni Grcia pot komuniski rezhim. Imashe nogu Grcka vojna sho beshe begana vo Egipet zaedno so caro i so Grckio parlament koga vlezhe Germania vo Grcia. Imashe nogu oficeri i voinici sho bea dimokrate i ne go sakae caro. Gi krepea partizanite. Chorchil ne gi puleshe so dobro oko, koshcho pishi eden Francuski pisatel, i ga ima pisano celata Grcka tragedia sho stana vo tia crni godini oti Chorchil zapovedi na Grckio gavrament sho beshe began vo Egipet da mu gi zemat pushkite na sati tia oficeri i voinici sho se protif caro i da gi zatvorat.

I koshcho stana mu gi zea pushkite i gi zatvorila vo edno mesto koito go sogradia so visok tel da ne mozhat da begat. Grckata Komuniska Partia nemashe zdravi lideri sho da ga pulat rabotata.

I po natamo, akoto go slushae Tito sho mu veleshe da se zdruzhat sati Balkancki drzhavi i da vodat zaednichka borba protif okopatorite, ke beshe nogu podobro za Grcia. Ne ke stignuvashе na takva katastrofa sho stana posle

osloboduvaniето ot Germania. Ne se soglasia so na Tito ideate. Samo gi beshe stra da ne ga izgubat Makedonia. Ot edna strana imae potpisano oti Makedonia ke ostani samostoalna drzhava, a pak ot druga strana mu se pikae vo gashchite na Anglia.

Buko sho go ima pisano Francuzino, imeto na buko mu e I Kapetanei, e pisan na Grcki ezik. Ima prekrenato ot drugi bukoi sho ga ime pisano Grckata tragedia. Ot sedomdese i tri bukoi gima prekrenato naivazhnite dokumenti. Ima nogu pisani bukoi ot Anglichani oficeri sho bea doideni vo Grcia tia godini i bea zaedno so partizanite.

I ovoi Francuskio pisatel sho go ima napisano buko znaeshe sho stavashe togash vo Grcia. Oti samio toi beshe celoto vreme so partizanite i ga puleshe rabotata ot blizu. Imeto mu e Dominikue Eudes. Toi pishuva na edna strana oti Anglichanite mu rekoa na Tito da pushchat nini oficeri vo Jugoslavia za da ga rakovodat borbata. I Tito mu otgovori nie samite ke ga vodime borbata. Vie ako sakate mozhite da ni pushchite samo oruzhie.

Vo Grcia imashe premnogu Anglichani doideni. Edni bea vo ELAS, drugi vo EDES na Zerva partiata. A rakovoditelite na Komuniskata Partia sho mu velea Anglichanite toa pravea nogu pati.

Chorchil imashe pokaneto nekoku ot liderite na partiata za da govorat sho ke stani so Grcia po osloboduvaniето ot Germanckio okopator. Mu veleshe oti ke go ostavat Grckio narot da glasi slobodno pot kakof rezhim saka da zhivee, dali dimokratia saka eli caro go saka da se

vratu naza. Ama taja beshe Ingiliska politika i Grckite lideri ne mozhea da se svestat oti Anglia gi lazhi. I edno drugo, neli znaea sho stavashe vo Egipet so Grckite voinici sho gi zatvorila vo telo oti bea dimokrati i ne go sakae caro da si doidi naza vo Grcia. I via vervae sho mu veleshe Chorchil dimokrateto. Toi dade zapovet da se zatvorat.

A Grckite komuniste se nadevae da napravat komunizam vo Grcia. Togash beshe lider na partiata Georgi Sianto. Ponapre beshe Niko Zahariadi ama toi beshe zatvor vo Germania. I taka ga ze vlasta Sianto. Imashe i eden Makedonec ot Kostur vo Sendralnio Komitet na partiata. Se vikashe Djima. Toi beshe soglasen so na Tito liniata ama drugite inak ga pulea rabotata. I zatoa prepastia. Si mislea da izlezat po itri ot Chorchil i ga izgubia borbata.

Na Ruskio front blizu do Stalingrat zagina nogu Germancka voiska. I togash Germancite sho bea vo Lerin gi slegoa znaminiata na polovina.

Vo toa vreme Italia, sho mu beshe sojuznik na Germania, ga zavrti politikata. Se soidini so Anglia i Amerika i se rasturi sata Taliancka voiska.

Vo Grcia sho bea Talianite pochnae da se pridavat. Anglichanite ne sakae Talianckoto oruzhie da padni vo racite na ELAS ama poveketo oruzhie go zee ELAS. Togash Germanci ubia nogu Taliancki voinici. Vo adata Kefalonia ubile poveke ot tri hiliadi voinici. Natre vo Italia mi raspravashe eden Talianec ne znam koku kilometra eden pat sho imashe fidani ot stranite imale kladeno frtomi obesilki na sekoi fidan. I gredele kamioni tovareni so zatvornici. I na

seкои fidan obesvae po eden choek. Beshe nogu grozno da go gledash toa neshcho.

Mi veleshe Talianeco togash Amerika, Anglia i Francuskata voiska sho beshe vo Algeria so generalo Degol mu otvorila druk front na Germanci. I tia koshecho bea rashireni ne znaea deka da odat. Ponapre si mislea oti ke udrat otkai Grcia alai nogu Ingiliska voina imashe vo Egipet. Ama udria otkai Francija i otkai Italia.

Chorchil ka vide Ruskata voina sho pochna da napreduva vo Stalingrat odma otvori front oti go beshe stra Rusia da ne ga zemi sata Evropa. Se stanae so Stalin i Ruzvelt i reshia koga ke nablizat voinite do glavnio grat na Germania, Berlin, da vlezat sati trite voini zaedno. Germanckata voina imashe pochnato da bega ot Grcia za da odi da se bie vo Rusia i na nofio otvoren front ot Anglia i Amerika.

Grckio parlament sho beshe began vo Egipet i so ideata na Chorchil reshia da go viknat ot Grcia Giorgi Papandreu i da go napravat presedatel. Da viknat i nekoku lideri ot komunisteto i ot na Zerva partiata i da reshat sho ke stani po osloboduvaniето.

Na Grckata drzhava Papandreu mu beshe desna raka na Chorchil. Go zea skrishno Papandreu ot Grcia, go zanesoa vo Kairo i go naznachia za presedatel na nofio formiran parlament. Gi pokania i glavnite lideri na dvete partizancki cheti sho se borea vo Grcia da se stanat volivano.

Se stanae tamo i Papandreu mu naznachi na sekoa partia koku ministeri ke ima sekoa edna vo parlamento. Na

ELAS mu dadoa da ima samo shes ministersfa, ama ne zglavnite iaku ELAS si ga turvashe krfta toku godini po planinite.

I tia sho jadea i piea vo Kairo gi zadrzhae naiglavnite ministersfa i ne mu davae laf da pregoran na prestavnicite sho bea doideni da go prestavuvat ELAS, EAM i Komuniskata Partia. Sho mu veleshe Papandreu tia ga vedea glavata ku mladi nevesti. Aku imae izmrznato po planinite da se borat toku godini, i tia sho ne turia kapka krf sega sake tia da stanat glavatarite na drzhavata.

Gi zapovedia da ga rasturat i Makedonckata Brigada. Mu rekoa mu dadote pravo na Bogarashite da napravat nina brigada. Gi potpisae knjigite sho go napravia agrimento so zamizhani ochi. Nemozhea da se sfestat oti Papandreu beshe ninio grobar. Mu go kopashe grobo i ne mu kazvashe sho e grobo za ni.

Se vratia vo Grcia a borbite podrzhvae pomegu Germanci i pomegu partizanite.

Goche so Makedonckata Brigada veren na Grckata partia odeshe po Kosturckite sela sho imae zeno pushki ot Bogarite i gi tepashe Makedoncite oti zele pushki ot Bogarite. Tia gi zea oti imae videno golema maka ponapre ot Grcite. Ama Goche, koshcho pisa ponapre, ku veren partiec sho mu velea Grcite toa praveshe. Beshe togash edno so Grcite i nogu narot otia sela ubia.

Ot na moita baba seloto, Chetirok, ubia nogu nashi rodnini – dva prvi brachedi na moio tatko i nogu moi ftori brachedi. Edni prestignae izbegae vo Jugoslavia, edni

prefrlia vo Bogaria. A tia sho se fatia vo Bapchor sati gi ubia.

Brachet mi Tanas Katin na Goche mu beshe ku postadjia, prenosfashe knigi ot edno mesto na drugo. Nogu pati gredeshe vo Negovan, do partizanckata divizia Merarhia na Grcki. Mu imae dadeno eden kon i so nego odeshe deka go pushvae.

Eden den go pula so konio pomina pokrai nashata mala i jaska go opita “Deka odish?” I mi veli “Ke oda vo Negovan da zanesa nekoku knigi na Merarhiata Divizia.” Go opita ka odite i mi veli “Nes ne nogu dobri. Grcite sake da ga rasture nashta brigada i nas da ne pushchat po drugi brigadi.”

Togash i Bogaria ga sfrti politikata i Hitler oстана bes sojuznici. Samo Japonia mu oстана verna do posleden pat. Porano go imashe viknato vo Berlin Bogarckio car Boris i mu imashe recheno Bogaria da pushchi voina Bogarcka na Ruskio front. I Boris mu otkaza. Mu reche na Hitler oti Bogarckio narot ne se bie protif Ruskio narot. I togash koshcho pisae nogu vesnici Hitler i Boris se karae i opitae dali Hitler mu dade otrov. Go donesoa Boris vo Bogaria so aroplan i rekoa oti umrel ot srceto.

Germanckata voina sho beshe vo Grcia imashe pochnato da ga napushva Grcia i odea da se biat na nofio otvorenio boi so Amerika i Anglia. Togash beshe ochevidno Germania sho ke go izgubi bojo.

Pochnae da begat ot stara Grcia. Tamo imashe nogu Grci sho bea zaedno so Germanci. Nogu ot nif shetae oblecheni vo Germancka nosia. Odea po selata, gi fatvae

lugieto, i gi tepae. Mi kazvashe eden Grk otia mesta. Ednash fatile nekoku ot selata, gi zanesle vo edno selo, se vika Meligala. Gi zanesle natre vo skoliето, gi kachile na gornoto dusheme, gi izvavale na pendjerata, mu ga navedvale glavata, i so edna golema sabia mu ga sechea glavata. I glavite padinale dolu vo skolckata avlia i krfta techela udlu po stiso. Dosta vreme stoela krfta zashushena na stiso.

Nogu ot nif sakale da bege zaedno so Germanci ama Germanci ne gi sakae so nif. Nogu ubile ot nif. Mu rekle vie si ga predadote vashata drzhava, stanate nashi shpioni. Aku ve zemime so nas istoto ke ni napravite koshcho napravite na vashio narot.

Koga se istriga voinata Germancka ot Peloponiso oshol vo tia sela Ari Veluhioti. Otide vo seloto Meligala. Tia bile sati so Germanci. Fatil premnogu takvi shpioni. Gi kolel i gi frlal vo nekoj bunar. Go naplnal bunaro samo so zaklani lugie. Ovoi sho mi gi raspravashe via raboti beshe ninoto selo blizu do Meligala. Rabotame zaedno tuka vo Afstralia na fabrikata Makrobertson sho praveshe chokolata.

Nogu takvi shpioni imashe i vo gradishchata, speshial vo Athina.

Partizanite imae urnato nogu mostovi i patishcha da ne mozhat slobodno da se gzat naza Bogarckata voina sho beshe vo Trakia i vo istochna Makedonia i vo Vardarckio krai. Pochna da se pridava na partizanite i nogu Bogarcki brigada gi zavrta pushkite protif Germanci.

Vo istochna Makedonia, Drama, Kavala i Seres, imashe nogu nashi Neretci sho bea tamo pushcheni

policmani. Imashe i nogu famili doneseni ot Bogaria i zaseleni tamo. Mu imae napraveno kuki vo edno selo blizu do Drama, golemo selo, na Grcki se vika Doksato. Tamo imashe nogu famili zaseleni. Imashe i dva policmani sho bea tamo ot nasheto selo, Tanas Melichef i Giorgi Markof. Vo edno drugo selo, se vika Nea Zihni, bea dva drugi nashi Neretci policmani, Mitre Bivolchef i Pandil Vlaof. Imashe i po drugi sela policmani sho bee ot nashto selo.

Koga Bogaria ga zavrti politikata i stana sosialiska drzhava, togash Grckata partia mu zapovedi na sati partizani sho bea vo ELAS da ne gibnat nitu eden Bogarin, da gi ostavat slobodni da si odat naza vo Bogaria.

Vo ELAS imashe nogu partizani sho imae videno nogu maka ot Bogarite. Na nogu mu gimae fateno zhenite, na edni sestrite, i bea nogu ogorcheni so zapovedo na partiata. I nogu ot nif ne se soglasia so zapovedo na partiata. Se odelia i otidoa nat grado Drama, mu go fatia pato na tia sho begae i nogu ubia na toa mesto. Tamo imae stanato nogu loshi raboti.

Koga Germania vleze vo Grcia i vo Jugoslavia mu dade nogu mesto ot Makedonia – istochna Makedonia i Trakia ga okopirae Bogarite i Vardarckio kraji sho go imashe Jugoslavia go zea Bogarite. Si ostroae nina policia, nini majori, nini kodjobashii. Vo Egeickio del na Makedonia gimae gradovite Drama, Kavala i Seres.

Vo toi del ima nogu proficko naselenie sho doide ot Azia. I sato toa naselenie ne govorea po Grcki. Ne go znaea Grckio ezik. Oti bea Risiani po vera, Turcia gi istera otamo.

Eziko mu beshe Turcki. Imashe doideni i ot Rusia. Tia govorea staro Grcki. Bea doideni ot Kafkaso. A tia sho govorea Turcki bea doideni otkai Bafra sho se vika edno mesto vo Turcia.

Koga doidoa sati tia pleminia Grcia gi naseli po sata Makedonia. Sati Makedonci sho zhivea vo toa mesto Grcia gi istera da odat vo Bogaria. I tamo gi naseli novo doidenite ot Azia koshcho kazhvat nogu istorichari. Triestina iliadi Makedonci istera Grcia otoa mesto.

Koga mi doide redo da oda da sluzha voinik me pushchia vo tia mesta. Poveketo vreme go sluzhi vo Drama i tamo mi raspravae sho stana tia godini so Bogarite koga doshle tamo nashite Makedonci sho imae ostanato tamo vo toa mesto. Zea golem veter. Si go izvavae inato na profsikite.

Nogu ot profsikite izlegoa partizani i se soglasie so organizacite sho bee vo gradovite i po selata da napravat revolucia i da gi fatat sati Bogarcki polici, sati kodjobashi po selata i sati Bogarcki voiniciki oficeri. Se organizirae za koga da stani revoluciata.

Ama nekoi ot organizaciata oshol, javil istoto vreme na majoro Bogarcki sho beshe vo Drama. Mu javi togash na istata minuta koga pochna revoluciata. Revolucionerite imae pochnato. Fatia nogu kodjobashi. Gi ubia. Fatia i nogu drugi sho bea Bogarofili. Majoro ga zapovedi sata Bogarcka vojna da bidi gotova.

Revoluciata ne uspea i drukio den doshla Bogarcka vojna ot Bogaria preku Nevrokop i pochnala da tepa sho naiduvala pred nega. Tri dena samo tepale. Fatvale mladi

zheni i chupi. Nogu ot nif gi viavae i setne gi ubivae. Vo grado Drama ima edno kadro ot dve sestri koito gi postramotia i setne gi ubia.

Isto raspravashe eden druk. Koga oshle Bogarite vo ninata kukia go fatile nego, go vrzale, i pret nego mu gi fatile dvete sestri. Gi postramotia.

I nego go zele i nogu drugi sho imae sobrano ot selata. Gi zanesle nadvor ot Drama megu Drama i grado Prosechani vo poletu. Ne uma tochno koku stotini mazhi i deca bea sobrani. Gi naredia mitrolozite i sati gi ubia.

Na voi sho mu gimae fateno dvete sestri, koga pochnale da pluske so mashinganite nego go imae udreto vo nogata. I koga padnal na zemiata nat nego padnale nogu drugi ubieni. I koga vrvel oficero so pishcholo da gi do otepa nego ne go udril. Gi ostavile tamo mrshite vo poletu i oshle po drugi sela da tepat.

Voi udreno se vikashe Kotako. I koga se stemnalo pochnal da se vlechka. Koshcho vrvel krs ubienite slushnal nekoi druk da steni. Go doblizal i go istrgal na strana oti nat nego imalo nogu mrshi padnati. Se prevrzal Kotako samio. Go vrzal i drukio da ne mu techi krfta. I poleka doblizae blizu do seloto. I otamo ugore pochnuvashe planinata koito se vika Bozduk. Stretnale partizani i zaedno so ni otidoa do zglavnio partizancki shtab. I tamo mu gi izlekvae ranite i zastanae zaedno so partizanite.

I voi Kotako stana nogu fanatic. Mu beshe zena sfesta. Ti beshe stra da go gledash. I togash Grckata Komuniska Partia koga zapovedi do sati partizancki cheti da ne gi gibat

Bogarite, toi nogu se naluti. I togash se odeli, sopra nekoku drugi nini verni i otidoa ubia nogu Bogari koga begae ot Grcia.

I mene mi se sluchi da se stana so via lugie. Koga pochna Gragianckata Voina vo Grcia koito ke rasprava na druga strana chetiriese meseci gi pomina vo voinata so via lugie koito poveke ot ni ne govorea po Grcki. Si govorea pomegu nif na Turckio ezik.

Velea oti togash Bogarite ubile poveke ot sedomnaese iliadi lugie vo Drama, Seres i Kavala. Tri dena ne mu gi davale mrshite na ubienite da gi zakopat. Na trite dena koi poznavashe nekoi da mu pomozhi familiata da si go zemi teloto na ubienio mu go davale. I drugite gi sobrale vo edna izripina blizu do askerckite kasarmi deka beme nie i gi zapalile. Mi raspravashe edno voiniche sho beshe natre ot Drama. I mi veleshe patishchata natre vo grado bea crveni ot krfta na ubienite.

Mi raspravae edni otia sela voinicite sho tepae poveketo bile Makedonci ot isteranite sho bea preseleni vo Bogaria. Ninite tatko i mu kazhvae ot koe selo se i koga oshle tamo opitvale nekoi ot ostanatite Makedonci vo seloto koa kukia beshe na filan choek. Mu kazhvae i odea vo natre vo tatkoata kukia i sho naiduvae zhiva dusha ga ubivae. Takvi loshi raboti stanae vo istochna Makedonia vo nashite mesta.

Deka drzhea Germanci ne stanae takvi varvarcki neshcha. Ubivae Germanci koga ke mu se ubivashe nekoi nin voinik.

Koga pochnae Germanci da bege ot Grcia, kosheo raspravi ponapre, Grckata Komuniska Partia sakashe da ga rasturi Makedonckata Brigada. Se plashea Makedoncite da ne se zdruzhat so tia Makedonci ot Vardarckio krai i pobarat da stani Makedonia samostoalna drzhava. Tito si dostoa na lafo, mu dade pravo na tia Makedonci sho zhivea vo Jugoslavia.

A Grcite go izlagae Makedonckio narot da gi zemi pushkite da se bori zaedno so ni i posle osloboduvaniето Makedoncite ke si go zemat pravoto.

Imae doidenо da mu velat na Goche da se soglasi so liniata na partiata. Koga pomina brachet mi Tanas po Neret da odi za Negovan togash Goche govoreshe so Grckite lideri. Mi raspravi Tanas. Koga osuna drukio den staname ranoto i pulime nashto selo beshe plno so Grcki partizani i sati ubavo oblecheni so Ingiliski plachki. Beshe edna brigada. Taja beshe na Ipsilandi Brigadata. Ipsilandi go velea brigadniko na taja brigada. Beshe doiden da go fati Goche da mu gi zemat pushkite na sati nashte Makedonci. Ama Goche taja vecher preku Prespata prefri vo Jugoslavia.

Brachet mi Tanas drukio den se vrna ot Negovan i koga stigma vo Neret go fatia i go opitae ot koa brigada e. I Tanas mu reche ot na Goche brigadata. I mu vele “Goche izbega vo Jugoslavia. Segа ako sakash mozhish da zastanish so nas. Aku ne sakash mozhish da zastanish doma.” Tanas mu veli “Ke si zastana doma.” Mu ga zee pushkata i konio. Mu dadoe kniga oti e sloboden da si odi doma.

Goche koga stigma na granicata go zastignae edni partizani. I tamo kai selata Opsirena i Dragosh se ispluskae ama celata brigada na Goche beshe vlezena vo Jugoslovenckoto mesto. I edna druga brigada ot Vodencko imashe prefrlono vo Jugoslavia.

Tia dena begashe i Germanckata voina ot Grcia. Sekoi eden grat sho se prazneshe go prezevae partizanite. I togash sho fatvae ot shpionite sho bea so Germanci edni gi ubivae a edni gi drzhea pot zatvor za koga ke se ustroe nofio parlament vo Grcia i da gi sudat vo Athina. Imashe nogu i gi vlea Tagmatasfalites. Bea dobro oruzhani. Fatia dobri mesta. I koga vlegoa partizanite vo Athina pochnae da se biat so ni. Ne se pridavae. Znaea oti koga ke stignat Ingilizite ot Egipet so voinata Grcka sho beshe begana vo Kairo ke mu pomozhat.

Ne gi ostavat na ELAS da gi ubie, koshcho pishi Francuzino vo buko I Kapetanei. Veli na edno mesto predi da begat Germanci ot Athina eden oficer ot Niu Zilan sho bil so partizanite celo vreme mu veli na partizanite oti saka da vlezi vo Athina i saka so nego da odat i nekoku partizani da go chuvat. Koga stignale nadvor ot Athina mu veli na partizanite sho bea so nego da zastanat tamo i da se skriat za da ne gi vide Germanci koga ke doide na toa mesto. I toi sam ke odi vo Athina.

Po malu vreme stigmae Germancki voinici i go kachia na kamionite oficero oblechen vo Ingiliska nosia i po nekoku sati go donesle pak na istoto mesto. I zaedno so drugite sho go chekae se vratia pak naza vo planinata. Nikoi ne znae

kakvi planoi planuvashе ministero Chorchil za Grcia koshcho pisa porano. Ingilizite nikoi nemozhi da gi stigni na ninata politika.

Ke vi raspraa edno drugo chudo sho imashe stanato so eden choek ot Anglia. Prezimoto mu beshe Balfour, i beshe zameshan so tainata policia na Anglia. Na 1932 godina Balfour otide vo Grcia, na Sfeta Gora. Setne toa godina se napravi pop vo Paris, i na 1933 godina go ze imeto Dimitri. Se vrati do Grcia na 1935 godina. Od 1936 do 1941 godini beshe vo Athina. Go klasle da bidi pop vo bolnicata Evangelizmos i nogu go chesteя sati Bogatashkite famili sho zhivea vo toa mesto.

Tamo imalo i eden policai Grcki sho shluзheshe vo toa mesto i beshe glaven oficer na policiata i se vikashe Gianis Diakogianis. I se raspoznae so popo Dimitri i bea nogu bliski priатели celoto vreme. Koga doide 1941 godina eden priatel na policmano Diakogiani bil siroma i nemal rabota. I mu se moleshe na Diakogiani da mu pomozhi da opita nekoi ot bogatashite sho zhivea vo toa mesto da mu dadi nekoi rabota. Togash beshe proleta 1941 godina, nekoa nedela predi da doidi Germania vo Grcia.

I Diakogiani smisli da go fati popo Dimitri da mu pomozhi oti toi se poznaval podobro ot nego so bogatashite vo toa mesto. Oshol da go vidi tamo deka zhivel i mu rekoa ima nekoku dena sho ne e tamo i ne mu kazal deka ke odi.

Doide Germania vo Grcia i policmano Diakogiani otide so Germanci. Stana golem tagmatasfalitis i nogu gi tepal koi bea komuniste natre vo Athina. I mu bil nogu veren

i na Germanckata policia. Germanci go naznachia pogolem oficer na Grckata policia. Koga izbega Germania ot Athina Diakogiani so drugite tagmatasfalite se biea i ne se pridavae na partizanite. A sin mu na Diakogiani krepeshe otkai ELAS. Sin i tatko se biea eden so druk.

I via sho vi gi raspravam gima pisano sin mu na Giani Diakogiani vo buko koito istio go ima pisano. I buko se pishi Skilanthropi po Grcki, Lugie Kuchinia po Makedoncki. Rasprava nogu drugi raboti sho stavashe so tatko mu i ka go zatvorila vo Makroniso. I kazhva koga doshle Anglichanite vo Athina. Gi uslobodia sati tagmatasfalite i na Giani Diakogiani mu dasle oshche pogolema nagrada vo Grckata policia.

Eden den zapovedile ot parlamento eden oficer ot policiata da slezi vo Pirea i da precheka dva golemi Anglichancki oficeri. I go naznachia da odi Diakogiani. Otishol so kolata i eden druk policai sho ga terashe kolata. Otidoe vo Pirea. Stigna i brodo (parahodo) sho gi noseshe. Slegoa ot nego dva oficeri koito bea jobata brigadnici. Vlegoa vo kolata na zadnio stol i kinisale za vo Athina.

I po pato koga odele edenio ot oficerite vishol nogu pisani pisma po stisovite za Komuniskata Partia, pisani srpoi i chekani. I mu pregoril po Grcki na Diakogiani i mu veli “Vre, Giani, oti gi ostavate da pishat takvi raboti?” I togash Diakogiani se zavrtil za da vidi koi e toi ot Anglichanite sho mu pregori po Grcki i go pozna oti beshe popo Dimitri. Gi pisa ovia raboti za da znaete vie sho ke gi prechitate kakva e Ingiliskata politika.

I via gi pishi sin mu na Diakogiani koito imeto mu e Kiriakos Diakogianis. I nekoj ako se interesira mozhi da go vidi buko; na 188 stranica pochnuva istoriata na popo Dimitri.

Koga gi prezee sati gradishcha partizanite vo Grcia ne udrie golema sila vo Athina da gi unishtat shpionite toku vlezee vo Athina mala partizancka sila. Celata sila ga drzhee nadvor ot Athina. Zasho go pravee toa liderite na partiata nemozha da razbera.

Stignae Ingilizite zaedno so parlamento Grcki sho beshe began vo Egipet i sho nemaee plusnato nitu eden kurshum protif Germanci. Stignae vo Athina so presedatel Giorgi Papandreu, agentin na Chorchil. Ga prezea vlasta i ne otidoa da gi fatat shpionite koshcho imae napraveno dogovor so delegaciata na partiata volivano za da se fatat sati tia sho bea so Germanci i sho imae praveno losho na narodo, sho imae ubieno nogu patrioti sho se borea protif okopatoro, da gi fatat i da gi sudat. Ne sho ne go napraviva toa neshcho, toku otidoa da mu pomozhat togash vo Athina.

Pochna golem protest ot narodo i Chorchil mu pushchi telegrama do brigadniko sho ga rakovodeshe Ingiliskata voina da napravi nekak nekoja rabota da se udrat so ELAS. Imeto na brigadniko se vikashe Skombi. A brigadata Grcka sho doide ot Egipet ga vikae Rimini.

I togash koshcho mu reche Chorchil na Skombi taka napravi. Na eden protest sho go praveshe partiata Grcka se ispluskae so Ingilizite. Bea kladeni lugie da ga napravat ovaja rabota. I odma Skombi pushchi abar vo Anglia do

Chorchil oti ELAS vo Athina ni otvori ogan. I togash Chorchil zapovedi Ingiliskata voina da pochni da bie na ELAS duri da gi unishti i da se pridadat.

Gluposta na liderite na EAM ga drzhea sata partizancka sila nadvor ot Athina. Ne gi ostavae da vlezat vo grado.

Samo eden partizancki oficer Marko Vafiadi so drugi partizancki oficeri go preza Solun i ne gi ostavae Anglichanite da slezat ot brodovite za da vlezat vo Solun.

Vo Athina pochna krvava borba pomegu ELAS i pomegu Ingiliskata voina so topovi i so tanksoi. Sati shpionite sho bea mu dadoe poveke oruzhie i so sho se mozhi da se biat protif komunisteto. Nogu ot nif bea oficeri ponapre vo voinata i sega mu dadoa pogolema nagrada i ot Germancki shpioni stanae naidobrite patrioti.

Policmano Diakogiani stana golem oficer na Grckata policia i se biea so sin mu natre vo Athina. Beshe vo politicckata organizacia na mladinata i mu pomozhvae na ELAS. Voa stavashe vo mesec Dekenvri i zatoa Grcite go pishat ta Dekevriana. Vaja borba podrzhi blizu eden mesec.

Vo toa vreme Makedoncite sho bea begani vo Jugoslavia i tamo trgae golema maka. Gi pushchia da se biat so Shiptarite, gi vlea Baliste. I Balisteto mu pravea nogu zian na novata Jugoslovencka voina, nogu voinici mu imae ubieno.

I togash vlasta go naznachi Goche da odi so ninata brigada vo Shiptarckite sela. I mu imae dadeno takvo pravo sho saka da pravi tek da gi zaplashi, da sklonat i da ne pravat

zulum. Brigadata na Goche ga vikae Egeickata Brigada i nogu se plashea Shiptarite ot Egeicite i zapre e da pravat losho. Tamo imashe nogu Shiptarcki sela, Tetovo, Gostivar i nogu drugi.

Togash beshe naznachena Makedoncka Republikata vo novata Federativna Jugoslovencka Drzhava. I za presedatel na Republikata beshe naznachen Andon Chento.

Kogato stavashe borbata vo Athina i predi neкои mesec porano Makedonckite brigadi sho bea vo novata Republika Makedonia i so Egeickite brigadi sho bea begani ot Grcia pochnale da se spremat da vlezat vo Grcia da ga fatat granicata na Makedonia sho ga deli ot Grcia da ne gi ostavat da doidat Ingilizite vo Makedonia.

Ovoa go raspravat nashi Neretci sho bea vo Gocheata brigada. Mi raspravashe i brachet mi Mitre Stamenof koito i toi beshe vo taja brigada.

Koga razbral Tito sho kroat Makedoncite da vlezat vo Grcia javil na Stalin vo Rusia i Stalin go zapovedi da gi rasturi sati Makedoncki brigadi i vo Makedonia da pushchi Srpcka voina. Mu veli na Tito oshche Germania ne beshe sfrshena, ne mozhime da otvorime druk boi i so Anglia. I togash Tito donese voina vo Makedonia ot drugite Jugoslovencki republiki i Makedoncite gi pushchi blizu do Afstria i do Ungaria.

Brachet mi Mitre go pushchia blizu do Ungarckata granica i nogu drugi nashi Neretci. Nogu togash ot nashite Neretci ka vidoa sho stava izbegae i prefrlia vo Grcia. Si doidoa nogu vo seloto.

I koga go prezea Lerin partizanite odma kladoa uprava. Kladoa nachalnik. Ponapre go velea nomarhi a sega go velea eparho. Kladoa po eden ot sati pogolemite sela, vo Lerincko ot Buf, Banica i ot Neret. Ot Neret beshe Risto Gazilainof, se vikashe Imitris.

Togash mu gi otvorila dukianite na Gunari i na Shamkuri sho prodavae zhelezni raboti, kopachki, lopati i nogu drugi raboti. I mu gi davae na narodo.

Ednash ne sobrae ot sati sela da slezime vo Lerin i da protestirame protif Ingilizite. Grado se naplna ot narot. Imae slezeno nogu sela so sfirki. Grado grmeshe ot narot. I sati vikame protif Anglia i gi krepeme partiite sho bea protif okopatoro, vikame so kusi pisma – "KKE, EAM, ELAS, EPON", "Smrt na fashizomo", "Nadvor Anglichanite ot Grcia".

Otidome deka e zgradata na sudo vo Lerin. Tamo imae fateno edni sho bea so Germanci. Koga gi fatia ne gi ubia, gi drzhea zatvoreni i chekae koga ke se formira nofio gavrament da pominat na sut.

Eden ot fatenite se vikashe Shishko. Toi imashe ubieno edno mlado dete natre vo Lerin deka stavashe pazaro. Deteto rabotashe vo politichkata organizacia. Go vide vo pazaro, go izvadi pischolo i go plusna tamo pret narodo. Stignae na toa mesto nekoku Germanci so kuchiniata i kuchiniata pochnae da mu ga lizhe krfta sho techeshe ot ubienio.

Imashe i eden druk ot seloto Nevoleni. Toi beshe Grcki korofilak i nogu mu pomozhvashe na Germanci. I koga stigname na mestoto deka gi drzhea zatvoreni gi zvadoa na

chardako da gi vidi narodo. I togash nie ot nadvor vikame
“Smrt na tia kuchinia. Oti gi drzhite i ne gi ubivate?”

Gi drzhea zatvor i koga se formira nofio gavrament mu se prostia sati neshcha sho imae praveno. Gi ostavia slobodni. I setne koga preze fashiski gavrament vo Grcia i doide caro naza togash tia stanae naiverni. I sati ot Lerin sho bea so Komuniskata Partia sati gi zatvorila i nogu pominae na voinichki sut i gi ubia. A koga gi imae na rakata gi drzhea zhivi za posle da si go izvadat inato zasho ne gi ubia vo Athina.

Borbata podrzhashe. Sekoi den stavae demonstraci. Ama beshe nogu kasno. Reshia liderite ot dvete strani da se naidi nekoj miren munasip da ne se turva oshche krf zabadia. I reshia da se stanat dvete strani vo edno mesto koito se veli Varkiza. Se sobrae tamo presedatelo Papandreu i nekoku drugi ot ninata strana. Pak otkai Komuniskata Partia otide Giorgi Sianto, Cirimoko ot stranata na EAM, generalo Sarafi ot ELAS.

Govoria nekoku dena. Nemozhea da se soglasat na edni raboti, i naisetne se soglasia sati partizani da gi pridadat pushkite i fashiskite cheti i tia da gi predadat pushkite. I da se soberi narodna voina i da se sudat tia sho imae praveno losho na narodo. I posle da stani glasanie i narodo da otberi sho pravitelstvo saka za da ga upraliava drzhavata.

Taja beshe naigolemata greshka i naigolemata glupos na partiata sho stana da se soglasi da gi predadat pushkite. Toa chekae Ingilizite da mu gi zemat pushkite i setne ka sake da gi prave. Edno se potpisa dogovoro i odma pochnae

partizanite da gi predavat pushkite pret komisija na znachena ot ministersfoto sho beshe za Natrezhna Rabota na drzavata.

I nogu partizani koga odeo da ga predadat pushkata plachea oti se boreo toku godini gladni i bosu i sega mu gi predavat pushkite na tia sho sedeo i pieo vo Egipet.

I nogu znaeo po predavanieto na pushkite sho gi cheka. Koga nauchi Ari Veluhio to sho reshenie izvadoo ninite lideri mu naviree ochite i reche toku godini borba sho praveme nashide lideri ga predadoo. I toi samio reshi i ninite verni drugari da ne gi predadat pushkite, i da pochnat poforno borba protiv Anglichanite i protiv domashnite shpioni. Togash ka nauchi partiata sho misla ima Ari Veluhio to odma go otkazae ot chklen na partiata i mu barae stresfo da go ubiat.

Vo toa vreme Germania beshe sfrshena. Trite sfetovni sili sho ga bieo vlegoo vo Berlin. Sati tri zaedno, taka mu beshe napraven agrimento pomegu ni. Koga vlegoo vo Berlin sati zatvornici sho imashe tamo gi pushchia.

I togash se ispushchi Niko Zahariadi sho beshe zatvoren vo Germania koshcho pisa ponapre. Toi beshe ponapre lidero na Grckata Komuniska Partia. Anglichanite odma go zea i so nin avion go donesoo vo Athina. I togash koga doide vo Grcia poforno go ze lidersfoto na partiata.

Koga nauchi Ari Veluhio to oti se vrati Zahariadi nogu se izradva i mu veli na ninite drugari “Sega oshcho si doide Zahariadi toi ke gi popravi rabotite. Nema da mu se prodai na Anglichanite koshcho napravio drugite lideri.”

Ne pomina nogu vreme za da ga nauchi istinata Ari Veluhioti sho misla ima Zahariadi za nego. Partiata izvavashe eden vesnik, go velea Rizospastis. I na prvata stranica Zahariadi imashe pisano za Ari Veluhioti oti go otkazva i oti Ari e shpion sho ne se soglasfa so liniata na partiata i ne saka da gi predadi pushkite. Pisheshe deka ke go stretnete nitu voda da ne mu dadite na toi sho odi protif partiata.

Vesniko go kupil nekoi daskal otia sela deka se krieshe Ari. I daskalo mu go dashol na nekoi ofchar sho go stretnuval na nogu pati Ari koga gi pasel ofcite. Mu go dashol vesniko ofcharo na Ari i koga go otepa sho pishi za nego i pochнал da plachi. Ovia gi rasprava Francuzino vo buko I Kapetanei. I nogu drugi pisateli go kazhvat voa tia sho ga ime pisano istoriata na Ari Veluhioti.

Togash Grckio parlament sobra narodna voina bes razlika sekoi eden na sho partia beshe ponapre duri da se kladi ret na drzhavata. Setne da soberat redovna voina na tia sho mu bea godinite za da odat da sluzhat voinici.

Ama ot koga gi sobrae pushkite ot partizanite skrishno Ingiliskata politika so Grckite fashisti pochnae da gi obruzhvat shpionite sho bea so Germanci. I mu davae pravo sho mozhat da pravat i da gi gonat komunisteto i sati dimokrati vo Grcia.

Partiata praveshe poplak ama nikoi ne ga slushashe. Imae nekoku ministeri vo parlamento sho gi drzhea naichurukta ministersfa. Vazhnite ministersfa bea vo racite na fashisteto. I taka drugite nemozhea da pravat nishcho.

Pochnae da go tritat narodo nogu losho. Odea po selata. Gi fatvae tia sho bea ponapre partizani eli vo politichkite organizaci. Gi biea. Gi pravea crni ot boi.

Otidoa vo seloto na zhenata moa, Lagen. Go fatia eden sho beshe prestavnik na partiata vo toa selo. Go biat toku losho so meseci nemozheshe da stani ot kreveto. I go vrzvae so ofchini kozhi da mu zagini crnata krf ot mrshata. Toi beshe Risto Marin.

Toa stavashe po sati mesta vo Grcia. Nogu begae preku granica vo Albania, vo Jugoslavia i vo Bogaria. Nogu se kriea po planinite. Ovoa stavashe chetiriesta i peta godina.

Ka vide Papandreu sho stave takvi raboti i nemozheshe da pravi nishcho stana se ostavi ot presedatel. Toi istio beshe grobaro sho ga zakopa partiata toku dlaboko. Ot druga strana i tia istite bea vinovni sho ne slushae Ari Veluhioti koga mu veleshe da ne gi predadat pushkite.

Togash Anglia donese nogu stoka vo Grcia, jadenie, plachki. Edna organizacia ga velea UNRRA noseshe jadenie i sat narot se sfrti da gi saka.

Nie po sati sela deka imashe policia ponapre poforno se vratia sati policmani pak da sluzhat za policmani aku ponapre sluzhea za Germanckio okopator. Vo Neret doidoa poforno korofilaci. I astinom mu beshe eden sho beshe mal oficer vo policiata. Se vikashe Filosofopulo. Beshe ot Athina i ne beshe nogu losh choek. Pominame nogu dobro so nego.

Pobratimo sho mi beshe Apostoli oстана za astinom vo Kotori ot koga go krenae ot Neret. Doidoe i voinici vo Neret, nekoj stotina. Edno loho se veli po Grcki. I sedea vo kukiata

na Tanas Divitkof. I poveketo od ni bea ot Pirea i ot Athina. Ednash me imae zeno da gi zanesa vo seloto Trsie. I koga si doidome me gostie nogu ubava mandja koshcho beme nie gladni vo tia loshi godini.

Mene mi se puleshe nogu ubava predi da se rashiri Grckata voina po selata i po gradovite. Anglichanite gimae fateno sati gradishcha i togash alai stavashe takof teror po selata i po gradishchata ot fashisteto partiata. Zapovedi narodo da slezi po gradovite i da protestira.

Na toi protest jaska ne otidu oti se razmisli koga gimae pushkite vo raci mu gi dadoe i sega so vikanie po patishchata ke odime da gi terame so goli raci.

Nogu nashi Neretci otidoa na toi protest. Ama sega ne beshe ko prvnio protest. Fashiskite organizaci imae krenato glava. Koga vikae nashite “EAM”, tia mu otgovorvae “Am Am gladni kuchinia” i mu frlae lep i kamenie. Nogu se izbia. Tia vikae EDES za na Zerva partiata.

Ka se posla askero po cela Grcia doide zapovet nie mladite sho beme vo godinite za da odime voinici da odime da se pregledame vo Kotori. Tamo ke gredea askercki dokturi i voinichki oficeri da ne pogodat sekoj eden deka ke odi koga ke go pobarat za voinik i sho zanaet ke ima vo voinata.

I tamo se izigra golema politika. Tia sho mislea sho se dobri i ne se zameshani vo politiki eli imat nekoj poznat da gi potkrepi gi klavae na podobri raboti, na telefonite, na topovite, na tanksoite, i na sekakvi zanaeti sho ima vo voinata.

Nie ot nashto selo kinisame da odime za vo Kotori. Beme nogu Neretci sho nemame otideno voinici ot chetiriesta i fтора godina do chetiriesta i peta. Mene mi beshe redo da oda voinik chetiriesta i peta.

Trgname sati deca zaedno. Koga stigname dolu vo livagieto, Filei livagie sho gi velime nie Neretci, go strename na pato eden nash selanin, Pavle Tanasof. Toi imashe zhena ot Strezoite, prva bracheda na maika, i jaska mu vike tetin. Toi beshe chklen na Komuniskata Partia i ni veli “Deka odite? Da mu se javite na fashisteto? Ne pulite sho stana vo Anglia? Dobi Laiba Parti, rabotnichkata partia. Chorchil izgubi. Preze Atli. Ke se mene rabotite.”

Nogu go poslushae, se vratia naza i koga mu doide vremeto da odat voinici mu kladoa dve godini da sluze poveke ot drugite oti ne se javie za preglet koga gi pobarae.

Jas mu reku na nogu deca da ne se vrnve. Mu reku “Nie odime voinici za Grcia. Ne odime za nekoа druga drzhava. Nie ke sluzhime za Grcia makar kakof rezhim ke doidi, dali komuniski eli fashiski. Nie mora da go chestime.”

Otidome nie drugite vo Kotori i koga vrveme za preglet ne vide dokturo, i odma vrveme pret voinickio oficer da ne pishi na sho ne naznachuva da bime vo voinata. Koga ke se pobaramе oficero, se veleshe stratologos na Grckio ezik, do nego sedeshe Apostoli astinomo sho mi beshe pobratim koga se zheni.

I odma koga pomina pred ni Apostoli mu ga stapna nogata na oficero i toi me ispuli i mi veli “Ke te klada na kamionite da terash kola.” I brachet mi Tanas Katin i nego

go pisa da bidi storeman, po Grcki se veli apothikarios. I nekoi dva drugi gi naznachi da ime zanaet vo voinata.

A sati drugite gi zapisa da bidat voinici bes da imat nekoi zanaet vo voinata. Toa go napraviva za da znae koi se po verni na ninata politika i koga ke mu potrebat da gi soberat za voinici samo vernite.

Taja godina vo Grcia nemozheshe da zastani gavrament za nogu vreme. Odma ke padinashe oti ne mu odeshe po voliata na Anglia. Ingilizite sakae da go donesat caro Grcki naza vo Grcia. Poveketo narot vo Grcia bea dimokrate, ne sakae car.

I puleshe Ingiliskata diplomacia oti narodo tezhi poveke ukai levata strana. I pulea kak ke mozhat da go unishtat toi duh na narodo. Imae doideno vo Grcia nogu taini policmani i rabotae skrishno so shpionite sho bea so Germanci. I pulea kak se mozhi poftorno da go izvadat dimokraticheskio narot po planinieto za da mozhat po na kolai da go unishtat, koshcho pishuva Kiriako Diakogiani vo ninio buk sho se veli Skilanthropi.

Pishi na edna stranica nekoi sho bil vo taina policia na Anglia doshol vo Grcia i nekadesi go stanal Bartzota sho beshe vo Sendralnio Komitet na Komuniskata Partia. I mu rekol na Bartzota “Vie se borete toku godini protif Germanci i satio narot vas ve saka. I oti sega stoete so racite fkrsteni i ne izlegvate poftorno vo planinata, koshcho sat narot ve saka, i da ga dobiете borbata koito na vas vi padina sho si ga turvate krfta protif Germanci i protif shpionite. I sega sakate da mu go dadite pravitefsfoto na shpionite.”

Taka go kodoshea narodo za da mozhat da rechat “Ja gi izlegoe po planinite i zatoa gi bieme i gi zatvorvame.” Toa go uspeae posle drugata godina.

Ari Veluhioti gimashe prevideno sati via raboti i zatoa ne se soglasfashe da gi predadat pushkite. Ama partiata Grcka beshe prodadena na intelidjen servis i ne puleshe sho politika mu igra Anglia. Gi dadoa pushkite i setne vikae po patishchata so prazni raci koshcho stanae rabotite. Imashe prodadene sho bea vo partiata.

I samio Zahariadi beshe prodaden. Puleshe sho stava vo Grcia. Shpionite Germancki ga prezea vlasta i toi pushvashe komuniste da odat da go ubiat Ari Veluhioti. Beshe soglasen so Grckio parlament. Imae pushcheno brigada ot novo sobranite voinici da go gonat Ari i da go ubiat.

Vo voinata imashe i nogu sho bea ponapre i partizani. Imashe edna brigada koito ga vellea Crvenata Brigada. Poveketo vo taja brigada bea komuniste. Gi pushchia da odat da go gonat Ari Veluhioti ama poveketo od nif ne sakae da go ubiat Ari toku reshia da pobegnat i da odat so na Ari chetata.

Ovia gi pisi eden sho beshe vo taja brigada. Beshe pot officer, lohias na Grckio ezik se veli, sardjen na Ingiliskio ezik se veli. Imeto mu beshe Rizos Bokotas. Toi ima pisano “Koga ne pushchie da go gonime Ari nie pregorime pomegu nas sho beme vo partiata i reshime koga ke doblzhime blizu do mestoto deka e Ari da se stanime so nego i da odime i nie so nego.”

Pishi vo buko koga stignale do nekoe mesto blizu deka se kriel Ari spale taja vecher na toa mesto. I utre denta se godea da go stretnat Ari ama toi den druga brigada sho beshe pushchena za da go fati Ari go obikolila mestoto deka bil Ari so ninite drugari.

I koga vishol Ari oti ke go fatat zhif mu rekol na ninite verni drugari “Begate da se spasite.” I toi zastanal so ninio naiveren drugar Dzavela. Izvashle nekoa bumba i se ubile samite za da ne se fatat zhivi. Ovoa go pishi i Francuzino pisatel vo ninio buk sho se veli I Kapetanei.

Za ubisfoto na Ari i na Dzavela nikoi ne znae kak stana taja rabota. Koga stignala voinata na toa mesto deka bile ubieni Ari i Dzavela mu gi sekle glavite na jobata. I na 16 Juni gi obesile glavite da visat vo grado Trikala za da gi puli narodo.

Taka zagina naidoborio i naiprfio partizan sho izleze vo Grcia. I toi beshe soglasen so na Tito liniata da napravat opshka voina sati Balkancki narodi i da se borat zaednichki protif fashiskite okopatori i protif Ingiliskio imberializam.

“Koga naukome drukio den sho stana so Ari,” pishi Rizo Bokota, “sati se uzhalame sho zagina naisposovenio choek vo Grcia.” Pishi Rizo vo buko “Koga stana voa neshcho se vratime naza i posle ne pushchia vo Solun.” Crvenata Brigada sho sluzheshe Rizo Bokota ga vikae 118 Brigada. Otidoa vo Solun, posedia malu vreme vo Solun i ot tamo gi pushchia vo Trakia, vo grado Aleksandrupoli. Staroto ime na grado se vikashe Dede Agach.

Posle edna godina koga me pokania jaska da oda
voinik, ot koga ne uchea tri meseci se sluchi da me pushche
da sluzha vo taja brigada koito mu go imae menato numero
na batalion. Brigadata ot 188 sho beshe ga narekoe 552.

Togash se sobra redovna voina vo Grcia. Stanae novi
divizi. Vo Kavala beshe sedomta diviza. I brigadite bea
rashireni vo Trakia i vo istochna Makedonia.

Posle Bojo So Germania

Chetiriesta i peta godina ka go izgubi bojo Germania se ispushchia patishchata. Pochnae da gredat pari ot stransfo, ot Amerika i ot Afstralia, na tia famili sho simae nini lugie vo stransfo.

Zhivota vo nashto selo pochna da stava podobra. Narodo pochna poforno da se veseli kaktto ponapre. Policiata sho beshe vo seloto ne beshe koshcho pravea pret bojo sho mu go zapirae eziko na narodo. Jaska pochna da imam malu rabota za da shia. Aku neme moja terzicka mashina ode vo striko Kiriaki. Tia imae mashina, i tamo rabote mladinata. Pochna da pravi pak veselbi koshcho ponapre.

Vo Athina politikantite se jadea eden so druk. Nie si ga puleme nashta rabota. Edni sho bea zameshani vo partiata izbegae vo drugite drzhavi. Nogu nashi deca sho bea vo na Goche brigadata si doidoa vo seloto. Imashe edni ot postarite predi da doidi voinata vo Neret. I policiata noshiata ne spiea po doma toku ode po nadvor da spiat oti vo nogu drugi sela noshiata ode voinici i policmani go obikolvae seloto i nogu imae fateno.

Eden den go pushchia Apostoli Makrinioti, pobratimo moi, da doidi vo Neret so destina korofilaci so nego da go fatat Risto Gazilainof – toi sho beshe vo Lerin na eparhiata koga partizanite go imae zeno Lerin.

Kinisa Apostoli ot Kotori so korofilacite, preku Lagen doidoa vo Neret. Koga stigmae vo Neret na krao seloto do Shabaileata kukia go stretia na pato Petre Shabailef, sin na

Giorgi Shabailef. Mu veli Apostoli “Ke odish so via korofilacite da mu ga kazhish kukiata na Risto Gazilainof.” Sho drugo mu reche ne znam oti koga otidoa vo Risto togash Risto imashe zeno edna kosa na ramo. Sakashe da odi da kosi. Go stretnae na strede pat ne nogu daleku ot ninata kukia. I korofilacite sho gi noseshe Petre da mu ga kazhi kukiata na Risto koga go vidoa go opitae Petre da ne e toi sho go bare. I Petre mu veli “Ne e toi.”

Apostoli ne otide so korofilacite. Mu reche oti ke doidi vu nas da ne vidi sho pravime. Doide vu nas i ne ni kaza zasho e doiden vo Neret. Ni veli taka ni tekna da se rashetame. Sedname nadvor vo avliata pot edni cernici sho gimame za pot senka oti beshe dosta toplo toi den. Otamo deka sedeme se puleshe kukiata Gazilainoa.

Imashe edna kukia na Vane Rudichin. Nemashe avlia so gradina i nogu pati vrveme preku ninoto mesto za na presek oti troa pogore nie imame livada i tamo imame gradina. I Risto pomina preku Rudichinta avlia, i ot mestoto deka sedeme so Apostoli se puleshe pato, i pato vrvi pret nashata vrata.

Apostoli go vide Risto i se zavrti na inak ku da ne znae nishcho. I Risto pomina pret nashata vrata. Apostoli i Risto bea nogu priатели vo vremeto koga beshe Apostoli astinom vo Neret. I zatoa ne sakashe da go fati. Mu veli na zhenata “Naprai ni edno kafe.”

Go ispime kafeto. I po malu vreme stignae korofilacite i mu vele oti Risto ne e doma. I toi mu veli “Odite na stret selo kai dukianite i jaska ke doida, ke ve naida tamo.”

Eden druk pat imae odeno da spiat nadvor ot seloto. Beshe Risto Gazolainof, Lekso Mechkarof, eden Todor ot Kotori i nogu drugi nashi Neretci sho begae ot doma za da ne gi fatat. Taja vecher doide voinata, tia sho sedee vo kukiata Divitkoa. Togash doidoa za prvi pat i tamo zastanae. Doidoa otkai Derveno i sakae da go ovrta seloto i da fatat nekoi otia sho gi barae.

Koga stignae vo seloto pochna da osunva i tamo deka spiea nashite Neretci i Todor ot Kotori imashe odeno edno nashe mlado dete da gi vadi planuchkite. Deteto se vikashe Pandil Petref. Koga vide Pandil asker da gredi otkai Bela Prs, sho go vikame toa mesto nat Tumbalefcka Mala, odma otide gi skorna tia sho spiea.

Todor ot Kotori imashe so nego i edna bela kobila sho shetashe po selata so nega. Ka mu kaza Pandil oti gredi voina i ke gi fati odma stanae i pobegnae vo planinata. I oshchednash ne se vratia naza. Prefrlia vo Jugoslavia. Todor si ga ostavi kobilata i voinata mu ga ze.

Koga nabliza da doidi novata godina mladite deca i pomladite zheneti i nekoi ot postarite pregoria da se napravat shkinari vo seloto za nova godina, za da go razveselat narodo i da gi zaboravi straoite sho gi pomina vo vremeto koga beshe Germania vo nashite mesta. Oti dosta vreme nemashe stanato nikakva veselba vo nashto selo.

Se godea poveke ot triestina dushi da se pravat shkinari. Jaska i brachet mi Tanas Katin sakame i nie da se napravime shkinari, ama ne znaeme sho da se napravime. Drugite bea prigotveni sho da stani sekoi eden. Pandil

Mialichin toi reche oti ke bidi doktor. Imashe i edno kufurche malo so crven krs na strede. Imashe i otia sho gi klavat doktorite na ushite za da slushat. Eden beshe da se napravi za pop. Risto Michof se napravi nevesta. Tanas Delof stana zet. Tanas Spirof giuptin. Vasil Kiref giupka. Edni se napravia chupi sho zhencki fustani. Drugi starci. Edni gi naznachia za sudii.

Za nas so Tanas nemashe sho da se napravime. Tamo deka govoreme sho da se pravime zhenata moja ni veli “Oti ne se napravite edenio mechka i drugio mechkar?” I ni veli oti vo ninoto selo dva branie se pravea sekoa godina mechka i mechkar. Tia bea brakiata Krstoi, Petre i Jane. Petre se pravel mechka i Jane mechkar, i sfirel so gaidata i shetae po seloto.

I ni veli “Mechkata koi ke bite ke se oviete so vreshcha i drukio klaite nekoe iskinato palte i edna kapa na glavata.”

Nie imame nogu vreshcha sho noseme zhito vo ni i edni sho noseme gnoi ot pravdata po nivieto. Gi sobrame i pochname da se godime. Togash vu nas se pogodi edna nasha komshika Lazica Postolova, i taja pochna mene da me godi so vreshchata.

Pak brachet mi Tanas si otide doma vu ni, tamo imashe edna daskalica sho zhiveshe vo ninata kukia. Taja imashe edno vetvo dolgo palte ot kozhi, ot lisica. Striko Kiriaki imashe eden vetof iskinat republik. Gi donese Tanas kai nas. A drugite shkinari se godea vo kafeneto na Velo Gazilainof. Lazica Postolova mene me naruzha nogu ubavo. Mi klade edni lilki na glavata.

Zhenata moja otide vo edni nashi komshi, gi vikame Shestefci. Tia imae kozi. Zhenata mu ze eden dzvonec. Otide i vo Petrinte, vo Ristuica Petrina. Tia imae edno malo tagare so kozha za da go ropa mechkaro. Gi donese doma.

Mene mi go obesia dzvoneco na tilo. Na racite si kladu edni narakvici ko zheni tatko gimashe doneseno ot Afstralia. Mi kladoe i eden sinzhir na tilo za mechkaro da me vodi.

Na Tanas mu kladoe edni disagi sho bea so dve torbi. Na strede imae dupka. Si ga pikna glavata Tanas vo dupkata i disagite vise a polovinata ot napre i polovinata otzadi. Go obesi i tagareto na stranata. Si klade i eden surat na liceto da ne se poznavava.

I ka se storime gotovi izlegome nadvor vo dvoro. Snek imashe nogu taja zima. I koga pochna jaska da baram na chetirite ku mechka Lazica Postolova se kachi na mene. Zhenata mi i maika mi ka ne vidoa da odime so Lazica kachena na mene se izmochae ot smeja.

Togash zheni odeja vo crkva ot nashata mala i koga ne vidoa pochnae da bege alai snego beshe bel i jaska so vreshchata ovien stoe ku istincka mechka. Dzvoneco ropashe. Kuchiniata pochnae da lae po nas.

Stigname vo kafeneto deka se godea drugite. I koga ne vidoe se zachudie ka ni istekna da se napravime taka oti vo Neret nikogash ne se imashe napraveno nekoj mechkar i togash mu doide nogu chudno. I otogai oстана ku tradicia koga se pravat shkinari eden se pravi mechka.

Nikoi nemozheshe da ne poznae koi sne toi den.

Koga se napravime shkinari beshe praznik, Sveti Jovan sedom Januari so nofio Kalendar. So vetofio beshe Bozhik, i nie Neretci oshche praznicite gi sluzheme po vetvio kalendar. I koga beme gotovi sati shkinari kinisame da shetame krseloto. Pochname prven ot Kazhavarcka Mala. So nas imame i sfirki. Odeme po kukite tia famili sho imae ime vo kukiata Vane, Risto eli Vasil za Vane. Oti togash beshe Sveti Jovana po Ristofci alai beshe Bozhik po stario kalendar po Vasilofci alai tia sluze prfio den vo novata godina.

Koga otidome vo Kazhavarcka Mala otidome vo Laze Janef. Toi beshe sam doma. Imashe sin sho go vikae Vane ama beshe vo Afstralia. Vlegome vo ninata kukia. Jaska pochna da baram na chetirite i koga ne vide choeko nogu se izradva sho mu otidome sati doma.

I ni veli “Sakam mechkata da odi po sati odai za da pobegni loshoto ot kukiata.” I jaska mu go stori kefo. Mechkaro me zanese po sati odai, i togash stario Laze mu veli na mechkaro “Sakam da me izgazi mechkata oti me bole pleschite.” Si legna stario dolu i jaska pochna da go gaza.

Koga stana mu veli na mechkaro “Sega sakam da se izbora so mechkata.” I mechkaro mu veli “Aku ni dadish rakia i vino.” I ni veli “Ke vi dada.” Toi imashe lozie i praveshe vino i rakia.

Pochname da se borime. Jaska mu rike ku mechka. Go kutna dolu i sede nat nego.

I mechkaro mu veli “Aide davai rakia i vino oti mechkata ne stava.” Go fati toku kef toi choek so nas, otide, donese edna srcha so rakia plna ot edni pleteni srchi. Ga

donese i ni veli “Vi ga davam so celo srce sho toku me razveselite. Ne simam razveseljeno toku ku voi den sho se izveseli so vas. Da bite zdravi i zhivi.”

Otamo kinisame po kukite. Odeme i po tia sho imae bishki zaklano taja godina i tia sho imae ofci i po tia sho imae lozia. Ni davae mesa, slaninie, sireninia, vino, raki. Sobrame nogu jadenie i pienie.

Lugieto bea nogu dovolni i radosni zasho nogu vreme nemaie videno takva veselba vo nashto selo. I naipoveke so mechkata. Koga odeme po seloto sati kuchinia laea po nas. Grmeshe sato selo oti i sati shkinari imae i tia naobeseni dzvonci na remenieto. I zatoa kuchiniata laee po nas alai slushae dzvonci i klukashki.

Koga stigname vo Gorna Mala nat kukite Chapkunoi giupkata naide edno mache zakacheno vo snego. Go ze i go pikna otspredi pot koshulata sho ga imashe ot na baba mu Kotica. Toa kutro mache se zatopli i ne mrdashe, samo si spieshe.

Koga go pominame sato selo, jadenieto go zanesome vo Kirefio dukian. Kladome eden da gi isprzhi mesata za na vecherta da bide gotovi. Koga ge zavrshime so veselbata dolu na stret selo da si doime nie shkinarite da vecherame. Sato selo, malo, golemo, beshe sobrano tamo i ne chekae nas da odime i da pochni oroto.

Kinisame so sfirkite. Jaska bare na chetirite. Sati pomalite deca i chupinia gredea po mene, sakae da ga pule mechkata. Koga stigname tamo pochnae shkinarite da igre za da go izgaze snego za da pochne i chupite da igre oro.

Koga pochna oroto nogu ot shkinarite kradea otia deca sho bea napraveni chupi so zhencka nosia. I drugite setne pochnuvae da trche da gi fate. Klukashkite i dzvoncite djrngae na ni. Malite dechinia se kriea vo maiki mu. Gi beshe stra koga ke go fatvae.

Toi sho ga ukradi chupata go nosea pre tia sho bea naznacheni za sudii. Aku chupata veleshe ne go sakam mu klavae edna suma pari da plati oti ga ze chupata na sila. Pak aku nekoa ot kradenite veleshe oti go sakam, togash odeshe toi sho beshe pop napraveni gi venchashe.

Mene me vrzae za edna cheresha sho beshe tamo blizu do deka stavashe oroto. I sati bea odeni da igre oro. Samo malite bea okolu mene da me pule ka lezha na snego.

I jaska se ispushchi otamo deka be vrzan i pochna da begam ukai rido deka bea nasednati zhenite postari da pule sho stava. I ka ze jaska da se kacha ugere krs nego nogu zheni pochnae da bege. Malite pochnae da se krie vo maiki mu. Edni zheni mu vikae na shkinarite i na mechkaro oti mechkata izbega. I sati pochnae da trche po mene za da me fate.

Jaska frle snek po ni. Me fatia i me zanesoa tamo dolu deka igrae oro, i da mu zaigram edno oro i mechkaro da zapee. I ga peeshe edna mechkarcka pesna:

*"Moli se Janke na boga,
crkvata da se zapali,
maika ti tam da izgori,
nie dvata da se zevame."*

Mechkaro me zanese pri moita zheni da mu baca raka i taja aku me znaeshe se plasheshe pak od mene.

Setne pochnae pak sati shkinari da igre oro. I togash giupkata koshcho igrashe na oroto padna dolu na zemiata i odma pretrecha dokturo da vidi sho stava, sho pati. Giupkata koga padna dolu gi otvori nodzite i dokturo si gi pikna racite megu nodzite i pot koshulata. I sati zheni bea sobrani okolu da pule sho stava. I togash dokturo go trгна macheto so go imashe giupkata pot koshulata. I togash nogu zheni se izmochae ot smeа. Toa kutro mache ne znaeshe deka da odi.

Togash nogu rekoa ovaа smeа sho ga napravime voi den da ni izlezi na arno.

Koga zavrshime so veselbite otidome vo kafeneto sati nie sho beme napraveni shkinari i sfirbaddjite gi zeme so nas i pochname so jadenie i pienie sata taja vecher. I taja veselba ni beshe poslednata. Zhenite rekoe toi den na arno da izlezi smeata sho ga napravime ama ne izleze na arno.

Pochetokot Na Gragianckata Voina Vo Grcia

Posle nekoku meseci tragediata sho ga prechekame nikogash nashio narot ne ga imashe videno. I nashto selo nikogash nemashe zaginato toku narot. I se obleche celoto selo vo crna nosia. I ova stana ot rakovoditelite na Komuniskata Partia ot greshkite sho gi napravია. I gi plati so krf tia greshki Grckio narot i naipoveke Makedonckio narot.

Dragi chitateli, ke vi rasprava se sho stana vo tia crni godini vo nashto selo i vo cela Grcia. Koshcho pisa ponapre, chetiriese i peta godina vo Grcia nemozheshe da zastani pravitelstvo da upraliava za nogu vreme. Trebashe sho ke mu vlea Anglichanite na parlamento da se soglasvashe so ninata politika. Inak nemozheshe da dostoe nitu eden mesec.

Levata strana nogu protestirashe za krivinite sho pulea sho stava za shpionite. Sho mu vele oti ke gi sudat ne samo sho ne gi sudia toku prezea nogu dobri raboti – stanae oficeri vo voinata i vo policiata. A pak tia godini sho vodea borba protif okopatorite pochnae da gi fatvat i da gi zatvorvat vo apsanite.

Koga vlezte novata godina chetiriesta i shesta togash go naznachia za presedatel da bidi Sofuli. Toi beshe lider na Dimokrackata Partia sho ga imashe formirano Elefterios Venizelos. Po umirachkata na Venizelo toi beshe lidero na partiata. Go kladoe nego ako mozhi da kladi nekoi ret vo drzhavata.

Na levite mu davashe da ime devet ministersfa vo ninio parlament. Komuniskata Partia mu otkaza, ne gi

sakashe tia ministesfa sho mu gi davae. Sakashe da mu gi dadat naivazhnite ministersfa – ministersfoto za Otbrana, ministersfoto za Nadvoreshni Raboti i ministersfoto za Natrezhnite Raboti. I taka ne se godea.

Desnata partia barashe da stani glasanie vo drzhavata. Vo toa vreme misla vo Januari mesec pokanie nova likia za da odat voinici, chetiriesta i ftora likia, tia sho bea rodeni dvaesta i prva godina. Od nashto selo otidoo dosta deca.

Po malu vreme reshi parlamento da stani glasanie i narodo da otberi koa partia ke go upraliava. Komunisteto mu otkazae oti tia ne ke kladat nini kandidati. Taja mu beshe naigolemata greshka i glupos sho ga napravia koshcho napravia glupos gi predadoa pushkite i ostanee so goli raci da se bore. I sega pravat oshche pogolema glupos i ne sake da vlezee vo glasanieto. Po Grcki se kazhva apohi.

Koshcho pisi Francuzino pisatel vo buko I Kapetanei predi da stani glasanieto dva dena porano pobarale da se zapisat i da vlezat i tia vo glasanieto. Ama po zakon ne bilo pozvoleno vo toku kuso vreme edna partia da vlezee za glasanie. Treba da bide zapisana nogu porano. Si ga razbrae greshkata ama beshe nogu kasno. Po celata Grcia na narodo mu imae recheno da ne odi da glasi.

Anglichanite toa go chekoe i bea nogu dovolni oti levite ne ke zemat uchastie vo toa glasanie.

Koga doide deno za glasanie mnozhesfoto ot nashto selo ne otide da glasa – samo peches dushi glasae i nekoj tri mina ot Lagen. Toa stana i po drugite mesta preku cela Grcia. Desnite si glasae i si formirae parlament.

Voinicite ot nashto selo sho gimae zeno predi eden mesec gi donesoa da glasat vo seloto. So ni beshe Petre Markof, na Spiro Markof sin. I so neo beme pobratimi, beme opasani. Voinicite glasae i se vratie vo Lerin. Petre ostana vo seloto. Ne sakashe da se vrati vo voinata. Izleze poforno partizan, oti ponapre imashe praeno partizan vo na Goche Brigadata. I koga se rasturi Gocheata Brigada Petre simashe doideno vo seloto. I sega poforno izleze vo planinata.

Imashe i nekoku ot drugi sela sho bea begani vo planinata i se kriea da ne gi fatat. Oti imashe nogu korofilaci sho odea po selata, gi fatvae i gi biea oti bea ponapre partizani.

I ot koa preze desnata partia vo Grcia si klade nini verni lugie na vazhnite mesta i so pomoshta na Anglia pochna golem teror vo Grcia protif Komunisteto. Shpionite sho bea so Germancite, na ni mu se dade pravo sho sake da prave. Napravia nogu ot nif nini cheti i odea po selata, go biea narodo.

Tri dena pret da stani glasaniето vo Grcia otidoa vo grado Litohero. Ubia tri mina sho bea chklenoi vo EAM.

Na triese Mart pret glasaniето edna cheto na Marko Vafiadi i na eden druk, Kikica go vlea, triese i tri partizani vlegoa vo grado. Poveketo bea ot istio grat. Ga udria policiata. Tamo imashe i voina. Nogu ot voinicite otidoa so partizanite. Korofilacite se biea cela vecher i setne tia sho ostanе zhivi se predadoa. Tamo se ubia dvanaese korofilaci.

I taka pochna Gragianckata Voina vo Grcia.

Vo Neret edna vecher Petre Markof imashe slezeno vo seloto so nekoku nini drugari i vo Kapalichofcka Mala se stretnae so policiata. I tamo se udria. Ne se otepa nikoi taja vecher.

Drukio den stigna ot Lerin glavnio oficer sho beshe na policiata za cela Lerincka okolia so nekoku drugi policmani. I togash fatia nekoku Neretci sho si mislea oti go potkrepvat Petre. Gi zea vo Lerin i gi zatvorila vo Rejioto, taka se kazhvashe apsanata. I posle nogu ot nif gi pushchia zatvor po Grckite adi.

Po malu vreme poftorno Petre imashe doideno pak vo seloto, i taja vecher se nachekae so policiata poftorno nat crkvata Bogoroica, megu Bogoroica i megu crkvata Sveti Tanas. I pochnae da se biat so pushkite.

Togash eden ot nashite selani slushna pluskeva i si reche da stani da vidi sho stava. I togash koshcho si beshe vo odaata so zhenata doide eden kurshum i go udri vo meo. Toi zhiveshe vo Tumbalefcka Mala. Kukiata nina e nogu na karshi so mestoto deka se bieshe Petre so policiata. I ot nenadeno kurshumo preku pendjerata go udri vo kreveto. Toi beshe Giorgi Slifkin. Pozhivi malu vreme. Nemashe doktor vo seloto da mu pomozhi i si umre doma bes da bidi na bojo.

Narodo pochna poftorno da se plashi. Noshiata na sati mu beshe stra da izlezat nadvor. Koku sho vidoa malu slobodno vreme poftorno se vratia makite na toi machen narot.

Na do sfrsh Mai mesec jaska so zhenata imame odeno vo ninoto selo Lagen. Na vecherta koga se vratime naza vo

Neret naukome oti Petre go ubi policiata nat seloto, vo Luta sho go kazhvame edno mesto megu Neret i megu seloto Nevoleni.

Koshcho kazhvat Petre nogu pati se stretval so poliako Neretcki. Togash poliak beshe eden domazet vo Neret ot seloto Kalenik. Se vikashe Mitre Paraskevopulo. Nie Neretci go vikame Mitre Lazorichin oti beshe domazet vo Lazorichinte. Toi mu kupval na Petre sho mu trebashe ot dukianite. Mu nosel i jadenie.

Togash mu imal dadeno nekoi saat da mu go napravi eden ot nashite selani koito znaeshe da priprava saati. Toi den koga go otepa Petre poliako trebashe da mu go zanesi saato. Imae napraveno laf deka da se stanat. Poliako otide mu javi na policiata i sati policmani sho bea vo Neret zaedno so poliako otidoa na mestoto deka beshe da se stane poliako i Petre.

Koga nablizale tamo, Petre togash bil legnat da spie. Imalo i chuadar da chuva. Koga vishol chuadaro policia sho gredi ukai ni, otishol da go korni Petre. Go trgnal za nogata i mu rekol “Stavai! Grede korofilaci. Ke ne fate.”

Petre bil nogu teshki na spanieto. Se zavrtil na drugata strana i pak zaspal. Sati ninite drugari izbegae, se piknae vo planinata. Petre oстана na golo mesto da spie. Go nablizae policmanite i eden so mashingano go ubi.

Viknae ot seloto nashi Neretci da go krenat i go donesoa pri zgradata deka sedeshe policiata. I setne mu go dadoa na sestri mu za da go pogrebat. Na pogrebenieto ne otide narot, samo ninite blizni rodnini. Sati se plashea da

odat na pogrebenieto ot policiata da ne gi zemi na oko i da rechi oti i tia rabotae so nego.

Nie so nego beme pobratimi, i mene mi beshe stra da oda da go vida.

Petre beshe nogu reshen. Akoto ne beshe zaspan ke gi ubivashe sati policmani ama bea ksmetlii sho go naidoa zaspan. Togash policiata odeshe po planinite da gi goni tia sho bea begani vo planinata.

Posle ubisfoto na Petre edna golema grupa ot Lerin policmani so glavenio oficer sho mu beshe na policiata imae odeno da gi gonat partizanite sho bea na Vicho. Tamo imashe koshcho kazhvae triestina partizani. Se stretnae so policiata i pochnae da se biat. I tamo mu go ubia zglavnio oficer sho mu beshe na policiata.

I taka sekoi den stavae ubisfa. Se tepae brat so brat. Ponapre se biea protif okopatorite. I sega Anglia gi napravi da se biat samite Grci, eden so druk.

Policia odeshe po selata, gi fatvae lugieto, gi biea, nogu gi zevae zatvor. I narodo pochna poftorno da gi zeva pushkite.

Treba Da Bida Voinik

I togash brgo doide zapovet ot drzhavata. Tia deca sho bea rodeni dvaesta i chetvorta godina i trebashe da odat voinici chetiriesta i peta godina. Se kanat da odat voinici i da se javat vo Solun na cheternaese Avgus chetiriesta i shesta godina. Ostavae dve drugi likii sho bea pred nas i ne zeva nas pomalite. Taja mu beshe druga politika oti nie beme pomali i ne beme nogu zameshani vo politichkite organizaci.

I zatoa sakae da formirat nova vojna. Vo drzhavata nema vervania na postarite oti sati starite voinici sho bea sobrani poveketo ot nif bea chklenoi vo Komuniskata Partia i edni imae odeno i partizani i se imae bieno protif Germancite. I zatoa ne sakae nas pomladite sho ne znaeme ot komunizam.

Na dvanaese Avgus kinisame ot seloto. Beme dosta deca ot Neret, blizu triestina sho beme rodeni dvaesta i chetvorta godina. Togash tatkoi ni bea pushcheni ot voinata sho se biea vo Mala Azia so Turcite. I togash se rodi poveke mashki. Otidome vo Lerin i otamo drukio den trebashe da trgame za Solun. Imashe premnogu i ot sati drugite sela ot Lerinckata okolia.

Otidome na steshino blizu do seloto Armenoro za da se kachime na treno. Treno ne odeshe do Solun oti mosto sho e nat Voden blizu do Vladovo beshe skinat na strede. Partizanite go imae rastureno za da nemozhat Germanci da nosat oruzhie preku Jugoslavia koga bea vo Grcia.

Ni rekoa ke odime so treno do Vladovo i otamo ke barame do grado Voden, i setne tamo ke doidi druk tren ot

Solun da ne zemi. Se kachime sati na treno, stigname vo Vladovo, slegome ot treno, i so baranie stigname vo Voden.

Otidome do askerckite kazarmi i tamo pokrai linia sho gredi ot Solun go chekame da doidi treno da ne zemi. Cel den chekame, i tren nemashe da se javi. Ednash rekoa oti ke doide voinicki kamioni da ne prezemat i tia nemashe da se javat. Nogu rekoa da odime do Solun so baranie da patuvame. Rekoa aku gi stretime kamionite na pato ke se kachime, aku ne utre so patuvanie ke stignime vo Solun. Je dosta daleku, toku reshime da kinisame.

Togash Grckata drzhava beshe rasturena. Nemashe nikakof ret. Kinisame ot Voden da odime po pato sho odi za Solun. I koga stigname pot Voden stignae nekoku voinicki kamioni i ne zea. Ne zanesoa vo Solun i ne ostavia vo strede grat.

Da nema deka da spieme, ostaname sanosh taja vecher po patishchata. Edni si nalegnae da spiat po stoloite i po parkoite.

Na utroto koga osuna otidome da se javime na Pedesto Sindagma, se veleshe na Grckio ezik, Pedesta Brigada po nashio ezik. Otidome tamo i pochnae da ne zevat eden po eden da ne puli voinichkio doktor. I koi go sakae da go zemat za voinik go pushvae ponapre da go ostrizhi berbero i setne mu davae askercki plachki da se oblechi.

Pulime oti ne gi zevat sati. Edni gi pushvae i mu veele da si odat po doma, druk pat ke gi pobarat. Rekoa “Sega ke gi zemime samo tia sho se otbrani da imat nekoi zanet vo voinata.” Taja beshe Ingiliska politika manata, “Sakame

samo tia sho imae zanaeti”, a na ni mu beshe da gi soberat po vernite, oshche poprvnata godina koga ne pregledae koi znaea sho mu se verni na ninata politika gi zapishvae da imat nekoi zanaet vo voinata.

Pulime ot nashto selo ne zastanae samo chetiri dushi – Tanas brachet mi, mene, Mitre Ognenof i Nume Kapolichof. Ne oblekoa, ni dadoa pushki, i so brachet mi Tanas ne kladoe na istoto loho po Grcki. Lohoti ime i sto i dvaese voinici.

Za mene nemae cheli da mi dade. Imashe edni ama mi bea mali. Oficerite gi kriea po ubavite cheli za ni eli gi prodavae. Togash stavashe golemo aramisfo vo voinata. Narodo beshe gladen i bes cheli i zatoa koi mozheshe kradeshe.

Na vecherta otidome so Tanas da si gi pushchime politichkite plachki po decata sho gimae vrateno da si odat naza vo seloto. Jaska se kachi vo tramo za da odime deka bea nashite priateli vo hotelo da mu gi dadime plachkite da ni gi zanesat po doma. Otidu vo tramo po chorapi bes cheli.

Gi naidome nashite priateli i bea nogu radosni sho ne gi zea za voinici. Ama ne znaea sho ke dochekat i tia po malu vreme. A nie chetirite beme nogu sakaldisani oti otoku deca samo nashio kismet ne strabota da se vratime i nie po doma.

Drukio den ne naredia na utroto da odime za chai. Jaska ode otzadi po chorapi bes cheli. A tamo beshe zastanat eden pogolem oficer sho beshe na voinata da ne puli nas

novite voinici kak odime. I koga me vide mene bes cheli mu vika na nashio oficer da go zastani sato loho.

I toi ne zastana i me vika mene da oda pri nego i me opitva “Oti ne si gi obu chelite?” I jaska mu vela “Nemam cheli. Ne mi dadoa. Mi dave edni nogu mali i ne mi chine.” I togash mu se razvika na nashio oficer sho ni beshe na nashto loho i mu veli “Zemi go voiniko odma sega i odite vo shtoro da si otberi cheli.” Otidome i togash mi dadoa nogu ubavi cheli sho gi nosea oficerite.

Sedime vo Solun dva dena i otamo ne krenae so kamionite i ne zanesoa da se kachime na treno. I otamo kinisame da odime vo Aleksandrupoli. Dade Agach mu beshe staroto ime na toi grat. Koga Bogaria ga drzheshe Trakia i Bogarite bea sojuznici so Rusia, Rusia imashe port tamo za da izlegva vo Egeickoto Morie. I koga mu ga dadoa Trakia na Grcite tia go naznachia da se vika Aleksandrupoli.

Otidome tamo. Imashe poveke ot pet hiliadi novi voinici sho ne zanesoa tamo za da ne uchat voinichkite raboti – kako da se bieme so dushmano akoto stani nekoi boi pomegu Grcia i pomegu nekoa druga drzhava. Pochnae da ne trainuve. Imame pushki ama nemame oshche zeno fisheci.

Koga vleze meseco Septenvri Grckio parlament dade zapovet da stani glasanie vo Grcia i narodo da glasi za caro – dali ke saka da se vrati caro naza vo Grcia? Narodo go navrtvae so sila da glasi za caro. Ne zanesoa i nas voinicite da glasime. Ni davae dve knigi, ednata bela a pak drugata pisheshe Vasilevomeni Dimokratia. Po nashe se veli Carcka Dimokratia.

Na drugi mesta koga glasuvale voinicite, oficero mu ga baral ednata kniga naza za da go znae dali go glasa caro, a pak na nas ne ni go napravia toa neshcho. Beme slobodni kak sakame da glasame. Ne ni ga barae da mu ga vratime drugata kniga.

Utre denta rekoa oti caro dobi na stoto sto da se vrati naza vo Grcia.

I odma stigma vo Grcia i togash pochna golem teror krs cela Grcia protif dimokrackio narot – da go biat, da go zatvorvat, da go pushvat po Grckite adi. Pochnae i nogu da gi sudat na smrt. I pochna narodo da bega poforno vo planinite. I sega da se bori so domashnite fashiski shpioni i so nofio Anglichancki okopator.

Vo mestoto deka beme nie ot toi grat izlegoa nogu partizani. Glavenio lider sho mu beshe na taja okolia na partizanite beshe ot Aleksandrupoli. Imeto mu beshe Niko. Prezimeto ne mu go znam. Imashe zeno lazhovno ime vo partizansfoto, se vikashe kapetan Kriton. Vo kuso vreme vo taja okolia planinite bea preplnati so partizani.

Otidoa eden den da go fatat treno sho gredeshe ot Solun za vo Aleksandrupoli. Ima tamo edno mesto go vele Kirka. Tamo ima nekoku tuneli sho vrvi treno pot zemi. Zastanae nadvor ot tunelo. I koga izlegvashe treno ot tunelo mu zastana eden partizan so mashingano. I mu veli na draivero da go zastani treno. I draivero ne sakashe da zastani. I togai partizano frli so mashingano i go otepa draivero. A drukio sho beshe vo treno sho klavashe kiumur vo furnata za

da vari vodata, ka vide sho go ubia draivero odma otide na mashinata i go zastana treno.

Vo treno imashe nekoku Grcki voinici i nekoku Anglichani. Vo natre beshe i eden oficer sho beshe na policiata vo Aleksandrupoli, i drugite bea civilni. Gi slegoa sati ot treno, gi piknae natre vo tunelo. Vo treno imashe nogu stoka sho nosea za nas voinicite. Vo nogu kuso vreme go rastovaria treno. So ni imae i pravda i sata stoka ga tovarie na pravdata.

Na voinicite mu gi zea pushkite i gi ostavia slobodni. Samo oficeri sho beshe na policiata go zea so ni i go ubia.

Doide abar oti se fati treno. Duri da stigni voinata i policiata na mestoto deka go zastanae treno partizanite imae izbegano.

Nie novite voinici togash nemame fisheci vo pushkite. Ako vlegvae vo grado ke ne fatvae ko zaeci. Imame Ingilizii oficeri sho ne trainuvae i vo treno sho go fatia partizanite imashe nogu chokolati za ni, i se zhalae oti mu gi zee.

Okolu grado imashe nogu narki kladeni ot Germancite, i sati bea zhelezni, es-main se velea, i ne bea rasipani. Nas voinicite ne ne ostavae da odime nadvor po nivieto. Imae doidento ucheni voinici i gi izvavae ne samo sho imashe nadvor po nivieto toku i sato morie beshe nasadeno ot golemite narki sho se za brodovite. Koga bea Germanci vo Grcia si mislea da ne udri Anglia otkai Turcia i zatoa sato toa mesto go imae nasadeno so narki.

Tri meseci ne uchea i koga zavrshi trainuvaniето pochnae da ne pushvat po drugite voinichki batalioni i

brigadi. Vo Aleksandrupoli tamo imashe edno tagma, sho go velat Grcite. Ne znam ka se kazhva tagmata po Makedoncki. Edno tagma ima poveke ot pet stotini dushi duri do shes stotini. Ima chetiri loha. Ima i edno loho sho se vo nego sati zanachite, draiverite na aftokinite, na kamionite, na telefonite i na sati drugite zanaetchicki voinichki raboti. I mene me prefrlia da oda da sluzha vo toa tagma.

I me naznachia da se ucha na olmite. Olmi gi velat Grcite giuliniata sho gi pike ot odozgora. Toa tagma sho beshe vo Aleksandrupoli beshe sto i osomnaesto tagma, sho go imae pushcheno da go ubie Ari Veluhioti. I togash go vlea Crvenoto Tagma. Go prefrlia vo Aleksandrupoli i go napravia da se vika pet stotini i pedese i dve – 552. Vo toa tagma otidome nogu voinici ot Lerinckite sela.

Mene me prefrlia vo lohoto sho bea sati tia sho imae zanaeti. Pochnae da me uche na olmite. Oficero sho ne ucheshe beshe mlat i beshe doiden ot Egipet, otia voinici sho imae izbegano vo Egipet koga Germania vleze vo Grcia.

Ka nauchi jaska sho sum terzia me zaima. Nogu mu preprave nogu plachki. Mu gi siderosfe plachkite. Beshe nogu fudul. Imeto mu beshe Cilingunas Georgios. I koga ne ucheshe na olmite jaska nogu brgo mu go ze redo, ime i dosta brzina i nogu me zaima alai mu be naidoborio ot sati drugite.

Posle dve nedeli ne krenae otamo i rekoe oti tagmato nashe ke odi vo eden druk grat blizu do Turckata granica. Grado se veleshe Sufli. Beshe blizu do rekata Evro. Bogarite ga vikat taja reka Marica. Sata taja okolia se vika Evro.

Rekata ga deli Grcia so Turcia. Vo toi grat plodat nogu bubi sho gi velat sho ga prae koprinata. Ima i nekoku fabriki sho ga tkaet koprinata i sho ga chiste. Sati nivieto mu se sadeni so cernici za da gi ranat bubite. Pot fidanite seat kokar za kromit vo grado.

Zastana nashto loho i edno drugo loho. A drugite tri loha otidoa malu pogore vo edno selo koito se vika Kiriaki. Otaja okolia imashe izlezani po planinite nogu partizani. Imae doideno nogu fashiski cheti da gi gonat partizanite.

Beshe doidena cela cheta na Andon Chaush ot Drama. Poveketo od nif ne znaea da govorat Grcki ezik. Govorea poveketo Turcki. Odea po selata. Mu gi fatvae zhenite na tia sho imae mazhi partizani. Pravea golem zulum. Mu gi palea kukite. Gi fatvae chupite.

I narodo pochna da bega po planinite. Chupite zevae pushki i odea partizanki da se borat protif fashiskite cheti. Voinata ne praveshe takvi loshi raboti.

Poiketo voinici bea organizirani vo Komuniskata Partia. Vo nashto tagma poveketo ot starite voinici bea sati organizirani i sati chekae da stani nekoa mashovna revolucia ot natre ot gradishchata da skokni i voinata i da gi unishtat fashisteto. Ama lidero na partiata Zahariadi ne davashe zapovet da zbhuni revolucia natre ot gradovite.

Francuzino sho go ima pisano buko I Kapetanei pisi vo toi buk oti Zahariadi velel togash oti samo tia sho se plashat ode vo planinata. Puleshe samio sho stavashe, ka go tepae narodo. Apsanite se imae preplnato ot lugie i toi pulseshe seir i chekashe da go dosfrshe dimokrackio narot.

Vo Grcia sekoi den fashiskite cheti i policiata nosea vo gradovite secheni glavi ot partizani. Eden den jaska chuve na glavnata vrata na nashto tagma i pula stagnae edni ot chetata na Andon Chaush so eden mal armobil. I na nego imae dve vreshcha plni so partizancki secheni glavi.

Gi slegoa vreshchata pret ofico na nashto tagma i eden nash oficer pisheshe natre vo ofico i koga vide choechki glavi ze da vika i da bega ot ofico. I mu veli na tia sho mu gi ostavia glavite pret ofico da gi zemat i da begat otamo.

Gi zea vreshchata so glavite i otidoa natre vo grado i gi naredia okolu edno malo gradinche sho beshe sadeno so cvekinia za da gi puli narodo. Stoaе glavite nekoku dena tamo. Beshe nogu grozno i zhalno da gi gledash takvi grozni raboti. Oshche sega posle toku godini mi stoat pred mene glavite na tia mladini i nemozha da gi zaborava.

Ot grado Sufli koshcho kaza ponapre imashe dosta partizani odeni vo planinata. Eden ot nif imashe pushcheno abar oti na deno Bozhik ke slezi so ninite drugari da go udri grado. Beshe oficer vo partizanite a brat mu beshe pushkar udisan so policiata. Mu imae dadeno i pushka na partizano. Zhenata ga imae zatvor.

Togash blizheshe Bozhik i se godeme da go sluzhime Bozhik. I trebashe da odime da kupime nekoi blagi raboti. A imame nogu Musulmani vo voinata za nas. Risianite godea da ni kupat za Bozhik sfincko meso. Za Musulmanite imashe jagneshko meso. Me pushchia mene da mu pomozha za da go donesime sfinckoto meso.

Otidome vo grado na kasapnicata. Beshe pret Bozhik eden den, dvaese i chetiri Dekenvri. Go zeme mesoto i koga izlegome nadvor ot kasapnicata pulime narot da se beri okolu edna kola sho ga trgae dva volovi. Pato deka vrveshe kolata beshe malu visen i so kldrma. Poveketo patishcha vo Sufli bea togash so kamenie.

Koga nabliza kolata blizu do nas pulime zat kolata vrzana edna choechka mrsha i kolata go vlecheshe. Po kolata odea nekoku policmani. Choeko sho go vlechkashe kolata beshe vrzan za nozite i glavata mu beshe samo krvovi sho se bieshe po kamenieto.

Otepanio sho go vlechea beshe toi sho imashe pushcheno aber oti na Bozhik ke doidi da udri vo grado. Toi imashe vlezeno vo grado eden den porano. Simashe odeno vo ninata kukia i na ranoto kinisa da si odi pak pri partizanite. Koga odeshe po pato se stretna so policmanite. Tia se prekrevaе ot edno selo koito se veli Derio. Togash imashe padnato i nogu snek po visokite mesta. I koga go vidoa partizano pochnae da pluske po nego, i go otepaе, i go vrzaе za kolata, i go donesoa vo grado.

Ga zastanae kolata tamo blizu do kasapnicata deka go zevame mesoto. I sat narot se sobra okolu da vidi koi e ubienio. Oti poveketo simae nini lugie vo planinata. Nikoi nemozheshe da go poznae koi choek je. Ga donesoe zhenata mu ot apsanata da vide dali e mazhot mu. Doide taja kutra i veli “Ne e moio mash.” Doide brat mu i veli “Voi e kucheto.”

Takvi grozni raboti stavae tia godini koito brat so brat se tepae, i treba so iliadi bukoi da se pishe tragedite sho stavae tia crni godini.

Drukio den go pravime Bozhik.

I posle nekoku dena pochna da vrni nogu snek. Doide novata godina, chetiriesta i sedma. Vremeto pochna da se poprava du na jugo i snego pochna da go topi. Drukio den fati edna losha chikna i go zamrzna. Mozheshe da odish nat snego na sedom Ianuari. Partizanite oshche na vecherta na shes Ianuari pochnae da gi biat nashite trite loha sho bea vo seloto Kiriaki. Pochna da vrni druk snek. Cela vecher se biea i pobarae pomosh da odime da mu pomozhime.

Nie sho beme vo Sufli kinisame drukio den. Nie so olmoto i lohoto sho beshe ostanato vo Sufli kinisame da odime preku seloto Derio da izlezime nat seloto Kiriaki. Ne otidome po glavenio pat sho odi pravo za vo seloto.

Koga stigname vo povisokite mesta snego beshe nogu golem i mskite sho bea tovareni so olmoto se zakachia vo snego. Istoto i nie voinicite se kacheme vo snego. Nemozheme da odime. Stigname do edno mesto. Tamo imashe Vlashki kalivie. Vremeto se stemna.

So nas imashe i edna cheta ot na Andon Chaush, nekoj stotina dushi. I kapidano mu beshe ot edno malo gratche nadvor ot Kavala koito se vika po Grcki Elefterupoli. Po nashio ezik se kazhva Pravec. Imeto na kapidano sho gi rakovodeshe tia gnasotii go velea kapetan Kapa. Beshe nogu gnasen choek. Na pojaso noseshe nogu nozhoi i edna sabia

za da mu gi sechi glavite na partizanite koga ke fatvae nekoisi partizan.

Se sluchi taja vecher da bime vo istata kaliva so kapetan Kapa. Mi beshe stra da go pula so nozhoite obeseni na remeno. Vo vremeto koga Bogarite ga imae okopirano istochna Makedonia toi bil partizan. Si ga imal zeno i zhenata so nego vo planinata Pangeo. Zhenata mu imala togash i edno malo chupe i toa nogu plachelo. I go ze kapetan Kapa i go zakla oti placheshe nogu. Ot ninite go opitvae koku malechki ima i mu veleshe toku imam vo Elefterupoli i edno imam gore vo Pangeo. Beshe nogu losh choek.

Koga odeme deniata za da prestignime za pomosh grmea olmite sho pukae i pushkite. Predi da se stemni zastana pluskevata. Si veleme izbegae partizanite. Ne znaeme sho stava.

Spame taja vecher vo Vlashkite kalivie i na ranoto kinisame da odime. Nikak pravdata nemozhea da odat vo snego. Nashte oficeri reshia da slezime na glavenio pat sho odi za vo seloto Kiriaki. Imashe edno slepo patishche pokrai edno dere. Izlegvashe na glavnio pat blizu do edna drugo selo koito se vikashe Protoklisi. Beshe nekoj chetiri kilometri ot seloto Kiriaki i glavnio pat vrvеше pokrai toa selo.

Stigname vo seloto i komitite na kapetan Kapa pochnae da tepat kokoshki i da se falat koga ke stignime vo seloto Kiriaki ke gi zakolat sati lugie sho zhive vo toa selo. Oti ot Kiriaki imashe nogu partizani izlezene vo planinata.

Ka gi slushia nashite voinichki oficeri sho velat oti ke kolat i ke tepat, i mu vele na kapetan Kapa nema nikoi da doidi so nas vo seloto Kiriaki.

Nashio lohagos ostavi nekoi triestina voinici na krao na seloto. Mu ostavi tri mashingani. Ostavi tamo i eden pomal oficer i mu reche “Da ne ostave nikoi ot chetata na kapetan Kapa da doidi vo seloto Kiriaki. Aku vite nekoi da kinisa odma da go oteplate.”

Vo chetata na kapetan Kapa imashe i nekoku policmani so nego. I nashio lohagos mu veli “Samo policmanite ke doide so nas. Vie drugite ke sedite tuka.”

Koga se godeme da trgnime za vo seloto pulime crnilo narot da gredi po pato. Zastaname da vime sho stava. I koga doblizae blizu do nas pulime oti bea nashite voinici so civilni plachki oblecheni, raskinati, bes cheli, edni so pinci. I ni raspraviva oti partizanite gi fatia sati i mu gi zea plachkite i pushkite. Ima i dosta voinici vo seloto tepani i raneti.

Trite loha sho bea vo toa selo poveketo voinici bea ot Musulmancko poteklo ot okoliata Komotini i ot Ksanthi. Oti otia dvete okoli Grcia ne gimashe isterano Turcite; samo ot nashte mesta ot cela Makedonia i ot okoliata na Evro alai granichi so Turcia. Tia Turci sho bea ostanati vo Grckoto mesto imae plno pravo – odea i voinici vo Grckata vojna. I koga udrie partizanite vo seloto sati Turchiniata gi skunale glavite vo andacite i ne sakae da se biat. I taka gi fatia sati voinici.

Tamo beshe kapidano na partizanite, kapetan Kriton ot grado Aleksandrupoli. Vo voinata imashe nogu oficeri sho

bea ot istio grat. Na prvoto loho lohagoto beshe ot Aleksandrupoli. Beshe so tri zvezdi, ama vo borbata se otepa.

Vo istio loho imashe i eden pomal oficer so edna zvezda i se vikashe Vasilaki. I bea nogu dobro poznati so kapetan Kriton. Zaedno odele na skolie, jobata odea na universiteto vo Athina. Kapetan Kriton ke da beshe avokat. I koga gi fatile sati voinici i oficeri gi zanesoa pri kapetan Kriton.

I koga se stretnae so oficero Vasilaki se zgrabia i mu veli Vasilaki “Ti si, Niko, kumandaro na ovia partizani?” I toi mu otgovorva “Jasum, Vasilaki. Seg a imam drugo ime. Me vikat kapetan Kriton.” I koshcho kazhvae edni voinici sho bea otoa mesto, ednio mu ga sakal sestra mu za zhena ama ne uma koi beshe ot dvata, dali Vasilaki eli kapidano Niko.

Koga gi fatia sati voinici gi sobrae na edno mesto deka mu beshe stret selo. I kapetan Kriton pochnal da govori, mu veli “Vie ste narodni deca, nashi sinoi i brakia. Nie ne sakame so vas da se bieme. Isto i vie da ne ne biete nas. Nie se borime protiv fashizamo. Se boreme sati zaedno so vas i so vashite tatko i brakia za da gi isterame okopatorite ot nashata zemia. I seg a ni doide druk okopator, Anglichanckio; koito do fchera vikashe da gi zemime pushkite i da se borime protiv Germanckio okopator, protiv Bogarckio i protiv Talianckio i protiv domashnite shpioni sho gi zea pushkite i stanae potkrepiteli na trite okopatori. I seg a pulite samite sho stava. Nashte Anglichancki potkrepiteli doidoa vo nashata

zemia ku osloboditeli i ot druga strana poloshi okopatori ot drugite. Doidoa vo Grcia i na shpionite sho bea zaedno so okopatorite i go tepae Grckio narot. Na ni sega mu se dade pravo poftorno da pochnat da go tepat Grckio narot sho si ga isturi krfta toku godini da se bori za nina polza, za da doidat vo nashta zemia da ni se kachan na tilo. Go donesoa Gliksburg poftorno vo Grcia, toi sho mu dade pravo na Metaksa da ga napravi diktaturata triesta i shesta godina i go zatvori satio dimokraticheski narot vo apanite. Isto i sega stava isoto neshcho. Gime naplnato poftorno apanite so zatvornici oti bile dimokrati i oti bare edna podobra zhivot za ninite famili. I zatoa, nashi brakia, nas sho ne pulite sega pred vas so raskomateni plachki i bes cheli na nozite gi zeme poftorno pushkite vo raka. Izlegome pak po planinite da se borime poftorno protif nofio okopator i protif domashnite shpioni. I sega, nashi brakia, koi saka dobrovolno da doidi so nas da ni kazhi. A vie drugite sho ne sakate da doite so nas ke gi rasechite vashte vonichki plachki, ke ni gi dadite na nas i nie ke vi gi dadime nashite. I ste slobodni da se vratite naza. Gliksburg zaedno so Anglichenite ke vi dade drugi plachki i drugi pushki. Ama edno vi kazhvam. Koshcho ve pulime nie deka odite i ne sakame da ve bieme, isto taka i vie da ne pulite nie. Gi gonime policmanite i fashiskite cheti na Andon Chaush.”

Tamo deka mu govoreshe kapetan Kriton imashe eden dukian. I tamo beshe ofico na selckata uprava. I pochnae da vlegvat vo natre, eden voinik i eden partizan i si gi menvae plachkite.

Vo voinata imame edno dete sho beshe otia okolnitate sela, na Evro okoliata. Tatko mu imashe odeno partizan. I koga se fatia voinicite si go fati sin mu i go opita dali ke saka da odi so nego partizan. I deteto mu veli na tatko mu “Ne greda partizan.” I togash tatko mu mu veli “Slechi gi plachkite oti tebe caro Gliksburg pa ke ti dadi novi plachki.”

I vie, chitateli, sho ke gi chitate, ovia sho gi pisha, da ne si mislite oti se lagi. Se istincki neshcha koito nie gi prezhive i gi vidome ovia raboti vo tia crni za nas godini. Vidome brato da si go tepa brato. Tatkoto da si go tepa sino. Zhenata da si go tepa mazho i mazho zhenata. Ne se prepishvat tragedite sho gi pominame i sho gi vidome so nashite ochi. Koito na druga stranica ke pisha oshche drugi tragedi sho stavae toa vreme.

Koga zavrshia partizanite i voinicite so smenvatieto na plachkite, edni voinici sho sakae da odat so partizanite otidoa. Zea i nekoku sho bea nogu fanatici vo voinata oti imashe edni sho bea na mashinganite i se borea do posledno. Gi zea i gi ubia. Imashe edno ot Lerinckite sela, ot seloto Opsirena. Kazhvae voinici sho bea zaedno nogu bil fanatic i samo vikal da zhivee caro. Go zea i nego.

I drugite gi ostavia slobodni. Na voinichkitate oficeri ne mu gi slekoa plachkite. Gi ostavia da se vratat so se plachki. Voinici sho imashe tepani okolu seloto sho chuae mu gi slekoa plachkite i mrshite gi donesoa vo seloto. Edni sho bea pushcheni podaleku ot seloto da chuat bea ubieni, ze ni plachkite i mrshite gimae doneseno na glavnio pat sho odi za vo seloto. Tepani i raneti imashe poveke ot triestina dushi.

Doidoa askercki golemi armobili, gi zea sati fatenite voinici, gi donesoa do stanciata deka vrveshe treno, gi kachia na treno i gi zanesoa vo Aleksandrupoli. I ranetite oficeri i voinici gi zanesoa vo spitalieto.

Nie drugite kinisame da odime za vo seloto. Pret da vlezime vo seloto na pato naidome tri mrshi. Otepanite gimae ostaveno na strede pat za da gi naidime oti togash koga se biea vrneshe nogu snek i za da ne gi posipi snego gi zvadoe na pato.

Otidome vo seloto i sati tepanite gi sobrame vo crkvata. Koi bea otaja okolia mu gi pushchia telata po doma da si gi zakopat vo ninite sela. A sati drugite gi zanesome i gi zakopame vo grobishchata sho mu bea na seloto. Otia trite tepani sho gi naidome na pato pret da vlezime vo seloto, edenio od ni mi beshe priatel i beshe armasana. Beshe ot Katerini.

Sedime tamo nekoi tri dena i setne se vratime poftorno vo Sufli. Voinicite sho bea fatenite gi oblekoa poftorno i gi vratia naza vo tagmata. Samo Musulmanite gi zastanae i gi pushchia po drugi mesta. Gi kladoa da gi pulat mskite. Edni gi pushchia po spitaliniata. Gi sobrae i ot sati drugite tagmata alai stana takva golema tragedia vo nashto tagma i zatoa nemae vervania na ni da gi pushchat naza.

Vo toa vreme doide edno pismo ot Sedomta Divizia sho beshe vo grado Kavala da me pushche mene da oda vo Kavala da se ucha za draiver na golemite armobili. Togash nashto loho go imashe prezeno toi mlatio oficer sho me ucheshe na olmite. I nogu me sakashe alai mu gi preprave

plachkite. Toi sho ni beshe lohagos ponapre stana pogolem i taka go preze lohoto po mlatio i toi mu otgovorva naza oti mene me saka na lohoto. Ke pushchi druk na moito mesto. I mi veli na mene “Ne te pushvam za draiver, a pak nitu ke te pushcha da odish da se biesh po planinieto.”

Togai doide zapovet ot diviziata nashto tagma da se premesti otamo i da doidime blizu do grado Drama vo edno pomalo gratche koito se vika Paranesti blizu do rekata Nesta, sho se vika po Makedoncki. Doidome vo Paranesti.

Tamo zastanae dve loha. Drugi dve pushchia vo edno selo nat Drama blizu do Bogarckata granica koito se vika Papades. Ne znam kakvo ime imashe ponapre, predi da doidat Grcite vo Makedonia. Ot dvete loha sho zastanae vo Paranesti ednoto loho go pushchia nat Paranesti vo edno selo sho se vika Tholos. Tuka deka doidome pominame nogu podobro. Nemashe nogu partizancki grupi i tia malu sho bea vo voa mesto poiketo chetite na Andon Chaush gi gonea.

Mene mlatio lohagos sho go preze lohoto me imashe kladeno stalno da chuvam na glavnata vrata deka bea voinichkite kazarmi. Pomina nogu ubavo.

Zeve pisma ot zhenata moja. I mi raspravashe oti i vo nashte mesta pochna da se usilva partizansfoto. I po malu vreme drzhavata gi zapovedi sati planinckite sela da slezat vo Lerin i po polckite sela. Nashto selo sleze vo polckite sela. Zhenata moja sleze vo seloto Mala. A edni otidoa vo Nevoleni, edni vo Armenoro i vo Peshoshnica. Starite ostanae vo seloto.

Isto stana i so seloto Lagen i so sati planicki sela slegoa za malu vreme. I mu tekna na nogu da se vrata naza vo seloto oti togai pochnuvae rabotite proletni. Se vratia naza vo selata.

I po malu vreme slegoa golemi partizancki grupi po sati sela. I gi sobrae sati mazhi da odat partizani. Ne ostanæ mladi mazhi vo nashto selo. Gi sobrae. Ostanæ samo starite i zhenite vo seloto, i po nekoj sho zastana vo Lerin i sho imæ odeni vo Sfeta Gora. Sati drugite gi zea.

Decata sho se radvæ koga otidome poprvata godina za voinici i gi vratia naza sega za ni doide polosha strekia, goli i bosu da shetat po planinite. Ka se osili partizansfoto i vo nashte mesta nogu voinici sho si gredea po selata gi fatvæ partizanite i gi zevæ so ni za partizani.

Si doide eden moi priatel vo seloto Peshoshnica da si ga vidi familiata. Se vikashe Petre Fostropulo. Beme vo istoto loho, i koga beme vo Aleksandrupoli pak vo istoto loho beme. Mi beshe nogu dobor priatel. I beshe nogu dobro dete. Si otide vo seloto i togash se zgodi da vlezat partizani vo ninoto selo.

Imashe Petre i drugi brakia. Imæ zeno pushki ot drzhavata i odea noshiata da chuvat zaedno so policiata sho beshe vo ninoto selo. Tatko mu na Petre i toi beshe nogu protivnik protif partizanite.

Otidoa vo ninata kukia taja vecher, go naidoa tamo i Petre i mu vele na tatko mu “Deka se drugite sinoi?” I toi mu otgovorva “Odite aku ste mazhi da gi naidite deka se.” I togash go zea nadvor stario i odma go otepaæ.

Aku ne mu otgovorvashe toku so loshi lafoi mozhi da ne go tepae i mozhi Petre da kurtulvashe. Go zea Petre i nego go otepae.

Koga naukome vo nashto tagma sho stana so Petre na nas drugite ne ne pushvae da si doidime doma pri familite oti togash beshe zapalena borbata preku cela Grcia.

Voinik vo Nailoshite Godini

Togash Anglia sakashe da si ga trgni ninata voina sho ga imashe vo Grcia i da ga zastani pomoshta sho mu ga pushvashe na Grcia za voinata. Oti vo Grcia togash stavashe golema krazhba. Sho pushvashe Anglia za nas voinicite nogu troa stignuvashe do nas.

Anglia mu veli na Grckio parlament “Jaska imam nogu poveke voina ot vashta. I ne ardja toku stoka koku ardja za vas.” Togash Grckio narot beshe ogladnat. I ne pulea sho pravea oficerite sho bea na stokata da ga delat po brigadite. Poike ot polovinata ga kradea i ga prodavae.

Mi raspravashe brachet mi Tanas. Toi beshe vo Solun na glavnite storoi sho ga pushvae stokata za sati voinicki brigadi sho bea po cela Makedonia i po Trakia. Doshle nekoj pat chetiri golemi kamioni tovareni samo plachki za voinicite. Beshe na vecherta i veli “Nemozheme da gi rastovarime. Togash gi ostavime za utre denta. I koga staname ranoto kamionite bea ispraznati.”

Golema krazhba stavashe i Anglia nemozheshe oshche da ga poddrzhva Grckata voina. Togash se potfati Amerika da prezemi za da ga poddrzhva Grckata voina so obleklo rana i so oruzie. Presiden vo Amerika togash beshe Truman i sekretar za nadvoreshni raboti Marshal. Togash Marshal izikvi eden plan vo Amerikanckio Kongres koa drzhava e vo losho polozhenie ot komunizamo i mozhi da pokazhi oti komunisteto vo ninata drzhava se poveke ot sheese na stoto ke dobie golemo pomosh ot Amerika za da mozhi da go pobedi komunizamo.

Amerika togash se plasheshe ot komuniskite partii na sfeto. Nogu drzhavi vo Evropa stanae komuniski. Chaina vo Azia puleshe oti za brgo vreme ke padni pot rakovolsfoto na Komuniskata Partia na Mau Ce Tunk. I zatoa doidoa da ga potkrepat i Grcia da ne stani komuniska drzhava.

Oti pulea revoluciata vo Grcia beshe nogu silna. Togash vo Grcia stanae nogu promeni. Se smenaе nogu parlamenti.

Proleta vo Mai mesec umre caro Giorgi. Velea oti go otrula zhenata na brat mu Pavle za da go zemi carsfoto mazhot mu. Zhenata na princo Pavle beshe Germanka, vnuka na kaizel. Se vikashe Frederika. I nogu vesnici imae pisano oti bila ponapre chklen vo fashiskata organizacia na Hitler pret da ga zemi Pavle za zhena.

Vo toa vreme stanae promeni i vo partizanite. Se naznachia da se vikat Dimokracka Voina na Grcia. Marko Vafiadi go preze rakovolsfoto na sati partizani. Go naznachia za general.

Ama so sekretaro na partiata Niko Zahariadi ne se godea za nogu neshcha. Zahariadi sakashe da ga soberi sata partizancka sila vo planinata sho se vika Gramos, blizu do Albania. I da udrat vo nekoi grat da go zemat i da formirat nin parlament.

Marko mu veleshe “Aku se soberime na edno mesto Amerika toa cheka. Ke ne izgorat so avionite i so topovite. Podobro ke bidi da vodime borba aramicka, koshcho se boreme do sega, dur da ga prepastime i Amerika koshcho prepasti Anglia.”

Zahariadi ne se soglasfashe so na Marko ideate. Imashe napraveno golemi greshki ponapre i sega vaja greshka sho misleshe da ga pravi beshe naigreshnata. Amerika toa go chekashe, da se soberat na edno mesto za da mozhi da gi sotrichi so bombite i so topovite.

Po brgo ponapre beshe nogu losho za voinata. Udirae partizanite na edno mesto. Otamo begae. Odea na drugo mesto. Voinata ne znaeshe deka da odi.

Ponapre na Marko plano beshe podobor ama Zahariadi ne se soglasfashe na shto jivashe na ninata idea i ko rakovoditel sho beshe na Komuniskata Partia trebashe sati nego da go slushat. I togash pochna da se berat sati partizani vo Gramos. Ot Evro partizanite preku Bogaria i preku Jugoslavia stignae vo nashte mesta. Otamo otidoa vo Gramos. Isto stavashe i ot drugite mesta. Gramos i cela taja okolia ga velea Elefteri Elada, Slobodna Grcia.

Po drugite mesta ostanee nogu mali grupi partizani koku da mu pravat trobol na voinata i na policiata. Golemata sila se sobra vo Gramos i vo nashte mesta vo planinata Vicho. Nie sho beme voinici vo Trakia i vo istochna Makedonia za nas beshe nogu dobro. Nemame nogu partizansfo vo tia mesta. Stavae borbi i vo tia mesta ama ne koshcho stavae vo Gramos i vo Vicho.

Togash go preze carsfoto vo Grcia princo Pavle i Frederika stana carica. Za general na sata Grcka voiska go naznachia Aleksandro Papago. Papago beshe nogu seriozen. Ponapre nekoi voinik ako zaginvashe neshcho mu davae

drugo. Ot koga preze Papago zapovedi toi sho ke go zagini da go plati.

Vo parlamento imashe prezeno za presedatel eden ot starite lideri na Venizelcka Partia. Imeto mu beshe Sofuli. Se praveshe Dimokratin ama neshchata sho stanae vo ninoto vreme bea nogu poloshi ot na drugite sho bea pred nego.

Togash ga otvoria nisiata Makroniso za apsana. I tamo gi nosea sati voinici sho bea Dimokrati i nogu drugi sho ne bea smeshani vo nikakva politika. Gi nosea tamo da gi biat, da gi machat, za da potpishe edna kniga oti ponapre bile komuniste i sega se otkazhve. I potpishve ot sega onaka ke bide dobri. Toa go praveshe Grcia za da mu dokazhi na Amerika oti Grcia se namerva vo losho polozhenie ot komunisteto i treba da mu se pomozhi. Navrtvae lugie da potpishat takvi knigi sho nemae nikakva idea sho se veli komunizam.

Shpioni ot seloto gi nadupvae za nishcho i gi zevae bes da opite dali e istina toa sho go veli shpiono. So iliadi voinici i oficeri bea zatvoreni vo taja ada.

Ime tamo eden moi priatel i komshia, Laze Trpchef. I toi raspravashe oti tamo imalo tri hiliadi voinichki oficeri. Ne mali oficeri toku ot tagmatarhi na gore bile toku iliadi zatvoreni ot tagmatarhin na gore nose zlatni zvezdi. Bashka sho imashe poike iliadi pomali oficeri i bashka prostite voinici.

Ot nashto selo imashe premnogu zatvoreni.

Golema maka vidoa. Sekoi den gi biea, mu davae bakalera da jade, i voda ne gi ostavae da pie. Tamo nemashe voda. Ga nosea so brodovi vodata.

Nogu umirae ot nogu boi sho mu davae. Ama umirashe nekoi mu vrzvae eden teshki kamen na tilo i go frlae vo morieto da go izedat ribite.

Nogu ne sakae da potpishat oti ne samo sho trebashe da potpishish i da rechish oti beshe komunis, toku trebashe da nashpionish i nekoku ot seloto tvoe sho se komuniste.

Stavae golemi kriminalcki raboti. Imalo eden tamo sho gi bieshe. Se vikal Foti. Aku nekoi voinik mu vikal Foti, go fatvashe da go bie i mu veleshe “Ne me vike Foti. Me vike Fotaki.”

Nekoi vikni mu Fotaki. Fati go da go bie, i rechi mu “Mi se biesh peza.” Koga gi biel gi opitval dali se zheneti eli ne. Rechi mu oti ne sum zhenet a taka partiata ne te ostavi da se zhenish.

Drukio sho slushashe sho govore so prvnio koga go zevashe da go bie i nego go opitvashe dali e zhenet eli ne. I toi mu veleshe oti sum zhenen i na nego mu veleshe “Zhenet choek se zamesha vo partiata” i pochni da mava na nego.

Nogu ot nogu boi se iservae vo pantalonite. A drugi se bluae i gi navrtvae da ga izlizhat bluatinata. Nogu gi pikae vo vreshche i gi pikae vo morieto i pa gi zvavae dur da kandise da potpishe.

A koga potpishvae gi pushvae vo Gramos da se bie so partizanite. Nogu begae ot voinata i odea so partizanite.

Togash imashe organizaci vo voinata i nogu oficeri begae so se voinici i odea se skluchvae zaedno so partizanite.

Ima pisano eden buk eden sho beshe vo Makroniso. I tatko mu beshe golem oficer vo policiata vo Athina. Raspravam za nego vo poprvite stranici. Deteto sho go ima pisano buko go imam pisano imeto na druga stranica. I pak go pisha sega za nekoi ako saka da go pobara buko da vidi kakvi maki trgae tia sho bea zatvoreni vo Makroniso. Imeto na toi sho go pisa buko se vika Kiriakos Diakogianis, i na buko imeto mu e Skilanthropi. Ima dve kuchinia na buko oblecheni vo voinichki plachki.

Rasprava za nogu raboti vo toi buk. Pishi na edna stranica koga go biea nega se ispostral ot boi vo gashchite.

Imalo tamo nekoi sho bil ponapre partizan koga bea Germancite vo Grcia i setne stana nailoshio fashist go imae vo voinichkata policia. Imeto mu bilo Hazimihis. Koga maval ne pulel deka mava. Ne pulel nitu koi e pred nego. Na nogu voinici mu gimal skrsheno nozite.

Vo Makroniso imae doneseno i nogu civilen narot, zheni i mazhi. Ga biele nekoa chupa padnata nazemi. I otishol Hazimiha so zapalena cigara da ga gori. Mu gi isparal fustanite da ga gori po mrshata. Ga zavrtil na pleshchi za da ga gori so cigarata po gradite. Koga ga vishol i odma stanal i da vika. Si go izgubil umo. Chupata mu bila prva bracheda. Ne znam koku meseci go imae na spitalieto dur da si go soberi umo.

Kazhvae i nashite Neretci sho bea tamo za eden sho imam pisano na poprvnite stranici sho beshe vo Neret vo

partizanckata policia koga Germanci bea vo nashte mesta. Toi gimashe otepano sheste Nevolci. Istio ga imashe zaklano vo golema padina edna zhena na Digala ot Nevoleni. I sega beshe tamo vo voinichkata policia i gi bieshe zatvornicite.

Chetiriesta i sedma godina partizansfoto beshe nogu silno i Zahariadi ne davashe zapovet da stani mashovna revolucia vo gradovite i vo voinata. Oti togash poiketo voinici bea organizirani i koshcho pisa ponapre nogu begae i odea so partizanite. Zahariadi go napadinat i ninite borci sho bea vo planinata, ima pisano eden partizancki oficer, lazhovnoto ime sho mu beshe Aminda, so nego i so Goche koga imame odeno vo Lerin da gi udrime Germanci. Toi pishi Zahariadi chekashe da ne sotriche Amerikanckite bombi setne bes nikakva sila da pravime borba bes narot. Ima golemo pravo za toa sho pishi vo ninio buk oti i nie sho beme vo voinata chekame den za den da se digni revolucia.

I ot natre ot gradovite doidoa Amerikanckite. Turia nogu para vo Grcia. Otkupia nogu narot. Pochnae da ga platvat i voinata. Mu davae i pari na familite. Tia sho imae mazhi vo voinata i drugite sho bea slezeni ot selata vo gradishchata zevae sekoi mesec plata.

Esenta chetiriesta i sedma godina jaska mu pobara na mojo lohago da me pushchi nekoku dena da oda da si ga vida familiata. Mi pozvoli da seda vo Lerin samo chetiri dena. Ne davae da sedish poiike vreme oti togash stavae nogu borbi krs cela Grcia. I beshe nogu machno da patuvash so treno eli so voinichkite armobili. Partizanite gi fatvae glavnite patishcha i nogu voinici imae fateno.

Vo istochna Makedonia blizu do Seres pot planinata sho se vika Belesh imae fateno dva trenoi i gi zapalia. Klavae i narki na liniata za koga ke pomini treno da eksplodira. I togash drzhavata dade zapovet. Eden vagon, edna kola sho se veli po nashe, da odi pret mashinata na treno, prazna. I ako ima nekoa narka na liniata da eksplodira samo toi vagon. Dzadnio vagon na treno sat beshe napraven so cemento. I natre odea destina voinici. Imashe napraveno dupki okolu i mashinganite naredeni okolu akoto go zastanat na nekoe mesto treno partizanite za da mozhat da se biat ot natre.

Beshe nogu losho i zatoa ne sakae da ne pushvat da si odime po doma.

Lohagoto moi me sakashe oti mu gi preprave plachkite. Mi veli “Ke te pushcha ama da ne si odish vo seloto i da patish i ti neshcho ku Petre Fostiropulo ot Peshoshnica. Da sedish vo Lerin.”

Imashe i eden druk ot Athina. I toi si odeshe vo Athina. Beshe ot postarite voinici. Beshe ucheno dete i toi ni beshe na nashto loho sho se grizheshe za jadenieto da kupva neshcho drugo bashka otoa sho go davashe drzhavata. Tia voinici sho ga pravea taja rabota na Grckio ezik se velea sitiste. Imeto mu beshe Kritikos Dimitrios. Beme dosta poznati oti na nogu ot ni mu gi preprave askerckite plachki.

Se kachime na edna voinichka kola sho odeshe ot Paranesti za vo Drama, i ot Drama ke go fatvame treno sho gredeshe ot Aleksandrupoli za vo Solun. Stigname na stasiono sho e vo Drama. Slegome tamo i trebashe da go

chekame treno nekoku saati sho ke gredeshe ot Aleksandrupoli.

Jaska si go ime zaboraveno tiketo sho mi go imae dadeno za treno za da patuvam bes da plata. I mu kazhvam na Dimitri oti ke se vrata naza vo Paranesti da si go zema tiketo. I koga ke pomini treno ot Aleksandrupoli pak ke se vrata.

Imashe dosta vreme. Mozhe da prestigna pak togash ot Solun. Treno sho odeshe za vo Aleksandrupoli posle eden saat ke pominvashe po tamo. Mi veli “Dobro. Odi. I na vecherta pak ke se stanime tuka. Jaska,” mi veli, “ke oda natre vo grado da go vida sitiarihino sho e za nashto tagma.”

Imeto na nego ne mu go umam ka se vikashe. I toi beshe uchen. Imashe skolcka diploma. Imashe zavrsheno tragofska skola. I toi beshe chklen vo Komuniskata Partia i lider na partiata vo nashto tagma. A pak Dimitri, mojo poznat, toi beshe lider vo nashto loho. Nie ne gi znaeme sho rabotae, ot setne ga naukome ninata istoria.

Otide Dimitri natre vo Drama. Jaska cheke na staciono za da go fata treno. I po malu vreme go pula Dimitri uplashen, menato i liceto. Si gredi i mi veli “Nemoi da se vratish vo Paranesti oti ke stani nogu losho sega za nashto tagma. Ke se fate nogu voinici.”

Go opitvam “Oti da se fate?” I mi veli “Koga otidu vo grado mi kazae oti edno nashe loho sho beshe vo Papades sato loho otide so partizanite.” Toa beshe ftoroto loho vo nashto tagma. I lohagos beshe eden ot Athina, se vikashe

Politis Dimitrios. I mi veli “Se fati sitiarihino sho ni beshe na nashto tagma i go ime zatvoreno.”

I togash mi kaza oti toi beshe lidero vo tagmato na partiata. I sega koga ke pochnat da go machat mozhi da ne javi sati sho sne vo partiata. I zatoa mi veli “Plati si na treno i begai.” Go opitvam “Koga stana voa neshcho?” Mi veli “Sega. Predi eden saat izbega lohoto. Se otepaie i nekoku oficeri i voinici sho ne sakae da ode so partizanite.”

Ka mi reche taka otidu na stanciata, si poseku tiket za Solun i ne se vrati naza vo Paranesti.

Dimitri ne go traeshe dusha da sedi pri mene na stanciata toku se vrati naza vo grado da nauchi sho stava. Posle nekoj saat se vrati naza nogu uzhalan. Go opitvam “Sho stava?” I mi veli “Sitiarihino sho go fatia edno go zatvorja. Predi da pochnat da go machat, so briche si gi posheche zhilite na racite i umre.”

I mi kaza oti bile nogu poznati oshche mali deca koga odele na skolie.

Go fatime treno ot Drama. Stigname vo Solun predi da se stemni. Otidome na mestoto deka se berea voinicite za spanie i za jadenie tia sho bea patnici sho odea ot edno mesto na drugo. Se veleshe po Grcki kendo dierhomenon. Otidome tamo da se javime i da opitame koga ke mozhime da patuvame.

Oti togai nemozhesho koga sakash da begash. Dva pati nedelata imashe kamioni askercki sho odea za vo Kozheni i za Lerin. Se berea sati zaedno, voinichki kamion, politichki

aftobusi i nogu drugi, i ga velea falanga. Odea napre voinicki mali armobili i pulea da ne ima kladeni narki na pato.

Se berea poveke ot stotina askercki kamioni i armobili politichki aftobusi i sati zaedno trgnuva. So ni odeshe i edno loho. Voinici gi beshe stra partizanite da ne mu go fatat pato. Na nogu pati toa imashe stanato. Nogu askercki armobili i kamioni golemi imae fateno partizanite i gimae izgoreno.

Ka otidome tamo vo kentro dierhomenon mene mi vele posle dva dena ke ima falanga za vo Lerin. Na moio drugar mu rekoe utre denta mozhi da odi za vo Athina so treno sho bega ranoto.

Ka sfrshime taja rabota izlegome da rasetame krs grado. I tamo pulime voinicite i voinichkite oficeri jade i pie i ne mu e gaile sho stava nadvor po planinite i po selata i pomalite gradovi.

I togash priatelo mi veli “Puli sho stava tuka vo Solun. Nie se tepame po planinite i via neme abar sho stava nadvor.” I mi veli “Ne te znam kakva misla imash ama ke ti recha neshcho oti te znam sho si dobor. Nemoi da izbegash ot voinata oti da znaesh partizansfoto ke ga zagubi borbata. Aku ti se puli sega toku silno ovaja borba sho stava sega stava so selanite sho ne znae sho se veli komunizam. Tia sho treba da se borat, proletariatoto Grcko, sedi vo gradishchata bes da pravi nikakva revolucia vo grado, da frla bombi na via tuka sega sho jadat i piat.”

I jaska go opitvam “Zasho stava voa neshcho proletariatoto ne saka da se bori?”

I mi veli “Slushai tuka. Jaska ot mlat uchitel koga ode vo universiteto se ime pisano da bida chklen na partiata. I toi priatelo vo Drama sho si gi poseche zhilite na racite i umre vidome nogu greshki sho napravia nashite rakovoditeli. I oshche greshki pravat. Ne zapovedve da zbhuni revoluciata ot gradishchata da ne mu se rasipi raato. Chekat na selanite da ga vodat borbata. I taka nashata partia ima rasecplenie. Poveketo ot nashto proletariato se nogu ogorcheni so liniata sho ga tera partiata. I taka ne sakat poftorno da gi zemat pushkite oti gi imae i mu gi predadoa na Anglichanite. I zatoa sega ne vlegvat vo borbata.”

Ovia lafoi sho mi gi reche bea istincki i nogu pravi. Koshcho reche taka beshe i taka stana. Izgubi borbata i zagina tuku narot zabadia. Zhenite i maikite vo Grcia se oblekoa vo crna nosia za glupavite greshki sho gi napravia nekoku nesposovni lideri na Komuniskata Partia.

Drukio den Dimitri go fati treno za vo Athina. Jaska oстана oshche dva dena vo Solun. Otidu go naidu brachet mi Tanas. Toi tamo sluzheshe. Spa edna vecher kai ninite askercki kasarmi i vidu oti ninata zhivot beshe nogu podobra spretu nashta. Nemaе nikakva stra da se plashe da ne gi udre partizanite.

Posle dva dena jaska stigna vo Lerin. Naidu nekoko Neretci sho bea slezeni vo Lerin za da si kupat neshcho. Mu pushchi abar po ni da slezi zhenata vo Lerin. Drukio den sleze. Sedi vo Lerin nekoj pet dena. I trebashe poftorno da se vrata naza pri tagmata vo Paranesti.

Togash zhenata mi kaza oti nekoku deca ot Neret sho gimae zeno partizanite se otepae. Dva bea ot nashata mala, Petre Donichin i Petre Shabailef. Petre Shabailef se otepal nat Turie na rido.

Mi kaza i oti se otepal i Petre Postolof. Petre Postolof beshe voinik. Ne beshe nogu daleku ot deka beme nie. Toi beshe vo grado Seres so drugi nashi Neretci sho gimae zeno nekoku meseci ponapre od nas. Koga vleze chetiriesta i shesta godina Petre i Argiri Markof bea zaedno i si pushfame knigi koga jaska be vo Sufli. Ot koga se prefrlime vo Paranesti neme dobieno pismo ot Petre i ot Argiri. So Petre beme komshi. Kukite ni bea karshi na karshi.

Mi kaza zhenata ot koga otidu asker jaska po malu vreme partizanite go otepae Vasil Tolef. Toi beshe togash poliak, i neshcho kazhval vo Neret na policiata deka ima partizani. Go fatile nekoi den i go otepal.

I taka pochna nasheto selo da dava poftorno zhrtvi koshcho se tepae vo starite godini.

Se vrati jaska poftorno vo moito tagma. Naidu da lipce dosta ot postarite oficeri i voinici. I rekoa oti gi pushchile za odmor naza vo gradishchata oti bile nogu vreme nadvor po planinite. Nogu ot ni gi pushchia vo Makroniso.

Doidoa vo tagmato pomladi oficeri togash izlezeni ot voinickoto skolie. Moio lohagos ne go smenae.

Vo lohoto nashe doide eden voinik sho sluzheshe vo Seres. Ne znam zasho go imae prefrlono vo nashto tagma i go kladoe vo nashto loho. Se opozname i me opita ot koe

mesto sum jaska. Mu vela “Jasum ot Lerinckite sela.” I mu vela “Sum ot seloto Neret, Polipotamo sho se vika sega.”

Mi veli “Dali go znaesh Petre Postolof i Argiri Markof?” Mu vela “Gi znam jobata. Petre mi beshe komshia i priatel.” I mi veli “Dali nauchi sho stana so tia dvata i so nogu drugi voinici sho bea isluzea vo Sereshkata okolia?” Mu vela “Nauku samo za Petre oti se otepal.”

I pochna da mi rasprava sho stana vo Seres. Mi veli “Argiri Markof beshe nosokom na spitalieto askercko vo Siderokastro.” Staroto ime na Siderokastro mu beshe Dimir Hislar. “Tamo beshe Argiri. A Petre,” mi veli, “ni beshe postadjia na tagmato. Imashe motor baik i odeshe nogu pati i vo Solun.”

I mi veli “Se otepal nekadesi nat Seres eden partizan i toi beshe politichki komisar. Se naidoa nogu dokumenti pisani sho gimashe vo torbata, koi lugie ot grado Seres i ot Siderokastro se chklenoi vo Komuniskata Partia. Se naidoa pisani i nogu iminia ot voinicite. Se naide imeto na Argiri oti toi e lidero na partiata vo voinata; i Petre Postolof oti bil skrishno postadjia ne samo na voinata toku i na Komuniskata Partia sho odel se stanval vo Solun so liderite sho bea na partiata vo Solun. Koga se fatia dokumentite odma javia vo Seres i gi fatia sati tia iminia sho bea pisani. I ne znam na koku meseco se godea partizanite da udre vo grado i voinata ot natre da mu pomozhi. Imashe nogu dokturi i avokati sho bea vo partiata. Se fatia i premnogu” mi veli “voinici togash.”

“Petre se zgodi da bidi vo Solun i koga si gredel naza go fatia na pato. Go kachia na eden askercki kamion, nie gi veleme chemsoi. Go klasle i motor baiko vo kamiono.” I mi veli “Ne znam chisto i tochno da ti kazha ka se otepa Petre. Edni veli rekoa oti odma koga go fatile nekoi lohagos sho bil pushchen da go fati go izvashol pishcholo i odma go otepal. Drugi kazae oti koga bile kacheni na kamiono Petre stoel zat motor baiko. Koga odele po pato imalo nogu dupki pato i na nekoa dupka pominal kamiono. I nogu se zamrdal sat kamion i togash se udril Petre vo gradite nogu losho ot ninio motor baik i po malu vreme umrel. Koe tochnoto nemozha da ti kasha.”

Mi veli “Ako ga gi fatia sati voinici go fatia i Argiri.” I sakae da go zanesat vo Solun da go sudat na voinichki sut. A nogu gi otsudia vo Seres. Edni odma gi ubia. Drugi gi sudia da lezhat aps za cela zhivot. Go kachia Argiri na treno i so nego imashe triestina voinici da go chuvat. Kinisal treno i pret da stigni deka e Doiranckoto Ezero vrvi treno pokrai edna izripina i pokrai edno dere. E dosta visoko sho vrvi liniata pokrai toa dere i treno odi dosta brzo na toa mesto oti nema sho da go precheka. I tamo Argiri skokna ot treno.

Voinicite pochnale da frle po nego so pushkite. Oti treno begashe so golema sila nemozheshe da zastani. Mozhi i voinicite da pluskae na vetro. I Argiri kurtuli. Tamo ima edno mesto sho ima nogu gnasna planina koito nemozhish krs nea da pominish, samo so trnie i so kapinie. Se skri Argiri tamo.

I doshol skrishno vo Solun. Tamo se javil na Komuniskata Partia oti toi imashe sfrska ponapre so partiata preku Petre Postolof. Koga otishol tamo mu rekol oti saka da si odi vo Neret. I togash tia go pushchile so nekoj askercki kamion sho odel vo Lerin da nosi stoka za voinata. I Argiri mu rekol na tia sho go zea vo kamiono predi da stigne vo Lerin da go sleze kai seloto Armenoro. I taka stana. Koga stignae kai Armenoro go slegoa i Argiri si doide vo seloto.

Ovia raboti mi gi raspravi voiniko koito lichno gi znaeshe jobata Argiri i Petre.

Posle ot koga zavrshi partizansfoto nauku ot nashi selani sho bea partizani koga stignal Argiri vo seloto odma partizanite go fatia i go drzhele pot zatvor. Edni vele oti go biele. Ne se vervae na nego. Si mislea da ne e pushchen po na fol ot voinata i da mu napravi neshcho losho. Imashe nogu ot nashite selani sho bea partizani i ninite famili vo staroto vreme trgae nogu na Bogarcko. I oti Argiri beshe ot Kapalichoa Mala si mislea i Argiri da ne gima ideite sho gimae starite.

Ne znaee kakvi maki vide Argiri duri da stigni vo seloto. Koga naukoa za nego kakvi maki vide i sho beshe vo voinata go ostavia sloboden i da bidi pak nosokom vo partizanite. Go pushchia vo Prespa i tamo nekoj den otishle aroplani da frle bumbi. Argiri bil skrien pot nekoj most. Padnala tamo blizu nekoa bumba i Argiri se otepal. Posle tri godini maika mu otide, mu gi donese koskite vo seloto pak.

Petre Postolof e zakopan vo edno selo vo Halkidiki koito se vika Lahana.

Ot koa se vrati jaska ot Lerin posle tri nedeli me vikna lohagoto vo ninio ofic. I mi veli “Soberi si gi sati plachki, zemi si ga pushkata i ke odish vo Drama, na taksiarhiata dikitiata sho ni e na tagmato.” Mi veli “Te pushva za nekoku vreme vo Drama. Tamo na taksiarhiata ima eden terzia, i ke mu pravi dva politiciski kostumi na nashio dikitia. I te pushva i tebe tamo da mu pomozhish taksiarhiata.” Po Makedoncki se vika brigada, i tagmato se vika batalion.

Otidu tamo da mu pomozha na drukio terzia sho beshe tamo. Toi beshe ot grado Seres. Pochname da mu gi shieme kostumite na nashio dikitia. Oti sakashe da si odi doma pri familiata za nekoa nedela. Beshe ot stara Grcia, Peloponiso. Mu gi napravime kostumite. Si otide doma.

Pak se vrati vo Paranesti. A mene ne me pobarae da se vrata naza na tagmato. Vo toa vreme dikitiata i lohagoto sho beshe na nashto loho i eden oficer sakae da ode vo seloto Papades deka bea drugite dva loha. Zea so ni i eden voinik sho beshe uchen da puli za narki da ne ima kladeni po pato ot partizanite.

Bea kacheni na eden askercki armobil. Voiniko beshe nadvor ot armobilo kachen na kriloto za da mozhi da puli da ne ima neshcho kopano na pato i da ima kladena nekoa narka.

Ama partizanite sho bea na taja rabota da klave narki nosea edno malo parche ot trkalo ot armobilite. I koga kopae na pato deka ga klavae narkata zemiata ga berea vo torba. Ga klavae narkata, frlae malu zemia nat narkata i setne so

parcheto ot trkaloto go pominvae nat zemiata da stoe ku da ime pominato drugi armobili.

I koga odea via nashte oficeri za vo Papades ga stapnae narkata so armobilo i armobilo se krena na vetro. Voiniko sho beshe na kriloto se otepa na mesto. Na lohagoto mu gi poseche dvete nodzi. Na drukio pomal oficer mu ga poseche ednata noga. Draivero sho go terashe armobilo se rani. I dikiatiata se rani. A tia trite sho bea na desnata strana patia golem zian.

Ka stana ovoa losho, mene me zaboravia. Ne me pobara nikoi za da se vrata naza na tagmato. Oстана vo Drama poveke ot shes meseci. Vo toa vreme doide druk dikiatia na tagmata. I lohoto nashe go preze eden lohagos ot Solun. Se veleshe Velidis Dimitrios. Beshe neshcho roda na tia sho go izvavae vesniko Makedonia vo Solun.

I togash nashto tagma go prefriia da doidi vo Drama. I koga gredea tovareni kamionite za vo Drama jaska so drukio terzia se shetame nis grado. I togash se sluchi da pomini nashto loho. I decata ka me vidoa pochnae da vike po mene. Mu kazae na nofio lohagos sho stava so mene i odma koga stignae vo voinichkite kasarmi lohagoto telefoni na taksiarhiata odma da si gi sobera plachkite i da se vrata naza vo lohoto.

Shes meseci pomina nogu ubavo. Samo spanie i jadenie. Ne ne izvavae nitu da chuvame. Samo koga da se ubivae nekoi voinici i gi zakopvae vo Drama nie odeme i go noseme veneco edno.

Se vrati vo lohoto. I togash mi veli voi nofio lohagos “Sega ke odish vo dimiriata katadromon.” Dimiria, se veli po Grcki, sho ima triestina i nekoku voinici. Pak katadromon, tia sho da stani odma. Tia treba da ode nainapre i akoto imashe nekoi otsudeni za tepanie ga zevae taja dimiria da gi otepa.

Koga mi reche taka mene krfta mi zastana oti tia sho bea vo dimiriata golema maka trgae. Sekogash po nadvor bea i nogu od ni se tepae. I setne da te nose da tepash siromasi sho bea otsudeni na smrt ot fashisteto sho bea ponapre zaedno so Germanci.

I sega caro gimashe kladeno sati tia shpionite da bide sudii vo voinata, i gi vlea Vasiliki Epitropi, naznacheni vernite na caro. I sho vlea tia, toa stavashe. Drugite oficeri nemozhea da pregorat ama vlea toi sho go sudea treba da se tepa. Nikoi nemozheshe da go kurtuli. Gi sudea tia sho se borea protif okopatorite i nogu si ga dadoa zhivota za da ga uslobodat Grcia. Sega gi sudat i gi tepat za nishcho. Shpionite stanae naivernite na drzhavata. I tia sho se borea za nega gladni i bosu toku godini i sega gi klavat na shes metra i gi tepat.

Gi misle ovia raboti i toi den ne jadu nitu lep. Samo se misle kak ke oda jaska da gi tepam tia sirotinite sho se borea da ustroiast edna podobra zhivot za Grckio narot. I sega nie da odime da gi tepame za atar na Gliksburg i na zhenata mu Frederika.

Koshcho sede i gi misle sati ovia sho gi pisa ponapre pomina eden moi priatel i nogu poznat. Toi go imae

pushcheno vo Kavala za da go uchat za pomal oficer, i togash beshe doiden ot Kavala koga jaska se uche na olmite. Toi togash imashe doideno vo nashto loho. I lohagoto moi, toi sho si gi zgubi nodzite, me imashe navrteno jaska da go ucha na olmite. Mu kaza sho stava so mene, sho sake da me klade vo dimiriata katadromon.

Koga chu taka i odma otide vo ofico na lohagoto i mu veli “Oti Risto Katin sakash da go pushchish vo dimiria katadromon? Toi e naidoborio na olmite.” I mu veli “Toi mene me ucheshe i nema podobor voinik ot nego sho da znae da gi rabota olmite. I ako go pushchish tamo deka mislish da znaesh ke napravish golema greshka.”

Ka mu reche taka odma lohagoto doide poftorno pri mene i mi veli “Ke se vratish pak na olmite.” Otamo go ze eden druk i go klade na dimiriata za na moito mesto. Voiniko sho go ze ot olmite beshe ot Solunckite sela. Beshe bekiar i edno otide vo taja dimiria. Po malu vreme se otepa. I mene mi doide nogu zhal za nego. Oti za mene go kladoa vo taja dimiria i si ga izgubi zhivota.

Na olmite ne beshe nogu losho. Jaska i ponapre be na olmite ama drukio lohagos ne me pushvashe da oda po nadvor. Me drzheshhe sekogash vo tagmato. I sega nofio lohagos i mene me pushfashe po nadvor so voinata. Be nogu blagudaren sho me klade poftorno na olmite i kurtuli ne otidu vo dimiriata katadromon. I da odeme nekade nie so olmite odeme sekogash naza.

Voinata I Partizanite

Ogan goreshe preku cela Grcia. Sekoi den borbi stavae ot voinata sho imashe voinici i netae vervania na ni. Gi zeva, gi nosea vo Makroniso. Priatelo moi sho odeme zaedno do Solun koga si otidu za vo Lerin nego vidu oshchednash. Starite oficeri sati gi zea i gi zatvorila vo Makroniso. Zatvorila i nogu pogolemi oficeri sho bea generali, Sarafi i drugi sho ne mu gi pamta iminiata.

Partizanite bea nogu osilena. Edna vecher pochnae so topovite ot kai Bogarckata granica da ni frle natre vo Drama. Doide vo Drama nogu druga voina ot drugi mesta, i se godea da odat da gi udrat partizanite.

Nat seloto Papades deka bea dvete loha ot nashto tagma se pogodime da odime i nie zaedno so ni. A edna golema sila partizani prefrila preku rekata Nesta. Se kachia vo planinata Chatalga i doidea nat grado Kavala. So ni imae i dva topovi ot pomalite i se godea da ga udrat Kavala. A drugite sho bea pokrai granica frlae so topovo Drama za da ga lazhe voinata da si veli oti sake da udre vo Drama. Ama tia go pravea toa da doidi sata voina ot Kavala vo Drama i drugite da vlezat vo Kavala.

Togash velea ako mozhe da zeme eden grat i da go zadrzhe za malu vreme i da formire nin parlament i drugite drzhavi ke gi pripoznavae i ke mozhea da mu pomozhat so oruzhie i so drugi raboti.

Koga pominae preku reka nekoi gi vishol imae so ni nogu pravda sho gimae tovareno topovite, giuliniata i nogu druga amunicia. Otide, javi na voinata sho beshe vo

Paranesti. I tia odma javia vo Drama i sata voina se vrati naza i otidome preku stario grat Kavala za da gi prechekame.

Koga razbrae partizanite oti gredi voina, odma gi rastovaria sati tovari so topovite i so sato drugo oruzhie i gi skria vo planinata. I se zgzia pak naza.

Nie sedime poveke ot eden nedela vo taja planina i nemozheme da naidime nishcho. Tia dena se predade eden partizan i toi go donesoa tamo kai nas i kaza deka se topovite i celo drugoto oruzhie. Gi zeme topovite i otidome vo Kavala da marshuvame.

Koga vlegvame vo grado nogu chupi ot pendjerite vikae po nas “Fashiste! Prodadeni kuchinia! Prodadeni za edna konserva vo Kavala!” Togash imashe nogu komuniste. Kavala ima dosta fabriki sho pravea cigari i sati argatite bea organizirani vo Komuniskata Partia. I Marko Vafiadi i toi beshe ot Kavala preselen vo Solun.

Sedime vo Kavala malu vreme i otamo nashto tagma go pushchia da odi vo Nevrokop. Otidome vo Nevrokop. Edno loho otide vo edno selo koito se vika Lefkoja. Drugoto loho otide nat Lefkoja vo seloto Pagoneri. I edno loho otide vo seloto Gorno Brodi, ne nogu daleku ot seloto Banica deka se otepa Goce Delchef. Brodi po Grcki go velat Ano Vrondu. Drugoto loho oстана vo Nevrokop. I Nevrokop na Makedonckio ezik se kazhva Zhirnovo.

Jaska taja zima oстана vo Nevrokop. Tamo nemashe nogu partizani koshcho kaza ponapre. Zahariadi gi bereshe vo Gramos i vo Vicho.

Zeve pisma ot zhenata i mi pisheshe oti partizanite zevale i zheni. Gi zevae da mu kopat andaci za da se kariat koga ke se bie. So voinata pravea golemi dupki za da se kariat koga ke grede avionite da frle bumbi. Sechea golemi drva, gi klavae nat dupkite. Klavae eden ret drva, druk ret kamenie, pak drva i pak kamenie, nekoi osom redo i drva nat dupkata i osom kamenie. I da padinashe bumba nat dupkata nemozheshe da predupi.

Nogu zheni gi zevae da zhniat po nivieto oti sati sela bea begani, poveketo i si gimae ostaveno nivieto ne zhniat. Moita zhenata ne ga imae zeno oti dvete deca mi bee mali, chupeto i deteto. Mu vele na zhenata da slezi vo grado ama maika ne ga ostavashe.

Togash se vratila edna nasha sho ga imae zeno partizanite. Mazhot mu na nega i maika mi bea ftori brachedi. I taja mu reche na maika mi “Pushchi ga nevestata da slezi vo grado oti za kuso vreme ke soberat i drugi zheni.” I togash maika mu dade pravo da go zemi chupeto da slezi dolu vo grado, i setne da mu go pushchi i deteto.

Ama beshe nogu losho akoto sakash da pobegnish ot seloto. Imashe partizani sho shetae po sati sela i akoto te vidvae oti odish za vo grado odma te fatvae i mozhi da te ubivae.

Toa stana so moita zhenata. Imashe odeno voina nat seloto nashe a nogu nashi selani si rabotae po nivieto. Vuiko mi Risto, na maika mi brat, rabotashe na edna niva vo Derveno sho go velime edno mesto. Pomina po tamo voina, go fatia vuiko mi i go biea tamo na nivata za da mu kazhi

neshcho za partizanite. Go zea so ni i go zanesoa vo Lerin i go zatvorila vo apsanata. Nemashe nikakva plachka so nego.

Drukio den kerka mu na vuiko doide vu nas i mu veli na zhenata moja ako saka da ode zaedno vo Lerin da mu zaneso neko fanela na vuiko mi da ne bidi bes fanela i mu dostudi. Zhenata mi mu veli “Ke doida i da vida da ne ima doideno neko kniga ot Risto.” Oti togash ne odeshe postadjia vo seloto. Knigite gi zevashe kodjobashiata i sedeshe vo Lerin.

Kinisae da ode utre denta za vo Lerin. I koga stignae blizu do sinoro Krapeshki izleze pred ni eden nash Neretec sho beshe partizan. Imeto mu e Tanas Vasilof. Bee i komshii so bracheda mi Fania i priateli so brachet mi Kosta, sin na vuiko Risto. Brachet mi Kosta i toi beshe partizan ama na drugo mesto.

Gi zastana na pato i gi opitva deka ke ode. I bracheda mi Fania mu raspravi sho stana so vuiko Risto i mu veli “Odime da mu zanesime neko plachka na tatko oti go zea samo so koshulata.” I toi mu veli “Vie lazHITE. Odite vo Lerin da mu kazHITE na fashisteto sho stava vo seloto. I sega ke ve zanesa vo Lagen i tamo ke vi kazhe sho gi pravite ovia raboti i ke vi go seche tilo.”

Bracheda mi Fania go moleshe da gi ostavi. Toi gi ze i gi zaneso vo Lagen. Tamo imashe eden batalion partizani. Gi zaneso na glavnio partizancki shtap i oficero sho mu beshe na partizanite gi opita zasho sake da ode vo Lerin. I mu raspravila sho stana so vuiko Risto.

I gi opita deka vi se mazhite? Tia mu rekoa oti se voinici. Gi opita koa godina otidoe voinici. Mu kazae koa godina otidome voinici. Mazhot mu na bracheda mi Fania beshe oden voinik sedom meseci pret da oda jaska za voinik. I alai togash nemashe partizansfo koga ne zea za voinici. Gi uprosti i mu veli “Odete si po doma.”

Toa vreme beshe nogu losho. Za nishcho mozheshe da si ga izgubish zhivota. Beshe losho ot jobete strani. I ednite tepae i drugite. Togash nemozheshe da pregorish i da si go kazhish pravoto. Vo partizanite za mala rabota ako pregorvashe neshcho odma te ubivae. I da puleshe krivini trebashe da mchish. Nogu deca pulea krivini sho stavae vo partizansfoto. Oficerite da ime jadenie i pienie i drugite da gladve. I nekoj sho nemozheshe da puli takvi krivini pregorvashe neshcho i odma go ubivae.

I taka nogu deca begae ot partizanite. Se predavae na voinata. Pochnae partizanite da berat chupi za partizanki. Zedoa nogu i ot nashto selo. Seloto oстана samo so starite i malite deca.

Chetiriesta i osma godina zapovedia partizanite sati malite chupi i deca da gi pushchat maiki mu i da odat da se preselat vo sosialiskite drzhavi. Oti tuka ke stani nogu losho. I za da se spasat malite treba da gi prefrlime po drugite drzhavi. Nogu maiki si gi pushchia decata. Selata ostanee prazni.

Za planinckite sela stana nogu losho. Mazhite gi zea ponapre, setne zhenite i chupite, i naisetne mu gi zea i decata.

Maika mu mu veleshe na zhenata mi da gi pushchi i moite deca so drugite. I zhenata mi mu veli “Jaska ne si gi dela decata ot mene. Deko ke umra jaska i tia so mene. Mazhot mi je vo voinata, i jaska da gi pushcha po partizanite koshcho pishat nogu novinari!”

Dvae se i osom iliadi deca otidoa po drugite sosialiski drzhavi. Edni otidoa vo Jugoslavia, edni vo Bogaria, vo Rusia, Rumania, Ungaria, Polonia i Chehoslovakia. I golem del od tia deca bea ot Lerincko, Kosturcko, Vodenco i ot Ipiro.

Togash vo nashto selo ne se zhiveshe koshcho mi raspravashe zhenata koga si doidu da gi vida poftorno. Koga izbega zhenata zaedno so chupeto i otide vo Nevoleni mi kazhvashe ne ti se izlegvashe, veli, nadvor ot kukiata. Sato selo pusto. Nemozheshe da vidish dete nadvor da zaigra.

Kanbanite ot crkvite sekoi den biea na umreno. Edni dena biea tri eli chetiri pati spretu za koku nashi selani gredeshe aber oti se ubia vo partizansfoto eli vo voinata eli ot topovite i ot olmite sho mavae.

Vo seloto ot sekoa edna kukia se slushae plachenie ot maikite i ot zhenite sho si gi zgubia ninite sinovi i ninite mazhi.

Mu gi zea i decata. Nogu ot decata begalci ne si gi vidoa oshchednash ninite tatkoi. Neret, sho beshe toku veselno selo, i sega pochna da se oblekva vo crna nosia.

Zhenata barashe stresfo kak da mozhi da pobegni otoi pekol sho go puleshe. Reshia so edna druga zhena da pobegnati. Taja beshe Ristuica Avramoa. So Risto beme

pobratime i so nea beme ftori brachedi. Togash se go dele partizanite da doide vo Neret i sho ima pomladi zheni i chupi da gi zemat partizanki. Zhenata go ze chupeto i otide kai Ristuica Avramoa i reshia taja vecher da se skrie nekadesi da ne bide doma. Gi beshe stra da ne doordat taja vecher partizanite.

Otidoa, se skrie pot na Kote Avramof kukiata vo rekata. Tamo pokrai rekata imashe nogu fidani. Imashe golemi orei i rekata imashe napraveno edna golema izripina pot oreite. I tamo otidoa taja vecher i na ranoto za da bege za vo Lerin. I mi veli zhenata “Se plasheme da ne stechi rekata i da ne kreni. Ne zaspame taja vecher.”

I ranoto kinisae da bege za Lerin. Po pato veli “Nikak ne pregorime. Chupeto si go drzhe za raka. Imame,” veli “ksmet. Ne stretname nishcho po pato vo zorata.” Veli “Stigname blizu kai Marena. Koku sho go pominame mestoto sho se vika Marena i pula,” veli “pred nas tel vrzan ot ednata strana na drugata na pato. I koga go vidu telo,” veli zhenata “go trgna naza chupeto i tamo nat pato imashe voina. Imae kladeno bumba na pato vrzana so telo, i ako pomini nekoi partizan po tamo noshiata da go trgni telo i da ispuka bumbata. I pulime togash,” mi veli zhenata “voinici da ni vike “Zastanite! Oti imame bumbi na nogu mesta.”

Zastanae tamo. Gi fatia bumbite voinicite i gi pushchia da odat slobodni. Zhenata moja zastana vo Nevoleni. Tamo imashe nogu nashi Neretci i ot seloto nino Lagen i nogu ot Bel Kamen. Zastana tamo ama beshe nogu machno pari, nemae drva za zimata. Trgae golema maka.

Mi pisa na mene oti izbega ot seloto i se namerva vo Nevoleni. Jaska togash se namerve vo Nevrokop. Nie sho beme na olmite ne pushvae so olmoto po drugite loha. Beme na sekoe olmo po chetiri dushi. Vo nashto tagma batalion, sho se veli po nashe, imame pet olmi.

Ot Nevrokop ne pushchia da odime vo Gorno Brodi na Hadji Dimof seloto. Tamo sedime dosta vreme. Slushame novini za borbite sho stavae vo Gramos i na Vicho. Blizu do nashto selo chetiriesta i osma godina beshe nogu losho. Voinata imashe zeno golema aksia protif partizanite nekako poprvata godina sho begae ot voinata i odea so partizanite. Dimokrateto oficeri i voinici bea sati zatvoreni vo Makroniso i nogu bea ubieni ot fashisteto.

Amerika donese nogu oruzhie za voinata. Avionite frlae so stotini bumbi. Gramos partizanite go drzhea. Imae napraveno golemi dupki so drva i kamenie. Askero nemozheshe po nikako da se kachi gore na rido. Tamo se ubia so hiliadi voinici.

Greshkata na Zahariadi beshe nogu golema oti poprvnata godina ne dade zapovet da stani mashovno vostanie. Znaeshe voinata sho ke pomozhvashe toku chekashe da doidat Amerikancite. Gi sobra sati partizani na edno mesto i da se bie so Amerika so skrshenite pushki. Koga gimae pushkite vo raci i ga imae zeno cela Grcia i mu ga ostavia na Anglichanite, mu gi dadoe pushkite. Si go ubia i naidoborio partizancki lider, Ari Veluhioti. I sega so chupi i so zheni saka da ga pobedi Amerika.

Nekadesi ako ostapuvae partizanite go frlashe cel kabaet na oficero sho ga vodeshe borbata. Go zevae i go ubivae. Taka go ubia kapidano Januli, eden ot naistarite borci. Formirae vo Gramos drzhavna uprava. Naznachia nekoku ministeri. Marko Vafiadi beshe general na voinata i trebashe da zemat nekoi grat za da gi pripoznae drugite drzhavi.

Proleta imae udreno vo Lerin ama ne nogu silno. Se zgotvia da go udrat grado Konica vo Ipiro ama ne uspeae tamo. Zaginae nogu partizani. Se ubia. Nogu nashi Neretci zaginae.

I nogu voinici koshcho nashte Makedonci ginea za borbata ot druga strana. Na nogu mu vikae Bogari i ne gi ostavae da si govorat na maikinio ezik. I taka nogu bea ogorcheni so toa sho stavashe i pochnae nogu ot nashte da bege i da se predave na voinata.

Prechitaf eden buk pisan ot Vangel Ajanofski ot Voden. Imeto na buko mu e Egeicki Buri. Pishi na edno mesto oti nekoi nash Makedonec partizan se snemozhil i oficero sho beshe na toa loho go izvashol pishcholo i go otepa. A toa ne stavalo so Grcite. Ako nekoi Grk se razbolval go nosele vo nekoe selo duri da uzdravi eli go pushvae na nekoa bolnica vo Albania.

Voa go kazhva pak Makedonec sho beshe vo istoto loho. Oti Makedoncite gi pulea so losho oko. A Grcite i da velea nekoi laf bea uprosteni.

Isto stavashe i ot drugata strana za Makedonckio narot. I nie sho beme voinici imashe nogu sho ni velea vie ste

Bogari iaku so hiliadi godini zhivea vo taja zemia nashite dedoi i prededoi.

Doidoa Turcki plemia ot Azia i tia stanae Makedonci, a nie rodeni vo Makedonia ni vikae Bogari.

Imashe golema diskriminacia ot jobete strani.

Ne bea toku vinovni fashisteto koku sho bea vinovni komunisteto oti tia velea koga ke ga dobieme borbata ke si go zemite pravoto ku nacia i ot druga strana na istite borci sho se borea zaedno so ni mu vikae Bogarashi.

Mi raspravashe za ovoa eden moi pobratim Pavle Bakrnchef. Toi beshe partizan i vo lohoto sho beshe imashe nogu Neretci i Lagenci, i govorele pomegu ni po Makedoncki. I oficero sho mu beshe gi zaprel da ne govore Makedoncki. I nogu mu oстана teshko za toa neshcho. I nogu rekoa “Za toi ezik se borime nie Makedoncite i sega i tua ke ni go zaprite koshcho ni go zapre diktakto Metaksa.”

Ka mu rekle taka na oficero gi javil na pogolemite i doshol nekoj nash Makedonec sho bil tamo so pogolemite oficeri. Bil ot seloto Banica, Lerincko. I mu rekol “Treba da govorite po Grcki za da razberva vashio oficer sho govorite.” I togash nogu ot nashte sho bile na toa loho pochnale eden po eden da gi frle puskiye i da se predave na voinata.

Poveke mu ostanalo teshko na sati nashi. Mi rasprava Pavle se udrile nekadesi so voinata, i tamo se ranil eden ot nashto selo, Petre Tanasof. Ne bil nogu losho ranet, i lohagoto mu rekol na drugite pomali oficeri da go ubiat. I togash veli Pavle “Privikame sati ka ke go ubiete koga

choeko ne e losho ranet?” I taka mu ga kurtulime zhivota na Petre Tanasof.

I ot togai pochnae nashte da se predave. Vidoa oti i tamo nemashe pravina za nashio narot.

I nie sho beme voinici puleme nogu krivini ama nemozheme da pregorime oti znaeme sho ne cheka. I taka puleme i si mcheme.

Vangel Ajanofski ot Voden pishuva vo buko Egeicki Buri za edensi ot Vodencko. Bil togash brgo zhenet. Go fatila policiata. Nekoi mu imal kazano oti bil vo nekoasi organizacia. Go zele da go bie za da javi nekoi drugi ot organizaciata. Toi mu rekol “Jaska ne znam nishcho.” I togash mu ga donesle zhenata mu pri nego deka go biele, ga slekle gola i pochnale da ga viave pred nego. Ne uma tochno koku korofilaci pominae nat nega. Takvi diskriminaci stavae protif nashio narot.

Zhenata mi pisa togash koga sleze vo Nevoleni oti ga otepae zhenata mu na brachet mi Kosta Strezof. Koga me ze e mene za voinik togash Kosta beshe armasan i po nekoi mesec napravie sfadba. So Kosta sne prvi brachedi. Tatko mu i maika brat i sestra.

Koga gi zea sati deca ot nashto selo za partizani go zea i Kosta, togash brgo mladozhenet. Zhenata na Kosta beshe nogu ubava. Beshe kerka na File Minchef. Se vikashe Dosta Minchea. So drugi zheni ot ninata mala otidoa da berat drva blizu kai Delka, ima edno mesto sho go vikame Delka. Otidoa sati zheni zaedno i pochnale da berat drva.

Togash po tamo pominala voiska, doshla otkai Nevoleni preku Lopushec. Koga stignae voinicite blizu do zhenite eden voinik otide da ga fati zhenata na brachet mi Kosta. Pochnal da ga grabi i da ga bacva. Taja ne mu stoela i togash ga plusna so pishcholo, i na otepana ga vianal da mu pomine lunkite. Togash zhenata na Kosta bila trudna.

Ot nekoku meseci toi istio voinik imal ubieno i druga zheni vo seloto Kotori.

Slegla voinata vo Neret i kinisale da shete krseloto. Dali beshe istio voinik sho ga otepa zhenata na Kosta nemozha da kazha tochno. Otishol nekoi pak ot voinata vo edna kukia i tamo ga naide edna chupa. I otishol da ga fati. I taja togash pochna da vika i ot nogu sho se uplashi si go izgubi pameto. Beshe armasana i armasniko go imae zeno i nego partizanite. I koga odel da ga fati pochнала da vika i da go bara armasniko.

Takvi loshi raboti stavae vo tia godini koito ne se dokazhuvat.

Ne znam dali beshe istio den sho go otepae chupeto na Tanas Velof. Nekoi voinik frlil so pushkata otkai malata sho ga velime Tumbata ukai Veloata kukia. Chupeto odelo pri furnata. Toi den imale meseno lep. I go otepa doma vo dvoro.

Ot drugata strana i partizanite tepae bes da ima nekoi napraveno neshcho losho. Nauku oti go otepale Gile Ristuichin. Toi beshe partizan i bile so cela cheta nat nashto selo vo planinata sho ga vikame Ornicata. Bile kacheni na plochite i otamo se pule nekoku kuki ot seloto.

Se puleshe i kukiata na Gile. Ga pulel zhenata mu sho rabotala vo dvoro. Togash bilo vrshenieto i Gile mu rekol na oficero sho mu beshe da go pushchi za nekoku dena da odi da mu pomozhi na zhenata. I toi ne go ostaval. I Gile mu rekol “Jaska sluzhe i voinik i koga da imame nekoa vazhna rabota mu pobarvame da ne pushche i ne pushvae. I sega sluzha vo Dimokracka Voina i ne me ostavate.”

I togash ka mu rekol Gile taka zapovedil da go fate i mu gi vrzale racite. Go zanesle pot Vicho. Tamo ima edna golema ramnina. Letoto gredea Vlasite ot Thesalia so ofcite da gi pase. Ima napravena edna chezhma so kopanka da pie ofcite voda. I nekoku metra pot chezhmata Gile go otepae.

Tamo imashe deca sho bea partizani ot seloto Kotori. I mu kazae na zhenata mu deka e zakopan i po tri godini otide zhenata mu so Laze Trpchef. Go otkopae i koskite mu gi donesoa vo seloto.

Partizanite otepae i drugi dva mina ot nashto selo. Ga otepe Ordana Dinea i Giorgi Eftof. Ordana beshe kerka na Vane Dinef i zhena na Risto Dimof, sin na Stefo Dimof ot Gornata Mala. Rekoa oti Ordana i Giorgi imale bezichni telefoni mu gimala dadeno voinata za da mu kazhvat na voinata sho stava vo seloto, dali ima partizani i koku ima. Na Ordana mazhot mu togash beshe voinik.

Giorgi Eftof beshe sin na Tanas Eftof. Koga beshe malo dete Giorgi imashe padnato i mu simashe skrsheno grbo i oстана grblavo. Beme rodeni vo istata godina alai beshe sakato ne go zea za voinik a pa nitu partizanite ne go

zea. Beshe vo seloto i zhiveshe so dedo mu Mitre Eftof. Tatko mu i maika mu bea vo Afstralia.

Koshcho kazae nogu ot partizanite mu gi nashle bezichnite telefoni, na Grckio ezik gi veleme asirmati.

Togash nauku oti eden moi priatel, Tanas Spirof, go otepae vo Kozheni. So Tanas beme vrsnici. Koga ne zea za voinici chetiriesta i shesta godina i ne zastanae samo chetiri deca ot seloto nashe, i drugite sati gi vrnae naza, togash go imae vrnato i Tanas. Koga ne zanesoe vo Aleksandrupoli posle eden mesec Tanas imashe doideno tamo i sakashe da doidi da sluzhi za voinik, ama ne go zea. Poftorno go pushchia da si odi doma. Izvadome edno kadro so nego, so Mitre Ognenof i so brachet mi Tanas Katin. I drukio den se vrati naza vo seloto.

Ne go zevae za voinik oti sestra mu na Tanas go imashe zeno za mash Petre Markof sho go imae otepano Neretckite policmani vo Lopushec. Sestra mu na Tanas, Fania, ponapre beshe mazhena vo Bivolcheite za Giorgi Bivolchef. Se ostavia so Giorgi i go ze Petre Markof. I Petre si ga imashe ostaveno zhenata Fania Vlaova i ga ze Fania Spiroa, sestra mu na Tanas. A Giorgi Bivolchef ga ze zhenata na Petre, Fania Vlaoa. Si gi menae zhenite. I alai Petre imashe izbegano ot voinata i nemae vervania i na Tanas i zatoa ne go zevae voinik.

Koga partizanite gi sobrae sati mazhi ot Neret go zea i Tanas za partizan. Na nekoesi mesto vo Gramos se udrile so voinata i Tanas togash se fatil, go donesoa vo Kozheni i go zatvorila. Po malu vreme go sudia i voinickio sut go otsudi za

tepanie. Maika mu na Tanas pobara ot Neretckata selcka uprava da mu dade edna kniga potpisana ot kodjobashiata oti partizanite go imae zeno Tanas so sila.

Kodjobashiata ne mu davashe takva kniga, mu barashe pari za da mu ga dadi taja kniga. I taja mu veli “Koku sakate pari ke vi dada. Samo Tanas da kurtuli.”

Na Tanas tatko mu togash beshe vo Amerika. Mu pushchi kniga maika mu do mazhot mu i mu raspravi sho stava so Tanas oti je otsuden na smrt i bare pari za da go kurtule. Togash tatko mu odma pushchi pari. Duri da stignat parite doide deno sho beshe naznachen ot sudo koga da go tepe. I go zea na mestoto deka gi tepae tia sho bea otsudeni na smrt.

Toi den imalo i nogu drugi sho bea za tepanie. Vo Kozheni sekoi den imashe lugie za tepanie. Toi grat beshe poblizen do Gramos i sho partizani fatvashe voinata gi nosea tamo, gi sudea, i koi go otsudvae za tepanie tamo gi tepae. Kozhenckio sut beshe nailosh. Nainogu sho se otsudia na smrt tamo se otsudia.

Po Kozheni beshe Gianica, Enige se veli toi grat po Makedoncki. Koi bea ot Vodenckio krai tamo gi sudea i tamo gi tepae. Tamo ga otepae Mirka Gineva. Beshe uchitelka na Grcki ama zhaleshe za Makedonckio narotot sho beshe potisnat ot Grckoto ropsfo. Imashe odeno partizanka za da se bori za pravata na nashio narot i se fati ot voinata. Ga sudia na smrt i tamo ga ubia.

Stavae i nogu drugi sudoi po drugite gradishcha. I koshcho pisae nogu pisateli posle zavrshuvaniето na

Gragianckata Voina bea otsudeni na smrt ot voinichkite sudoi i ot naznachenite sudii na caro Pavle sho bea so Germanci. Dvaese iliadi dushi bea otsudeni na smrt i koga gi sudea nogu imae ot sudeno chetiri pati za tepanie.

Gi sudea taka za da nemozhat nikak da kurtulat oti na pati na nogu sho bea za tepanie gi slegvae da lezhat aps do zhivot.

A tia sho bee chetiri pati na smrt ednoto mu go prosvae ama drugite tri oshche sedea i taka nemashe kurtulvanie.

Da gi slushashe carckite oficeri koga sudea vikae natre vo sudo dva pati eli tri pati i chetiri pati na smrt ot imeto na caro. Po Grcki se veli En Onomrti Tu Nomu Ketu Vasileos Pavlu Tetrakis Is Thanato.

Koga gi nosea za tepanie predi da gi otepat gi ostavae za nekoku minuti sho sake da kazhe. Edni karae za caro i za caricata. Drugi se napivae cigara za posleden pat.

Nashio selanin Tanas Spirof pobaral da zapee edna pesna. Imashe dobor glas i nogu peeshe. Go ostavia da zapee i ga zapea pesnata Makedonio Maiko Mila Zemlia Porobena. Koga zavrshi so pesnata i odma go otepa.

Sati gi zasipvae vo eden grop. Tamo imashe nashi voinici sho gi nosea da pulat koga ke gi tepat, i tia kazae sho stana so Tanas. Po nekoi den ot koa go ubia Tanas parite stignae vo Lerin, ama Tanas ne beshe zhif.

Togash takvi shpioni imae kladeno za kodjobashi po sati sela da mu barat pari na familite za da mu go kurtulat choeko sho e otsuden na smrt. Ako ne mu davashe pari go ostavae da go ubiat bes da ima ftesano. Za nishcho taka

zagina Tanas Spirof oti maika mu nemashe togash da mu gi dadi parite. Nogu ot nashite selani sho se fatvae ot voinata ninite famili si gi prodavae voloite za da mu ga spasat zhivota na ninite deca i na ninite mazhi.

Chetiriese i osmata godina stavae naigolemite borbi pomegu voinata i pomegu partizanite. Poprvnata godina poveke aksia zevashe policiata a sega voinata go ze celio tovar da se bori protif partizanite. Amerika go pushchi generalo Van Flit da ga vodi borbata vo Grcia zaedno so Grckio general Papago. So iliadi giulinia se frlae po ridishchata deka imashe partizani. Avionite sekoi den frlae bumbi. Zemiata goreshe po sekade.

Greshkata na Zahariadi ga platvae so krf partizanite. Gi sobra sati na edno mesto. Toa go sakae Amerikancite i Grckite fashiste za da mozhat po na kolai da gi sotrichat so avionite i so topovive. Partizanite netae nitu eden avion. Se borea samo so pushkata i nekoku mali topovi.

Vo Konica izgubia premnogu partizani oti odea da vlezat vo grado. Zagubia i nogu voinici a poveke partizani.

Togash doide i druga teshkotia za partizanite. Marshal Tito ga zatvori granicata Jugoslovencka. Nemozhea da vlegvat slobodno partizanite vo Jugoslavia. Ponapre ako vidvae nekoa golema potera ot voinata vlegvae vo Jugoslovenckoto mesto da se pasat. Taja godina Tito se raskara so Ruskio pretsedatel Josif Stalin. I Zahariadi go potkrepvashe Stalin i zatoa Tito se naluti i ga zatvori granicata.

I togash Grckata voina pochna da gi goni partizanite. Nemaе deka da pobegne. Gi fatvae i gi ubivae. Ponapre vlegvae vo Bogaria i preku Jugoslavia i Albania. Gredea vo Gramos. Togash caro Grcki i Amerikanckata vlada ostanе nogu dovolni so Titovata politika oti znae za kuso vreme ke go unishtat.

Grckoto partizansfo so stotini voinichki batalioni se sobrae da odat da udrat na Gramos i na Vicho. Stanae golemi krvavi borbi. So hiliadi voinici se ubia na toa mesto. Grado Kostur se naplna so grobovi, i drugite gradovi sho bea po blizu do Gramos: Konica, Grevena, Kozheni i Janena.

Poike Voini Prikazni

Nashio selanin Tanas Kizof partizanite go imae pushcheno da udri vo Grevena. Tanas imashe odeno nekoku vreme na skolie da se uchi za officer. Partizanite imae officercka skola i tamo gi pushvae po sposovnite ot partizanite da se uchat za officeri. Tanas za kuso vreme stana lohagos vo partizanite. I so ninoto loho otide da udri vo Grevena. Vlegoa vo grado i nablizae blizu deka beshe policiata. Okolu zgradata deka bea sobrani policmanite imae nekoku redoi tel. Sato mesto beshe zagradeno na teloite. Imashe bumbi navrzani. I Tanas pochnal da go sechi telo za da vlezi natre. I togash ispukale nekoku bumbi i Tanas se otepa na toa mesto deka go secheshe telo. Se ubia i nogu drugi partizani sho bea so nego.

Tanas beshe prfio partizan sho izleze ot nashto selo da se bori protif Germancite. Beshe began vo Jugoslavia. Koga doidoa vo Neret edno loho voinici i sakae da gi fatat vo livadishche zaedno so Todor ot Kotori prefria vo Jugoslavia. I koga pochna Gragianckata Voina vo Grcia doide poftorno da se bori protif fashiskio rezhim.

Nie sho beme voinici vo istochna Makedonia nemame takvi teshkotii. Nogu mali grupi imae ostanato ot partizanite po tia mesta. Chitame po vesnicite sho stava vo Gramos i na Vicho. Jaska bere gaile za moita familia. Deteto beshe vo seloto. Zhenata so chupeto vo Nevoleni.

Brat mi Vasil beshe i toi began vo Nevoleni. Mu pritekna da se vrati naza vo seloto i po malu vreme go fatia partizanite i go zea so ni. Sobrae i nogu drugi mladi deca i

chupinia. Nauko sho go zea partizan i mu rasprave na voinicite sho bea so mene, i mu vela “Pulite ka ne donese redo da se bieme brat so brat, brachedi so brachedi, priateli so priateli.”

Ime dva prvi brachedi vo partizanite. Brachet mi Kosta Strezof sho mu ga otepae zhenata, i brachet mi Mitre Stamenof sho beshe began vo Jugoslavia. Go imae pushcheno poftorno vo Grcia da se bori protif fashiskio rezhim.

I togash eden ot voinicite togash brgo beshe doiden vo nashio batalion. Ponapre sluzheshe vo druk batalion ama se ranil nekadesi deka se biea so partizanite. I koga uzdrae go pushchia vo nashio batalion. I mi raspravashe sho stana so dva brakia. Edenio brat bil partizan a drukio bil oficer vo voinata.

I stavalo nekoa borba so partizanite vo Halkidiki, vo planinata Kerdilia. I voinata udrila na edno ritche sho go drzhea partizanite. I oficer beshe edenio brat sho beshe vo voinata. Se biea dosta vreme na toa mesto i voinata uspea da go zemi ritcheti. Se ubia dosta voinici i nogu partizani. Koga se kachia voinicite gore i oficero i pulel ubienite partizani i go naide tamo brat mu otepan. Koga go vide brat mu go zgrabil i pochna da plachi. Go izvashol pishcholo i samio se ubil tamo blizu do brat mu.

Tia dena koga ni raspravashe voiniko za dvata brakia stana edno drugo chudo so drugi dva brakia. Imame vo nashio batalion eden voinik ot okoliata na Evro blizu do grado Aleksandrupoli. Voiniko beshe vozach na armobilitate.

Imashe edni mali armobili sho gi vlea skaut. Bea samo ot zhelezo, i trkalata mu bea sati ot lastik i da gi udri kurshum neme gaile oti neme veter. Vo natre vo tia armobili vlegvae samo tri voinici. Toi sho go vozi i dva drugi bea na mashingano.

Nekoi destina partizani begae ot planinata Bozdak, sho ga vele, karshi ot Nevrokop. I sakae da pominat preku Nevrokopckoto malo pole da stignat na Bogarckata granica. Ama gi osuna i gi vidoa edni pushkari otia sela. I javia na nashio batalion sho beshe vo Nevrokop i zapovedia da ode nekoku voinici. I edno ot armobilitate sho gi vlea skaut otidoa i za kuso vreme gi nablizae partizanite i pochnae voinicite da pluske na vetro i da mu vike na partizanite da se predadat.

I tia ka vidoa oti nemozhe da se spase gi krenae racite i se predadoa. I toi sho go vozesh armobilo si ga fati sestra mu. Koga se vidoa se bacia. Gi donesoa vo Nevrokop i voiniko mu veli na oficero sho beshe na bataliono “Ovaja chupata mi e sestra.” I togash mu dadoa nekoku dena odmor da odi da si ga zanesi sestra mu doma.

Vo seloto nogu takvi sluchki stavae tia godini. Grcia beshe za zhalanie. Brakiata se tepae eden so druk. Chuzhite propagandi se imae rashireno vo Grcia. Eden so druk ne znaea zasho i za koi se lef, toku krf vo Grcia imashe. I razbravi lugie ot jobete strani ama nemozhea da pravat nishcho.

Uma eden voinichki oficer beshe lohagos na edno loho i nie so olmoto beme odeni so ninoto loho. Stavashe edna bitka pomegu partizanite i voinata na eden rit megu Drama i

megu Paranesti. Rido go vlea Iliada i Dvaese i Sedom. Edno loho ot nashio batalion imashe odeno da gi istera partizanite otoa mesto.

Predi nekoa nedela imashe stanato druga bitka i se imae otepano neкои destina partizani. Poveketo bea ubieni ot avionite sho frlae na ni so mashinganite i ne bea zakopani. Rido beshe gol i nemozhea da se kariat.

Poftorno se javia drugi partizani na istoto mesto. I togash otide edno nashe loho ot nashio batalion da gi bie. Pa nie ot karshi beme na druk rit i puleme sho stava. Aroplanite frlae so mitrolozite, topovite mavae, goreshe mestoto.

I voi oficero sho beme nie so nego sednat na eden kamen puli ot karshi sho stava i pochna da si ga vrti glavata i da veli “Aide, siromashka Grcia. Nasho deredje te donesoа interesite na chuzhite kapitaliste.”

Sat toi den stavashe borbata na toi rit. Noshiata partizanite prefrlia preku rekata Nesta. Tamo imashe golemi planinie i se skria vo planinata. Drukio den se kachime i nie na toi rit da vime sho stana. Naidome dosta partizani tepani. Se otepa i eden oficer ot nashio batalion. Koga gi naidome tepanite partizani tia sho bea tepani pred edna nedela vlcite i chakalite imae pochnata da mu gi jade mrshite.

Imashe nogu sho imae prsteni na racite zlatni. Edni ot voinicite sho bea kriminalci i ne zhalae za drukio, odea, mu gi sechea prstitite za da mu gizvadat prstenite oti racite na tepanite mu bea nadueni. Ti beshe gre da gledash takvi tragedi. Imashe gnasen narot ot jobete strani.

Tamo naidome edno malo dete skrieno vo planinata. Go imae zeno partizanite. Mu imae dadeno pushka i toa da se bori. Beshe cheternaese godini. Imeto mu beshe Hristaki. Beshe ot Evro, ot edno selo ne nogu daleku ot Sufli. Go zeme vo nashio batalion. Mu dadoa askercki plachki i go imae celoto vreme so voinata. Go beshe stra da si odi vo ninoto selo da ne go zemat poftorno partizanite.

Togash imae pochnato da berat ne samo chupi toku i mali deca. Sekoi den vesnicite pishea i radiata kazhvae sho stavashe vo Gramos i na Vicho.

Eden den imashe pisano vesniko za brachet mi Mitre Stamenof oti se predade na voinata i javil nogu raboti sho stave vo partizansfoto i sho stavashe vo Jugoslavia, vo grado Bulkes. Mitre beshe nogu vreme vo Bulkes i setne koga pochna Gragianckata Voina vo Grcia nogu doidoa poftorno vo Grcia da se borat protiv carckata voina. Dosta dena vesnicite vo Grcia pishea za Mitre. Jaska se misle zasho gi napadinashe toku partizanite? Toi sakashe da odi dobrovolno partizan koga imae doideno vo Neret Turundja i Todor ot Kotori da berat voina, i sega oti toku protiv govori za partizanite?

Ot koga se pushchime ot voinata go opita zasho se predade i oti toku protiv govoreshe za partizanite?

I pochna da mi rasprava. “Jaska,” veli, “se bore so srce vo partizansfoto, i koga be so na Goche brigadata i sega vo Dimokrackata Voina, i ke ti kasha.” Mi veli “Sho e toa sho me napravi da se otchaja i da se predada na carckata voiska?”

“Sedeme,” mi veli, “eden den vo Gramos i govoreme so nogu lideri sho bea na partiata. So nogu od ni imame doideno ot Jugoslavia i ni velea oti na nas Makedoncite koga ke ga dobieme borbata ke ni go dade pravoto da si govorime na nashio maichin ezik. Ke ni dade skolinia i ke ne pripoznae za Makedoncka nacia.”

“Eden politichki komisar mi veli eden den 'Dimiri, sega se borime zaedno ama ke doidi eden den sho ke bime dushmani, nie dvata.' I go opital zasho, i mi rekol 'Vie Makedoncite ke barate nogu raboti od nas Grcite. Ke sakate da napravite vasha drzhava koshcho stana vo Jugoslavia. I togai, Dimitri, ke pochni druga borba i so vas Makedoncite.’”

I mu rekol Mitre “Neli veli partiata oti ke si go zemime pravoto i nie Makedoncite.” I toi mu rekol “Ne puli sho veli sega partiata. Umi gi lafoite jaska sho ti vela.”

I Mitre mi veli na mene “Otogai, brachko, mi ostinase i bare stresfo kak da se predada. Mozhi za toa da beshe praf oti se razbra Grcite go lazhea nashio narot oti ke mu dadat sloboda i ke go pripoznae za nacia za da gi zemi pushkite da se bie pak za interesite na Grcia. I koshcho gi zea pushkite i si ga dadoa zhivota zabadia, i se naplna Gramos i Vicho so Makedoncki koski. Ostanæ nezakopani po ridishchata. I ninite maiki i zheni ne mu ga znae deka mu e grobninata. I ninite deca ostanæ siraci, bes tatkoi, da shetat goli i bosu po patishchata.”

Zatoa sho mi kaza Mitre imashe pravo oti ova neshcho go pisa i eden druk Makedonec vo eden buk sho go ima istio pisano. Imeto na buko mu e O Telefteos Titlos Tu

Zahariadi, na Makedoncki se veli buko Poslednata Tapia na Drugaro Zahariadi. Imeto na pisatelo sho go ima pisano ovoi buk se vika Papaioanu. So Zahariadi bea nogu dobro poznati oti Papaioanu beshe oficer na Dimokrackata Voina. Upraliavashe edna brigada.

Ot koga zavrshi partizansfoto chetiriesta i deveta godina, tia sho ostanee zhivi ot partizanite sati prefrlia preku granica. Edni otidoa vo Bogaria, edni vo Jugoslavia, a poiketo otidoa vo Albania i otamo doidoa Ruski brodovi i gi zanesoa vo Rusia, vo Tashkent.

I tamo se odelia na dve grupi. Edni go kritikuvae Zahariadi oti toi beshe vinoven zasho ga izgubia borbata i ne go poslusha sho mu veleshe Marko Vafiadi da ne se sobere na edno mesto toku da se borat rasprchkani preku cela Grcia. I pochna golema kavga pomegu ni. Edni go krepea Zahariadi. Sakae da se otepat. Pomegu ni doide Ruskata voina za da gi zastani.

Po umirachkata na Josif Stalin vo Rusia se mena politikata. Koga Krushef ga ze vlasta vo Rusia pochna da gi tera ot vazhnite drzhavni raboti tia sho bea potkrepeteli so na Stalin politikata. Zahariadi krepeshe ot na Stalin stranata i zatoa go pushchia vo Sibiria.

Otishol Papaioanu vo Sibiria da go vidi Zahariadi. Tamo izgovorile za nogu neshcha. I voi mu napravil nekoj opit za Makedonckoto prashanie. I Zahariadi mu rekol “Ako ne gi lazhome taka Makedoncite ne ke izlegvae da se borat zaedno so nas.”

I taka se javi sho misleshe i Komuniskata Partia za nas Makedoncite. Sati ne sakae koga mu trebame i setne ne ne smetae za nishcho.

Ka pishea sekoi den vesnicite sho stava vo Gramos eden den pisae oti stavae golema borba so partizanite na Vicho nat nashto selo vo Crno Glaa Padina i vo Ornicata. I togash jaska pisa edno pismo do lohagoto moi i mu se mole da me pushchi za nekoku dena da oda vo Lerin. Mu reku oti familiata moa sleze vo Lerin i sakam da oda da vida sho stava.

Drukio den mi telefoni da sleza vo Nevrokop i ke me pushchi da si oda za nekoku dena. Slegu drukio den. Knigite gimashe gotovi. I mi veli “Nema da si odish so treno toku ke odish vo Kavala i ke begash so brodo za vo Solun, oti treno nogu pati partizanite go bie so topovite ot planinata Belesh.”

Toa beshe istina. Koga treno ke go pominvashe mosto na rekata Struma i gracheto Petrich i pochnuvae so topovite da frle. Imae izgoreno tri trenoi. I tamo treno koga da vrvеше begashe so golema sila. Koshcho mi reche lohagoto, taka napravi. Slegu vo Drama. I otamo go fati baso za Kavala. I na vecherta se kachi na brodo, i ranoto stigname vo Solun.

Odma otidu da vida dali ke ima falanga da bega za Lerin. Mi rekoa voi den ke bega za Kozheni i otamo drukio den ke odi za vo Lerin. Stigname na vecherta vo Kozheni. Spa tamo taja vecher. I drukio den trgname za vo Lerin. Stigna vo Lerin. Se slushae topovi da puke po ridishchata.

Jaska odma trgna za vo seloto Nevoleni. Koga stigma vo seloto stretna edna chupa ot nashto selo i ga opita dali znae deka sedi zhenata mi. Mi reche “Ga znam.” Ga izmoli da doidi da mi kazhi deka e. Doide so mene.

I koga stigname do kukiata deka sedeshe, pula tamo nogu voinici i zhenata mi da plachi. Ga opita zasho plachi. I mi veli “Me tere ot kukiata i sake voinicite da vleze vo natre.” Tamo imashe i eden oficer i mu vela na nego “Ka ga terash zhenata ot kukiata? Jaska sega si doidu da gi vida. Ne ke spia na pato.” Ka mu reku taka mi veli “Ti se mola ako mozhish da naidish edno mesto samo za va nosh oti nie sne nogu umoreni i zaplasheni. Patime nogu losho i alai vaja kukia e na krao blizu do rekata i treba va nosh da chuame da ne ni doide i tua partizanite.”

Vo taja kukia zhiveshe i zhenata na shura mi. Ka mi reche taka gi pozhala i mu vela “Dobro, za va nosh sedite tuka. I utre kukiata treba da ga ispraznite.” I mi veli “Ne beri gaile. Utre ke naidime druga kukia.”

Gi opita voinicite sho patia i mi raspravia se biele nogu dena nat nashto selo vo Ornicata. Grcite Ornicata ga pishat Plati. Tamo se biele nogu batalioni. Edni biea nat Lagen na Kulata so golema maka.

Mi vele “Uspeame da gi zemime tia mesta. Se ubia nogu voinici. Partizanite se zgzia i koga se kachime gore na plochte i na Kulata beme nogu umoreni. Nogu dena ne beme spani. Oficerite nashi pobarae ot generalo na diviziata da pushchi pomosh da doidi druga voina. I toi ne pushchi voina da ne otmeni. I noshiata doide golema partizancka sila.

Ne udria poftorno i pochname da begame, i stigname duri do tuka. Poveketo voinici se otepae i nogu se rania. I decata bea nogu zaplasheni. Sati plachki sho gimae so ni gi frlia. Nogu gimae izgubeno i pushkite. Ka prestigna sekoi eden taka pobegna.”

Mi kazae koi e generalo i jaska mu vela “Go znam nogu dobro.” Oti toi ponapre ni beshe taksiarhos na nashta brigada koga beme vo Drama. Prezimeto mu beshe Papadimitriu. Mu raspravi sho stana ednash koga go imame taksiarho. Nashio batalion se bieshe so partizanite vo planinata Chatalga megu Kavala i megu Paranesti. Toi imashe doideno vo edno selo Platania i pobara ot nashto loho nekoku voinici da odime da go chuvame. Otidome destina voinici i koga se stemna ne sopra i ni veli da ne se plashite sho sne troa. “Ako doide partizanite da ne udre ke mu dada tenekinia na chupite i na zhenite vo seloto. Ke gi rope i partizanite ke si vele pushki puke i ke izbege.” Mu vela na voinicite toi ot vreme beshe ulaf. Ne znam kak go napraviva general i da upraliava divizia takof ulaf choek.

Taja vecher otidome so zhenata i so decata vo kukiata sho zhiveshe bracheda mi Fania Katina. Utre denta se vrname vo kukiata deka sedeshe zhenata so decata. Togash voinicite se godea da bege ot kukiata. I mi kazae generalo Papadimitriu go menale ot Lerin i ke pomINVAL voinichki sut za katastrofata sho ga pati voinata na Kulata i na Ornicata. Doide za general vo Lerin na ftorata divizia eden druk. Go vikae Paputo.

Posedi jaska vo Nevoleni edna nedela. Togash nauku za nogu nashi Neretci sho zaginae vo borbata.

Mi kaza zhenata i za Apostoli Makrinioti, astinomo sho ni beshe pobratim na nashata svadba, oti go fatia partizanite vo Prespa. Bil ranet. Ne go otepaе toku ot selo na selo go nosea. Go pominae i po Neret. Koga doshol vo Neret opital za mene, deka se namervam. Mu kazae selanite oti sum asker. Pobara da ga vidi zhenata moja. Mu kazae oti rabota na planuchkite dolu vo Filei livagie. I mu rekol “Koga ke pomинime po tamo da zastanite. Sakam da ga vida zhenata na Risto.”

Ot Neret udolu go zea da go nose nashite Neretci. Go nosee nano silo oti beshe nogu losho ranet vo nogata. Koga doshle do Filivagie, tamo go pushchia na pato i ga viknae zhenata mi da se vide. I koga ga vishol zhenata pochnale jobata da plache i toi pochnal da mu prai gairet na zhenata. I mu veli “Jasum dobor oshcho ne me otepaе. Ke uzdrava. Toku kazhi mi kak i e Risto? Dekа se namerva?”

Mu raspravi zhenata za mene sho sum voinin i se namervam vo istochna Makedonia vo grado Drama. Otamo go krenae tia sho go nosea, go donesoa do seloto Mala i otamo doide, go ze voinichki armobil, i go donese vo Lerin.

Opita drugi nashi selani ka stana rabotata so Apostoli, sho go ostavia zhif. Imashe edni sho se imae predadeno partizani na voinata i tia kazae sho stana so Apostoli. Toi bil pushchen za astinom vo Prespa, vo seloto Lak. Mikrolimni se vika seloto segа po Grcki.

Partizanite udria edna vecher vo kukiata deka beshe policiata i sanosh stavala borba. Sati policmani se otepaе. Apostoli se fatil zhif ama losho ranet. Vo partizanckoto loho sho ga biea policiata imashe nogu deka ot Neret, ot Lagen, ot Krpeshina i ot Kotoriniata, ot Dolno Kotori i ot Gorno. Koga go fatia Apostoli i go vidoa nashte Neretci nogu se uzhalae i mu rekoe na ninio oficer “Ovoi choek nema da go ubiete. Ako sakate da go ubiete, po arno da ne ubiete nas, sati sho sne otia sela, oti voi choek je nogu dobor i losho nema napraveno na nikoi. Da znaete ako zagini vaja dusha sati nie ke gi frlime pushkite .”

Samo eden ot nashite Neretci, Mitre Petref na Stefo Petref sin, otishol, mu udril edna trasnica i mu rekol “Te udiram oti i ti me imashe udreno koga beshe vo Neret.”

Koga uzdrae Apostoli go pominae na sut. Si mislea toi da ne beshe udisan so partizanite zasho go ostavia zhif. Ama ne mu naidoe nikakva krivina i taka go ostavia sloboden.

Posle nekoku godini mi raspravashe samio toi i mi veleshe “Jaska sum zhif ot Neretci. Akoto ime napraveno neshcho losho na nekoi vash Neretec odma ke me ubivae vo Nevoleni.”

Jaska sedi blizu edna nedela. Zhenata mi kaza kodjobashiata sho ne ga imal pisano da zeva neshcho sho davashe drzhavata za tia sho bea slezeni ot selata. Mu reku da oda da mu kazha na nofio general sho beshe doiden vo Lerin sho stava so nashite kodjobashii, kakvi krivini prave. Nie voinicite ke si ga turvame krfta i tia ke mu go krade toa sho go dava drzhavata za narodo.

Zhenata ne me ostavashe. Mi veli ostavi go. Mi reche veli oti za voi mesec ke me pishi za da zevam i jaska koshcho zeve sati drugite.

Kodjobashia togai go imae kladeno Vane Shabailef, togai doiden ot Amerika. Toi ne beshe toku ftesen kokuto sho beshe Pavle Kiriakof. Pavle beshe pot presedatel i beshe stanat naigolemio shpion za nashite selani. Vo vremeto koga Germania beshe vo nashte mesta toi se praveshe golem Blgaroman.

Togash koga gladvashe narodo vo Grcia, Bogaria imashe pushcheno nekoku tona chenka za narodo Makedoncki vo Lerinckata okolia. I Pavle beshe eden otia sho ga delea chenkata i koga otidome nie ot seloto da zemime po malu chenka. I nie beme nekoku deca ot nashata mala sho otidome tamo deka ga delea vo seloto Armenoro.

I koga ne vide Pavle i ni veli “Vie ne treba da zevate Bogarcka chenka oti ste ot Grckata mala.” Oti nashta mala i Kapalichoa Mala i Novata Mala bile na Grcko koga stavae borbite pomegu Grckite i Bogarckite komiti predi trinaesta godina. I posle koga se digna partizansfo Pavle stana pak veren otkai partizanite i sega se zavrti i stana naiverenio vo seloto i naigolemio caris i gi shpioneshe nashite selani.

So Pavle beme ftori brachedi. Tatko i maika mu bea prvi brachedi ot dva brakia deca ama toi ne zhalashe nikoi.

Togash koga be doiden vo Nevoleni beshe Oktonvri mesec. Na dvaese i devet Oktonvri trebashe da se vrata naza vo Drama. Na dvaese i osom voinata ke marshuvashe vo Lerin. Toi den go praznuvae za bojo sho pochna so Italia vo

Albania. Otidome so zhenata da pulime ka ke stani marsho. Otidome vo grado dea e stredinata na grado. Ot karshi nas bea glavnite ofici na ftorata divizia. Zastaname tamo i chekame da pochne voinicite da marshuve.

Pulime pochnae da izlegve oficerite ot natre ot deka bea oficite na diviziata. Pulime izleze napre generalo Paputo. I po nego pula izlegva mojo oficer sho beshe na nashio batalion, toi sho me imashe pushcheno ot Paranesti vo Drama da mu gi shoshia politichkite rubi, se vikashe Vlasis Georgios. Vo koga ga stapnae narkata so armobilo nadvor ot Drama zaedno so lohagoto i nodzite mu se posekoa na lohagoto, ovoi beshe ranet. I koga mu uzdrave ranata ne se vrati naza vo nashio batalion.

I sega go vidu tuka vo Lerin za prvi pat po toku vreme. Nemozhe da oda da mu pregora oti toi den stavashe marsho. Imae drugi raboti da pravat. Celata tezheva beshe na nego. Beshe kladen epitelarhin na diviziata. Ne znam po Makedoncki ka se kazhva epitelarhino. Opita eden voinik sho beshe zastanat blizu do nas da mi kazhi sho sluzhba ima vo diviziata. I voiniko mi reche oti e epitelarhin na ftorata divizia, posle generalo toi e otgovorenio na diviziata za sati raboti.

Mu reku na zhenata “Nemozha sega da oda da go vida, toku odma koga ke stigma vo Nevrokop ke mu pushcha pismo i ke mu se izmola da ti naidi nekoa podobra kukia vo Nevoleni po vo strede seloto. Oti tamo deka si sega e nogu na krao i ke mu pisha da ti pushchi malu drva za zimata i ke mu kazha za kodjobashiata sho ne ti ima pisano da zevash

mesechno ot pronia sho go dava drzhavata za tia sho se begani ot selata. I ako te vikni vo ofico da ne se plashish da odish. Da mu kazhish i ti samata sho ne te pishi kodjobashiata.”

Drukio den jaska izbega ot Lerin. I koga stigma vo Nevrokop sati oficeri me opitae ka pomina, isto i voinicite. Mu raspravi sho stana so voinata. Mu kaza za generalo Papadimitriu i za nashio oficer so go imame vo nashio batalion, Vlasis Georgios. Poveketo go znaea. Postarite voinici i oficeri mu kaza oti sega Vlasi e stanat pogolem. Ponapre imashe edna zlatna dzvezda, sega ima dve. I Papadimitriu ke go sudat za budalshchinata sho ga napravi i ne mu pushchi pomosh na voinata sho se bieshe vo nashte mesta i zaginae toku mladini.

Ot nego jaska odma pisa kniga do Vlasi Giorgi. Mu raspravi "Jasum Risto Katin ot Neret. Jasum toi sho ti me pushchi ot Paranesti da oda vo Drama da ti gi shoshia dvete rubi. I sega ti se mola familiata moja e slezena vo Nevoleni. Se namerva na maka i nashio kodjobashia ne ga pishi da zeva mesechno toa sho go dava drzhavata oti nema pari da mu dadi rushfet i zatoa ne ga pishi. I ti se mola ako mozhish da mu naidish edna podobra kukia vo Nevoleni po vo strede selo oti sega deka sedi e nogu na krao i mu e stra da ne doidat nekoa vecher partizanite i ga zemat." Oti jaska sum voinik mu pisa i ako se mozhi voinata da mu dadi malu drva za zimata.

Koga go ze moito pismo odma go viknal kodjobashiata vo nino ofic i mu rekol "Zasho ne ga pishish zhenata na

Risto Katin da zeva mesechno koga znaesh oti ninio mash e voinik i mozhi sega sho ti govora da ne je zhif? I ti ne sakash da ga pishish ninata familia oti nema pari da ti dadi. Odma sega da ga pishish, oti ako naucha oti ne je pisana ke te klada na shes metra i ke te ubia. Edni rekoa oti askerckata policia go bila."

I koga izlegol nadvor mu velel na lugjeto Ristuica Katina sakashe da mi gi kladi dvete nodzi vo eden chel. Toi si veleshe oti zhenata otide da poplachi na diviziata i na generalo. Ne znaeshe oti jaska mu ga napravi ovaja rabota i ako mu vele plusnite go i toa ke mu go napravavae.

Togai bea loshi vremenina ama tia gnasotii ne se umea. Go machea narodo. Bea gladni za pari i carckata partia imashe kladeno takvi gnasoti za kodjobashii po sati sela. Aku ne mu davashe pari mozhi te pushvae da lezhish aps eli da te ubie koshcho go ubia Tanas Spirof oti maika mu nemashe da mu dadi togash pari za da mu potpishat i za da mu pomozhat da ne si go izgubi deteto.

Ot koga go viknae Vane Shabailef da se javi na divisiata, Vlasi epitelarhino pushchi dva mina ot voinichkata policia vo Nevoleni da ga pobare zhenata mi. Otidoa vo Nevoleni, ga naidoa i mu rekoa oti ga bare na diviziata da se javi. Taja znaeshe zasho oti mu ime pisano pismo oti ke ga pobare da ne se plashi. Otide tamo vo ofico na generalo i oficero sho ni beshe na nashio batalion ga precheka i mu veli na generalo za mene oti sum nogu dobor voinik. Mu veli na zhenata oti ze pismo ot mene i ga opita sho pomosh saka, ga opita za kodjobashiata zasho ne saka da ga pishi.

I taja mu kaza "Oti bara pari. Jaska mu veli deka da naida pari? Mazhot mi toku godini voinik, deka da naida pari da mu dada?"

I ga opital za kukia da mu naidi podobra. Mu rekol "Deka sakash kukia, tuka vo Lerin eli vo Nevoleni?" I taja mu veli "Za mene e podobro vo Nevoleni oti tuka vo Lerin ima pogolemi ardjoi." I toi mu rekol "Ti naidu kukia i tuka vo Lerin i vo Nevoleni. Deko sakash tamo odi, samo kazhi mi deka ke bish da ti pushchime eden kamion drva." I zhenata mu veli "Ke zastana vo Nevoleni."

I toi mu veli "Odma sega koga ke se vratish vo seloto da se javish na policiata vo seloto i ke ti kazhe vo koa kukia ke odish da sedish." I mu veli "Akoto kodjobashiata za dva dena ne ti dade mesechno odma da doidish da mi kazhish na mene i togash ke vidi kodjobashiata vash koi e Vlasi."

Odma drukio den ga pisae, mu dadoe mesechno, kukia mu dadoe vo Nevoleni, mu donesoa i eden kamion drva za gorenje.

Nogu pati vo Lerin partizanite frlae giulina so topovite gore otkai Bigla. I togash edna nasha Neretka ga udria vo nodzite i jobete nodzi mu gi sekoa. Taja beshe Tanaska Kimea na Kole Kimef kerka. Beshe mazhena za Turianec i zhivea vo Lerin.

Togash i nogu drugi se imae ubieno ot topovite, voinici i civilni.

Krvavi borbi stavae vo Gramos. Cela sila ga dade voinata za da go prezemi Gramos. So iliadi voinici i partizani se ubia na toa mesto. Pisae vesnicite oti voinata go

preze Gramos. I togash Zahariadi go frli kabaeto na generalo Marko Vafiadi. Pushchi nini verni lugie da go fate i da go ubie.

Ama toi razbra i pobegna vo Albania i togash go preze rakovolsfoto na Dimokrackata Voina Zahariadi so nekoku nini verni drugari, Vlandata, Kolijani i drugi. I cela partizancka sila se sobra vo Vicho, vo Malimadi i vo Prespata.

Vlandata imal odeno koga ga udria Nausa, Negosh se kazhva po Makedoncki. Ama koga udria vo Negosh voinata togash ne se bieshe. Vlegoa vo Negosh, sobrae nogu deca i chupi za partizani. Fatia i dosta voinci.

Imashe nogu nashi Neretci partizani sho se borea vo toi grat. I tamo se otepa eden ot nashte Neretci, Risto Gazolainof, sin na Mitodi Gazolainof, i mash na Cena Markoa. Jaska i Cena beme opasani i komshii.

I togash oti vlegoa vo Nausa Vlandata ze golemo ime.

Proleta chetiriesta i deveta godina se godea da udre vo Lerin. Brat mi Vasil se predade na voinata i go imae zaneseno vo Kozheni. Samo shes meseci beshe so partizanite.

Koga se godea da udre vo Lerin nemae nogu ot postarite partizani. Nogu bea otepani vo Gramos i po drugi mesta. I koshcho pishi Aminda vo buko sho go ima pisano, istio i buko se veli na Grckio ezik Anamnisis Enos Kapetaniu. Vo nego pishi se godeshe Vlandata i Gusia da udre vo Lerin so togai novo sobrani partizani, mladi deca i

chupi po shesnaese i osomnaese godini, ne opecheni i poiketo ne vlezni vo borba.

Na dvanaese Fevruari chetiriesta i deveta godina udria vo Lerin. Nie sho beme vo istochna Makedonia ni rekoa da se spremame i da bidime gotovi. Ni rekoa oti va nosh partizanite go bie grado Lerin i treba da bidime gotovi da odime da mu pomozhime na tia voinici sho se bore tamo.

Taja vecher ne spame. Chekame da ni zapovede i da kinisame. Koga osuna doide abar oti Lerin nemozhea da go zemat partizanite. Gi osuna i stignae voinichkite avioni i so mitrolozite gi sotrichia.

Nogu partizani se otepae vo taja borba. Ridishchata okolu Lerin bea plni so mrshi ot partizani. I togash nashite oficeri ni rekoa da odime da se odmorime. Nema da odime za Lerin. Ni vlea nogu iliadi partizani se otepae toi den.

Ama posle nekoku meseci jaska sime odeno poftorno vo Lerin i tamo nauku oti raneti i fateni i tepani bile blizu iliada dushi.

Togash na taja borba se otepa edno chupe sho beshe partizanka ot nashto selo, Para Kiriakoa, kerka na Petre Kiriakof. Se otepa i eden ot seloto Lagen, Pandil Filef.

Nashi deca ot Neret sho bea slezeni vo Lerin gi zevae da ode da gi kreve tepanite. Gi berea na edno mesto i gredea voinichki kamioni i gi nosea pot crkvata Sfeti Giorgi vo Lerin. Imae iskopano golema dupka i sati gi zasipae vo edna dupka.

Mi raspravashe eden moi poznat Neretec posle nekoku godini. I toi bil tamo. Go imae zeno da gi kreva tepanite. I mi

veli nekoi sho bil so nego, ne znam ot koe selo beshe, "Koshcho odeme naidome eden ranet partizan. Go zeme i go zanesome," veli, "pri edni voinici sho bea tamo blizu. I voiniko sho chivashe tamo mu beshe prf brachet na ranetio partizan. Koga go vide go zgrabi, se bacia. Go vrzae tamo deka beshe ranet. Korofilacite sho bea," veli "so nas ama naiduvae nekoi ranet go tepae. Ama togai koga go naidome voi ranetio ne bea so nas. I taka kurtuli."

Mi kazhvashe i za nekoi ot seloto Buf. I toi go imae zeno da krevata tepani. A toi odeshe deka vidvashe nekoja zhenata tepana. "Eden den," veli, "go opita oti trcha deka ima partizanski tepani?" I togash mu rekol "Zhenata mi e partizanka i zatoa oda da ne ga naida otepana." Toi beshe slezen vo Lerin i zhenata mu ga imae zeno partizanite. Za greoi beshe satio narot vo tia loshi vremenija.

Vo Mai mesec ni rekoa nie sho beme vo Nevrokop, nashio batalion, i eden druk batalion ot grado Drama ke odime da go zemime rido nat grado Seres, Ali Budush. Toi rit i sato toa mesto go drzhea partizanite.

Toa mesto beshe nogu losho. Tamo diktatoro Ioani Metaksa koga ga preze vlasta vo Grcia triesta i shesta godina imashe napraveno nogu askercki kasarmi potzemi. Sati ridovi bea izrabotani. Se plasheshe ot Bogaria da ne doidi da ga udri Grcia. Celata granica ga imashe obruzhano i ga velea Grcite Grami Metaksa. Ridoite bea dupeni i vo natre. Imashe napraveni kasarmi da se krie voinata otkai stranata sho puleshe ukai Bogaria. Bea naredeni topovite ama zabadia gi praveshe. Germanckata vojna doide otkai Jugoslavia i

Bogarite vlegoa vo istochna Makedonia i vo Trakia bes da pukni nitu edna pushka.

I koga rekoa ke odime da udrime na toa mesto sati voinici se plashea oti beshe nogu ustroano. Doide i eden batalion ot naidobrata voina sho beshe togash vo Grcia. Gi vlea Lokadjii. Bea nogu po trainuvani od nas drugite vionici i mu bea naivernite na caro Grcki i bea sati otbrani ot famili sho bea verni za carckata partia.

Doidoa vo Nevrokop i otamo kinisame so kamioni noshiata i stigname vo Gorno Brodi. Tamo blizu e i seloto Banica deka go ubia Turcite Goce Delchef, naidoborio Makedoncki voivoda. Slegome sati ot kamionite i stigname vo edno selo koito se veli po nashe Krusheo, a po Grcki Ahladohori. Tamo stigname deniata i sedeme skrieni vo edno pomalo selo blizu do Krusheo, i koga se stemna vlegome vo Krusheo. Otamo se pulea mestata sho gi drzhea partizanite.

I oficero sho beshe na Lokadjite mu veli da si gizvadat chelite i da si kladat lastikoi cheli za da ne trupat. Oti tia nosea so ni dve rala cheli, lesnite gi klavae koga sakae da udre na nekoe mesto. So ni si zea i po edno buklo voda i sati bea so mashingani.

Ot mestoto deka beme do rido imashe dva chasa da odish. I mu veli na sati "Ke kinisate ot sega i poleka bes da ve opikase partizanite ke nablizhite koku mozhite poblizu i na chetiri chaso ke frla edna sftlina fotovolida", sho ga vele Grcite, "i sati zaedno so mashinganite ke pochnite da frlate i da vikate."

I taka napraviva. Koga doide chetiri saato na utroto ga frli fotovolidata i odma sati udria na ednash i se kachia odma na rido sho beshe nat seloto. A edni sho odeo da go fatat glavnio rit Ali Budush ne prestignae. Partizanite gi opikasae i pochnae da mu frle. Tamo mu se otepa eden Lokadjia.

Vlegoa otkai Bogarckata strana i fatia eden Bogarcki oficer i nekoku voinici. Gi zea vo Grckoto mesto i gi otepa. Se otepa i nekoku partizani oti tamo nemashe golema sila partizani.

Taja vecher imae prefrlono preku rekata Struma. Imae udreno vo gratcheto Dolno Petrich. Mu strabota ksmeto taja vecher na Lokadjite oti ako bea sati partizani odovade rekata ke se otepvae nogu ot lokta i mozhi ne ke mozhea da go prezemat rido.

Toku tamo imashe ostanati nogu troa partizani i poiketo bea raneti i bolni. Edni gi fatia. Drugi pobegnae vo Bogarckoto mesto, javia sho stana so Bogarckio oficer sho go ubia i odma stigma nogu Bogarcka voina pokrai granicata.

Nie sedeme vo seloto i chekame sho ke stani. I koga osuna ni pushchie aber da odime i nie gore na rido. Se kachime na rido i nashio cel batalion koga stigname tamo go vidome ubieno Bogarin. I nashio oficer sho go rakovodeshe bataliono javi vo Kavala na diviziata oti ima ubien eden Bogarcki oficer. I mu rekoa da go kladime na edna mskata i da mu go zanesime na granicata da mu go dadime na Bogarite. I togash edni voinici go kladoe teloto na mskata, go vrzae da ne padni i kinisae da go nose tamo.

Ima edno drugo selo niskoto do granicata se vika Angistro, po Makedoncki se vika Chengel. I granicata vrvi na strede selo, polovinata e vo Grckoto mesto i drugoto polovina vo Bogarckoto. Tamo imae doideno lugie ot Obedinetite Nacii oti Grcia imashe javeno oti Bogarino go fatia vo Grcko mesto i zatoa go ubia.

Na toi moment stigma oficero sho mu beshe na Lokadjite i koga go vide Bogarino tovaren na mskata izvadi eden nosh, gi poseche frtomite sho beshe vrzan, i mu veli na nashio oficer "Ostavi go tuka na rido da go jade orlite. Gledai," mu veli, "sho koski ima tuka udolu ot tepani lugie sho gi tepae partizanite. Neka se trkale i ninite koski ku na dergite sho se trkale udolu vo dereto."

I nashio oficer mu veli "Me zapovedia da go predadime na Bogarite oti dolu vo seloto ima doideni lugie ot Obedinetite Nacii i treba da go zanesime."

I toi mu veli "Nema da go zanesish. Jaska samio ke oda i ke mu kazha oti go fati natre vo Grckoto mesto i zatoa go ubime." Beshe nogu naluten oti mu se otepa eden nin voinik.

Ne stana nishcho tamo. Sedime poveke ot eden mesec. Beshe Mai mesec. Doide ne smena tamo druga voina. Nie slegome vo Seres i po malu vreme rekoe oti nashata brigada ke odi vo Lerin eli vo Voden. Toa beshe vistina po edna nedela. Setne se kachime na treno i stigname vo Solun. Sedime malu vreme vo Solun i posle so voinichki kamioni ne donesoa vo Voden. Nashio batalion go pushchia vo

Karadjovata, Ardea se veli po Grcki. Brigadata zastana vo Voden.

Voinata sho beshe ponapre vo tia mesta ga premestia otamo i ga zanesoa vo Lerinckata i Kosturckata okolia. Togash se godea da gi udrat partizanite ot koga stana borbata vo Lerin i ne uspeae da go zeme Lerin. Gramos go imae izgubeno i celata sila na partizanite beshe sobrana vo zapadna Makedonia gore na Vicho, vo Malimadi, vo Bigla i vo Prespenckata okolia.

Jugoslavia ga imashe zatvoreno granicata, ne ostavashe da vlegve vo natre vo ninoto mesto koshcho pravea ponapre. Imae samo eden pat da bege, vo Albania. Otidoa da go udre grado Kostur i tamo ne uspeae. Nogu ot nashite Makedonci sakae da bege vo Jugoslavia da si ga spasat zhivota. Pulea oti nemozhat da ga dobie borbata. Voinata imashe dobieno golemo oruzhie ot Amerika. Fatie nogu Makedonci sho sakae da prefrle preku granica i sati gi ubia.

Togash go ubia naidoborio sfrirach sho sfireshe klarinet. Toi beshe Timcheto ot seloto Trnovo.

Ka se sopra nogu voina vo toa mesto i pochna mashovna borba otkai Kostur i otkai Lerin se ubia nogu ot jobete strani, koshcho pishat nogu pisатели za taja tragedia. Vo Malimadi padnae nogu zhrtvi i trebalo da gazish nat mrshite za da pominish. I za kuso vreme voinata pochna da gi zeva ritchiniata sho gi drzhea partizanite.

Ka vide Zahariadi sho ga gubi borbata mu zapovedi na sati partizancki brigadi da papse da se bie i sati da prefrle vo Albania. I taka sfrshi bes uspeh toku godishna borba.

Posle Voinata

Devet godini borba otide zabadia. Zaginae so iliadi dushi ot greshkite na nekoku nesposovni rakovoditeli na Dimokrackata Voina sho sakae da ga bie Amerika so goli raci, samo so pushkata. I naipoveke greshkite nini gi plati Makedonckio narot. Sati sela vo Makedonia se ispustia. Ot planinckite sela ne oстана selo celokupno. Poiketo gi izgoria so bumbite Amerikancki i so topovita. Mazhite poiketo se otepae. Decata otidoa po drugite drzhavi. Vo Makedonckite sela samo pustulkite se slushae noshiata. Nemashe nitu pesna da se chue, nitu sfirka da zafiri, nitu kuche da lani. Sati ritchinia i derinia bea so koski poseani na sekoa edna peda mesto vo Makedonia i choechka dusha imashe izlezeno. Glavite i koskite se trkalae vo dolinite. Nekoi sho imashe ostanato zhif ali maika eli tatko eli zhena ne znaea deka ninoto chedo eli ninio mash si gima ostaveno koskite da se trkale nat zemi.

Ot edno mesto na drugo nie sho beme vo Vodenckata okolia ne zeme uchastie vo vaa posledna borba.

Mi pisa pismo zhenata oti brat mi Vasil go pushchia sloboden ot Kozheni deka go imae zatvor bes da mu plate pari na nashite Neretcki shpioni. A brachet mi Pavle Kiriakof pak mu barashe da mu dade pari akoto brat mi go pushchi voinata bes da pobara potpis ot shpionite nashi.

Koshcho mi raspravi brat mi koga si doidu poftorno vo Nevoleni za da gi vida, mi veli eden den otishol nekoi oficer da zemi nekoku dushi ot zatvornicite da rastovarat nekoi kamion so stoka sho imashe doneseno za voinata. Go zel i

brat mi i koga gi nosel pri kamiono mu rekol na brat mi "Sho stava so tebe? Sekoi den se ispushve apsandjii otuka i ti mlado dete stoesh tuka. Treba da si ot nekoa losha familia za da te drzhe toku vreme tuka vo Kozheni."

I togash brat mi mu rekol "Ne sum ot losha familia toku nemame pari da mu dadime na nashte shpioni sho se vo selckata uprava za da potpishat za mene da se ispushcha otuka. Jaska," mu veli, "imam brat voinik sho sluzhi vo voinata ot chetiriesta i shesta godina, blizu chetiri godini."

I koga mu rekol brat mi taka na oficero i toi mu otgovoril "Imash brat voinik toku godini i ti sedish tuka zatvoren." Mu veli "Ela po mene. Ke odime na pogolemio sho e tuka. Ke mu kazhime sho imash brat voinik i sho bare pari vashite selani za da te pushche."

Otishle zaedno do pogolemio oficer i voi sho go noseshe Vasil mu rekol na golemio "Voa detto ima brat voinik chetiri godini sho sluzhi vo voinata i oti nema pari da mu dadi na ninite shpioni vo seloto go drzhe tuka, so brat voinik."

I togash pogolemio oficer go opita za mene deka sluzha voinik, na koa divizia i na koa brigada i na koi batalion. I brat mi mu rekol "Sluzhi vo Drama na sedomta divizia dvaesto i pet brigada i na pet stotini i pedestio i ftor batalion." Imashe brat mi i edno kadro od mene. Mu ga dade i moita adresa i toi odma telefoni na nashta brigada i na nashio batalion. Opita za mene dali sum istina tamo. I do na vecherta mu veli na brat mi "Godi se. Utre ke begash za doma. Oti ne ni kaza toku vreme sho imash brat vo voinata?"

Si doide Vasil vo Nevoleni. I nashte shpioni se chudea kak go pushchia bes tia da potpishat za nego.

Vo toa vreme ka zavrshi partizansfoto rekoa oti nashta brigada ke se vrati naza vo istochna Makedonia. Se plasheme da ne ne pushche nas da odime da udrime na rido Belesh. Ama vo toa vreme sho beme vo Voden otishle drugi voinici i go zea Belesh. Ka nauku taka sho velat da ne vratat naza vo Drama mu reku na moio lohago da me pushchi za nekoku dena da oda da si ga vida familiata predi da ne smenat.

Mi dade pravo da si oda. I odma jaska slegu vo Voden i otamo otidu vo Veria za da fata nekoj voinichki kamion eli nekoj civilni avtobusi sho odat za Kozheni. Oti pato sho odi preku Voden za vo Lerin ne rabotashe.

Tamo naidu eden tragoec odeshe so kamion za Kozheni. Me ze so nego ama oshche se plashea da ne ima partizani. Oti imashe nogu sho se kriea po selata. Stigname vo Kozheni i otamo zaedno so voinici sho odea za vo Lerin doidu vo Lerin. I odma kinisa da oda vo Nevoleni. Stigna vo seloto.

Stretna edna chupa Neretka. Ga opita deka sedi mojata familia. Me zanese do kukiata deka sedee moite.

I ga naidu zhenata nogu uzhalana. Mu vela "Sho stava? Sho si ne toku keflia?" I mi kazhva oti na sestra mu golemata chupa Lena se otepala vo Gramos. I mi veli fchera kazae oti se otepa i Kosta na teta Sofka, brat na Mitre Stamenof.

Togash i jaska se nazhala. Si doidu radosen da gi vida i nauku loshi abari.

Otidome so zhenata da go vime tetin Giorgi i teta. I tia sedee vo Nevoleni. Gi naidome da plache. Gi opita ka stana i tetin Giorgi mi kaza oti Kosta go imashe zeno voinata so mskite i nogu drugi deca i mazhi gimae zeno togash koga udrie vo Prespa i na Vicho. Kosta ne beshe nitu partizan nitu voinik. Za voinik beshe oshche mal. Za partizan ne go zea oti bea slezeni vo Nevoleni.

Koga se kachile so voinata gore nekadesi kai Malimadi tamo imalo ostaen eden partizancki top. I Kosta otishol da go puli. Se kachil na topo. Tamo imashe bumba kladena ot partizanite i odma ispukala. I Kosta se otepa na mesto, i nekoku drugi se ranile. I voinata go ze Kosta otamo i go zanesoa da go zakope vo Kostur.

Toa vreme i eden druk ot nashite Neretci stapna narka i mu ga poseche nogata. Nauku i za nogu drugi nashi Neretci sho se otepae. I nogu kuki izgorea vo nashto selo. Ga zapalia kukiata i na striko Kiriaki. Toi sho si ga izgubi nogata beshe Mitre Mukof. Nogu se otepae vo seloto ot topovite sho mavae i ot olmite. Ot Kapalichoa Mala se otepae kai Lashinata Ilo Andriof, Stojan Bozhinof i Ristuica Nikoloa. Karshi manastiro vo livadata se otepa Sotir Velof. Se otepa ot olmite sho mavae vo seloto edno dete na Stojan Dimanin i nekoa chupa na Bozhincheite vo Kostofcka Mala. Olmi padnae do nashta kukia, na Risto Markof kukiata lamarinite bea izdupeni, na nashta plemna i nogu plochi na chatiata bea iskrsheni. Togash se rani vo nogata Stefuica Petrina.

Nauku dosta novini i ne be toku radosen oti nogu moi rodnini i priateli bea zaginati. Nauku oti za brgo ke se vrate vo seloto sati nashite selani sho se vo Lerin i po drugite sela.

Sedi edna nedela vo Nevoleni i pak se vrati vo Karadjovata. I po nekoa nedela ne krenae otamo so treno, stigname vo Solun i ot Solun go fatime drukio tren sho odi vo Drama. Koga stigname vo Drama tamo chekae askercki kamioni i ne zanesoa nadvor ot Kavala vo grado Elefterupoli. Na Makedoncki se vika toi grat Pravi. Ne e golem grat, e malo gratche. Ama nogu ubavo, chisto.

Jaska nogu sake da oda na toa mesto oti moio tatko tamo imashe sluzeno vojniki nogu godini ot koga se vratia ot Mala Azia koga se biea so Turcia. Mu ime videno edni kadra sho pisheshe na ni Pravi. I koga ode skolie i ga pule kartata ot istochna Makedonia i ot Trakia i si vele koga ke porasta ke oda da gi vida tia mesta. I me donese redo i jaska da sluzha vojniki chetiri godini blizu vo tia mesta.

Tamo blizu e rido Pangeo. Tamo caro Makedoncki Filip Ftorio kopashe zlato i gi napravi Makedonckite pari statiri sho gi vlea tamo. Ot karshi Pangeo imashe toa vreme grat sho go vikae Filipi. Tamo stana prvata crkva Risiancka vo Evropa. Tamo otide apostolo Pavlo so ninio drugar Sila. I prva zhena sho se napravi Risiancka beshe otoi grat. Se vikashe Lidia. Tamo na edno ritche stoe oshche stisovite ot apsanata sho go imae zatvoreno Romeicite apostolo Pavlo.

A dolu vo ramninata deka beshe grado i palato na Filip ima golemi kamenie delkani ot marmer. I koga otidu tamo mi naviree ochite i se razumi za Makedonckio narot kakvi

mako ima trgano. I so umo si vele "Deka si, Filip? Da doidish da vidish ot nekadesi ka ga ime rasparcheno dushmanite tvoia zemia, i tvoite deca se tepat za chuzhi interesi, i ne gi ostavat da si govorat na maikinio ezik. Stani da vidish tvoata zemia e naplnata so grobovi. Poveke grobovi ima ot koku kamenie sho ima."

Sekogash koga da vrve po toa mesto ovia gi misle sho gi pisha sega.

Pato ot Kavala za Drama vrvi preku strede Filipi vo Pravi. Koga otidome sedime malu vreme i slushname na radioto oti nas postarite voinici ke ne pushchat i pochname da gi frlame kapite visokoto ot radosi.

I na sedomnaese Noenvri se pushchime ot voinata. Mu pisa pismo doma sho den ke stigma vo Lerin za da doidi nekoi ot seloto da me precheka. Sati si bea odeni naza vo seloto.

Doide brat mi Vasil da me cheka vo Lerin i kinisame da si gredime za vo seloto. Mestoto stoeshе pusto. Ne strabotano. Nemashe narot po nadvor ku ponapre sho rabotashe po nivieto. Stigname vo seloto. Me prechekae moite lugie i komshite. So maika mi ne se imame videno tri godini i pol.

Mi doide nogu jat koga doide edna nasha komshika, Jovanica Genchea. Oti beshe ot Ruzhinte ga vikame Mitra Ruzhina. Edna kukia ne deleshe. Imashe edno dete i toa beshe partizan i mu se otepa. Go vikae Tanas. Beme opasani so nego, beme pobratimi. Beshe edna godina pogolem ot mene ama beshe nogu dobro dete. Koga doide maika mu da

me vidi jaska ne znae deka da se pula. Stoe ku nogu vinoven i si misle za taja kutra zhenata ka si veli sega za mene? Mozhi da si misli oti jaska be vojniki i da ne mu go otepa jaska ninoto dete? Mozhi taja da ne misleshe koshcho misle jaska? Ama jas stoe ku vinoven oti be vo vojnatata.

Doide i zhenata mu na Tanas vo crno oblechena.

Za nogu vreme ne izlegve po nadvor, nitu ode na stret selo deka da se zavrtvashe i ke vidvashe zheni vo crno oblechene i mazhi zabradeni. Si imae sati zagubeno nini lugie. Edni izgubia po dva mina ot kukia.

Seloto beshe prazno. Nemashe deka da igre po nadvor. Poiketo bea begani po Sosialiskite drzhavi. Nogu malu deka imae ostanato vo seloto. I tia netae so koi da zaigrat. Na poiketo mu bea tatkoite otepani. Gi pule siraci decata na moite priateli i srceto mi se kineshe za ni.

Samo vo nashata mala imame zagubeno idinaese dushi.

Koga se vrnae nashite selani poftorno vo seloto na nogu ot mladite mu imae dadeno pushki i na nekoi ot postarite sho si mislea oti se verni za drzhavata. Pavle Kiriakof brachet mi go imae naznacheno toi da bidi otgovoren za tia sho imae pushki, i gi vikae po Grcki maites, a nashte Makedonci gi vikae pushkari.

Koga doshle nainapre vo seloto zaedno so vojna i so policia fatia nekoku nashi Neretci sho bea ostanati vo seloto. Go fatia Tanas Tolef. Ga fatia i Giorgica Petrea ot Kostofcka Mala. Taja beshe ot Staseite, se vikashe Gina i poveketo

lugie vo seloto ga vikae Gina Stasea. Ga fatia i Stefuica Tolea.

Gi zea da gi nosat vo Lerin. Koga izlegoa ot seloto nadvor pochnae Gina da ga bie, ne voinicite toku nashite Neretci sho stanae shpioni i bea ot ninata mala. Koshcho kazae togash nogu nashi deca ot pushkarite, eden bil Pavle Kiriakof i drukio velea oti bil Risto Kiriakof. Dali e tochno taka koshcho kazae togash nemozha da garantiram oti ne vidu so moite ochi. I koga stignale kai livagieto Filei livagie tamo ga i sekle komati. Zasho toku inat ne znam. Tanas go donesoa vo Lerin i tamo go ubia. Toi beshe ostaven vo seloto ot partizanite da bidi ku presedatel. Beshe nogu miren choek.

Ama nashite shpioni da se pokazhat dobri patrioti za Grcia go ubia i ne mu pomozhae da go kurtulat. Ako tia istite bea ponapre so Bogarite i vodea golema propaganda protif Grcia, i sega da mu se pokriat ninite tragi gi shpionea i gi tepae naimirnite lugie ot seloto.

Stefuica Ognenoa ne ga ubia. Lezheshe zatvor nekoku godini.

Doide poftor policia vo seloto i ne otide da sedi deka bea ponapre toku otidoa mu ga fatia kukiata na Petre Ristuichin. Petre beshe zatvor i vo zatvoro umre ot nogu sho go biea. Toi beshe potkrepitel na Bogarckata strana. Imashe vlezno i vo selckata uprava i go naznachia za presedatel koga bea Germancite vo Grcia i sega drzhavata mu ga ze kukiata. Ga isterae familiata i ga namestia policiata vo ninata kukia.

Togash imashe na policiata eden sho mu beshe ku oficer ama ne skoluvan choek. Togai poveketo policmani ne znaea da si go potpishat imeto. I nashite shpioni bea okolu nego i sho mu velea toa praeshe. Sekoa vecher odea nogu ot shpionite i spiea so policiata. Klavae nogu ot pushkarite noshiata da chuvat. Gi beshe stra da ne doibat nekoa vecher partizani ot nekade i gi zakolat umoreni. Decata deniata ot rabotite po nivieto i na vecherta trebashe da ode da ga chuve policiata i glavataro Pavle Kiriakof.

Nogu deca od nas sho simame doidento ot voinata gi puleme krivinite sho stavae vo seloto ama togai doidenti nemozheme da rechime nishcho. Puleme oti shpionite imae poveke pravo od nas. Ako nie sluzheme toku godini za Grcia, ne ne smetae za nishcho. Narodo vo seloto koshcho bea izgoreni si gi zgubia mazhite i sinoite. Bea i uplasheni, nemozhea da pregorat.

Posle novata godina pedesta Pavle Kiriakof preze presedatel vo seloto i lugieto se tresea ot nego. Stana diktaktor vo seloto i kodjobashia i otgovoren na pushkarite. Dimiritin go vikae. Familite sho imae izgubeno nini lugie vo partizansfoto nemozhea da pregorat sho gredeshe neshcho. Pomosh ot drzhavata ne mu davashe. Beshe udisan so golemio na policiata. Sho sakae toa pravea. Nogu deca sho bea partizani i simae predadeno eli se imae fateno mu barae na ninite famili po sedom zlatni napolioni za da mu potpishat da gi pushchat ot apsanata deka gi drzhea zatvoreni.

Nogu pati Pavle mimashe recheno "Brachko, nie treba da se vime." Sakashe da kazhi oti toi pomozha za brat mi

Vasil sho se pushchi. Go pizmeshe i brat mi nogu oti ne zea pari od nas.

Na brat mi mu imae dadeno i pushka i edna vecher stavashe armas. Se armasfashe Giorgi Bakrnchef za Andromahi Michoa. So Andromahi sne ftori brachedi, maikini prvi. Otidoa decata sho imae pushki na armaso i se imae zabaveno nekoj pet shes minuti. Nemaie odeno na vremeto da chuve pri policiata i Pavle gi stretna na pato i mu veli "Deka bete? I brat mi mu veli "Pominame kai Michoite na armaso." I togash Pavle so kondako na pushkata go udri na tilo i brat mi padna nazemi.

Imashe stanato polosh ot Turchino Velia sho gredeshe ot Mala vo Neret. Velia se naide erbab i go otepa. Za voi ne se naide nekoj so vlna vo noso da go suredi. Beme mirni lugie. Toi beshe kuche. Ako beshe so edna raka ama ne zhalashe nikoi. Lugieto gi beshe stra da mu pregorat.

Togash nogu nashi Neretci sho bea vo Afstralia pochnae da si gi zevat familite vo Afstralia. Koi nemashe nin choek vo Afstralia mu se moleshe na nekoj rodnina aku se mozhi da mu napravi knigi i da pobegni ot rodnoto mesto. Oti nemashe zhivot tamo za nashio narot. Togash kriminalcite i shpionite ga upraliavae Grcia. Dekada da odeshe da poplachish nemozheshe da naidish pravina.

Seloto ispusteno, decata begani po drugite drzhavi, i nogu famili imae izbegano za da se spasat oteroro sho stavashe po selata. Nemashe nikakvi veselbi. Nemashe kukia vo Neret da ne mu zhala familiata.

Odeme vo crkva i sekoa nedela crkvata ke beshe preplnata so malafti i pupchinia sho odea maikite i zhenite na tepanite da gi pee popo aku nikoi ne znaeshe deka mu e grobninata na ninio mash eli na ninio sin. Sati lugie vo crno oblecheni, ne ko ponapre nashto selo sho beshe toku veselno.

I gorata beshe uzhalana. Ne se slushae kavalite i shupelkite da sfirat nadvor po gorata ot ofcharite. Tia sho gi pasea stadata i sfirea i ga vesele gorata ninite koski i ninite glavi se trkalae vo Gramos, vo Vicho, vo Malimadi, vo Kaimaksilan, vo Hasiata i po nogu drugi mesta.

Ne mi se odeshe da oda vo crkva da gi pula zheni mu i maiki mu na moite priateli so malaftite plni so pupchinia i so darovi da gi davat za dusha za ninio pokovnik.

Maika mu na moio komshia Tanas sekogash gredeshe doma da mi nosi eli nekoa piachka eli koshula ot bola sho imashe za ninoto chedo. Oti eden go imashe i toi go izgubi. Mazhot mu beshe zapusten vo Amerika. Tanas mu beshe ninata nadezhba.

Ponapre po kukite se slushae samo pesni, a sega slushashe maiki da redat da si gi plachat ninite izgubeni deca.

I nie sho ostaname zhivi zhivotta ne ni beshe nogu dobra. Gi mислеme sekoi den nashite zagubeni priateli. Mислеme kakva ubava veselba napravime chetiriesta i shesta godina. I taja ni beshe ku pretu glava oti oshchednash ne se vidome, taja ni beshe naiposlednata. Puleme kak gi trikae familite i zhenite na nashite priateli. Na pati si veleshe da

zemish pushka i da pochnish da tepash koga gi puleshe takvi nepravini.

Ednash ime odeno na stret selo i tamo na mosto se sluchi da vrvi zhenata na edno nashe mlado sho se imashe otepano vo partizansfoto. Zhenata mu beshe zabulena so crna shamia. Koku sho bea venchani so ninio mash go zea partizan i odma se otepa. Na taja minuta se zgodi na mosto da vrvi Pavle Kiriakof zaedno so astinomo. I ga zastana astinomo na strede mosto i mu ga trгна shamiata sho beshe zabulena i mu veli "Sho krie voa crnoto shamiche pot nego?" I taja kutra pocrvена i ne znaeshe sho da mu rechi. So Pavle bee jobata udisani.

I sati nashi selani gimae na shpioneto. I nogu nemozea da doidat vo Afstralia. Na nogu sho mu bea decata begani po drugite drzhavi mu vелеa daite toku pari i nie ke pomozhime da vi si doide decata. Na nogu mu zea pari i nishcho ne napravيا.

Astinomo se vikashe Panajotis Panasopulos. Beshe ot stara Grcia, Peloponiso koshcho kaza porano. Ne beshe nogu pismen. Edno shiritche mu imae kladeno poveke ot sho imae drugite policmani. I si misleshe ku znae koku e golem. Naide i narot zaplashen i vrsheshe ka saka. Toi gi pushvashe lugieto da mu bere drva vo planinata. I toi noseshe kamion ot Lerin i gi prodavashe drvata i mu noseshe na nekoj poznati sho mu bea vo Lerin ot oficerite. Na starite mu veleshe Bogari i komuniste.

Pochnae vo seloto da stave po nekoa sfadba, i trebashe zeto da gi pushchi sfirkite tri pati da go kane i setne da mu

odi na svadbata. Akoto ne odea da go kane se plashee da ne mu napravi neshcho losho. Trebashe da ode da go pokane ponapre nego setne da ode da go pokane i Pavle Kiriakof. Koga gi nosea vo kukiata na zeto odea pret sfirkite i ziareni ku nekoi Turcki begoi.

I koga vlegvae vo natre trebashe sati da stane prostu. Nekoe dete sho beshe partizan nego poveke go machea. Pavle zapovedvashe da gi pokani i sati pushkari sho imae pushki vo seloto. Sakashe da sedni na strede masata so astinomo i okolu drugite pushkari. Tia dvata stoea vo strede i ziareni ku nekoi caroi. Za rodninite na zeto nemashe mesto deka da sedne.

Ama nikoi ne smee da pregori. Ga viknuvae bandata natre vo odaata da mu ga sfiri pesnata na Pavlo Mela. Zeto nemozheshe da pregori, nitu nunkoto.

Otamo odea i vo nevestata. Isto i tamo go pravea istoto. Na vecherta pak trebashe da gi kanat so sfirkite da gi gostat. I nevestata da mu dadi darovi eli chorapi eli po edna koshula. Vo Turcko vreme ne stavae takvi raboti koshcho stavae tia vremenina. I zatoa sati pulea kak da izbegat i da ne pulat takvi krivini sho mu imashe dadeno Grckata drzhava da pravat shpionite.

Nie sho se boreme toku godini za Grcia ne se smetame za nishcho.

Na narodo mu beshe pocrnato okoto. Ot edna strana boledvae za ninite zaginati lugie, za ninite izgoreni kuki, za ninite ispusteni mali prazni bes narot.

Katastrofata Vo Nashto Selo

I sega podolu ke pisha edna statistika sho famili zhivea koga beshe celokupno seloto i koku zaginae ot sekoa edna mala.

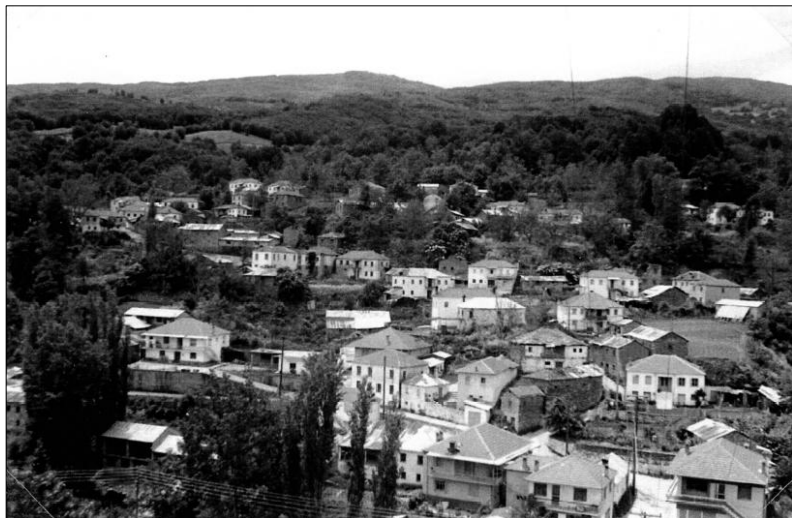
Dolnata Mala.

Dolnata Mala. Vo vaa mala jas sum roden i tuka sum porasten, tuka gi pomina moite mladi godini, i tuka se rodeni moite dedoi i prededoi i moio tatko. Otuka jaska go napushchi moio ubaf roden krai i doidu da se presela vo dalechna Afstralia. Podolu gi pisha familite sho zhivea vo vaa mala koga seloto beshe radosno i veselno. Gi pisha i zaginatite deca sho ga izgubime vo borbite ot chetiriesta godina do chetiriesta i deveta.

Vo vaa mala zhivea: Melicheite, Bachkoite, Eftoite, Shabaileite, Nastoite, Numcheite, Stoininte, Dimiroite, Noleite, Numchichinte, Kimeite, Michoite, Donichinte, Stanooite, Menkinte, Popoite, Petrinte, Cuculoite, Malkinte, Kirkoite, Slifkinte, Ilkoite, Postoloite, Trenoite, Mitrinte, Gazlainoite, Trpcheite, Kizoite, Rudichinte, Topalcheite, Divitkoite, Vergoite, Jovanoite, Stooite, Ruzhinte, Gencheite, Kadioite, Katinte, Stamenoite, Kuzichinte, Markoite.

Novo zaseleni vo vaa mala: Tanasoite, Surleite, Deloite, Bivolcheite.

I via podolu se iminata na otepanite ot Dolnata Mala:
Tanas Melichef, sin na Stojan Melichef;
Kosta Melichef, sin na Giorgi Melichef;
Fania Melichea, kerka na Vasil Melichef;
Giorgi Eftof, sin na Tanas Eftof;
Petre Shabailef, sin na Giorgi Shabailef;
Vasil Stoinin, sin na File Stoinin;
Petre Stanooof, sin na Mitre Stanooof;
Tanas Trpchef, sin na Giorgi Trpchef;
Tanas Genchef, sin na Vane Genchef;
Petre Postolof, sin na Laze Postolof.

Kapalichofcka Mala.

Kapalichofcka Mala. Tuka zhivea familite: Kapolichoite, Giorgioite, Ilkoite, Lazorichinte, Jandrioite, Nikoloite, Doneite, Noleite, Bozhinoite, Jugreite, Naceite, Geleite, Pileate, Jankazoite, Kirkoite, Melicheite, Dineite, Cvetinte, Popoite, Stamenoite, Mialichinte, Petrinite, Cuculoite, Bozhnichinte, Saroite, Koleite, Divitkoite, Tashoite, Chochoite, Staseite, Trenoite, Zeleshcheite, Janeite, Dupeite, Kimeite.

Via podolu se iminata na ubienite ot Kapolichoa Mala:
Gile Donef i Tanas Donef, sinoi na Vasil Donef;
Argiri Markof i Sime Markof, sinoi na Spiro Markof;
Lambro Bozhinof, sin na Stojan Bozhinof;
Stojan Bozhinof;

Ilo Jandriof;

Ristuica Nikoloa.

Ubieni ot topovite i ot olmite sho padinae vo seloto:

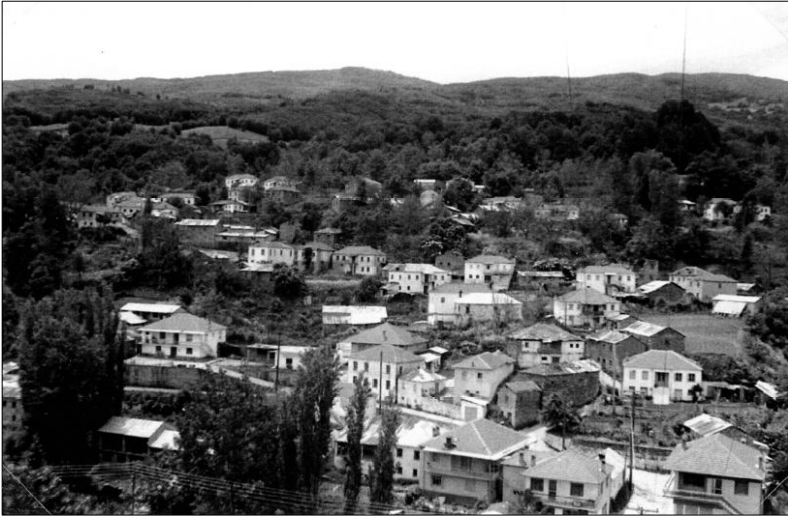
Tanas Bozhinof, sin na Stase Bozhinof;

Pandil Popof, sin na popo Tanas;

Laze Zeleshchef, sin na Vasil Zeleshchef;

Stojan Petrin, sin na Stoiche Petrin.

Vane Cuculof, sin na Giorgi Cuculof, go otepa Petre Donef
so kamen, go udri vo glavata i po malu vreme umre.

Mukalofcka Mala.

Mukalofcka Mala. Vo vaja mala e rodена moita maika
ot Strezoata familia.

Tuka zhivea familite: Dimoite, Mileite, Katinte, striko
mi Kiriaki, Todorcheite, Popoite, Kireite, Gencheite,
Cilomanoite, Karabashkinte, Dupeite, Chaulinte, Bogooite,

Strezoite, Risinte, Marinte, Mukeite, Stamenoite, Tashoite, Chapkunoite, Bakrncheite, Petreite, Noteite, Divitkoite, Pauninte, Ushlinoite, Spiroite, Cilomanoite, Mechkaroite, Ziseite, Vlaoite, Raspopcheite, Toleite.

Ubienite ot Mukalofcka Mala:

Sotir Milef i Vane Milef, sinoi na Giorgi Milef;
Panajoti Milef, sin na Sotir, go ubia vo Ungaria koga stana
revoluciata pedesta i shesta godina;
Mihali Genchef, sin na Mitre Genchef;
Kole Risin, sin na Petre Risin;
Kosta Stamenof, sin na Giorgi Stamenof;
Vasil Kiref, sin na Mitre Kiref;
Pandil Cilomanof, sin na Nume Cilomanof;
Mitre Petref sin na Stefo Petref.

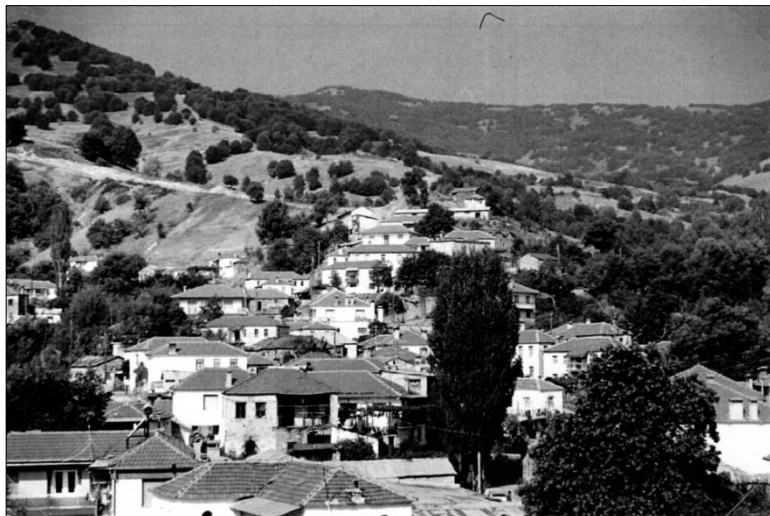
Kostofcka Mala.

Kostofcka Mala. Vo vaa mala zhivea: Karchojanoite, Krstoite, Kostoite, Kiriakoite, Surleite, Bogooite, Vlaoite, Bilchuroite, Bozhaninte, Bozhincheite, Karafiloite, Bivolcheite, Lozaninte, Petreite, Noteite, Krpeshlioite, Kapolichoite.

Ubienite ot Kostofcka Mala:

Andromahi Krpeshlio, kerka na Stefo Krpeshliof;
Pandil Petref, sin na Giorgi Petref;
Tanas Bilchurof, sin na Kole Bilchurof;
Manoli Bozhanin, sin na Vasil Bozhanin;
Argiri Vlaof, sin na Pavle Vlaof;
Vasil Notef, sin na Petre Notef;
Para Kiriakova, kerka na Petre Kiriakof;
Giorgica Petrea, zhena na Giorgi Petref (Gina ot Staseite);
Pandil Bilchurof, sin na Risto Bilchurof;
Pavle Surlef, sin na Stase Surlef;
Petre Krstof, sin na Risto Krstof, umre ot nogu sho beshe bien ot Grckata policia.

Tumbalefcka Mala i Strednata Mala. Vo via dvete mali zhivea familite: Mechkaroite, Kalinite, Mincheite, Toleite, Jandrichinte, Noteite, Trenoite, Nastoite, Novachkoite, Numcheite, Ognenoite, Slifkinte, Ilkoite, Bogooite, Janeite, Biolichkinte, Dafoite, Germancheite, Sultinte, Doneite, Nichoite, Robeite, Deloite, Stoikoite, Raspopcheite, Mitreite, Lazoroite, Pandoite, Dimaninte, Gazilainoite, Umbashtioite, Kirkoite, Despina, Malininte, Dulgeraki, Trpcheite, Popoite, Michoite.

Tumbalefcka Mala i Strednata Mala, jobete slikani na edno kadro.

Novo zaseleni vo vaja mala: Postoloite, Kapolichoite.

Ubienite ot via dvete mali:

Panajoti Dulgeraki, sin na Niko Dulgeraki;

Risto Umbashiof, sin na Mitre Umbashiof;

Mitre Mechkarof, sin na Vane Mechkarof;

Vasil Sultin, sin na Velo Sultin;

Sotir Tolef, sin na Stefo Tolef;

Tanas Tolef, sin na Giorgi Tolef;

Giorgi Trenof, sin na Nume Trenof;

Petre Germanchef, sin na Laze Germanchef;

Giorgi Dimanin, sin na Stojan Dimanin;

Risto Numchef, sin na Stefo Numchef;

Traikuica Germanchea, zhena na Traiko Germanchef;

Giorgi Slifkin;

Petre Petref, sin na Risto Petref;
Vasil Tolef, sin na Nume Tolef.

Gorna Mala i nekoku kuki se pule ot Stredna Mala.

Gornata Mala. Vo Gornata Mala e roden mojo prededo Kosta ot Sugarefckio soi i doiden zet na kuki vo Dolna Mala za kerka na dedo Lekso, koite se vikashe Kato i po ninoto ime go zeme prekaro i se vikame Katini.

Vo vaja mala zhivea:

Tanasoite, Sugareite, Novachkoite, Jovancheite, Dimoite, Gazolainoite, Manoloite, Strezoite, Naceite, Noleite, Lakoite, Choninte, Tanasichinte, Mitrinite, Nichoite, Gocheite, Eftoite, Stoicheite, Vishinte, Slifkinte, Chapkunoite, Poliancheite, Vasilosite, Stefoite, Veloite, Stojanoite, Stoikoite.

Ubienite ot Gornata Mala:

Risto Nichof i Mitre Nichof, sinoi na Tanas Nichof;
Gile Chonin, sin na Tanas Chonin;
Risto Gazolainof, sin na Mitodi Gazolainof;
Sotir Gazolainof i Vasil Gazolainof, sinoi na Krsto
Gazolainof;
Mitre Gazolainof, sin na Stojan Gazolainof;
Tanas Gochef, sin na Stefo Gochef;
Ristana Velloa, kerka na Tanas Velof;
Sotir Velof i Vasil Velof, sinoi na Mitre Velof;
Ristuica Dimoa, zheni na Risto Dimof (Ordana Dinea);
Kostuica Strezoa, zheni na brachet mi Kosta Strezof (Dosta
Minchea);
Traiko Tanasof, sin na Petre Tanasof;
Giorgi Manolof, sin na Mitre Manolof;
Vane Gazolainof, sin na Stefo Gazolainof;
Petre Eftof, sin na Traiko Eftof;
Fania Gochea, kerka na Stefo Gochef.

Kazhavarcka Mala. Vo vaja mala zhivea: Mincheite,
Alabakoite, Ristuichinte, Krstoite, Kirkoite, Staseite,
Giamoite, Bivolcheite, Dimoite, Spiroite, Nikoite, Tashoite,
Kochoite, Novachkoite, Koleite, Biolichkinte, Kostoite,
Risinte, Janeite, Stoikoite, Janakoite, Petreite, Popoite,
Jovanichinte, Karafilichinte, Bozhinoite.

Kazhavarcka Mala.

Ubienite lica ot Kazhavarcka Mala:

Gile Ristuichin i File Ristuichin, sinoi na Stefo Ristuichin;

Giorgi Ristuichin, sin na Vane Ristuichin;

Mitre Ristuichin, sin na Pavle Ristuichin;

Petre Ristuichin, sin na Risto Ristuichin;

Vasil Kochof, sin na Vane Kochof;

Tanas Spirof, sin na Stoiche Spirof;

Laze Alabakof, sin na Stefo Alabakof;

Tanas Dimof, sin na Krsto Dimof;

Boris Stoikof, sin na Naki Stoikof;

Risto Kirkof.

Novata Mala. Nie Dolno Malci ga veleme Otadna Mala oti beshe karshi Dolnata Mala. A sati drugite ga vela Novata Mala oti vo vaja mala se zaselia pokasno lugieto ot koku vo drugite mali i zatoa ga velea Novata Mala.

Novata Mala.

Tuka zhivea vo vaja mala: Raspopcheite, Stoininte, Karafilosite, Sarosite, Giurginte, Markoite, Andonioite, Avramoite, Kucherinoite, Nitoite, Givezinte, Bozhinoite, Colinte, Ristuichinte, Bobaroite, Kostoite, Grkinte, Novachkoite, Gencheite, Kirinte, Cilomanoite, Divitkoite, Melicheite, Nikoloite, Bivolcheite, Giorgioite, Trpcheite, Kapolichoite, Bilchuroite.

Novo zaselen vo vaja mala: zeto Ilo ot Turie, mazhot mu na sestra mi Fania. Imeto mu e Nikoloi.

Ubienite lica ot Novata Mala:

Mitre Raspopchef, sin na Laze Raspopchef;

Risto Karafilof, sin na Karafil Karafilof;

Petre Markof, sin na Spiro Markof;

Risto Markof, sin na Marko Markof;
Giorgi Nitof, sin na Risto Nitof;
Mitre Kostof, sin na Stojan Kostof;
Giorgi Avramof, sin na Risto Avramof;
Petre Ristuichin, sin na Stoiche Ristuichin, umre vo apsanata
ot nogu sho go imae bieno Grckite policmani;
Fania Ristuichina, kerka na Petre, i Tanas Ristuichin, sin na
Petre.

Dragi chitateli, vaja e golemata katastrofa sho stana vo
nashto selo. I zatoa narodo pochna da bega ot seloto i da odi
preku okeanckite zemii za da naidi edna pomirna zhivot.
Sekoi si puleshe da pobegni otamo. Edni begae vo Amerika,
drugi vo Kanada; a poveketo za vo Afstralia oti vo Afstralia
imashe nogu nashi Neretci sho bea doideni pret Ftorata
Svetcka Voina. I pochnae da si gi zevat familite. Nekoi sho
nemashe nin choek vo Afstralia mu se moleshe na nekoi
rodnina da mu napravi knigi za da doidi vo Afstralia.

Togash Amerika barashe ot Grcia da zemi argati ot
selata sho bea rastureni, izgoreni ot bojoite. Na Grckio ezik
se velea andarto plikti. Ama trebashe da imash tvoi choek vo
Amerika da garantira za rabota. Nogu od nas isplname knigi
do Amerikanckoto konsolato sho beshe vo Grcia. Ni
pozvolia sho mozhime da odime vo Amerika ama trebashe
da naidime nekoi si da garantira za nas.

Jaska mu pushchi edna kniga na edni nashi rodnini ot
Stojoite koito bea vo Kalifornia. Ne mi otgovoria. I na ni
tatko mi mu imashe nogu pomozheno koga beshe i toi vo
Amerika. Mu imashe dadeno pari za da go kupat toa mesto

deka zhivea. Ama go zaboravia dobroto i ne sakae da pomozhe. Go vele eden laf starite "Sit gladen ne verva".

Mu se mole na tatko mi da mi napravi knigi za vo Afstralia. I toi ne sakashe oti beshe zafaten karti da igra i nemashe nikakva para vo ninio djep. Nitu pushvashe doma na maika mi. Nimashe zaboraveno. Jaska go pule narodo da bega ot seloto i nogu se sakaldisfe. Sekoa nedela begae famili za vo Afstralia.

Golemi Krivini Vo Seloto

Puleme i golemi krivini sho stavae vo seloto ot nashte shpioni i ot Grckoto pravitelstvo sho mu imashe dadeno pravo na tia sho chekae da doidi Bogaria i na tia sho go kinea Grckoto zname i go kreva Bogarckoto. Na ni mu imae dadeno pravo tia da povelvat pak vo seloto. A nie sho beme toku godini voinici i sluzheme za kralo Pavle i za kralicata Frederiki nemame nikakvo pravo.

Gi pule ovia krivini i nogu se sakaldisfe oti tatko mi me zaboravi i me ostavi da trgam toku maka. A koga begashe za Afstralia mi veleshe za kuso vreme ke te zema i tebe vo Afstralia.

Mu pushchi jaska edno pismo na badjanak mi Mitre Kirkof ot Lagen aku saka toi da mi napravi knigi da doida vo Afstralia. Mi napravi knigi ama mi veli nemam pari da ti plata za pato. Togash jaska mu pushchi pismo na zeto Stoiche Stoichef, mazhot mu na bracheda mi Cila, kerka mu na striko Kiriaki. I mi vrnae naza oti ke mi plate tia za pato. Ama knigite sho mi gimashe napraveno badjanako zaginae. Ne mi doide permit ot Afstralckoto konsolato.

I taka si oстана jaska vo seloto da trgam golema maka. Da gi pula i krivinite sho stavae vo seloto ama nemozhe i sho da prava.

Raboti nemashe. Planuchki sademe, tragofcite ni gi zevae zabadia berikiaterse.

Togash izlegoa edni da go berat tucho i bakaro. I togash imashe nogu merki ostanati po mezdrata ot askero i ot partizanite. Gi bereme i gi prodavame po shes iliadi okata.

Jaska mu be otgovoren vo seloto na toi sho gi kupvashe i moite sho gi bere mi gi platvashe po sedom iliadi okata.

Vo nashto mesto i vo Bapchorckio sinor imashe nogu tuch ot giuliniata sho bea pukani po celata okolia, okolu Neret, na Vicho i vo Bapchorckoto mesto. Tamo deka puknuvashe giuleto ostavashe edno parche ot tuch, bronze sho go vele Ingilizite. I toa parche tezheshe poluina oka. I so nego mozheshe da kupish togash tri oki zhito.

I narodo imashe kinisato, zheni i mazhi, da bare merki i deka imashe giulinia pukani. Askero imashe frleno nogu giulinia vo nashata planina, vo Ornicata i vo Smoro.

Jaska ode da bera merki i giulinia zaedno so Trpcheite deca Laze i Pandil. Eden den imame odeno so Pandil vo Smoro i tamo naidome nogu dupki ot topoite sho imae frlano po partizanite. I toi den jaska sopra chetiriese oki tuch.

Ama beshe nogu strashno ot ubivanie oti na nogu mesta imashe narki kladeni ot partizanite. Nogu lugie se ubia. Eden Turianec, tamo deka kopashe da go izvadi giuleto dea beshe puknato, na toa mesto imashe narka vo zemi, ga stapna i se otepa. I nogu drugi zaginae ot drugi sela.

Sati planini i sati ridovi okolu Vicho i po sata zapadna Makedonia bea izorani ot topovite. Slushame sho se tepe ama pak odeme da barame. Parata e klnata. Si ga davame zhivota za pari. Ama nemashe i sho da pravime. Beme siromasi.

Nemashe raboti da odish da strabotash. Nemashe i koi da ni pushchi nekoa para ot stransfo. I taka beme prinudeni i vo ogno da vlezime za para.

Taja godina vo Neret go imae naznachenno za presedatel Pavle Kiriakof oti Vane Shabailef se imashe ostaveno ot presedatel. I preze Pavle. Beshe nogu gnasen. Satio narot se plasheshe ot nego.

Nie aku beme rodninie ne pizmeshe oti brat mi Vasil se pushchi ot zatvoro bes da mu dadi pari. Sho da gredeshe nekoi pomosh ot drzhavata za selanite, na nas ne sakashe da ni dadi. Nie sho beme voinici drzhavata ni dade po malu pari. Na drukio narot za imanieto mu dadoa po malu zhito.

Maika imashe nekoku glavi imanie i ne ga imashe pisano da zemi. Mu reku jaska "Zasho ne sakash da ga pishish maika mi da zemi i taja zhito ku drugite sho zeve?" I mi veli "Nema da zemi oti vo edna kukia zhivite i vie zete pari ot drzhavata."

Jas mu vela "Maika mi e bashka familia." Udri na masata so rakata i mi veli "Vie nema da zemite." I jaska mu vela "Dobro ama voa ke go platish eden den." I otogai se zeme nogu na pizma i mu bare stresfo da go fata na nekoja krivina i da go suda.

Togash doide za seloto da se dava jadovishche, sheker, oris, brashno i nogu drugi raboti. I toi mu go dade zairieto da go deli Velo Nikolof vo Lerin. Tamo Velo imashe dukian i so Velo bea udisani da mu drzhe na sekoe zairie sho go delea po dvaese i pet dramoi na okata za fira.

Otidome vo Lerin da go zemime. Jaska otidu zaedno so brachet mi Tanas Katin i so Pandil Krstof. Go zeme zairieto i zlegome nadvor ot dukiano. I Tanas ni veli "Oti ni dave po kuso?" Misla drzhavata mu dava nekoku na stoto za

firata. I togash jaska mu vela "Aide da odime da opitame na glavnio ofic odeka go dave zairieto za selata."

Otidome, opitame na ofico i direktoro ni veli "Nie mu davame dvaese na stoto za firata." I ka mu kazame sho ni drzhe i za fira i togash toi telefoni na policiata vo Lerin. I doidoa dva policmani. Ne opitae dali e istina taka i nie mu velime "Elate so nas i ke vite sho stava."

Doidoa so nas do dukiano na Velo. I koga izlegvashe edna nasha Neretka ot natre ot dukiano ga zastanae, mu go zee zaireto, i otidoa vo natre, go trgae na palanzata i vidoa sho mu dave kuso na narodo. I odma mu rekoa na Velo da go zatvori dukiano. I nas trite ne zee naza, isplnae knigi i mu napraviva sut.

Ama Pavle se otbrani, mu veli jaska ne znae sho pravi Velo, i taka go otsudia Velo da lezhi zatvor za tri godini. Ama plati i ne lezhi zatvor. Mozhi Pavle da gi plati ot selckite pari? Nie odeme nego da go piknime zatvor oti nogu glava imashe krenato. Bea udisani so golemio na policiata i sho sakae toa pravea.

I taka na nashio narot mu beshe nogu teshko da puli takvi krivini i da ne mozhi da si go naidi pravoto. I zatoa pulea kak da mozhat da pobegnat otamo.

Astinomo pochna da pravi edno malo crkvence vo seloto nat stret selo za pato deka odi na skolieto. Gi zevashe lugieto tia sho bea zatvor i gi rabotashe zabadia. Go napravi crkveto i go krsti Sfeti Giorgi. Klade nekoku sfetici vo natre. Napravi edna dupka na djamo za narodo deka da gi klava

parite. Klade i kluch. Napravi i mesto deka da go klave masloto tia sho sake da podare.

I nashio narot koshcho verva nogu sekoa nedela se plneshe crkvenceto na Sfeti Giorgi so maslo i so pari.

Vo toa vreme nekoisi mozhi da javi dolu na policiata vo Lerin sho stava vo Neret i astinomo go pushchia vo Prespata.

Doide druk vo seloto, pogolem ot nego i po razbran. Ama selckite shpioni pak se ovritie okolu nofio astinom.

Oti togash shpionsfoto rabotash po sekade. Naigolemite Bogarashi sho bea stanae naidobrite Grkomani. I od ni astinomo trebashe da se opita za sekoj eden vo seloto kogato doide nofio astinom vo Neret pret da izbega drukio.

Togash brat mi Vasil se armasfashe za Evdokia Kirkoa, na Pandil Kirkof kerka. Kirkoite gi vikae i Jankazoi. Armaso stavash vo Kirkoite. Na vecherta koga doide dvanaese saato pulime ropa eden na vratata. Otvorime da vidime koi e sho ropa toku zabavno. I go pulime astinomo Panajoti zaedno so Pavle Kiriakof i nekoku pushkari zaedno so ni.

I ni velat "Nema da si odite doma posle dvanaese saato oti e zabraneto." Bea naluteni oti ne gi pokanime i nif na armaso da jadat i da piat koshcho bea ucheni da gi kanat po svadbite i po armasite. I nie mu velime "Nemozhi da ne zapri nikoi oti nie ne pravime neshcho losho." I ni veli astinomo i Pavle "Nie zapovedvame. Nema nikoi od vas da izlezi nadvor voi saat."

I togash jaska mu vela na brachet mi Tanas Katin da odi da go vidi nofio astinom sho beshe togash doiden vo seloto. I Tanas mu veli na Panajoti i na Pavle "Ke oda da go vida nofio astinom i ako me zaprite utre ke oda vo Lerin na zglavnata policia i ke mu kazha sho stava so vas tuka vo nashto selo."

Ka chue sho mu reche, ne go sprechia. Otide Tanas do nofio astinom i mu raspravi oti sake da ne sprechat da ne si odime po doma, da si odime na utroto; se naluteni oti ne gi pokanime da doidat i tia na armaso za da jade i da pie koshcho bea ucheni da odat po drugi armasi sho stavae vo seloto. Imeto na nofio astinom se veleshe Janis Kalergis.

Koga mu raspravi Tanas zasho sake da ne zatvore cela vecher da ne mozhime da si odime po doma i togash Kalergi mu veli "Ke ti dada edno pismo da mu go dadish na Panajoti. I nemozhi nikoi da ve sprechi. Mozhite da sedite do koga sakate. Jaska vi go davam pravoto koga sakate togash mozhite da si odite."

Mu go donese pismoto Tanas i mu go dade na Panajoti. I koga go otpea sho mu pisheshe, pocrvvena ku piperka istana. Zaedno so Pavle i so drugite pushkari izbegae otamo.

Ne mu go napravime kefo koshcho tia sakae i koshcho bea ucheni da gi kanat po svadbite i po armasite. Imae stanato vo nashto selo ku nekoi Turcki pasha, sati da mu ga vede glavata niska. Ne pizmea ot ponapre i sega ka stana taka so armaso na Vasil pizmata mu stana pogolema.

Taja godina ke stavae slobodni izbori vo Grcia, narodo da glasa slobodno i da otberi novi prestavnici za Grckio

parlament. Oti do togash ne stavae slobodno izbori. Narodo go plashea i go navrtvae da glasi deka sakae tia sho bea vo pravitelstvo. Sati shpionite i kriminalcite sho bea zaedno so Germancite tia bea vlezeni vo sati vazhnite raboti na drzhavata. Dimokrackio narot lezheshe vo apsanite i vo Makroniso, i poveketo beshe ubien po planinite i ot voinichkite sudoi.

Togash nogu Dimokracki Partii sho bea vo Grcia se zameshae zaedno, napraviva koalicia, i slegoa zaednichki da gi glasi narodo.

Togash vo nashto selo Neretckite shpioni odea po kukite i mu vелеa na lugieto da ne gi glase Dimokrateto oti ako dobiat Dimokrateto poforno ke se naplnuvale planinite so partizani. Eden starec ot nashta mala, Mitre Eftof, predi da odi da glasi doide kai mene i me opita deka e podobro da glasi na koa partia. I jaska mu vela "Da glasish na Dimokrackata Partia."

I togash mi veli "Snoshchi doide vu mene Pavle Kiriakof i mi go dade voa knizheto, i mi veli da gi glasime via kandidati oti ako dobiat drugite sho se Dimokrati ke se naplnuvale planinite poforno so partizani. I jaska ne gi sakam partizanite oti mi go ubia vnuk mi, Giorgi."

Jaska mu vela "Pavle, te lazhi. Ako dobie ninata partia togash mozhi da se naplne poforno planinite so partizani."

Takvi shpionsfa stavae ne samo vo nashto selo toku i po cela Grcia.

Ot Dimokrackata Partia beshe naznachen za lider generalo Nikolaos Plastiras. Desnite partii ne go sakae

Plastira. Naipoveke ne go sakashe carckata partia na kralo Pavle. Oti Plastira koga beshe pomal oficer koga Grcia se bieshe so Turckata drzhava vo Mala Azia toi beshe tamo na bojo.

Togash Grcia ga upraliavashe carckata partia. Anglia i Francija mu pomozhvae na Grcia so oruzhie i so hrana. Grckata vojna ga imashe zeno golem del na Mala Azia i Anglia zaedno so Francija mu rekoa na Grckio parlament da zastanat, da ne se biat oshche, da zastane do tamo i da gi klade granicite.

Grckio parlament ne poslusha sho mu velea Anglichanite i Francuzite da zastane, da ne se bie oshche. Grcite sakae da ga zemat cela Turcia. I togash ka vide Anglia i Francija oti Grcite ne slushe sho mu vele, odma mu go sekoa pomosho sho mu pomozhvae na Grcia i pochnae da mu pomozhve na Turcia. I Turcite zea sila. Go ze rakovolsfoto na Turckata vojna Kemal Atatur. I Grcite pochnae da otstapve. Stana golema katastrofa na Grckata vojna i na celo Grcko naselenie sho zhiveshe vo Mala Azia.

I togash Plastira organizira revolucia so drugi oficeri. I doidoa vo Athina, gi fatia sati ministri sho bea vo parlamento, go preze voinata, parlamento i sati ministri gi pominae na voinichki sut. I shes ministri gi otsudia na smrt i gi ubia oti tia bee vinovni za cela katastrofa sho stana vo Azia.

Plastira beshe lidero na taja revolucia i zatoa ka vidoa sega sho odi za presedatel vo Grcia ne go sakae i pulea so sho se mozhi da go sprechat da ne gi dobie izborite. So celite

propagandi sho gi pravea po selata narodo da ne glasi za na Plastira partiata, koga stanae izborite dobi na Plastira partiata vo nashto selo. Glasae selata Lagen i Krpeshina i nashto selo osomdese na stoto dobi Dimokrackata Partia.

Plastira stana presedatel i pochna so po dimokracko rakovolsvo da rabota vo drzhavata. Koga vleze pedesta i prva godina doide zapovet da stane izbori po selata i po gradovite narodo da glasi i da si otberi samio selcka uprava vo sekoe selo i vo sekoi grat. Oti do togash upravite po selata gi klavashe nachalniko sho beshe vo sekoi grat. Nomarhi se veleshe na Grckio ezik. Toi koi go sakashe nego go klavashe. Izborite ke stavae proleta i ot prf Iuli ke prezevae novite upravi.

Naukome vo nashto selo oti Pavle Kiriakof beshe naznachen da bidi poliak na planinata i da se platva ot seloto po chetiri stotini iliadi drahmii meseco. Ka beshe presedatel vo seloto ga navrti upravata sho bea togash so nego da potpishat i da go naznachat za poliak. Gi pushchia knigite vo grado na nachalniko i na glavnio ofic sho e za planinata i mu se pozvoli da bidi poliak na planinata. Oti toi beshe poliak predi da vlezi Germanckata voina vo Grcia.

Beshe dosta godini i sega odeshe poftorno da mu se fatat i prvnite godini da sluzhi oshche nekoku godini i setne da vlezi vo pensia. I nashto selo da go platva za cela zhivot. Ka preze Plastira za presedatel vo Grcia zapovedi novite upravi sho ke gi glasa narodo tia da reshat sati poliacy ka ke se platve. Oti ponapre se platvae ot drzhavata i sega ke si gi platve selata.

Koga vidu jaska sho ke stave izbori po selata za novi upravi se staname so eden moi pobratim Pandil Krstof i reshime da naidime oshche drugi tri mina da napravime nasha grupa. Po Grcki se veli sindiazmos.

I mu vela na Pandil akoto gi dobieme izborite da znaesh prvoto sho ke go napravime Pavle da go isterame akoto saka da bidi poliak oti go imashe izgoreno seloto ponapre koga beshe poliak. Samo sudoi mu praveshe na narodo. Ne gi ostavashe nitu edno drvo da posechat. I sega sho e presedatel mu zeva pari na narodo tia sho se sudat i mu veli ako ne mu dade pari ke go ubie toi sho se sudi kosho stana so Tanas Spirof.

Pandil se soglasi so mene i reshime da go zemime so nas vo timo i brachet mi Tanas Katin. Pandil go opita Pavle Kalin dali saka i toi da doidi za kandidat vo nashio tim. Jaska go opita eden ot nashta mala, Laze Slifkin, i toi mi reche dobro da doida ama ne znam pismo. I jaska mu vela "Ne se gaili za toa. Nema da potpishish na nikakva kniga akoto ne go vish mojo potpis." I taka go napravime timo.

Imashe drugi dva timoi napraveni vo seloto. Eden imashe napraveno Pavle Kiriakof zaedno so Vane Shabailef i so nekoku drugi nashi selani. Drukio tim go imashe napraveno Mitre Popof.

Imashe zapovet ot drzhavata sekoi eden ot timoite da ima po bashka ime. Pavle Kiriakof na ninio tim mu go imashe kladeno imeto na Pavlo Mela, na Grckio oficer sho beshe doiden vo Makedonia posle zagubvaniето na Ilindenckoto vastanie i da se bori protif Makedonckite

voivodi. I Pavle da se pokazhi oti e golem Grkoman mu go klade imeto na Pavlo Mela.

Mitre Popof na ninio tim mu klade ime Proodo po Grcki, po Makedoncki se veli Napredok. Nie reshime na nashio tim da mu go kladime imeto na Veliki Aleksandri, po Grcki Megas Aleksandros, caro Makedoncki sho go imashe rashireno imeto Makedoncko po celio svet.

Otidu eden den vo kafeneto i gi naidu tamo sati tia sho se godea za kandidati. So ni beshe i astinomo i govorea za iminiata na timoite. I togash astinomo me opitva sho ime ke mu kladime na nashio tim. Jas mu vela "Oshche nemame resheno sho ime da mu kladime." I toi mi veli "Klaite go imeto na crkvata Bogoroica." I togash mu vela "Si mislime da go kladime imeto na Mega Aleksandro i na glasachkite knizhinia na gornio kraji da mu ga kladime glavata na Aleksandro."

Koga mu reku taka ne beshe nogu blagudaren so toa ime. Mu stoеше ku nogu patriocko. Oti Grcite ot edna strana vele oti Aleksander da e Grk a ot druga strana mu ostava teshko ako mu rechish oti e Makedonec. Gi pushchime da se pechate glasachkite knigi vo Lerin ama ni rekoa na pechatnicata aku sakame da ga kladime glavata slikana na Aleksander ke ni koshta nogu pari. I taka samo imeto mu go imame pisano na glasachkite knigi.

Doide deno sho beshe za da stanat izborite po sati sela. Vo nashto selo beshe doiden eden sudia ot grado Seres ot istochna Makedonia sho ke gi praveshe izborite. I po sati drugi sela imashe pushcheno drzhavata takvi lugie za da

pulat izborite da stanat slobodno i po zakonckio nachin. Imashe kladeni lugie i ot selata sho bea naznachen i ot drzhavata zaedno so sudiata da pulat da stane izborite koshcho veli drzhavnio zakon.

Eden den predi izborite nogu ot Neretci odeo po kukite da mu vele na lugieto da ne ne glase nas toku da go glase timo na Pavle Kiriakof. Ama nashte Neretci Pavle ne go sakae oti go znaea kakof beshe i ot koga mu napravime sut na Velo Nikolof i na nego zasho mu davae kuso ot zairieto sho go davae vo dukiano na Velo.

Celi Neretci ostanee togash nogu blagudarni za toa sho go napravime. I nogu ni veleo udrite na tia mrsnite oti nie drugite nemozhime da pregorime a vie sho bete vojnici mozhite da govorite ka sakate. Nie znaeme sho ke gi dobieme izborite vo seloto ako beme poveketo mladi.

Stanae izborite i na vecherta se otvori boksata za da gi broe glasovite. Komisiata sho beshe naznachena ot drzhavata zaedno so sudiata pochnae da gi broe. Poiketo glasoi bea za nashio tim. Na pedesto knizhinia sho gi otvorvashe komisiata samo edno eli dve izlegvashe za na Pavle timo. Koga se otvori boksata sati beme tamo nie sho beme kandidati.

Koga vidoa oti nashio tim odi za napre pochna Pavle i Vane Shabailef da vele nema da gi ostavime da ne povele Bogarashite. Vo seloto ne pravea sati nas za Bogari ako nie chetiri godini se boreme za Grcia i Pavle Kalin sho beshe vo nashio tim si ga imashe izgubeno ednata noga na bojo koga stavashe vo Albania protif Talianite.

Koga do sfrshi broanieto na glasovite i togash sudiata kaza timo na Mega Aleksandro ima chetiri stotini i sheese i eden glasoi. Timo Proodo na Mitre Popof ima sedomdese i osom glasoi. Timo na Pavle Kiriakof Pavlo Mela ima samo dvaese i chetiri glasoi.

I togash pochnae da se shushke i da govore sekak za nas. I togash ka gi vide sudiata umiazeni i da govorat za nas mu veli "Sho vi ostava toku chudno sho dobi Mega Aleksandro? Toi go ze celio sfet. Stigna do India. I sega edno Neret ne ke mozhi da go dobie?"

Toa mu go veleshe na peza oti puleshe i slushashe sho govorat za nas. I tia mu otgovoria "Ke ga vime vaja rabota."

Utre denta otidoa vo Lerin da poplachat na nomarhi i na drugi mesta za da ne sprechat da ne prezemime nie vo seloto. Si doide Vane Shabailef i Pavle ot Lerin i mu vele na nogu nashi selani oti ne ke ne ostavat da prezemime da go upraliavame seloto oti poiketo ot nashio tim bile Blgaromani. Naipoveke vikae za Pandil Krstof.

Vo Nedelata stavae izborite. Vo Panadelniko imae odeno vo grado da poplachat. Vo Stredata jaska otidu vo Lerin. Ime moja rabota i tamo me naide eden nash Neretec Petre Cuculof. Toi zhiveshe vo seloto Nevoleni. Ka me vide i mi veli "Nogu ubavo mu napravite na nashte shpioni za da razbere oti nemozhe samo tia da povelve vo seloto. Narodo ne gi saka." I Petre beshe nekoku godini zatvor i zatoa i toi gi mrazeshe i ne gi sakashe.

I togash jaska mu raspravi na Petre sho vele za nas, oti ke ne otkazhe i nemozhime da upraliavame nie vo seloto. I

togash Petre mi veli "Ka mozhi da stani toa koga narodo ve glasa vas?" I mi veli "Ela po mene. Ke odime da opitame na eden moi priatel avokat."

Avokato se vikashe Theoharidi i beshe prestavnik vo parlamento za Lerinckata okolia. Otidome kai nego i Petre mu raspravi sho mu reku jaska. I togash Theoharidi mi veli na mene "Ka mozhi toa neshcho da stani koga narodo vas ve glasa?" I jaska mu vela "Taka govorat vo seloto oti sni bile Bogaromani i nemame nikakvo pravo nie da vlezime vo selckata uprava."

I togash mi veli na mene Theoharidi "Ela so mene. Ke odime da opitame na irinodiki dali mozhi nekoj da ve zapri da ne ga prezemite vie selckata uprava." Preku irinodiki trebashe da pomine sati knigi ot izborite sho stanave po selata i vo grado. Toj trebashe da gi potpishi da bide zakoncki pripoznati ot drzhavata. Irinodiki na Grckio ezik e sudia pogolem ot drugite sudii. Sati sudoi sho stave ponapre treba da pominat preku neo. Isto i koga da stave izbori, drzhavni eli selcki, toj gi potpishfashe za da bidat pripoznati preku drzhavnio zakon.

Ofico na irinodiki beshe karshi ofico na Theoharidi. Otidome tamo i Theoharidi mu raspravi zasho sne odeni da opitame. Mu veli Theoharidi na irinodiki "Dali mozhish da mi kazhish koi tim dobi vo Neret na selckite izbori?" I toj gi otvori knigite i mu veli "Vo Neret dobi timo na Mega Aleksandro."

I togash Theoharidi mu raspravi oti postarata uprava sho beshe vo seloto mu veli oti via novite nemozhat da

prezemat oti bile Blgaromani. I togash irinodiki me opita "Imate pravo da glasite?" I jaska mu vela "Kako nemame? Nogu pati imame glasano koga stavae izbori za parlament." I mu vela "Jaska imam edna godina sho se pushchi ot voinik. Be chetiri godini voinik vo nailoshite godini i sega kak se mozhi jaska da bida Blgaroman?"

I togash mi veli irinodiki "Oshcho imate pravo da glasate imate pravo i da vlegvate i vie vo selckite upravi. I da ste ot natre ot Sofia oshcho imate pravo za glasanie. Imate plno pravo i da ve glasa narodo." I mi veli "Nemozhi nikoi da ve sprechi. Odi si vo seloto i kazhi mu na drugite da ne se gailat. Ot druga nedela ke ga prezemite vie selckata uprava."

Si doidu vo seloto i mu kaza na sati drugite sho mi reche irinodiki. I koga doide drugata nedela i Pavle trebashe da ni predadi na nas. Imashe zakon ot drzhavata koi ot kandidatite ima zeno poveke glasovi toi da go zemi selckio pechat. Nie Neretci go veleme selckio mur.

Laze Slifkin imashe zeno eden glas poveke ot sati nas drugite. Nekoisni imashe izbrishano eden ot kandidatite sho bea po drugite timoi i go imashe pisano imeto na Laze. I trebashe zakoncki Laze da go prezemi muro dur da napravime mitink koi od nas ke go naznachime za presedatel.

Taja nedela stavashe svadba vo nashto selo i sati beme odeni deka stavashe oroto. I togash doide Pavle. Ne vikna sati vo selckio ofic i ni veli "Da znaete predavam na vas i ot sega onaka prezevam da bida poliak na planinata." Ni ga kaza i knigata sho beshe pripoznat za poliak ot drzhavata i ni

veli poprvnata uprava go naznachila da bidi poliak toku alai beshe presedatel vo seloto nemozheshe da bidi i poliak.

I ni veli oti seloto ke go platva po chetiri stotini iliadi drahmi mesechno, ama "Treba i vie da potpishite za platata." Mu go predava muro na Laze Slifkin i mu veli "Laze, sega potpishi tuka na vaja knjigata za platata sho ke se platvam ot seloto."

I Laze mu veli "Pavle, jaska nemozha da potpisha pret da napravime nie mitin i da otberime koi ke prezemi za presedatel." I togash Pavle se umiazi. Nogu znaeshe sho go cheka od nas mladite.

Gi prezeme sati selckite raboti i na vecherta napravime mitin i go naznachime Tanas brachet mi za presedatel i Pandil Krstof pot presedatel. I drukio den napravime druk mitin i reshime Pavle da go papsame da ne bidi poliak. Potpisame sata uprava i ga pushchime vo Lerin do nomarhi. I pushchime i edna kniga do glavnio ofic sho beshe otgovoren za planinieto, na Grcki se veleshe dasarhio.

Chekame nogu vreme da ni otgovorat, i otgovor ne zevame nikakof. Chekame blizu shes meseci. Praveme molbi zasho ne go pripoznave nasheto reshenie i pak ne ni otgovorvae.

Nabliza da vlezi novata godina i posle novata godina ke prezevashe za presedatel Pandil Krstof i jaska pot presedatel. I togash jas mu vela na sata uprava "Elate, ke se ostavime sati zaedno. Oshcho nemozhime da izvadime eden poliak ot seloto za sho da bime uprava?"

Se soglasia sati i drukio den otidome vo Lerin vo nomarhi. Tanas go imashe i selckio mur so nego. I vlegome sati pet vo ofico na nomarhi. I Tanas go izvadi muro ot djepo i mu go klade na masata i mu veli "Nie Neretckata uprava si davame ostafka." I togash toi opitva "Zasho sakate da se ostavite?"

I Tanas mu veli "Koga ne sne sposovni nie ku selcka uprava da mozhime da kladime i da izvadime eden poliak togash ne struvame da bime uprava." I ni veli "Zasho ne go sakate?" I nie mu velime "Sato selo ne go saka. I nie treba da poshchukame i da pravime sho saka mnozheshfoto vo seloto."

I togash ni veli "Sho sakate da kladite nekoi Blgaroman za poliak?" I Tanas togai mu otgovorva i mu veli "Zasho ne vrvish i nas za Blgaromani za da sakame da kladime Blgaroman poliak?" I mu veli Tanas "Nie so brachet mi Risto nema nitu godina sho se pushchime ot voinata. Chetiri godini se boreme za Grcia. Aku beme Bogari ke beme vo Bogaria eli ke odeme partizani da se bieme protif vas. Ama nie se boreme za vas. I sega ni velish oti sakame da kladime Blgaroman poliak."

Mu kazhva i za Pavle Kalin i mu veli "Go pulish nego? Si ga izgubi nogata vo Albania da se bie za Grcia protif Talianckata voina, i sega nema nikakof ches i ne pravite sati Blgaromani?"

I togash ni veli "Da me prostitute. Jaska ne sakam da recha oti vie ste Blgaromani. Odite si sega. Ne vi ga deksam ostafkata. I za brgo ke ga potpisha vashata molba za ostafkata na Pavle."

Staname, si doidome. Pavle shetashe poliak po planinata bes da se platva. Gi fatvashe lugieto, tia sho berea drva, ama ne mu praveshe sut na nikoi. Chekame dosta vreme za da ni javi nomarhi sho ke stani so Pavle. I otgovor nemashe nikakof.

Vleze novata godina, pedesta i fтора. Preze Pandil Krstof za presedatel i jaska pot presedatel. Pochname so Pandil da pushvame molbi do nomarhi dali ke go pripoznae reshenieto sho go imame pushcheno do nego za ostafkata na Pavle. Akoto ne saka da ni javi da znaeme oti e nogu stramno za nego toku vreme sho ne ni go pripoznava nasheto reshenie i ne lazhi toku vreme oti ke ni otgovori i ke ni kazhi sho ke stani.

I nema nikakof otgovor. Pochekame oshche malu vreme i ka vidome sho ne ni otgovorva mu reku na Pandil da pushchime pismo vo Athina, do presedatelo Plastira i da mu javime sho stava so nomarhi vo Lerin oti ne ne pripoznava ku selcka uprava. Chekame blizu edna godina da go prifati nasheto reshenie. I toi ne samo sho ne go priznava toku ni veli oti sakame da kladime nekoi Blgaroman za poliak. I Pavle ne sni go sakale oti bil dobor patriot ako toi ga deleshe Bogarckata chenka za nashto selo i oti stana golem shpion sega na nomarhi mu e naidoborio patriot. I nie sho si ga turvame krfta toku godini po planinieto ne ne smeta za nishcho.

Pandil kandisa da pushchime takva molba do Grckio presedatel. Mu vela na Pandil ke pushchime i edna molba do

Grckata carica i toi mi veli na mene da gi napisha molbite i toi ke gi potpishi.

Napisa jaska pet takvi molbi. Pisaro sho ni beshe vo seloto gi prepisa po gramatika i pushchime edna molba do Plastira, edna do caricata, edna do ministero na Zemiodelsfoto oti poliacite pripagae na ninoto ministersfo, edna do ministero na Natrezhnite Drzhavni Raboti oti nomarhi pripagashe na ninoto ministersfo. Mu pisame sho ni reche oti sakame da kladime Bogaroman za poliak i oti ne lazhi toku vreme i ne saka da go pripoznae nasheto reshenie sho go napravime po minatata godina. Pushchime i edna molba vo Kozheni. Tamo beshe glavnio ofic sho beshe za planinieto za vo zapadna Makedonia.

Posle edna nedela pochnae da ni otgovorvat sati ministeri oti ga ze e nashata molba i za brgo vreme ke se reshi sho ke stani so nashata rabota. I po nekoku dena ni otgovori ministero sho beshe na Zemiodelsfoto i ni veli Pavle nema da bidi poliak. Mu pushchi i edna kniga do Pavle oti go papsuva ot poliak.

I togash Pavle gi zanese na sudo sati tia sho gimashe fatvano da bere drva. Zanese poveke ot pedestina dushi. Ama sudiata gi uprosti sati oti bea fateni predi nogu vreme. I mu reche sudiata "Oti ne gi donese da gi sudish togai koga gi fati da bere drva toku gi nosish toku opozde?"

Togash Pavle otide, fati eden avokat za da ne sudi nas upravata da go platime za vremeto sho sluzheshe poliak. Barashe sedom milioni drahmii. Togash vo Grcia milionite rabotae avokat. Go imashe eden nogu silen avokat sho beshe

vo Lerin. Imeto mu beshe Anagnostopulo. Nie nemame pari da fatime avokat oti seloto togash nemashe selcki pari. Beshe rastureno ot bojoite. Poiketo begae za vo Afstralia.

Naidome eden avokat da go platime so drva. Go opitame koku tovari drva ke saka da mu zanesime za da doidi na sudo da ne potkrepi koga ke ne sudi Pavle. Ni pobara dvaese i pet tovari drva. Avokato se vikashe Neshkos. Mu rekome oti ke mu gi dadime drvata sho gi bara i mu rekome na nekoku nashi selani da zanesi sekoi eden po eden tovar drva do avokato. Nogu rekoa oti samite ke zanese dvaese i pet tovari samo da go nema toa kuche. Oti ni imashe porobeno ot pari sho ni zevashe i ot sudoi sho nimashe praveno koga beshe poliak pret Ftorata Svecka Voina.

I koga izleze sudo da se sudime, nekoa nedela pret sudo jaska i pisaro gi puleme bukoite sho bea ot poprvnite upravi sho reshenia imae resheno za seloto. Go prechitame buko sho beshe ot Vane Shabailef koga preze presedatel i koga zavrshi. I setne pochname da go chitame buko na Pavle Kiriakof koga preze da bidi presedatel za vo Neret. Sekoi presedatel si imashe broi na sekoe reshenie sho zevashe upravata. Pochnuvae ot edno i dodeka ke beshe presedatel ke podrzhvashe ninio broi.

Koga stigname na reshenieto broi dvaese sho beshe za Pavle oti upravata go naznachuva da bidi poliak na planinata i da se platva ot seloto po chetiri stotini iliadi drahmii mesechno potpisani sati chklenoi ot upravata i za presedatel potpisan Vane Shabailef iako Vane beshe ostaven ot presedatel poveke ot edna godina.

I koga go vidome voa neshcho so pisaro se zachudime kakva laga imashe stanato. Ga imae izlagano i drzhavata sho mu pozvoli da bidi poliak so lazhoven potpis. I koga go vidu i go prechita voa sho stana so tokava golema laga sho napravi Pavle za da vlezi poliak mi beshe nogu chudno. Ne toku za nego kokuto za cela druga uprava ka potpisae i da reshat da go kladat poliak koga toi beshe toa vreme presedatel vo seloto. Tia bea po vinovni ot Pavle oti Pavle odeshe za nin interes a tia potpisae bes da se razmislal.

Odma jaska otidu da go pobaram Pandil i da mu kazha kakva krivina naidome napravena ot Pavle vo ninite bukoi. Pandil ne beshe doma. Rabotashe vo Lopushec. Tamo zhnica so zhenata mu. Ga naidu doma kerka mu Fania i mu reku koga ke odi naza pri tatko mu da mu rechi odma da si doidi vo seloto oti e nogu vazhno.

Na vecherta Pandil si doide i odma doide vo ofico i me opita "Sho e toa toku vazhno neshcho sho me pobara da si doida?"

Mu raspravi sho stava. I togash toi go zeva buko, si odi doma, ga zeva mskata i odi za vo Lerin da go zanesi buko na avokato i da mu raspravi na avokato sho ima napraveno Pavle i so kakva laga vleze poliak.

Avokato go prechita reshenieto sho go imae potpisano sati chklenoi ot upravata i Vane Shabailef sho imashe potpisano za presedatel. I togash mu veli na Pandil "Sega ne samo sho ke go izgubi sudo Pavle, toku ke odi i zatvor so celata uprava."

Doide deno sho ke stavashe sudo. Otidome tamo. Pochna da govori Pavle da mu veli na sudiata "Jaska sluzhi blizu edna godina poliak vo Neret i selckata uprava ne saka da me plati." Ne znaeshe sho mu gimame naideno lagite. Pochna da govori ninio avokat i da ne napadina nas oti nie ne sne go sakale za poliak oti bil dobor patriotin.

Togash pochna i sudiata da vika po nas zasho ne go sakame i zasho ne go platvame?

I nashio avokat mu veli na sudiata "Gospodin Sudia, jaska ne ke govora toku koshcho govoreshe avokato na Pavle. Oti celata pravina i celata istina e pisana na ovoi buk." I odi do sudiata, mu go otvorva buko i mu veli "Prechitai go chie je voa reshenie sho e pisano na buko."

Pochna da go chita prvoto reshenie sho go imashe napraveno upravata oti Vane Shabailef se ostava ot presedatel i prezava otuka onaka Pavle Kiriakof za presedatel. I togash Pavle pochna da se tresi i da mu se menva liceto.

Sudiata pochna da gi chita sati reshenia sho gimae zevano vo vremeto koga Pavle beshe presedatel. I avokato nash mu veli na sudiata "Dvaesto reshenie koga ke go prechitash tamo e celata krivina i ke vidish so tvoite ochi zasho ne go platva upravata."

I koga pochna da go chita dvaesto reshenie i veli vo reshenieto "Jaska, Vane Shabailef, presedatel vo Neret, reshime zaedno so cela uprava i go naznachuvame Pavle Kiriakof da ni bidi poliak na planinata i da se platva ot seloto."

I togash sudiata se svesti i veli "Sho bara Vane presedatel vo toi mesec koga toi zavrshi minatata godina?"

I avokato mu veli "Eto tuka se krie celata krivina."

I togash sudiata pochna da govori nogu po inaku i ni veli "Oshcho ima stanato takva golema laga i se izlaga celoto selo i po seloto ga izlagae i drzhavata za da mu pozvoli da bidi poliak." I mu veli sudiata na Pandil "Gospodin presedatele, ke napravish sega sut i ke gi sudite sati tia sho potpisae za da go izlazhe seloto i drzhavata i sati ke ode zatvor, naipoveke Pavle sho mu go dade selckio mur na Vane Shabailef i da potpishi za presedatel. I naipoveke ke bide vinovni celi tia sho bea togai vo taja uprava."

I na Pavle mu veli "So takva golema krivina sakashe da bidish poliak vo Neret i sega go gubish sudo. Ke gi platish sati troshoci i nema da zemish nikakva plata za vremeto sho beshe lazhoven poliak vo Neret."

Avokato na Pavle odma izbega ot sudo. Pavle pozhlte ku nekoi smil. Tamo beshe i Vane Shabailef. I koga izlegvame nadvor ot sudo pochna da se moli i ni veli oti poprvnio astinom sho beshe vo Neret toi mu rekol da potpishi i nema nikoi ot selanite da znae. "Samo vie ke znaete sho ste vo selckata uprava." Astinomo i Pavle bea togash pashite vo Neret i sho sakae pravea. Ga imae navrteno celata uprava so sila da potpishi za Pavle da vlezni poliak.

Napravime mitin nie cela uprava i govoreme sho da pravime. Nogu otia sho bea so Pavle vo ninta uprava ni bea

rodnini i poznati. Eden od ni mi beshe ftor brachet. Druk mi beshe pobratim. I drugite nogu poznati.

Reshime da ga zatapime rabotata oti ke odea sati zatvor i sati bea nogu siromasi i familite ke mu trgae golema siromashchia. I na Pandil mu beshe priatel astinomo koga beshe ponapre vo seloto i mozhi da si ga izgubvashe i rabotata. I zatoa ne napravime sut za da gi sudime. Ke mu gi zapustuvame kukite.

Pavle ostana nogu stramen. Zavrti trkaloto nogu. Glava imashe krenato koga go mole da ni dadi zhito za imanieto. Mi veleshe "Ne ti davam. Sho mozhish da mi pravish?" I sega padna na moite raci toi da se moli amanie.

Pak go pozhalame aku imashe napraveno toku losho vo nashto selo. Imashe lugie pushcheno po apsanite. Brat mi sakashe da go otepa koga go udri so kondako ot pushkata po glavata. Go zhalame oti beshe i so edna raka. Ama toi ne zhalashe nikoi. Koi astinom da gredeshe vo Neret na policiata toi trebashe da se dolepi do nego za da shpioni. Ne samo toi sho go praveshe voa neshcho. Imashe i nogu drugi sho ga pravea istata rabota. A Pavle nikoi ne go stigashe.

Samo eden beshe isto lesenko ku nego. Se veleshe Mitre Kirkof. Vo vremeto koga Germanckata vojna beshe vo Grcia toi odeshe po kukite i mu veleshe na narodo da se pishat oti se Bogari i samo venci praveshe da ga cheka Bogaria da doidi vo nashite mesta.

I setne stana naidoborio i naiverenio na policiata vo Neret. Zaedno so Pavle tia vrzvae i tia pushvae nas drugite. Ne ne smetae za nishcho. Akoto beme vo selckata uprava

astinomo od ni se opitvashe i pulea kak da ne naidat vo nekoa greshka i za da ne sudat. Presedatelo Pandil Krstof ne go sakae.

So voi nofio astinom ne para se sakae. Astinomo barashe da mu dade drva selanite za zimata. Pandil mu veleshe "Zevate pari, mozhite da si kupite." Jaska mu vele na Pandil "Ne e dobro sho neikish da mu dadime drva. Se namervame vo planincko mesto. Ima drva nashto selo." I mu vele "Ne treba da se pizmime so policiata oti i nie mozhi nekogash da padnime vo nekoa greshka. Ako sne dobri so ni mozhi i tia da ni pomozhat i koshcho padname vo greshka."

I Poike Krivini

Reshime nie sata uprava da posadime chamie okolo crkvata Bogoroica. Mestoto trebashe da se sogradi za da ne vlegva imanieto da gi jadi novo sadenite fidanchinia. Nemame nogu pari vo seloto za da kupime tel za gradesho. Telo beshe dosta skap.

Imashe edni mladi deca ot nashto selo odea po ridoite deka imae gradeno partizanite so tel ot toi sho dupi za da se chuve ot voinata. Isto i voinata imashe na nogu mesta gradeno so takof tel i tia da se chuvat ot partizanite. Decata go izvavae telo i go prodavae. Toi tel beshe zen ot nashite nivie i livagie. Go imae izvadeno partizanite, nemae ostaveno nikakof gradesh po nivieto i po livagieto. Samo voinata gradeshe so nof tel.

Reshime telo da go kupime ot decata sho go berea oti beshe nogu po eftin. Gi opitame dva mina sho berea zaedno. Tia bea Giorgi Tolef, sin na Mitre Tolef, i Pandil Germanchef, sin na Tanas Germanchef. Mu rekome telo da go nose vo Pandil Krstof.

I edna vecher koga go nosea telo vo kukiata na Pandil beshe noshia i gi vide koga go nosea sin mu na Pavle Kiriakof. Odeshe po ni da vidi deka go nosat i vide oti otidoa vo Pandil. I toi otamo odi pravo da mu kazhi na policiata.

I togash odma astinomo so dva drugi policmani otidoa noshiata vo Pandil i go zea telo. I astinomo odma napravi kniga do sudo vo Lerin za da go sudi Pandil i decata sho go zanesoa telo. Mu gi kaza iminiata na decata sin mu na Pavle. I toi beshe martiro sho vide i toi ke gi sudeshe.

Doide vremeto za da se sude. Jaska i Laze Slifkin ot selckata uprava beme odeni da gi potkrepime na sudo. Sudiata go opita nainapre Petre Kiriakof, sin mu na Pavle, sho vide i deka go zanesoa telo dvete deca.

Mu raspravi toi sho vide. I setne me opita mene ka stana rabotata. Jaska mu raspravi sho ni beshe mislata da pravime za da sadime fidani i alai nemame dostachno pari da kupime nof tel. Reshime da go kupime po eftino ot via dvete deca. I mu vela "Gospodin Sudia, voi istio tel je ot nashite nivie i ot nashite livagie sho go imae izvadeno partizanite." Isto mu kaza i Laze Slifkin.

I ni veli "Telo je drzhaven. Voinata imashe gradeno nogu mesta okolu vashto selo."

Imame fateno i avokatin. Avokatino mu veli "Telo ne go kupia za ni. Go kupia da posadat fidani da napravat edna nogu ubava rabota za ninoto selo. I koshcho vi kazae martirite telo beshe pak ot ninite livagie izvaden."

Sudiata nastojavashe oti e drzhaven telo. Taka mu imashe pisano vo knigata astinomo. I togash sudo reshi presedatelo Pandil i decata dvete da odat zatvor po edna godina.

Avokato ne opita dali sakame da go prefrlime sudo i da odime da se presudime vo Solun na pogolem sut. Toi sut na Grckio ezik se veli efetio. Suprim Kort go velat Afstraliani. I nie mu rekome "Dobro, prefrlio sudo vo Solun." I ni dade edna adresa ot druk avokat vo Solun da odime kai nego i toi da doidi na sudo da ne potkrepi.

Doide vremeto sho trebashe da stani sudo vo Solun. Otidome sati vo Solun i otidome so adresata da go naidime avokato druk sho ke gredeshe da ne potkrepi. Ga naidome adresata i mu ropname na vrata za da vlezime vo ninio ofic.

Vlegome vo natre i go pula naidoborio moi priatel sho beme zaedno voinici nogu godini i beme nogu dobri priateli. Voi avokat beshe ot seloto Gornichovo, sin na popo Gornichefcki. Oti ga krepeshe levata strana go imae pushcheno vo nashio batalion, i mu imae dadeno mashingan da nosi. Ne go imae pushcheno vo Makroniso oti tatko mu i dedo mu bea potkrepiteli i poznati so Pavlo Mela koga beshe doiden vo Makedonia posle zagubata na Ilindenckoto Vastanie. Imeto mu beshe na avokato Nikos Papanastasiu, dobor Makedonec iako starite krepea na drugata strana.

Koga me vide mene stana ot stolo, me zgrabi, se bacime jobata. I mu raspravime sho stava sho nashata rabota i dali ke mozhi utre denta da doidi na sudo da ne potkrepi.

I mu veli na Pandil "Vas drugite ne ve znam ama oshcho go znam Risto kakof choek je oti beme nogu vreme zaedno ke vi pomozha bes da vi zema pari. Samo ke platime na edensi i toi ima poznati nogu vo sudo i ke go dobieme utre sudo. Samo sega ke odite da go vite voa lice i ke mu dadite trista i pedese iliadi drahmi i ke mu rechite oti jaska ve pushchi i utre ako mozhish da napravish neshcho da ni pomozhish na sudo."

Ni veli oti i toi ke mu telefoni i ke mu raspravi za nas zasho sne otsudeni ot Lerinckio sut.

Choeko sho otidome da go vime da mu gi dadime parite beshe naigolemio sudia vo Solun. Go vlea protodiki na Grcko ezik. Po ninte raci vrvea sati sudoi sho stavae vo Solun. I toi koga beshe pomal sudia pret Germanckata okopacia beshe vo Lerin, presiden na Lerinckio sut. Otidome kai nego. Mu kazame zasho ne sudia vo Lerin i ni veli "Ne se gailite. Sho mozha ke naprava za vas."

Drukio den otidome na golemio sud. Imashe pet sudii sho bea sednati i ke ne sudea. Pochnae nainapre da go opitve Petre Kiriakof oti toi beshe martiro sho gi vide decata da go nosat telo vo Pandil.

Posle me viknae mene da mu kazha ka stana ovaa rabota. Jaska mu raspravi koshcho ime kazano na sudo vo Lerin. Telo oti ne go sakame za nas toku za seloto. I toi tel beshe izvaden pak ot nashite gradeshi sho bea gradeni nivieto i livagieto.

Eden ot sudite mi veli "Tuka vo knigata pishi astinomo oti telo beshe voinichki."

Isto go opitae i Laze Slifkin i toi isto mu kaza.

Chetirite ot sudiite ne potkrepvae nas. Samo eden nastojavashe da ne sude oti toi sho vikashe protif nas ne go imashe stanato golemio sudia sho ni reche oti ke ni pomozhi oti ne mozheshe da go stani. Imashe odeno toi den vo Voden i pret da pochni sudo se imashe vrnato ot Voden. Oti beshe sam nemozhesho sho da pravi. Ne potkrepi i avokato i go dobime sudo.

I kurtulia decata i Pandil da ne lezhat zatvor. Imae ksmet sho se pogodi avokato, mojo poznat priatel, i taka

kurtulie. Ne mu go napravime kefo nitu na Pavle nitu na astinomo. Mu doide nogu teshko koga naukoa oti go dobime sudo. Ama nemozhea sho da pravat.

Avokato ne ni ze pari zasho doide na sudo da ne potkrepi. I mi reche samo za tebe go prava voa neshcho zasho beme nogu dobri priateli celoto vreme koga beme zaedno vo voinata. Mu blagodarime na avokato za dobrinata sho ni ga napravi. I drukio den si doidome vo seloto.

Pavle i astinomo ne be nogu radosni i dovolni zasho go dobime sudo. Tia sakae da go vidat Pandil Krstof da vlezi aps oti ne go sakae da bidi presedatel vo nashto selo. Barae sekakvo stresfo da ne unishtat sati nie sho beme togash vo selckata uprava. Astinomo ne se opitvashe za nishcho od nas sho beme selcka uprava. Sho da gredeshe neshcho za nashto selo trebashe da gi opita shpionite sho bea vo seloto. I so ni sakae da reshat za se sho stava i sho treba za nashto selo.

Doide edna komisija vo Neret. Nekoku dushi imae zapovet ot drzhavata da gi pishat familite na ubienite mazhi koi famili se siromasi i nemat nikakvo proizvorsfo ot nikade da mu se pomozhi na decata sho ostanee siraci ot Gragianckata Voina. Taja beshe Amerikancka nadvoreshna politika. Ot edna strana Amerikanckite bumbi i topovi mu gi ubia tatkoj mu na decata sho ostanee sirachinia. I sega sake Amerikanckite bogatashi sekoi eden da zemi po edno dete da go gleda, da mu pushva pari i plachki duri da porasti.

Doide komisiata vo Neret za da ispisat koku deca se ostanati siraci, bes tatkoj. Doidoa vo seloto i ne doidoa da ne opitat nas ku selcka uprava da mu kazhime koi se siromasi i

koi se siraci. Toku otidoe kai astinomo i toi gi sobra Neretckite shpioni i se zatvorila vo edna odao zaedno so tia sho bea doideni ot Lerin.

Otgovorna beshe na komisiata edna zhenata. I koga zavrshia ispisane kosheo sakae nashite shpioni. I doide eden ot komisiata da kladi edna kniga so iminiata na familite, koa familia ke zemi takva pomosh. Ga zalepi knjigata na vratata na dukiano na Nume Cilomanof. I koga naukoje sati zheni vo seloto tia sho bea vdovici doidoa da vidat dali se pisani ninite iminia. Nogu od ni ne be pisani.

I pochnae da klne po nas sho beme selcka uprava. I nie mu raspravame oti ne sne nie vinovni zasho ne se pisani iminiata na nogu od vas. E vinoven astinomo zaedno so shpionite Neretcki, i so komisiata sho doide ot Lerin i ne doide pravo da se opita od nas toku otide se dovali do astinomo.

Imashe edna zhenata vdoica so dve malecki i nemashe nitu edna peda zemata da si posadi gradina. I ne beshe pisana oti Neretckite shpioni ne sakae da ga pishat oti mazhot mu bil nogu losh vo partizansfoto. Imal otepano nogu lugie tia godini. Mu rekome na sati zheni da ne vike i da klne po nas. Ke odime da ga opitame zhenata sho e otgovorna za vaja rabota da ni raspravi dali ima nekoj zakon koito da veli na taja zhenata sho beshe mazhot mu nogu losh i tepashe vo partizansfoto ne treba da se pishi za da zeva pomosh.

Otidome nie dvata so Pandil Krstof da ga govorime zhenata sho beshe otgovorna za taja rabota da ni raspravi dali ima takof zakon ot drzhavata. I taja ni veli "Nema takof

zakon. Kakof saka neka beshe mazhot mu togash vo partizansfoto." Samo ni veli "Da e siromashka?" I nie mu rekome za Gilica Donea "Taja nemashe nishcho i ne ga pisate." I ni veli "Sho mi velea vashite selani toa jaska pisa." Mu rekome "Spolaiti nogu. Ke ga vidime vaja rabota ka ke stani. Nie ke povelvame vo seloto eli astinomo zaedno so shpionite."

Izlegome nadvor so Pandil i mu velime na sati zheni tia sho ne bea pisani da doidat utre denta da odime vo Lerin da poplachime na nomarhi i da mu raspravime sho stana vo nashto selo. Oti nas seloto ne odbra da bime selcka uprava i nikoi ne se opitva od nas. Astinomo i shpionite go povelve seloto.

Otidome utre denta sati nie sho beme vo selckata uprava zaedno so sati zheni sho bea vdovici i ne bea pisani. Togash vo Lerin imashe doideno nof nomarhin. Toi sho ne ni ga potpishvashe knjigata za ostafkata na Pavle drzhavata go imashe smenato ot Lerin; za lafo sho ni go reche koga otidome vo ninio ofic za da si dadime ostafka sho ni reche oti sakame da kladime poliak Bogaroman. Koga mu ga imame pushcheno molbata na Ministerio za Natrezhni Raboti na drzhavata mu imame raspraveno sho ni reche togash nomarhi i toi po malu vreme go smena ot Lerin.

I sega otidome do nofio nomarhin. I koga ne vide toku narot i ni veli "Sho stava? Sho doidote toku lugie zaedno?" I Tanas brachet mi mu veil "Ke ti raspravime, gospodin." Nomarha ka vide toku zheni so crni shamii na glavite mu

ostana nogu chudno. Ne ne bereshe ninio ofic. Beme nachichkani eden do druk.

I Tanas pochna da mu rasprava zasho sne doideni da pravime poplak do nego. I mu veli "Fchera doide komisia ot glavnio ofic na Pronia." Pronia se kazhvashe glavnio ofic sho pomozhvashe za sekakvi raboti po sati sela. I mu veli Tanas "Gospodin nomarhi, doidoa vo Neret i ne doidoa da ne opitat nas sho sne selcka uprava i sho znaeme koi e bogat i koi e siroma vo seloto. Toku otidoa nainapre kai astinomo i toi so nekoku nini priатели sednae i pisae tia koa zhena treba da zemi pomosh i koa ne. A tuka imame zheni sho ne me lep da mu dade na ninite dechinia i ne gime pisano."

Togash edna ot zhenite otgovori "Astinomo si gi pisa ljubovnikite i nas drugite ne ne pisa." Taja beshe Iluica Stoikoa. Ninio mash ne beshe otepan, samo sho beshe began po drugite drzhavi.

Koga chu nomarhi Iluica sho go reche toi laf ga vikna da doidi pri nego i mu veli "Reche oti astinomo ima ljubovniki i si gi pisa ninite priatelki." I mu veli "Znaesh sigurno sho ima astinomo ljubovniki?" I taja mu odgovorva "Go pula sekoj den. Odi vo edna tamo blizu kai mene."

I toi mu veli "Oshchednash nema da go vidish." I nas ni veli "Odite si i vie. Upravata ke pishite koa zhena treba da dobie pomosh i koa ne treba. Vie znaete. Nemozhi da znae astinomo koa familia ima stoka vo seloto i koa nema. Ne mu e nina rabota da se mesha vo selckite raboti."

Si doidome vo seloto. Jaska koku sho stigma doma pula gredi eden korofilak vu nas i mi veli "Oti me bara astinomo

da oda da go vida?" I togash jaska stana, otidu kai nego i pula tamo ot nadvor da cheke sati tia sho beme vo selckata uprava. I pula nadvor nekoi tri kufuri vrzani. Jaska si reku ima doideno nekoi nof korofilak eli ke bega nekoi druk ot nashto selo.

Tia kufurite bea na astinomo. Nomarhi zapovedi do zglavnio oficer na Lerinckata policia minutno da se smeni astinomo ot Neret. Duri da si doidime nie ot Lerin mu telefonie da bidi gotof i ke doidi ot Lerin policmancki aftokin da go zemi.

Ne vikna nas upravata za da ni se pofali ako staval pogolem oficer na policiata i ke sakal da doidi vo Lerinckata okolia. I togash ni veli "Ke vi kazha koi e Kalergi zasho me terate ot seloto."

Nie za popraoto ne sakame da go terame ama oti Iluica Stoikoa go reche toi lafo oti imal lubovniki zatoa nomarhi dade zapovet odma da bega ot Neret.

Imashe vo policiata Neretcka eden pomal oficer ama beshe nogu losh i ne razbran. Voi sho begashe beshe nogu podobor ama nashite Neretci go napravia da gi shchuka tia sho ke mu reche i taka samio si ga izede glavata.

Drukio den presedatelo Pandil mi veli na mene "Sho velish, pobratime, da napravime edna molba do policiata vo Lerin da go donese poftorno vo nashto selo za astinom Panajoti Panasopulo? Da ne ni pushche nekoi ne dobor astinom."

I jaska togash mu vela na Pandil "Ne, pobratime, da doidi poftorno Panajoti vo nashto selo oti nema po gnasen i

po prosti ot nego. Kakof ke ni pushche tia ot Lerin takof neka bidi. A ne poftorno Panajotis da se vrni vo Neret da go pula da mu se bie peza na zhenite sho se vdoici i da pula da ode da go kane so sfirki po sfadbite. Ot moja strana ne se soglasvam da doidi naza vo Neret. A vie drugite ka sakate prajte."

I mi veli Pandil oti gi opital sati drugite i mu rekle "Dobro, neka doidi. Opitao i Risto sho ke rechi." Pandil beshe gotof da pushchi molba do policiata vo Lerin za da go donesat Panajotis vo Neret. Oti so Pandil bea priатели. Koga beshe astinom vo Neret go imae pushcheno za astinom vo Prespata.

Ka mu reku taka na Pandil togash pred mene ne napravi nikakva molba, a skrishno od mene misla imashe pushcheno molba. Oti se zgodi eden den da oda vo Lerin i nie Neretci poiketo odeme vo dukiano na eden Vla koito se vikashe Todor Mihtis. Otidu vo dukiano na Todor i tamo go naidu astinomo Panajoti. Imashe slezeno i toi vo Lerin.

Ka me vide mene i mi veli "Ela tuka, dimarhe, sakam da ti recha neshcho." Dimarho go velea presedatelo sho beshe vo gradoite. Toa mi go reche ku na peza. I mi veli "Ela, ke te chasta edna rakia." Vlegome vo dukiano na Todor. Ni dade Todor po edna rakia i Panajoti mi veli na mene "Zasho ne me sakash da doida poftorno vo vashto selo?"

I togash mene mi doide nogu teshko koga go chu toi laf. Oti jaska na Pandil mu be desna raka. Pandil imashe nogu raboti i nemozheshe sekoi den da bidi vo seloto. Koga

go barashe narodo za da mu potpishi nekoa kniga, jaska mu gi potpishve za Pandil da ne si ga gubi rabotata. Mi ostana golem atar oti do togash zaedno sati reshvame sho treba da stani podobro za vo seloto. I sega otidoe mu kazae na Panajoti oti samo jaska ne si go sakal da doidi vo Neret.

I togash mu reku za se sho praveshe ponapre vo Neret.

I mi veli "Sega ako doida naza vo Neret ke bida podobor."

Ama sho vele starite "Vlko vlnata ga frla ama tabieto ne go menva". Ne mu reku nishcho drugo na Panajoti oti znae skrishno sho se stroive so Pandil.

Si doidu vo seloto i mu vela na Pandil "Ne vie stram da odite da mu kazhite oti jaska ne go sakam poftorno da doidi Panajoti za astinom vo Neret? I sega otuka onaka sho sakate prajte. Jaska ke si ga pula moita rabota."

Po malu vreme pula eden den Panajoti stigma vo Neret.

Misla ke da blizheshe esenta i nashite selani imae pochnato da bere drva za zimata. I Panajoti mu veli na Pandil oti saka da mu daime pravo da soberi drva koshcho praveshe ponapre. I mu veli Pandil treba da se opitam ot sata uprava dali ke sake da ti dade pravo da soberish oti deka sakash. Toi sakashe da odi da beri drva ot naidobroto mesto vo planinata koito drvata gi chuvame za gredi za kukite i za plemnite. Oti poiketo kuki i plemni bea rastureni ot topovite koga frlae vo nashto selo. I toi mu reche na Pandil oti saka da soberi drva otamo sho go chuvame toa drvo za potreпка.

Doide Pandil da me opita ponapre mene i mi veli "Pobratime, Panajoti astinomo saka da soberi drva za

astinomiata. I saka da odi da beri edno mesto go vikame Gini Voda." Tamo izlegva voda ot edno mesto i podolu gini i setne malu podolu pak izlegva vodata i zatoa go vikame Gini Voda.

Koga mi reche Pandil taka, mu vela "Nema da mu dadime pravo da beri drva ot nikade, ka ne mu davashe pravo na Kalergi ponapre i mu veleshe da si kupve drva oti drzhavata gi platva taka. I ovoi neka si kupi."

Pandil ne mi otgovori nikak. Stoeshe zamislen.

I togash jaska mu vela "Toa sho go praveshe ti za Kalergi, ne sakashe da mu dadime drva, ne beshe nogu dobro oti se namervame vo planincko mesto. Je stramota da kupve drva. Ne treba da se pizmime so policiata oti vide sho stana so telo ponapre. Akoto imame dobri priatelcki raznosi so Kalergi ne ke ni praveshe sud i da poardjime toku pari. Ke mu daime pravo da sobere drva ama ne toi deka saka. Ke ode da sobere drva vo Belio Kamen."

Tamo ode nogu Lagenci, go seche toa mesto. Toa mesto sho go vikame Belio Kamen ima eden golem kamen koito e bel i zatoa go vikame toa mesto Belio Kamen. E blizu do seloto Lagen i Lagenci ode tamo, bere drva.

Otide Pandil. Mu reche na Panajoti mozhish da pushchish lugie da vi sobere drva ama ke odite da soberite vo Belio Kamen, ne vo Gini Voda. I togash mu se razvika na Pandil sho presedatel ke bish takof narodo da te povelva. Mu reche komunis i nogu drugi lafoi. I Pandil doide, mi kaza sho mu se razvika Panajoti i sho mu reche "Ti si komunis koga odish go opitvash narodo. Sho ke ti rechi toa pravish."

I togash jaska mu vela na Pandil "Arno ti pravi oti ti go sakashe da go donesish poforno vo nashto selo."

Otidoa, sobrae drva otamo deka jaska mu reku. Ama Panajoti krf plueshe na mene oti znaeshe jas sho sum prechkata i barashe ot seloto martiri da potpishe oti jaska sum nedobor choek i oti sum udisan so komunisteto oti ime dobro piratelsfo so Trpcheite brakia Pandil i Laze.

Mi kaza brachet mi Mitre Stamenof sho saka da pravi Panajoti za mene. Imashe dva sho potpishvae za mene, Pavle Kiriakof i Mitre Kirkof. Barashe da naidi oshche eden druk. Mi kazhvashe brachet mi Mitre oti i toi se meshashe nogu so tia ulaite. Vo seloto nemozheshe mene Panajoti da mi naidi nekoj loshi katigori oti jaska ne be zameshan vo nekoj politichki organizaci. Jaska si go brane seloto i ne sake da go ostava da pravi sho saka koshcho beshe nauchen so Pavle, da bide ku begoi vo seloto.

Pedesta i ftorio godina imashe dobieno izborite vo Grcia novo naznachena desna partia na generalo Aleksandros Papagos. Toi beshe general na Grckata voiska koga stavae borbite vo Gramos i na Vicho so partizanite. I alai ga imashe dobieno taja borba so pomoshta na Amerikancite, imashe golemo ime natre vo Grcia. I caro go navrti da se ostavi ot voinichki general i da napravi politichka partia i da stanat novi izbori vo Grcia i koshcho ga formirae novata partia pot imeto Sinagermos. Ne go sakae Plastira oti rabotashe na dimokracki nachin. Imashe izmenato nogu zakoni vo Grcia.

Koga stavae izborite vo Grcia jaska ga potkrepve partiata na Plastira i na Venizelo. Presedatelo Pandil krepeshe na novata partia na generalo Papago. I mu vele na Pandil nemoi da ga krepish taja partia oti akoto dobie na izborite ke izmeni nogu zakoni. I koshcho izmena nogu neshcha vo kuso vreme imae dadeno zapovet Makedoncite sho bege za stransfo da potpishvat edna kniga oti se druga nacia i nema poforno da se vratat vo Grcia. I koshcho potpisae takvi knigi nogu nashi Makedonci, pulea da go iskorenat nashio narot ot Makedonia. Mu beme golema prechka oti govoreme druk ezik i barae sekakvi stresfa za nashio narot da go unishtat.

Pedesta i chetvorta godina me godea mene da prezema za presedatel vo Neret. Sata prava glasi za mene i Tanas Katin brachet mi pot presedatel. Koga vleze novata godina doide zapovet ot nomarhi vo Neret oti Pandil Krstof, Pavle Kalin i Laze Slifkin ot denes onaka papsuve da bide vo selckata uprava oti ne se verni na drzhavata. I pisheshe vo zapovedo oti ostave vo upravata samo Risto Katin za presedatel i Tanas Katin pot presedatel. Ne pushchia da kladat novi lugie vo upravata.

Ostaname samo nie dvata so Tanas. Toa stana po sati sela i gradovi vo Grcia. Vo edni sela ga imae isterano celata uprava.

Panajoti astinomo nepara beshe nogu keflia so mene ama nemozheshe i sho da pravi togash.

Zimata nauku oti doshla vo Solun Afstralcka Komisia i da pishi koi saka da odi za vo Afstralia ardjoite ke gi plati

Afstralckata drzhava. Ka nauku sho ima takva komisija doideno mu vela na zhenata "Ela, ke odime vo Solun da se pishime."

Zhenata mi mi veli "Ne ti otkazhvam, oshcho ti sakash i jaska po tebe."

Gi zeme eden den dvete malecki i otidome vo Solun da se zapishime. Togash chupeto Lefteria beshe devet godini, deteto Tanas beshe sedom godini i nekoku meseci.

Otidome deka beshe Afstralckata Komisija. Imae kladeno Grci pisari sho ne pishea ot Lerinckata okolia. Imashe premnogu sho se pishea. Nie ot Neret beme samo tri famili. Nogu sakae da begat za vo Afstralia ama se plashea. Velea oti ke ne pushche vo rudnicite da kopame pot zemi. I zatoa ne gredea da se pishat.

Jaska ime naucheno oti ako imash nekoi tvoi choek vo Afstralia mozhish da odish kai nego da sedish dve godini vo Afstralia i setne ako sakash mozhish da se vratish naza pak. Ako izbegash porano treba da mu gi platish ardjoite na Afstralckata drzhava sho potroshi za tebe.

Mu kazhve na nogu nashi ama ne me vervae. Se pisame. Pominame i po dokturi. I ni rekoa ke chekame, tia ke ni pushche koga da bime gotovi za da begame za vo Afstralia.

Gredea da se pishat i nogu Grci ama mu velea samo Makedoncite sega ime pravo da se pishat. Pulea da ne ischistat otamo.

Si doidome doma i chekame koga ke ni doidi aber za da begame. Eden den ime edna rabota do policiata da opitam

za neshcho. Koga ode po pato pomina pokrai toa maloto crkvenche sho go imashe napraveno astinomo Panajoti. I vidu vo natre premnogu pari i nogu shishinia plni so maslo. Otidu do policiata i se vrati naza. Koga pomina pak pokrai crkvenceto pula zeni parite i maslata.

Koga stigma na stret selo tamo go naidu vuiko mi Risto Strezof, brat mu na maika mi. Go zdravuva i mu vela na vuiko mi "Vuiko, dosta pari se bere otoa maloto crkve sho go ima napraveno astinomo Panajoti."

Vuiko Risto beshe vo crkvenckata uprava i toi beshe kasierino sho gi bereshe parite ot crkvite. I togash vuiko mi veli "Nie, vnuchko, nemame nikakva raspraviva so toa crkve. Astinomo gi beri parite i maslata i ne znaeme sho gi pravi tia pari." I mi veli vuiko mi "Astinomo mu ima dadeno kluch na Stojan Novachkof, furnadjjata. Toi gi zeva parite i mu gi nosi na astinomo. Nie sho beme vo selckata uprava ne znaeme nishcho sho stava so toa crkveto."

Si veleme oti crkvenckata uprava gi prepulva sati crkvi. Ka mi kaze vuiko mi sho stava so toa crkve odma mu reku na pretugero da odi da go vikni Stojan, furnadjjata. Ne sake da se pizma so astinomo oti cheke den za den da mi doidi vizata za da begam za Afstralia.

Ama me donese redo pak da se zapizma so nego. Mi beshe nogu teshko na dushata takvi krivini. Toa crkve go imae napraveno nashite selani – sati tia sho bea zatvoreni, pushcheni po Grckite adi – tia go pravea. Gi zevashe Panajoti so sila ot doma da ode da rabote bes nikakva plata

za da mu naprave dukian na Panajoti da beri pari i masla ot nego.

Po malu vreme doide Stojan vo ofico. Mi veli "Zasho me sakash, Risto?" I jaska mu vela "Dali si Stojan vo crkvenckata uprava i dali imash zeno pravo ot vladikata za da bish vo crkvenckata uprava?" I toi mi veli "Nemam takvo pravo." I togash jaska mu vela "Oshcho nemash nikakvo pravo ot vladikata, kak odish da gi berish parite sekoa nedela ot crkveto Sfeti Giorgi? Znaesh oti sega ke odish zatvor za vaja rabota sho ga pravish toku vreme."

I togash mi kaza Stojan oti astinomo go navrti da gi beri parite i da mu gi nosi na nego. I togash jaska mu vela na Stojan "Ne se plashi. Nema da te kazha na vladikata sho praveshe do sega. Samo ot sega onaka ke mu go dadish klucho na Risto Strezof. Toi e pripoznat ot Mitropoliata za kasierin na sati crkvi sho se vo nashto selo."

Stojan otide mu kaza na Panajoti i go pula odma doide vo ofico. I togash jaska mu vela "So kakvo pravo mu dade kluch na Stojan da gi beri parite ot crkveto Sfeti Giorgi koga ima crkvencka uprava pripoznata ot Mitropoliata?"

I togash mi veli "Jaska gi bera tia pari akoto se rasipi pato sho odi za ukai policiata i ukai skolieto da go popravame so tia pari. Oti ako gi beri crkvenckata uprava parite ke gi zeva vladikata."

I togash jaska mu vela "Nema da gi zeva vladikata. Ke mu go dadish klucho na vuiko mi Risto. Ke mu dadish edno bukche da pishi koku pari se bere otoa crkve. I koga ke potrebe pari za pato ke zemime otia pari za da go popravime.

I ke mu gi dadish sho pari imash sobrani do sega. Nema da se meshe so drugite crkvencki pari. Ke gi znaeme samo nie. Nema da znae vladikata nishcho."

Kandisa na toa sho mu reku jaska oti se plasheshe da ne go java vo Lerin na glavnata policia i na vladikata sho praveshe so crkveto Sfeti Giorgi.

Go opita koku pari ima sobrani i mi veli oti imal samo sto i pedese iliadi drahmii. Koga gi vidu jaska parite sho bea sobrani natre vo crkveto bea poveke ot sto i pedese iliadi. Ami toi toku godini sho gi bereshe ku znae koku iliadi imashe sobrano. Nashite Neretci mu imae napraveno dukian i nashio narot vervashe nogu na verata i koga da pominvae po tamo se krstea i sho para imae vo ni ga klavae vo natre pri sveticata. I dukiano na Panajoti rabotashe nogu ubavo.

Takvi krivini stavae ne samo vo nashto selo toku i po cela Makedonia. Nashio narot, zaplashen, machen, po zatvorite, ne mozheshe da mu pregori na policman. Eden policman Grcki vo Makedonia imashe ches ku nekoj car. Nogu nashi Makedonci imae slushnato nogu Grci da govorat naidobro e da bish policman ama vo Makedonia, ne na drugo mesto. Tamo ke te pule ku nekoj car i sati ke se plashe otebe.

Toa beshe vistina. Taka Grko edna peda choek a Makedoneco dva pati pogolem ot Grko trebashe da se tresi pret Grko. Oti Makedoneco gimashe izgubeno sati chovechki prava. Mu beshe zapren maikinio ezik. Mu bea zapreni sati obichai sho bea ostanati ot dedo prededo. I zatoa sekoi puleshe da pobegni eli vo Amerika eli Kanada eli vo Afstralia.

Nogu teshko e i zhalno da si go ostavish rodnoto mesto deka si go vishol srceto za prvi pat i da barash drugo mesto da se preselish. Mesto nepoznato. Da uchish druk ezik, drugi obichai. Da si go ostavish tvoito milo rodno mesto deka si gi pominal mladite godini. Da si gi ostavish tvoite rodnini. Tvoite priатели. I da odish po drugi drzhavi nepoznati. I satio tvoi vek da go pominish so bola vo srceto za tvoito rodno mesto.

Ama koga ke pulish takvi diskriminacki raboti sho ti prae okopatorite vo tvoita zemia se ke ostavish i ke pobegnish da naidish nekadesi vo sfeto po mirna zhiivot. Nashite Neretci se raspadia po celio svet. Vo koa drzhava da odish i tamo ke naidish Makedoncki i Neretcki grup.

Jaska seкои den cheke da mi doidi aber ot Afstralckoto konsolato oti mi pozvolve da oda vo Afstralia. Nogu otia sho beme zapisani vo Solun mu doidoa vizite za da bege vo Afstralia. Za mene nemashe doideno nishcho oti trebashe policiata ot seloto da pushchi kniga do konsolo Afstralcki oti si dobor. I togash konsolo da ti pozvoli i da ti dadi viza za da odish vo Afstralia.

Policiata Neretcka ne pushvashe za mene takva kniga, i zatoa ne mimae otgovoreno sho stava so moita rabota. Alai ne odeme nogu dobro so astinomo vo seloto i zatoa ne pushvashe kniga za mene, ako jaska sluzhi chetiriese meseci voinik za Grcia vo nailoshite godini.

Toa vreme koga jaska be presedatel vo Neret imashe doideno edna nasha Neretka chupa ot Amerika, na Risto

Numchef kerka. Se opoznae so astinomo i se armasae i Panajoti ke begashe za vo Amerika.

Vo policiata imashe edna nasha Neretka sho mu gotveshe na policmanite. Mazhot mu beshe otepan vo partizansfoto. Imashe dve deca mali i rabotashe nogu teshko da gi porasti. Beme komshii. Panajoti astinomo sakashe da ga ostavi stalno da rabota za gotvachka vo policiata. Ama glavната policia sho beshe vo Lerin ne mu pozvolvashe oti beshe dve godini pomala ot zakono sho go imae za zhenite sho sake da rabote vo policiata.

Zhenata se vikashe Sofka Postoloa. Po na mazhot mu imeto ga vikae Tanasica Melichea. Sofka nogu pati mi se moleshe da mu izvada edna lichna karta i da ga pisha dve godini postara. Mene mi beshe stra da go naprava toa neshcho oti na lichnata karta trebashe da potpishi i astinomo. I naipoike mi beshe stra da ne nauchi Pavle Kiriakof oti Pavle i Panajoti bea nogu priатели.

Sofka mu kaza na Panajoti za sho mi e stra da ne mi naprave nekoa rabota. I togash doide samio i mi veli "Ke ti se mola ako sakash da mi napravish edna rabota i nema da ti ga zaborava za cela moja zhivot." I mi raspravi za Sofka sho saka da ga ostavi stalno da rabota vo policiata i mi veli "Ke ti se mola ako sakash da ga pishish vo selckite knigi dve godini pogolema i da mu izvadish edna lichna karta nema nikoi da znae. Ke znaeme samo nie dvata."

Mi se zaklna vo mladosta i mi veli "Nema da se plashish ot nikoi. Koshcho znaesh, Sofka e siromashka zhena

so dve mali deca. Da mu pomozhime da ne ga izgubi rabotata. E nogu dobra gotvachka."

I jaska ga zhale. Mi beshe komshia. Gi pule sirachinia ninite deca i nogu gi zhale. I taka reshi i si reku sho saka neka stani, ke mu izvada lichna karta. Ga pisa oti e dve godini pogolema. Lichnata karta ga potpisa i Panajoti. I za kuso vreme mu pozvolia ot Lerin da ga zemi rabotata.

Sofka ostana nogu blagodarna ot mene. Isto ostana nogu blagodaren i Panajoti. Ako ponapre me pizmeshe i barashe lugie ot seloto da potpishe za mene oti ne sum dobor i sum golem komunis, ama nikoi ne mozeshe da rechi losho za mene. Chetiriese meseci vojnisk sluzhi. Ako be komunis i jaska ke be partizan vo planinata. Ama togash vo Grcia nekoi ako barashe pravo go vrvea za komunis.

Ako beshe shpion da tepash i da shpionish ke beshe naidoborio patriot. Imashe pisano eden vesnik togash za eden pop vo Athina. Pomozhval nogu na siromasite i go imae na losho oko oti za da se grizhi toku za siromasite treba da e komunis. Takvi raboti stavae vo Grcia tia loshi godini.

Afstralia

Ka mu osluzhi jaska na Sofka za da ga dobie rabotata odma astinomo pushchi kniga do Afstralckoto konsolato vo Solun oti sum nogu dobor i ne sum zameshan vo nikakvi politichki organizaci. I po malu vreme mi doide aber ot Afstralckoto konsolato oti e pozvoleno da oda za vo Afstralia, i da begam ot seloto na dvaese i pet Iuli.

I koga go dobi pismoto ot konsolatoto odma pobara ostafka ot nomarhi vo Lerin da ga primi moita ostafka ot presedatel i da naznachi druk presedatel oti jaska ke begam za vo Afstralia. Posle nekoku dena mi doide kniga ot nego oti ga prima moita ostafka i go naznachuva Petre Minchef da prezemi za presedatel i na nego da mu go predada selckio mur.

Imashe naznachen o nekoku drugi iminia sho ke bide vo upravata. Do togash beme samo nie dvata ostanati so brachet mi Tanas vo seloto. Drugite bea isterani ot koga go ze pravitefsfoto vo Grcia general Papagos. Mu gi predadu sati selckite knigi na nofio naznachen ot nomarhi presedatel, Petre Minchef, sin na Bozhin Minchef.

Mincheite famili imae golem ches ot Grckata drzhava oti eden ot ninio soi beshe golem potkrepitel na Pavlo Mela koga stavae borbite vo nashte mesta pomegu Grckite komiti i Bogarckite posle zagubata na Makedonckoto Vastanie koga stana na iliada i devet stotini i tretata godina. I zatoa koi bea potkrepiteli togash na Grckata propaganda imae golem ches ot Grckoto pravitefsfo, ako nikoi otia famili ne znaea nitu eden zbor ot Grckio ezik.

Ka se ostavi jaska ot selckata uprava pochna da se prigtovuvam za vo Afstralia. Prodadu sho ime moi neshcha. I na dvaese i pet Iuli iliada i devet stotini i pedese i chetvorta godina go napushchi moito rodno selo i trгна da oda vo nepoznato mesto. E nogu teshko da se delish otvoite rodnini i priateli sho si zhivel toku godini i so ni sho si gi prezhivel mladite godini.

Ama koga ke pulish takvi golemi krivini i da ne mozhish da pregorish i da zapeesh na tvoio maikin ezik, ke ostavish se sho ti e milo i ke pulish da naidish mesto da se preselish i da prezhivish po mirna zhivot.

Koga trgnose ot seloto so nas begae i pet drugi nashi Neretci. Moita familia beme chetiri dushi. Togash kerka mi beshe deset godini, i sin mi Tanas osom.

Stigname vo Athina. Sedime blizu edna nedela da si gi pogodime knigite. Trebashe da platime na Grckata drzhava po pet stotini iliadi drahmi na dusha za da ni dade pravo da begame. Ne prodavae ko voloite sho gi prodave na pazaro. Naidoe takvo vreme od nas da soberi pari Grckata drzhava.

Beme osom stotini dushi sho begame za vo Afstralia i poiketo beme ot Lerinckite sela. Togash Grckio parlament puleshe da go istrebi nashio narot ot Makedonia, i sakashe da naseli Grcki pleminia vo nasheto mesto i koshcho naseli vo nogu sela vo Prespenckite sela i vo Kosturckite sela. Naselia nogu Vlashki pleminia na nogu sho bea begani po sosialiskite drzhavi. Mu ga zevae stokata i mu ga davae na novo naselenite.

Nashite Makedonci sho bea begani ot selata gi brishea ot knigite oti ne se Grci akoto nashite se borea zaedno so Grcite i nogu si ga dadoe zhivota za Grcia i sega ne go pripoznavat oti bile Grci. Ne samo tia sho bea partizani toku i nogu sho bea begani pret Ftorio Sveckii Boi i bea doideni vo Afstralia i vo Kanada za da rabotat. Gi brishea oti ne bile Grci i ne gi deksae da se vratat naza vo rodnoto mesto.

Pulea so sho se mozhi da go zaginat nashto malchisfo. Se fatia nogu dokumenti sho gimae resheno i poprvite ministeri za Makedonckio narot. Mu velea na sati policmani sho gredea vo Makedonia da se ozhenat za Makedonki za da se izmeni narodo vo Makedonia. I togash nie koga begame so iliadi Makedonci sekoj mesec za vo Afstralia Grckata vlada se radvashe koga puleshe da go napushfame rodnoto mesto.

Na chetiri Avgus pedesti i chetvorta godina stigma brodo sho ke ne zevashe. Brodo beshe Taliancki i se vikashe Fersia. Na nego imashe iliada i dveste Germanci sho odea i tia za vo Afstralia.

Se kachime na brodo i na vecherta trgname za vo Afstralia. Nogu nashi Makedonci se plashea. Ne vervae sho se kurtulia ot Grcite i nogu velea koga ke stapnime nazemi vo Afstralckata zemia samo togash ke povervame oti kurtulime ot vaja mrsna nacia.

Vo brodo imashe nogu dovolno i ubavo jadenie. Gotvea Germancko jadenie, beikon so jaica i nogu drugi razni jadenia. Sati nie sho beme ot Grcia ne beme ucheni da jadime toku mrsni jadovishcha. Nashte stomaci bea ucheni

so koprivi, kiselec i bop. Koga pochname da jadime toku mrsni neshcha poveketo od nas se razbolia. Ne toku mazhite ot koko zhenite. Sati zheni legnae po kreviniata i pochnae da bare da mu sfare bop.

So nas imashe doidento i eden pop sho beshe naznachen i otgovoren za sati nas sho beme ot Grcia. Toi znaeshe da govori po Ingiliski i zhenite mu se molea na nego da mu rechi na kapidano sho beshe na brodo ako se mozhi da sfari bop za nas sho sne ot Grcia.

I kapidano mu veli na popo "Imam vreshcha bop ama se naidolu vo kelaro deka go imame jadovishcheto, i treba da go fatime sato gornoto jadovishche za da go izvadime bobo."

I popo mu se izmoli i mu veli "Ti se mola prai sho ke praish oti sati zheni se ime razboleno. Ke umre za jadenie."

Po dva dena ni sfaria samo za nas bop i togash sati zheni ozhivea. Ne mozhea da jadat toku mrsno jadene. Sakae po nekoj pat da jade i posno jadenie.

Koga go pominame Crvenoto Morie vo Egipet i vlegome vo golemoto morie ne fati nogu losho vreme, golem veter i nogu dosh. I sati si veleme oti ke se udavime vo morieto. Brodo igrashe nat vodata ku nekoa topka.

Posle dvaese i dva dena stigname vo Frimantl, prfio port na Afstralia. Jaska grede za vo Melbur. Nogu slegoe tamo za vo Zapadna Afstralia. Izlegome nadvor po chardacite da vime nekoj poznat oti tamo vo Zapadna Afstralia imashe nogu nashi Neretci.

Tamo beshe i moio tatko i koku se gotve so zhenata i so decata da izlezime nadvor na chardako slushna na

mikrofono da go bare moito ime da se java na ofico. Otidu tamo na ofico. Tamo beshe i popo sho ni beshe otgovornio za nas, i mi veli te bara tatko ti ako sakash da slezish tuka vo Pert.

Otidu mu kaza na zhenata zasho me bare i reshime da slezime tamo. Si misleme mozhi tatko da si go smena umo i da saka da zhivime zaedno. Oti koshcho imam pisano na druga strana ne sakashe da mi napravi knigi za da me zemi pri nego.

A toa ne beshe na tatko voliata za da sleza tamo toku eden moi priatel Pandil Kimef. Toi mu reche na tatko "Striko Petre, jaska ke go sleza Risto tuka. Ne go ostavam da go nosi drzhavata deka taja saka." I togash tatko se ustrami i doide zaedno so Pandil i me slegoe tamo vo Pert.

I da ne gredee da me sleze tamo, vo Melbur imashe napraveno knigi badjanak mi Mitre za da zastana kai nego vo Melbur.

Pandil Kimef zhiveshe vo na dedo mu kukiata, vo Risto Eftof. Zhenata na Pandil i moita bee priatelki oshche vo seloto i beme blizni komshii. Zhivea na Harold Strit, sto i sheese i chetiri broi. Ne bea nogu daleku ot glavnio grat Pert. Mestoto deka zhivea se vikashe Meant Laoli. Sedime tamo kai ni shes nedeli. Ni pomozhia nogu. Dechata moite i ninite se znaea oshche vo seloto.

Jaska posle nekoku dena fati rabota na edna fabrika sho praveshe sekakvi teloi za gradenie. Beshe nogu teshka rabota ama sho da pravish? Tamo vo Pert nepara imashe

nogu raboti. Za zhenata nemozheme da naime nikakva rabota.

Do Eftoata kukia izleze edna kukia sho ga davae so kiria. Bee edno do edno so Eftoata. Broio mu beshe sto i sheese i dva. Ga zeme i platvame shes liri Afstralcki. Jaska rabote za dvanaese liri. Platve shes, drugite shes ne mi stigae za jadenie. Toku naidu edno nashe Neretche togai brgo. Zheneto barashe kukia i mu reku da doidi kai mene. Kukiata imashe chetiri spalni odai. Zeme po dve odai sekoi eden.

Jaska go vikna i tatko da zhivi kai nas da ne zhivi po drugi kuki. I si reku mozhi da se soberi, da ne igra knigi, da soberime malu pari i da ga donesime i maika so sestra mi Fania tuka vo Afstralia.

Ama tatko mi pochna pak da odi po kafiniata da igra knigi. Mu gi zevae sati pari. Jaska mu se kare toa sho go pravi. Mu vele "Imashe familia, chupa za mazhenie, i ti odis mu gi davash parite na bagabontite. Stramno e tatko za tebe." Oti go kare sekoi den stana pobegna ot mene.

Ka vidu oti pobegna i jaska reshi da izbegam ot Pert i da doida tuka vo Melbur. Jaska za nego poveke zastana vo Pert za da go sobera, da ne mu gi jade parite drugite lugie, i da go navrta da ga donesi maika i sestra mi vo Afstralia. Ka vidu oti ne slusha sho mu vela i stana mi izbega ot mene. Shes meseci sedime vo Pert. I na dvaese Fevruari pedesta i peta godina doidome tuka vo Melbur.

Odma drukio den jaska fati rabota da chista na edna fabrika vo Fitzroi sho praveshe chokolata. Rabote na vecher

ot chetiri saato duri dvanaese na polnosh. Na istata fabrika fati rabota i zhenata.

Zhivime edna nedela vo sestra mu na zhenata na King Wiliam Strit, Fitzroi. Otamo otidome da zhivime na istio strit vo eden nash selanin, Stase Kirin. I tamo stoame samo edna nedela zasho vo ninata kukia zhivea nogu drugi famili. Beshe i nogu zagadena. Ne se zhiveshe ot nogu merizmo.

Otidome da zhivime vo eden Armenorec, Giorgi Samardjief. Tamo sedime blizu edna godina. Kukiata beshe na Sakvile Strit, Fitzroi, koito sega tamo ima napraveni golemi zgradi. Giorgi sakashe da ga prodadi kukiata i trebashe da barame drugo mesto za zhivenie. Togai beshe nogu machno da naidish mesto za zhivenie oti tia godini gredea nogu lugie ot Evropa i beshe nogu machno da naidish kukia so kiria.

Se bereme sati vo edna oada. Naidu edna oada pak vo nash selanec, vo Jane Shestefkin. Toi zhiveshe na dva broio Bendigo Strit, Kollingwud. I tamo sedime edna godina. Mubeshe nogu machno na Jane ot moite deca. Mu gi ropale nogu vratite. Istaname i ot ninata kukia i otidome da zhivime vo edni ot seloto Kotori, na Aleksandra Paraid Kollingwud. Se krevame ko giupcite ot edno mesto na drugo.

Posle malu vreme kupime kukia na trista i sheese i devet Welington Strit, Klifton Hil. Ka zeme nasha kukia pochiname nekoku godini. Ne se prekvame ot edno mesto na drugo.

Tamo vo taja kukia pedesta i deveta godina ni se rodi sin mi Giorgi. I drugata godina se mazhi kerka mi Lefteria za

Pandil Avramof ot seloto Gorno Kleshchina, Lerinckata okolia.

Posle nekoa godina reshime so zhenata da si napravime nova kukia. Kupime mesto vo Rezevo, na chetiriese i chetiri broi Botha Avenu, Rezevo. I sheesta i chetvorta godina kukiata beshe gotova. I na cheternaese Iuli istata godina vlegome vo novata kukia i stalno zhivime na istoto mesto.

Od koga doidome ot Pert vo Melbur ne ni beshe nogu machno zasho vo Melbur imashe nogu Neretcko naselenie. Imashe i vo Pert ama ne ku vo Melbur. Tuka vo Melbur stavae sekoa nedela igranki i narodo se bereshe i se pulea sati nashite Neretci i si davae gairet eden so druk. I nogu plachea za rodnoto mesto sho go napushchia i doidoa da zhivat vo vaja dalechna zemia.

I tuka nashio narot imashe golema maka ot Grcite. Mu vikae Bogari. Odea zhenite vo Grckata crkva i Grkinite vele stignae Bogarkite. Isto i po fabrikite deka rabotae mu se karae oti govore po Makedoncki. Isto i nie mazhite. So nogu ne razbrani Grci se karame ama tua nemozhea da ni pravat nishcho. Samo sho odea na Grckoto konsolato i shpionea. I nogu nashi gi brishea vo Grcia oti ne se Grci. I shpionsfata stavae i tuka. Poiketo pak ot nashite Makedonci. Grckata i Bogarckata propaganda i tua beshe rashirena.

Nogu nashi Neretci i nogu ot drugite Lerincki sela napravia Bogarcka crkva na Jangk Strit, Fitzroi. Malu po gore na istio pat imashe edna zgrada. Makedoncite imae klab tamo sho se beree, i tamo pravea igranki.

Predi da doidime nie vo Melbur tia godini imae doideno nogu Makedonci vo Afstralia, ne samo ot nashto selo toku ot sati sela ot Lerinckata i ot Kosturckata okolia. I sekoa nedela stavae ora. Poiketo narot odeshe na oroto sho go praveshe Makedonckata organizacia koito ga veleme Makedoncka Iskra oti imae i vesnik sho se veleshe Makedoncka Iskra.

Vesniko go imae nainapre izvadeno Makedoncite ot Zapadna Afstralia. Nemozhea da go dokrepat vo Zapadna Afstralia oti poiketo narot izbega otamo i doide tuka vo Melbur. Vo Pert nemashe nogu fabriki, nemashe raboti za zhenite, i zatoa nogu doidoo vo Melbur.

I koga da stavae orata ne go bereshe narodo vo holoite deka stavae igrankite i trebashe Makedonckata organizacia da naidi pogolemo mesto.

Pochnae da prave igranki vo edna sala vo Nort Fitzroi blizu do crkvata Anglichancka, koito se vika Saint Luk. Ama i tamo Makedonckio narot ne go bereshe. Oti sekoa nedela stignuvae novi imigranci ot Makedonia. I sati bea ot Egeickio krai na Makedonia, poiketo ot Lerinckite sela.

Edno odea na Bogarckata crkva. Natre vo crkvata stavae orata. Ama poiketo narot ne sakashe tamo da odi oti nekoku ot nashite postari otidoo ga redjistirae Bogarcka crkva iaku ga imashe napraveno Makedonckio narot.

Imashe nekoku vo upravata sho bea golemi Bogaromani. Plachea na chuzhi grup. Ne izmislia sho ke stani posetne. Go viknae vladikata Bogarcki ot Amerika da

ga usveti. Na vladikata imeto mu beshe Velichki. Mu napravi i eden pop ot seloto Kotori i go vikae Petre.

Narodo sho gredeshe ot Grcia se plasheshe da odi vo taja crkva. Nogu sho otidoa tamo si go izgubia Grckoto drzhavliansfo. Konsolo sho beshe tuka imashe kladeno nini lugie da pule sho stava so Makedoncite tuka vo Afstralia i pushvashe vo Grcia. I tia sho odea tamo gi brishea i ne gi pripoznavae za Grci. Nogu sakae da si ode naza vo selata i gi vrnvae naza.

Mi raspravashe eden ot nashite Neretci koito beshe kasierin za nogu godini vo taja crkva. I mi veli se nagasame da ga napravime oti odeme po Grckite crkvi i ni vikae Grcite Bogari. Toi beshe sho mi raspravashe Laze Mechkarof.

I mi veli "Umre tuka eden nash Neretec, Stoiche Nastof. Beshe razbolen. Nemashe pari. I koga umre," mi veli, "nie Neretci sobrame nekoku pari po megu nas za da go pogrebime. Imame sobrano destina liri. Otidome na Grckata crkva za da go pogrebime. I popo Grcki ni pobara osomnaese liri. Mu raspravime oti choeko nemashe pari oti nogu godini beshe bolen. I ni veli 'Ako mi dadite osomnaese liri ke stani pogrebenieto. Ako ne, nemozha da go pogreba'."

I mi veli Laze "Otidome na Sirianckio pop. Mu raspravime sho stava i ni veli 'Donesete go tuka mrtoeco. Jaska ke go pogreba i ne sakam nitu edna pena.' I ni veli 'Verata Risiancka na takvi lugie treba da pomozhva. Ne da barame pari ot eden bolen choek.' I zatoa," mi veli, "se nagasame nekoku mina i reshime da napravime nasha crkva.

Ama greshkata beshe sho ga redjistirame Bogaro-Makedoncka. Trebashe da stani Makedoncka aftokefalna."

Via mi gi raspravashe posle nekoku godini ot koga doide tuka poftorno Bogarckio vladika i mu ga ze crkvata. Tamo deka beshe crkvata napravena, drzhavata napravi golemi zgradi. Mu ga plati crkvata i kupia so tia pari nogu podobra i pogolema crkva karshi Teon Hol vo Nortkot. Nogu ot Makedoncite sakae novata crkva sho ga kupia vo Nortkot da ga redjistirat Makedoncka. Vladikata Bogarcki mu veli "Nema da se redjistira Makedoncka. Taja sho beshe vo Fitzroi beshe redjistirana Bogarcka. Nemozhite sega vie," mu veli "da ga napravite Makedoncka. Parite sho gi zeme ot drugata crkva se padine na nashto Patriarhio. Nemozhite da gi zemite naza. Samo ako se redjistira Bogarcka ke mozhite da ga kupite novata crkva."

Nogu ot postarite sho bea chklenoi vo taja crkva vikae oti sne Bogari. Imashe eden Krste ot seloto Banica i nekoku ot Kalenik i ot Armenoro. Nemozheshe da mu rechish oti sne Makedonci. Na tia postarite mu beshe vlezena vo srceto Bogarckata propaganda. I taka reshia da ga redjistirat i vaja novata sho ga kupia Bogarcka.

I posle nekoku godini napravia sut pomladite da ga napravat Makedoncka crkva. Se sudia i nashte Makedonci go izgubia sudo iako Makedoncite ga imae napraveno taja crkva. Koga se napravi prvata crkva nemashe nogu Bogari. Bea samo destina dushi. Makedoncite gimae dadeno parite i go izgubia sudo oti crkvata beshe pisana Bogarcka i nogu ot Makedoncite sho bea Bogarofili bea golemi protivnici za

Makedoncite organizacia. Odea shpionea oti vo taja organizacia bile sati komuniste. Stavae i tuka golemi shpionsfa. Ot edna strana ot Bogarite, ot druga strana ot Grcite.

Nogu sho bea ot Egeickio del na Makedonia imae napraveno druzhesfo i se veleshe Vorio Elas. Po Makedoncki se veli Severna Grcia. Presedatel na toa druzhesfo beshe eden Vla ot Lerin, se vikashe Lustas Dimitrios.

Vo toa druzhesfo bea i nekoku Neretci. Dva moi poznati bea chklenoi vo toa druzhesfo. Eden beshe Tanas Shabailef. So Tanas beme opasani, beme pobratimi. Drukio beshe Risto Kiriakof. Koga doidu jaska vo Melbur se staname so jobata i mi kazae sho mu rekol Lusta. "Pulite da ne ni go zeme Risto Katin drugite." Jaska mu reku na dvata "Ne sum protif Grcia ama i ne si ga otkazhvam moita nacia."

Na nedelata otidu na gosti vo eden moi rodnina. Petre Michof zhenata mu i moita maika bea prvi brachedi. Otidu vo ninata kukia i Tetin Petre pochna da mi veli "Nauku Risto za tebe sho si bil nogu dobor koga beshe vo selckata uprava. I sega sakam i tuka da se pokazhish da napravish Neretcko druzhesfo i da gi soberime sati Neretci na edno. Da ne ode pri tia drugite da se prave i da si kupve dukiani ot parite na narodo."

Tetin Petre beshe potkrepitel na Bogarckata crkva. Nashi Neretci imae napraveno edna sfirachka grupa i sfirea koga stavae orata vo crkvata. Klarinet sfireshe Pavle Dimof,

buria sfireshë Vangel Kiriakof, maloto buriche go sfireshë Risto Mechkarof, i tapano go ropashe Tetin Petre.

I alai pulea oti poiketo narot odi po orata sho gi praveshe Makedonckata organizacia Iskra, pulea da ga isturat ot edna strana Grcite ot druga Bogariti. Iстите propagandi sho stavae vo postarite godini i tuka pochnae i vo Afstralia da go delat narodo na Grci i na Bogari.

Jaska mu vela na Tetin Petre "Je nogu dobro da simame nie Neretci nashe družesfo ama jaska sega sum doiden vo Melbur i oshche ne gi poznavam lugieto."

Jaska pule oti poiketo narot ga sakashe Makedonckata organizacia i toa beshe pravoto. Se rodime vo Makedonia, porasteme tamo, i nashite dedofci rodni ot dedo prededo vo Makedonia. I sega chuzhite interesi sakat da ne otdelat i tuka vo Afstralia. Pulea Makedonckata organizacia sekoi den sho napreduva i zatoa odea da ga unishtat. Koga stavae orata ne gi berea holoite otoku narot sho odeshe.

Ednash vo godinata stavashe Makedoncki piknik. Poveke ot destina avtobusi se plnea so narot. Stavae golemi ora gore na rido sho go vele Kalorama. Osomdese na stoto bea Neretci. Tuka vo Melbur imashe poveke Neretci ot koku sho imashe ostanati vo seloto. I sekoa nedela gredea novi chuzhinci ot nashto selo.

Upravata sho beshe vo Makedonckata organizacia ka puleshe oti sekoi den se mnozhi Makedonckio narot vo Melbur se soglasia da kupat nekoe mesto i da napravat Makedoncki hol. Vo toa vreme ka pulea da zemat mesto za hol tamo deka go imae klabo stopano sho ga imashe taja

zgrada sakashe da ga prodava. Niskoto bea dva dukiani i gornoto dusheme go imae nashte Makedonci.

Ka vide upravata sho se prodava toa mesto mu javi na sati Makedonci koi zhala za Makedonia da se sobere vo holo na crkvata Anglichancka Saint Luk vo Nort Fitzroi i da pregore dali ke saka narodo Makedoncki da go kupe toa mesto sho se prodava na pedese i dva i pedese i chetiri Jangk Strit, Fitzroi.

Se formira nova uprava sho ke ga puli taja rabota. Imashe i tri mina Neretci vo upravata. Tia bea Tanas Malkin, Kote Spirof i Vasil Spirof. Stana mitino i sati rekoa da se kupi mestoto. I rekoa da go opite kansolo ako mu pozvoli nat dvata dukiani da napravat sala za da si gi pravat orata.

Ama Bogaromanite otidoa javia na kansolo oti Makedonckata organizacia ne ke pravi hol za igranie toku ke pravi komuniski ofici. I kansolo mu veli na nashte ako napravite crkva na toa mesto i da ga isturite starata zgrada ke vi dada pravo. Ako ne, inak ne vi pozvolvam da pravite nat dukianite mesto za igranie.

I taka reshia Makedoncite da napravat na toa mesto nova Makedoncka crkva. Sat narot podari po malu pari, sekoi eden koku milvashe da podari. Se sobrae dosta pari i go kupia mestoto.

Ka naukoa Bogaromanite oti Makedoncite sake da prave Makedoncka aftokefalna crkva blizu do ninata, otidoa poftorno, javia oti nema Makedoncka nacia i ne treba da mu dadite pravo da prave takva crkva. Kansolo gi zastana i ne mu pozvoli da pochne da ga grade crkvata.

Nashte napraviva sut za taja rabota. I sudo stana vo Fitzroi Teon Hol. Makedoncite gi krepeshe Anglichanckio vladika sho beshe vo Melbur. Imeto mu beshe Eliot. Nogu gi potkrepvashe Makedoncite na sudo koga stavashe.

Imashe odeno popo Petre otkai Bogarckata crkva i popo Grcki popo Kurtesi da mu rechat na sudiata oti ne postoe Makedoncka nacia, nitu vo Grcia nitu vo Bogaria a nitu vo Jugoslavia.

Na sudo imashe odeno i vladikata ot Anglichanckata crkva. So nego imashe i nekoku istoricheski dokumenti pisani ot ninata crkva sho pomozhila na Makedonckio narot koga se digna Ilindenckoto Vastanie. Ingiliskata crkva imala pushcheno sto i pedese Ingiliski liri za pomosh vo Makedonia.

Na sudo imashe prestavnici i ot parlamento. Imashe doideno ot Kanbera Jugoslovenckio konzol za da dokazhi oti postoe Makedoncka nacia vo ninata drzhava i toi ga represendira taja nacia. Togai vo Viktorija beshe premier Henri Bolti. So vladikata Eliot bile nogu priateli. Zaedno odele skolie.

I taka Makedoncite go dobia sudo. Mu se dade pravo da si napravat nina crkva. I togash se redjstira Makedoncka Pravoslavna Opshina za Melbur i Viktorija. Ne mu pomina propagandata nitu na popo Petre ot seloto Kotori sho odeshe da si ga otkazhi naciata i da se pravi Bogarin i sedna edno do edno so Grckio pop i da vele ne postoe takva nacia.

Pedesta i deveta godina se klade temelno na crkvata i za kuso vreme beshe gotova. Doide vladika ot Skopie za da ga

usveti i da se otvori. I beshe golem istoricheski den za Makedonckio narot oti za prf pat se napravi Makedoncka crkva nadvor ot granicata na Makedonia. Poiketo ot nashite Neretci beme potkrepiteli na vaa crkva. Imeto na crkvata mu go kladoe na sveteco Sfeti Giorgi.

Grckite vesnici pishea sekogash oti Makedoncka nacia nema vo Grcia i vlea oti sati Makedonci sho se doideni ot Grcia se Grci, ne Makedonci. Imashe doideni nogu ot Grcia za da go vrte nashio narot da ne se kazhva oti e Makedonec.

Vladikata sho ga usveti crkvata se veleshe Naum i pokolenieto mu beshe ot seloto Negochani, Lerinckata okolia. Natre vo crkvata stavae za malu vremo orata.

Vo toa vreme pochnae da grede vo Afstralia nogu Makedonci ot Vardarckio krai. Nogu bea ogorcheni so novata politika na marshalo Tito. Mu dade pravo da ustroi Makedoncka Republika so sati prava, da si otvorat Makedoncki skolinia, crkvata stana aftokefalno. Samo edno – ne bea blagudarni so Titoata politika sho sakashe Tito da napravi kolkos kolektiva.

Mu gi zea nivieto na lugieto i sati trebae da rabote zaednichki koshcho rabotae vo Rusia. Koga mu gi zea nivieto i loziata i koga odeo da rabotat lugieto po nivieto ne rabotae so srce koshcho si rabotae na nino. Odeo da gi rezat loziata gi sechea, koga gi prashea chenkite gi potkopvae za da se ishushat. Stavashe golem sambotas i nogu begae preku granica i odeo vo Grcia i otamo gredea tuka vo Afstralia. Si gi nosea i ninite famili. Ka doidoa tuka pochnae da si gi

nosat i ninite rodnini i priатели i taka se namnozhi premnogu Makedonckoto naselenie tuka vo Afstralia.

Koga stavase godishnio piknik gore vo Kalorama se berea poveke ot deset iliadi Makedonci. I nie sho beme ot Egeickio del na Makedonia gineme ot Vardarci oti tia bea nogu poike od nas. I nogu sela ot Lerincko pochnae da si prae samite piknici i ora. I alai se bereshe toku narot na pikniko ne mu go davae mestoto za piknik. Oti narodo sho zhiveshe tamo okolu pochna da pravi poplak. Decata mu pravea nogu ziani.

I togash Makedonckata opshina puleshe da kupi nino mesto za da prave piknici. I togash nekoku nashi Neretci reshia i nie da si pravime bashka piknik oti i Neretckoto naselenie se ogolemi tuka vo Melbur. Tia sho go reshia da stani prfio Neretcki piknik tuka vo Melbur bea Giorgi Ristuichin, Tanas Janef, Vasil Andoniof, Vane Spirof, Vasil Chapkunof, Vasil Michof i Risto Petrin.

Reshia pikniko da stani blizu do Silvan Dem. Platia dva basoi iakoto ne odeshe nogu narot bea prigotveni da platat ot ninio djep. Pikniko stana nogu uspeshen. Doidoa nogu Neretci na toi piknik i nogu rekoa da pochnime i nie Neretci da si pravime i nashi ora sekoj mesec za da se opoznae i nashite deca so rodninite i da znae oti se Neretci. Poiketo rekoe da formirame nashe Neretcko druzhesfo. I taka stana Neretcko druzhesfo.

Decata sho go organizirae pikniko tia istite go redjistirae Neretckoto druzhesfo so imeto Sveti Tanas. Oti nashto selo go praznuvae toi svetec i zimnio praznik i letnio.

Zimnio go sluzhea i kolea jagninia, pak letnio praznik stavashe golem panagir vo seloto. I taka reshia tia sho vlegoa vo upravata da go krstat Sveti Tanas druzhesfoto za da ne zagini tradiciata sho ni ga imae ostaveno nashte prededofci.

I taka pochname nie Neretci da si pravime Neretcki ora sekoi mesec i ednash vo godinata praveme Neretcki piknik. Po nekoku godini pochname da pravime dva piknici vo godinata. Stavae nogu dobri piknici. Gredea na piknicite i nogu ot drugite sela zasho imame nogu chupi izmazheni po drugite sela, isto i nashte deca imae zeno nevesti ot drugi sela. I taka Neretckite piknici i orata sho stavae bea nogu veselni. Makedonckata opshina beshe prva so narot sho odeshe na ninite piknici i po opshinite beme ftorite nie Neretci. Odeme poiketo Neretci.

Koga stavashe godishnio piknik sho go praveshe Makedonckata opshina ka se sobra toku narot Makedoncki tuka vo Melbur beshe nogu teshko za opshinata da naidi mesto za piknicite. Se berea poveke ot deset iliadi dushi i beshe nogu teshko na naidish tokao mesto za toku narot.

Togash vo opshinata Makedoncka imashe nekoku dobri Makedoncki patriote sho zhalae za Makedonckio narot i rabotae denia i noshia da napravat se sho e podobro za Makedonckio narot. Bea nekoku ot ni sho bea doideni pret Ftorio Svetoven Boi. Znaea da govorat i malu Ingiliski i tia lugie se zagrizhia da naprave crkva Makedoncka i nogu drugi raboti.

Naisposovenio beshe otia lica Risto Altin ot seloto Lagen. I drukio beshe Stojan Srbinof ot seloto Buf. Tia dvata

nainogu se grizhea da stani Makedonckata crkva. Imashe i drugi sho mu pomozhvae. Dane Trpkof ot Nevoleni, Kole Karadjof ot seloto Dnbeni Kosturcko, Aspro Asprof i Kosta Asprof ot Lagen, Mitre Filipof ot Kotori, Stoiche Stoichef ot Neret, Petre Cilomanof ot Neret, Petre Bozhanin ot Neret, Vane Panzhari ot Kotori, Vasil Mojanof ot Lagen, Vane Nedelkof ot Kuchkoeni, Pando Daikof ot Banica i popo Ruse ot Banica.

Ka pochna da rabota crkvata se sobrae malu pari i so podaroci ot narodo kupia edna golema farma blizu do nachional park Kinglaik. I tamo pochna Makedonckio narot na nino mesto da gi pravi piknicite.

Posle nekoku godini opshinckata uprava reshia na toa mesto da stani Makedoncki manastir. I za kuso vreme se napravi i Manastiro so imeto Sveti Kliment. I nekoku pati vo godinata stave bogo sluzhbi vo manastiro. Koshcho crkvata beshe prvata Makedoncka crkva nadvor ot granicite na Makedonia taka i za prvi pat stana Makedoncki manastir nadvor ot Makedonia.

Po nekoku godini reshi opshinata da se kupi mesto i da se napravi Makedoncki sentar. Kupia mesto na Hai Strit, Eping. I za kuso vreme se izgradi golema zgrada na toa mesto da beri poveke ot sedom stotini lugie. I tamo pochnae Makedoncite da si gi pravat svadbite i drugite veselbi.

So sposovnosta na nekoku lugie i so potkrejata na narodo stanae nogu raboti i Makedonckoto ime se krena nogu visoko tuka vo Afstralia. Pochnae i po drugite stetoi da

se prave nogu novi Makedoncki crkvi – vo Sidnei, vo Kanbera, Niu Kastel, Adelaid, Pert i drugi mesta.

Ka vide Grcia oti Makedonckio narot pochna mashovno da se organizira preku Makedonckata opshina i Grcite formirae tuka vo Melbur nina organizacia so imeto Pan Makedoniki Organosi. Istio Lusta sho beshe presedatel na organizaciata sho ga velea Vorio Elada sega ga krstia Pan Makedoniki. Imashe pushcheno Grckata drzhava lugie ucheni da rabote vo Grckoto konsolato i da ga rakovode novo formiranata organizacia i da go vrtat Makedonckio narot da se deklarila oti e Grk.

Vo konsolatoto beshe doideno i edno nashe Neretche, Petre Bivolchef, sin na Giorgi Bivolchef. I toa pochna nogu nashi Neretci da gi vrti da napravat novo Neretcko druzhesfo da se vika Polipotamos, da ne se veli Neretcko druzhesfo.

Nekoku ot nashite Neretci se soglasia da napravat novo druzhesfo. Napravia edna vecherinka vo zgradata deka beshe Pan Makedonikito. Otidoa nekoku famili nashi Neretcki. Mu dadoa jadenie bes da platat. Napravia i nekoku mitini.

Koga naukoa drugite nashi Neretci sho zhalee za seloto oti se gode nekoku Grkoman i sake da go isture Neretckoto druzhesfo i da mu go mene imeto na seloto koshcho go mevae Grcite se sobrae nekoku mina i otidoa tamo deka go pravea mitino. I gi chekae ot nadvor na pato. Mitino stavashe na Smit Strit, Fitzroi. I nogu otia sho bea na toi mitin ka naukoa sho gi cheke nadvor drugi Neretci skrishno eden po eden pobegnae bes da gi vide. I taka ne uspeae da go naprave toa sho go sakae.

Isto stavashe i so drugite sela. Oti si gi redjistirae druzhesfata na staroto ime sho si go imae po Makedoncki, sakae Grcite i tuka vo Afstralia da mu gi smenat iminiata. Nogu sela ot Lerincko na ninite druzhesfa go imat Grckoto ime, a nashto selo go dodrzha imeto koshcho beshe krsteno ot nashte prededofci.

Beshe doiden ot Grcia togash eden koito se vikashe Karakosta. I toi gi praveshe via raboti. Go imashe pushcheno Grckata drzhava za da go razdeli nashio narot. Nogu Makedonci gi pushvae vo Grcia bes da platat. Mu platvashe Grckata drzhava za da se otkazhat sho se Makedonci i da velat oti nema Makedoncka nacia vo Grcia. Nogu ot nashite Neretci simae odeno bes da platat.

Ama ednash nekoisi ot Grcite imashe pechateno stotina knigi i gimashe rasfrleno po patishchata vo Fitzroi. I pisheshe oti Grcite se rodve, ne se prae. Beshe nogu stramno za tia Makedonci sho si ga otkazae naciata za da si odat bes plata vo Grcia.

Ot koga se vrati Karakosta vo Grcia pushchia druk tuka vo Afstralia. Ot Lerin beshe, ot Vlashko pokolenie. Beshe oficer vo Grckata voina koga doide toi tuka. Vo Grcia tia godini imashe stanato diktatura ot nekoku voinichki oficeri. Doide nainapre tuka vo Melbur. So nego imal otvoren buk da sechi chekoi i da go otkupa Makedonckio narot.

Ot Melbur otide vo Pert. I tamo pochnal da platva pari i da gi otkupva nashte Makedonci. Otishol na nekoie Bapchorce da mu dava pari da si ga isplati kukiata ama da se

stori Grk. I toa otishlo mu kaza na Makedonckata opshina. I nekoku ot opshinata otishle da go bare deka e za da go bie. Ka nauchi sho go bare odma drukio den izbegal za vo Grcia.

Via mi gi raspravashe eden prf brachet na moita zheni, Petre Gochef. Go ime na gosti kai mene i mi gi kazhvashe ovia raboti. Oficero sho beshe doiden vo Afstralia se vikashe Chami.

Togai za parite se zavrtia nogu Makedonci i oshche ga krepat Grckata propaganda. Nogu ot Makedoncite sho bea doideni ot Grcia se plashea oti imae famili sho zhivea vo Grcia. Ot edna strana imae pravo oti shpionsfoto rabotashe i tuka vo Afstralia. Sho stavashe tuka vo Afstralia odma Grckata drzhava go ucheshe. I zatoa nogu ot nashite Egeici imae pravo sho ne sakae da se pishe chklenoi vo Makedonckata opshina.

Predi da se izgradi Makedonckio sentar Makedonckio futbolcki tim imashe izgradeno i nin futbolcki klab na Brodhas Avenu, Rezevo. I tamo Makedonckio narot se bereshe i nogu sela pravea igranki vo fudbalckio klab.

Neretckoto druzhesfo sekoa godina napredvashe. Sin mi Tanas i toi imashe vlezeno edna godina vo Neretckata uprava. Bea nekoku mladi deca togash vo upravata i otidoa go redjistirae Neretckoto druzhesfo preku Viktorickata drzhava so imeto Neret. Togash bea vo upravata Tanas moi, Tanas Tanasof, Vasil Ristuichin, Giorgi Spirof i Nume Germanchef. Samo Nume beshe postar.

Vo upravata ga napravia konstituciata, go redjistirae seloto. Iminiata mu se pisani na sati.

Vo ustafo drugata godina vlegoa drugi mladi deca. Se imae sobrano poveke ot sheese iliadi dolari na bankata ot orata i ot piknicite sho stavae sekoa godina. I togash upravata gi sobra sati Neretci na djeneral mitin da gi opita nashte Neretci sho ke stani so parite – da gi drzhe na bankata eli da kupe neshcho oti sekoa godina se kacheshe stokata. Tuka vo Afstralia naipoike sho se kachia bee kukite i mestata sho bea za kuki.

I togash sati nie Neretci se soglasime da se kupi nekoie mesto, da ne sede parite na bankata oti sekoa godina mu gini cenata na dolaro. I po malu vreme upravata naide edno mesto da se prodava vo Eping, na devetnaese Saliki Avenu, za sheese iliadi dolari. Poftorno upravata go sobra narodo da go opita dali ke bide soglasni da go kupe toa mesto. Otidoo nekoku dushi da go vidat i rekoa dobro e i da go kupe. I odma upravata go kupi.

Orata sho gi praveme sekoie mesec i bashka sho praveme ora za nova godina, za Bozhik i Veligden se berea petnaese ora godishno. Holoite sho gi zevame za da gi pravime orata stanae nogu skapi. Ni barae poveke ot sedom stotini dolari. I togash nogu nashi Neretci rekoa oshcho go imame mestoto kupeno aite da se nagasame da si napravime nas hol da ne platvame toku kiria po chuzhite holoie.

Stana mitin so poiketo nashi Neretci i poiketo rekoa da si napravime nashe mesto. Se odbra edna komisija sho ke odea po sati Neretcki famili da gi opitat dali ke bide soglasni da dade pari za da se pochni da se izgradi Neretcka Kukia tuka vo dalechna Afstralia.

Na mitino koga stana reshime tia sho ke dade po pet stotini dolari ke bide fundeshion members a tia sho sake da se pishae laif member treba da dade po iliada dolari. I nogu ot nashite Neretcki dadoa pari na zaem bes da sake faide na parite.

Tia sho pominae po sati Neretcki famili za da pishat memberi se pisae poveke ot sto i pedese memberi. Se sobrae poveke ot sto iliadi dolari i odma stana druk mitin i se reshi da se pochni da se gradi Neretckio hol so parite sho se sobrae.

I mestoto sho ni beshe plateno bankata ke ni gi isplnuvashe drugite pari duri da zavrshi holo. Reshime sati da rabotame dobrovolno sho treba pomosh. Otbrame edna komisia sho ke ga puleshe taja rabota. I taka se pochna da se pravi nashio Neretcki Hol.

Imame i tri mina sho bea naznacheni da gi soberat parite ot narodo i tia da platve deka treba zaimeme ot bankata chetiri stotini iliadi dolari. I posle edna godina Neretckio Hol beshe gotof.

Upravata sho beshe na Neretckoto druzhesfo zaedno so tia sho bea otbrani za bildin komiti reshia da se otvori holo na dvaese i osom (28) Fevruari iliada i devet stotini i osomdesta i sedma godina (1987 godina).

Zhenite si shoshia staro kraicki nosii i na deno koga se otvori novata Neretcka Kukia se oblekoa so staro kraickata nosia. Bea oblecheni poveke ot triestina zheni.

Doide kansolo ot Eping za da go otvori holo. Imame i nekoku gosti sho bea doideni ot Pert, Zapadna Afstralia.

Beshe doiden moio priatel sho me sleze vo Pert koga doidu vo Afstralia, Pandil Kimef so zhenata mu, Vasil Eftof so zhenata, Tanas Nikolof i toi so zhenata mu. Neretckoto družesfo sho beshe vo Pert imashe podareno iliada dolari i pushchia telegrama taja vecher da ni chestitat za otvorvaniето na Neretckio Hol.

Taja vecher beshe preplnat holo so narot. Imashe poveke ot chetiri stotini i pedese dushi. Kansolo go otvori holo. Imame i nekoku drugi gosti ot Afstraliani. I zhenite sho bea oblecheni so Neretckata nosia tia go pochnae oroto. Moita zhena, alai beshe malu postara ot drugite zheni, taja go pochna oroto so pesnata Moi Roden Krai.

"Racka gradina

Teshka e so tebe nashata razdelba

Ima na sfeto zemi bogati

ama nema kako tebe ubavi."

Nogu ot postarite se rasplakae. Mu rastekna za rodnoto mesto sho si go ostavia i doidoa vo dalechna Afstralia. Taja vecher beshe naiveselna i radosna za sati Neretci. Bea sati doideni so familite, tia sho imae podareno pari.

Samo nekoku Neretcki famili lipsae taja vecher. Tia sho ne sakae da se kladi imeto Neret na holo, i tia sho bea nogu cincari i mu beshe stra da izvadat nekoi dolar ot djepo. Ama ostanæ nogu stramni koga vidoa sato Neretcko naselenie da se veseli i da se radva sho si napraviva nin hol i go krenæ nogu visoko imeto Neretcko.

Imashe nekoku sho ne sakae holo da se kazhva Neretcki Hol toku sakae da se pishi Polipotamos i zatoa ne dadoa pari koga se praveshe. Ama ne se nogu i ke bide stramni celio vek sho si go otkazhve rodnoto mesto. Seloto ot vekoi se veleshe Neret. Mu tekna na Grcite dvaesta i sedma godina da mu go menat imeto na Polipotamos. Ni gi menae i prekarite na sati Makedonci. I tuka vo Afstralia nekoku prodadeni za pari ot nashte Makedonci sake da se prave Grci i da si go otkazve ninoto Makedoncko ime. Arno imashe pisano Grko oti Grko se rodva, ne se pravi.

Veselbata vo holo podrzhi duri na utroto. Narodo si otide po doma na pet saato ranoto.

Ot koga se otvori holo pochna da go bara narodo za svadbi i za ora. Ne samo nashite Neretci sho gi pravea svadbite za ninite deca toku gredea i ot drugite sela da go zeve za svadbi i za ora. Gredea i ot drugi nacii i pravea svadbi Taliani, Grci, Afstraliani i nogu drugi. I sati bea nogu blagudarni so dobroto jadenie sho mu go davame.

Nie sho beme chklenoi vo holo odeme sati so reta da go chistime dobrovolno, bes plata. Se platvae samo tia sho gotvea i mladite sho go pravea serviso i taka za kuso vreme holo se plati. Ne ze samo chetiri godini da go isplatime. Je golema gordos za sati Neretci deno koga go otvorime holo.

Togash za mene beshe dvoina rados oti poprvnio den sfrshi ot rabotata i se gotve da si oda holidei da si go vida rodnoto mesto posle triese i tri godini koga doidu tuka vo Melbur pedesta i peta godina.

Fati rabota na fabrikata sho praveshe chokolata. Imeto na fabrikata se veleshe Makrobertson i beshe na Argile Strit, Fitzroi. Tamo rabota poveke ot trinaese godini. Fabrikata sakashe da bega otamo i da odi vo Ringwud i nie sho zhiveme vo via mesta ni beshe nogu daleku da odime dur do tamo. Ne platia sho ni chineshe nie sho nemozheme da odime vo Ringwud.

Jaska posle edna nedela naidu druga nogu podobra rabota natre vo grado Melbur vo edna golema zgrada sho beshe na devedese i pet Kolins Strit. Togash taja zgrada beshe naivisokata vo Melbur. Imashe triese dusheminia. Tamo fati rabota da chistime natre po oficite.

Zgradata beshe kompaniata sho se veleshe Konzink Rio Tinto od Afstralia, so kusi bukvi se pisheshe C.R.A. I beshe ftorata kompania na bogasfo posle B.H.P. Via dve kompanii gi imae nogu rudnicki mesta sho izvavae zhelezo, zlato, bakar, alamin, uranio i nogu drugi raboti tuka vo Afstralia. I glavnite ofici na C.R.A. mu bea tuka vo Melbur.

Ka fati tamo rabota, menadjero sho go puleshe bildino zaedno so boso sho ni beshe na nas sho chisteme nogu me sakae, oti jaska mu prave nogu ubava rabota. Ponapre imae Afstraliani i poiketo bea pianici. Nogu pati ne mu gredea na rabotata. I bildino pochna da se zagadva. Koga me vidoa mene sho sum dobor rabotnik mi rekoa da mu donesa drugi rabotnici. I jaska donesu petnaese dushi, nashi Neretci, Lagenci i Nevolci.

Golemite bosoi sho bea na kompaniata ostanee nogu blagodarni ot mene i ot drugite rabotnici sho mu gi zanesu.

I koga doide brat mi Vasil tuka vo Afstralia gi opita dali ke ima rabota i za nego. Mu reku oti e dugramadjia i odma go zea i mu dadoa nogu ubava rabota. Zevashe poveke pari ot mene. Go imae za dugramadjia natre vo bildino.

Nie drugite sho chisteme deniata beme poveke ot dvaese dushi. I noshiata imashe pedese dushi sho rabotae po tri saati sekoa vecher da go chiste bildino.

Posle nekoa godina mene me naznachia da bida forman, da gi prepulvam argatite. Me pushchia nekoku dena skolie da bida i na sekuriti. Donesoa edna mashina. I so knigi gredea i pasali za kompaniata. Gi izvavame eks-rai. Puleme da ne ima nekoa bumba natre vo pasalite. Oti togash krs sveto imashe pochnato golem teror. Klavae bumbi vo pasalite akoto sakae da ubiat nekoi. I zatoa golemite bosoi se plashea da ne stani nekoe takvo losho i vo nashata kompania. I zatoa me pushchia skolie da se naucha kak da gi pregledvam pasalite sho gredea.

Posle destina godina nashata kompania kupi fabriki vo Evropa, vo Zapadna Germania. Tuka vo Melbur imashe kupeno nogu po vetvi bildini i se godeshe da napravi pogolem bildin. Poiketo bildini sho bea ot Eksibishion Strit i megu Kolins Strit i Flinders Lain gimashe kupeno.

Imame nogu rabota. Sekoa Sabota rabotame. Na edni pati odeme i po Nedelinite.

Ka kupi fabriki vo Germania pochna da prodava ot bildinite sho gimashe kupeno tuka vo Melbur. Vlegoa sheroi vo novite bildini sho se pravea na pedese i pet Kolins Strit zaedno so Bankata Niu Zilan. I koga zavrshia novite bildini

se prefrlime ot devedese i petio bildin sho beshe na Kolins Strit doidome na pedese i petio broi.

Nogu ot postarite bosoi imae zavrsheno. Doidoa novi bosoi vo kompaniata. Togai imashe fateno rabota i sin mi Giorgi vo ofico deka bea sheroite na kompaniata.

Posle nekoku godini ot koa doidome vo nofio bildin novite bosoi reshia da go prodadat bildino sho beshe na devedese i pet broi Kolins Strit, i drugite bildini sho gima da gi dadat na kontraktori da gi chistat. I nie sho beme postarite ni rekoa da ne platat – na Ingiliski se veli ritrench – i da sfrshime. Ni dadoa dosta pari i zavrshime ot rabotata.

Jaska ime devetnaese godini sho rabote na taja kompania i pomina nogu dobro. Togash koga sfrshi ot rabotata be sheese i tri godini i se pogodi da sfrsha eden den po brgo ot deno sho go otvorime Neretckio Hol. I zatoa jaska be poveke radosen taja vecher.

Odime Vo Stario Krai

I odma pochna da se goda za da si oda vo stario krai da si go vida rodnoto mesto, da gi vida i moite rodnini i priateli, da ga vida i moita maika posle triese i tri godini began ot seloto. Na dvaese i pet Mai osomdese i sedma godina beme gotovi so zhenata i reshime da odime ponapre vo Amerika i otamo da odime vo Kanada. Tamo vo Toronto ime moi brachedi ot na baba Mara sojo ot seloto Chetirok.

Go fatime aviono za vo Amerika i drukio den stigname vo Los Andjeles. Tamo sedime tri dena. Hotelo deka spieme beshe blizu do Disnilend. Otidome vo Disnilend, vidome nogu ubavi raboti deka gi pravat pikcherite za malechkite.

Posle tri dena go fatime aviono za Toronto. Na aerodromo ne chekashe brachet mi Giorgi Megof. Otidome kai nego i sedime vu nego edna nedela. Brat mu na Giorgi ne prosheta krs Toronto. Otidome na Naagra Fols deka padina vodata ot nogu visoko. Tamo e i granicata na rekata sho ga deli Amerika i Kanada.

Vidome i nekoku nashi Neretci sho zhive vo Toronto. Zhenata mi si go vide vnuk mu Tanas, sin na brat mu Trajan. Ne sedime nogu vreme vo Kanada, zasho sati moite brachedi rabotae, da ne mu nosime tezheva da sedat so nas i da si gubat ot rabotite.

Go fatime aviono ot Toronto za vo Germania. I na utroto stigname vo Germania, vo grado Frenkfurt. I otamo istio den fatime druk, Grcki avion sho odeshe za vo Solun. Koga stigname vo Solun i go vidu grado nogu popraen so novi zdaninia, sati patishchata popraeni. Koga nie begame za

vo Afstralia nemashe nogu novi zgradi. A sega mi se vide nogu menat grado otia godini koga beme voinici i nogu pati vrveme preku Solun.

Spame tamo edna vecher i drukio den go fatime treno sho odeshe za vo Lerin. Na pladninata stigname vo Lerin. I tamo vidome nogu izmenati raboti. Nogu novi zdaninia ne nogu visoki koshcho vo Afstralia ama novi napraveni. I po sati sela koga vrveme so treno vidome nogu novi kuki napraveni, ne koshcho gi ostavime nie pret toku godini.

Ot Lerin fatime teksa da ne zanesi vo Neret. Ponapre vo Lerin imashe samo tri teksa a sega koga vidu mozhdha imashe poveke ot pedese teksa sho rabotae vo Lerin ot sekade. Puleshe da gredat i nogu basoi sho go nosea narodo po selata. Koga zhiveme nie tuka pret da begame za vo Afstralia samo magarinia i mski puleshe vo grado. Sega sati patishcha so novi koli preplnati.

Fatime edna teksa. Teksazhiata beshe ot seloto Armenoro. Go barame dever mu na sestra mi Fania, brat na zeto Ilo. Toi imashe nina teksa ama togash beshe oden za vo Solun. Kinisame za vo seloto i po pato pule nivieto ne strabotani koshcho gi rabotae ponapre.

Go opita teksazhiata zhasho ne gi rabote nivieto i mi veli "Nema koi da gi rabota. Sati mladite se odeni vo Germaniia. Izvavat nogu poveke pari ot koku da sedat da gi rabotat nivieto. Germaniia," ni veli, "ga spasi Grcia. Ako ne beshe Germaniia," mi veli, "tuka sati ke umirame za eden komat lep. I sati promeni sho gi vidote," ni veli, "vo Solun, vo Lerin i po selata sati se ot Germaniia. Zasho i jaska," ni

veli, "rabote vo Germania i tamo ne ne ostavae da kupime stoka, kuki i drugi raboti koshcho vie kupvate vo Afstralia. I beme prenudeni parite da gi donesime vo Grcia i da kupime neshcho tuka. I teksata sho ga imam," ni veli, "ga kupi so parite ot Germania. Ke vite i vo vashto selo nogu novi promeni, novi kuki, mladite so novi koli. Nema," ni veli, "vo vashto selo da rike magariinia ko ponapre."

Stigname vo seloto Mala. Koga izlegome ot seloto za da odime vo Neret togash se vide seloto Lagen. I odma ni otide umo vo nashte mladi godini sho ni pobegnae bes da gi vidime koga pominae. I sega gi pulime mestata deka pominame ubavi dena i nogu gorchlivi vo nashte mladi godini.

I sega so bela kosa na glavata jobata so zhenata gi pulime tia ubavi mesta. I se mislime kak se mozhi pak da se vratat tia nashi ludi mladi godini? Ama koshcho veli pesnata litnae i naza ne se vratat.

Stigname na pato deka se deli za Lagen i drukio odi za Neret. Tamo so Dosta koga se lubeme i odeme nogu pati vo Lerin, tamo se otdelvame, taja odeshe za Lagen i jaska za vo Neret so srcata radosni i plni ot lubof.

Stigname do sinoro Neretcki i pula sati nivie ostaveni, ne strabotani, samo so trnie preplnati. Mi padna nogu zhal oti toa mesto beshe naiplodnoto. Sati nivie bea sadeni so planuchki i plni so narot. I sega nema nitu edna zhiva dusha. Samo vo Krpeshkio sinor vidu nekoku nivie sadeni so bop. A nashte nivie samo trnie i trevie krs natre. Ponapre otia

nivie se plnea do dvaese golemi kamioni sekoi den so planuchki.

Teksazhiata mi veli fatia boles planuchkite i sati se ishushia.

Stigname blizu do nashite nivie sho gi sademe planuchki. I tamo ne vidu nikakva dusha da rabota. Celoto mesto Filei livagie dabo i Arapka ostaveno ne strabotano.

Ponapre toa mesto beshe naiveselno so narot, so pesni. Tamo noshiata spieme po nivieto koga gi bereme planuchkite. Tamo po livagieto odeme da gi pasime noshiata pravdata. I sanosh so pesni grmeshe sata gora. Seg a mi stoesh e i gorata uzhalana bes narot i bes nikakvo iman ie da pasi po nega, nitu ofci, nitu voloi.

Stigname blizu deka bea Neretckite lozia. Ne vidu nitu edna lozinka da ima natoa mesto. Tamo jaska ime posadeno nogu ubavo lozie i sega nemashe nishcho.

Mi rastekna za minatite godini koga be malo dete i koga bea starite lozia i stavashe trigoso. Narodo radosen i vesel oti sat narot zhiveshe vo seloto, ne beshe raspaden po cel sfet. I ne beshe uvreden so zhrtvite sho gi dade nashto selo vo tia loshi i crni godini. Bea ishusheni i sati lozia koshcho zagina i se raspadi Neretckio narot. Taka i loziata zaginae.

Stigname vo seloto i tuka vidome nogu promeni. Novi kuki. Pato sho gredi ot Lerin napraven. Nogu patishcha krs seloto napraveni da mozhat da vrvat golemi kamioni. Napraven nof pat za vo nashta mala pot crkvata Bogoroica, i preku gradinieto so bea na Dimoite i preku kukiata deka

beshe na Stoja Postolof i krs nashta gradina sho beshe karshi nashta kukia. I tamo se mesha so stario pat sho odeshe za vo Lagen sega napraven nogu shirok da mozhat da vrvat golemi kamioni.

Stigname vo nashta kukia. Tamo ne chekae maika mi, sestra mi, moi priateli i komshi sho ne znaea. A poiketo ot postarite sho zhiveme zaedno bea izumreni.

Utre denta izlegu na stret selo da vida nekoj drugi poznati. Naidu nekoku moi priateli ama poiketo ne mi bea poznati. A nitu tia me znaea koi sum. Koga izbega ot seloto predi triese i tri godini poiketo ot mladite ne bea rodeni.

Posle edna nedela ke stavashe svadba vo seloto. Presedatelo sho beshe vo seloto ke go zheneshe ninio sin. Beshe ot Gornata Mala, ot Gazlainofckio soi. Go imashe kaneto na svadbata nachalniko ot Lerin. Nie Egeicite go veleme nomarhi.

Presedatelo imashe kladeno nekoku mladi deca da gi ischistat rekite sho teche krs seloto oti bea nogu zagadeni. I tamo koshcho tuka vo Afstralia – sho da kupish je vo plasteni shishinia i plasteni torbinia i sati gi frle vo rekata. Ti beshe gnas da ga gledash rekata. Rekite ne teche ko ponapre koga stekvae. Se krevae sega alai ne se rabote nivieto. Ne gredi nogu voda vo seloto. Gi ischistie decata dvete reki sho se meshe vo seloto – Drenckata i Dervenckata.

I chekame da doidi deno koga ke stani svadbata. Si veleme ke stani svadbata koshcho stavae svadbite vo nashto vreme pret da odime vo Afstralia. Sestra mi Fania ni veli "Ne prae takvi svadbi koshcho stavae ponapre. Sfirките ne ode da

kane krseloto po rodninite. Segs," ni veli, "nekoku zheni rodnini na zeto zeve kolachinia i ode po sati famili sho se vo seloto i gi kane da mu ode na svadbata."

"I svadbite," ni veli, "sega stave vo kafeto sho beshe na Velo Gazlainof. Tamo mu dave jadenie na lugieto i tamo stave orata. Ne ode na stret selo ko ponapre. Sho veselba stava vo seloto tamo ga prae. Sin mu na Velo, Lekso, go ima rashireno kafeneto i tamo se bere sati koga stave svadbi i drugi veselbi."

I nie so zhenata mu velime na sestra mi "Chekame da vidime svadba posle toku godini na stret selo i da zaigrames nekoie oro koshcho si igrames vo mladite godini."

Na deno koga stavashe svadbata jaska otidu nadvor ot seloto za da go izvada na kadro celo selo. Se kachi na rido sho go velime Smilof Rit. Samo otamo mozhish da go izvadish podobro na kadro sato selo.

Pret da se kachish na Smilof Rit malu podolu imashe edno mesto sho ne go rabotae lugieto. Tamo odeme po Nedelinite nie ot Dolnata Mala sho imame pravda, mski eli magarihia. Tamo gi vrzvame za da pase koga nemame raboti po Nedelinite i otamo se puli nogu ubavo sato selo.

I koga stavae svadbi eli drugi veselbi vo seloto sfirkite se slushae nogu ubavo. Uma koga be mlado dete, petnaese godini, pret da stani Ftorio Svetcki Boi. Ime odeno na toa mesto da ga vrza mskata edna Nedelina i taja nedela stavae tri svadbi vo seloto. Sfirkite sho sfirea grmeshe celata gora so ubavi melodii. Ti beshe merak da sedish i da slushash.

I sega zastana na istoto mesto da slushna nekoa sfirka ot svadbata sho stavashe vo seloto. Ama za zhalos ne slushna nikakva sfirka. Pa nitu vrapche ne slushna da zasfiri. Koshcho lugieto se raspadia ot seloto taka i vrapchite zaginae.

Posedi dosta vreme na toa mesto i gi razumi po minatite ubavi godini. Koku beshe vesel narodo, celata gora beshe preplnato so narot i so zhivo imanie, volovi, ofci i kozi. I sega ne vidu nitu edna zhiva dusha nadvor ot seloto, nitu ofci, nitu voloi. Ponapre ofcharite ga veselee celata gora so shupelkite i so kavalite koga sfirea i klukashkite na ofcite koga djrngae. I sega celata gora glua bes nikakva sfirka nitu ot lugie nitu ot vrapchinia.

Otamo se puleshe celio Neretcki sinor. Ne vidu nitu edna niva strabotana i nitu imanie vidu da pasi po gorata. Tamo ot karshi je mestoto sho go velime Pagiurovo. Tamo imame nashi livagie. Se razumi koku beshe veselno koga gi koseme i koga odeme noshiata tamo da gi pasime mskite i sanosh pesni peeme. Deniata vrapchiniata po trnieto sfirea sekakvi melodii i sega nema da vida nitu choek, nitu imanie i nitu vidu vrapche da litni eli da zasfiri.

Koga mi rastekna za pominatite ubavi godini i pochnae solzite da mi teche ot ochite i pochna da ga pea pesnata "Deka ste Makedonchinia, deka oidote?" Se uzhalo toku sho nemozhe da zastana ot plachenie. Gi razmisli moite priateli sho izgubia po ridishchata vo Gragianckata Voina sho ga napravia Grcite i gi ispustia sati Makedonckite sela.

Se kachi gore na rido, izvadu nekoku kadra ot seloto i otamo otidu nat Smilof Rit. Toa mesto go velime Golema Buka. Otidu tamo za da vida mestata deka odeme da berime drva, Jankoi, Lazoi, Tolei nivie, Ostra Plocha Porta i Sedom Kladenci.

Koga beme mali deca po destina godini so moite izgubeni priateli odeme vo Sedom Kladenci da gi pasime po Nedelinite mskite i magarijata. I si bereme na vecherta po malu drva. Toa mesto ima sedom izvorie sho izlegva voda i zatoa gi velat Sedom Kladenci. Je nogu ubavo da si gi vidish mestata deka gi vrveshe mladite detincki godini.

Nogu e zhalno nie sho napravime dve tatkovnini. Ni teknuva rodnoto mesto sho si go ostavime, i se raspadime toku daleku ot loshi okopatori sho ga okopirae nashta ubava Makedoncka zemia. Mu reku "Zbogumte ubavi mesta. Mozhi oshchednash da ne ve vida." I se vrati naza vo seloto so srceto raskomateno.

Ne otidome na svadbata oti nemashe nikakva veselba.

Drukio den otidu krs celo selo da izvada drugi kadra ot sekoa edna mala po bashka, tia kadra sho gimam kladeno natre na drugi stranici.

Togash vidu poveketo kuki vo seloto ispusteni i nogu istureni. Trite chereci ot Neretckite kuki bea istureni. Na edni mesta mladite imae napraveno novi ubavi kuki.

Eden primer ke vi kazha za nashta mala. Imashe pedese kuki sho zhivea lugie vo natre. Seg a ima triese i tri kuki sho se prazni i edni istureni.

Isto i po drugite mali vo seloto. Istata katastrofa ima stanato. Se raspadime nie Neretci po sati drzhavi vo sfeto. Nashto selo pa ima dosta narot sho zhivi vo seloto. Togash koga sime odeno osomdese i sedma godina nashto selo imashe sedom stotini zhiteli.

Nogu drugi sela nema ostanato nitu eden choek vo seloto. Takvi sela se Bapchor, Turie, Trsie i nogu drugi. Vo Lagen imae ostanato samo sedomdese dushi, a ponapre vo Lagen zhivea poveke ot osom stotini zhiteli. Golema tragedia za Makedonckio narot.

I sega Grcia odi da go pretopi nashio narot. Po sati Makedoncki sela deka ima poveke narot ima napraveno skolinia za malite dechinia. Gi zeve tamo ot mali, ot dve godini na gore i gi uche da govorat po Grcki. Gi ranat tamo. Ima daskalici sho gi pule, maiki mu da mozhe da ode po rabotite. Ama toa stava samo vo tia sela deka ima samo Makedoncki narot. Vo tia sela sho se meshani so profiki nema takvi skolinia.

I na decata mu vele oti nashio ezik je giupcki ezik i da ne go govore po doma. I taka maikite mu govore na decata samo po Grcki.

Sestra mi Fania imashe edno vnuche ot sin mu Risto. Dve godini i nekoku meseci odeshe na toa skolie i ne govoreshe po Makedoncki. Nie mu govoreme i toa ni govoreshe samo po Grcki. Grcia pravi takva genoktonia na Makedonckio narot da si go zagini maikinio ezik, da zaginat i sati Makedoncki obichai.

I saka Makedonchinia sho rastat sega da gi napravi janichari koshcho praveshe Turckata drzhava koga gimashe okopirano Balkanckite drzhavi. Mu gi zevashe decata na Risianite i gi poturchuvashe. Stavae janichari. Nogu poloshi bea ot Turcite. I sega na dvaestio vek narodo sho stigma da odi na mesechinata, Grcia go pravi toa neshcho. Saka da unishti se sho e Makedoncko.

Ne gi prechi lugieto da si govorat na nashio ezik. Gima ostaveno slobodni. Ne ku nas ponapre sho ne sudea i sho ne napivae maslo akoto govoreme po Makedoncki. Sega pravi druga politika. Gi pravi janichari malite deca. Samite tia da mu velat na ninite roditeli oti se Bogari i eziko sho go govore je giupcki prisobran ezik.

Vo nashto selo se govori nashio ezik a po drugi sela govorat samo po Grcki. Ot nashto selo imashe edna nogu dobra banda i odea po drugite sela da sfirat i mu sfirea poike Makedoncki ora i pesni. Imashe edno dete vo bandata sho peeshe. Beshe sin na Laze Trpchef. Peeshe samo Makedoncki pesni. I koga odele po selata da sfirat nogu ot postarite se rasplakvale koga gi slushae pesnite.

Na pomladite ne mu e nogu teshko aku se sfirat i se peat Grcki pesni. Odat na skolie i go govorat Grckio ezik koshcho nashte deca tuka vo Afstralia sho go govorat Ingiliskio ezik. Ima dosta mladi deca vo nashto selo sho se interesirat za Makedonia i za eziko ama poveketo neme nikakof interes. Starite eden po eden si umirat i zaedno so ni umira i eziko i sati obichai sho si gi praveme vo minatite godini.

Nekoku Nedelini pret da stignime vo seloto sfirachite Neretcki gimae pazareno da sfirat na svadba vo seloto Gornichovo. Bile pazareni za petnaese iliadi drakmii. Koga pochnale da sfirat i pochna Jani Trpchef da pee Makedoncki pesni narodo pochnal da mu frla pari bes da gi broe koku frla. Bea nogu radosni koga slushnae pesni na ninio maikin ezik, oti drugi sfirki sho odele da sfirat mu peelee samo Grcki pesni.

Koga zavrshi svadbata otishol tatko to na zeto da mu gi dadi parite na sfirbaddjite. I tia ne mu gi zedoa toku. Tia mu dashle petnaese iliadi i mu rekoa "Na ti od nas, petnaese iliadi. Oti tuka vo vashto selo sobrame deset kata poveke pari ot sho beme pazareni."

Vo nogu sela ne e oshche zaginata Makedonckata duh.

Vo vremeto koga jaska be vo Neret istite sfirki imae odeno da sfirat vo Kosturckata okolia, vo seloto Tiolishcha. Tamo stavashe panagir. Sati okolnite sela imae odeno na panagirot. Zet mi Ilo, mazhot mu na sestra mi Fania, i toi imashe odeno na panagirot so sin mu Risto i so kerka mu Frideriki. Sati tri rabotae tamo vo Kosturckite sela.

Sede vo seloto Chetirok, seloto na moita baba, Mara, maika mu na moio tatko. Zeto Ilo mi raspravashe sho stana na toi panagir vo Tiolishcha. Bile sobrani nogu iliadi lugie ot sati Kosturckite sela. I koga pochnal da pee Jani Trpchef samo Makedoncki pesni, partizancki i narodni pesni, sati lugie sho bea tamo se rasplakae. Oti ot sati tia sela zagina nogu narot i poiketo sela bea ispusteni, izgoreni koga stavashe Gragianckata Voina vo Grcia.

I pret Gragianckata Voina Kosturckite sela bea obruzhani so pushki ot Bogaria. I nogu narot izgubi togash. Koga izbega Germanckata i Talianckata voiska otia mesta i sati tia sho imae zeno pushki ot Bogarite partizanite gi fatvae i gi ubivae oti vo partizanite imashe nogu profiki i go pizmea Makedonckio narot. I sho Makedonec padinashe na ninite raci ne kurtulvashe. Nogu nashi rodnini ot Chetirok zaginae toa vreme.

I zeto mi raspravashe narodo gi udai sfirbaddjite so pari. Sobrale osom stotini iliadi drahmii taja vecher.

Zeto Ilo imashe nin aftomobil i ne shetashe po sekade. Mi veli edna Nedelina "Ela, ke odime da go vidish i nashto selo, Turie."

Zeto beshe ot Turie. Koga ga ze sestra mi po nekoa godina doidoa vo Neret oti ninto selo nemashe nogu narot. I tia malu sho bea ostanati vo seloto drzhavata mu napravi novi kuki nat grado Lerin. Mateshnica go vikae toa mesto i tamo gi sobrae selata Turie, Trsie i Statica.

Koga mi reche zeto da odime vo Turie jaska nogu sake da oda oti pato sho odi za vo Turie vrvi preku Derveno, sho go velime nie Neretci. I tamo na toa mesto imame nashi nivie sho gi rabotame sekoa godina i jaska malo dete ode so maika mi na toa mesto i sake da oda da go vida ot blizu toa mesto.

Kinisame na ranoto so aftomobilo. Pominame preku Lerin. Pominame i krs novoto selo sho mu go napravi drzhavata na Turiani. Otamo nakachime po rido i stigname vo Kalugerica. Tamo ima edna mala crkva i toi den

stavavashe panagir na toa mesto. Beshe i prazniko na Bogoroica i crkvata se vika taka. Je vo strede planina. Imashe nogu narot sobran ot nogu sela. Poiketo bea Turiani, Trsiani, Statcheni i ot Armencko.

Zastaname na toa mesto. Imashe sfirki i narodo igrashe ora pret crkvata. Sfirките sfirea meshani ora Grcki i Makedoncki. Malu po gore pochnuva Neretckio sinor i zat Neretckio sinor je planinata koito se veli Runzel. Koga gi pule mladite da igre i da se vesele togash jaska se razmisli kakvi borbi stavae na toa mesto i na koku deca sho igrae vo oroto zaginae na toa mesto ninite dedoi i ninite tatkoj.

Otamo trgname da odime za Turie. Izlegome na presekata i otamo pochnuva ramnina i Neretckio sinor. Pet stotini metra ponaka tamo e nashta niva. Koga go pravea pato ime posecheno malu ot nashta niva. Mu reku na zeto da zastanime malu na toa mesto da izvada nekoje kadro.

Oti otamo se puli sato nashto selo, i da si go vida mestoto koga be maloletno i grede zaedno so maika da rabotame. I spieme tuka noshiata oti dosta daleku ot tamo seloto. Tamo maika zapalvashe ogan, klavame grne i vareme bop eli leshcha. Jaska sede do ogno da go pula grneto da mu turvam voda. Maika i teta mi Sofka rabotae, zhnica na nivata.

Gi pule Turiani, Trsiani i Statcheni koga si gredea ot Lerin. Sabotata i Stredata stavashe pazar vo Lerin i sati tia trite sela vrvea po tamo, so stotini lugie so mskite i so magariniata. Togash nemashe aftomobili. Po nozi odeja na

pazar. Se machea nogu zasho gi zevashe poveke ot chetiri saati da stigne vo Lerin.

Sede i gi pule Turiankite zheni nosea istata nosia ku Neretkite. A Trsiani i Staticheni nosea nogu inakva nosia. I ga opitve maika oti ne nose zhenite fustani ku Neretkite i mi veleshe "Takvi plachki si sake da nose."

Mi rasteknae mirnite godini koga narodo rabotashe tamo radosen i miren. Spieme tamo i zhenite pochnuvae noshiata da pee Makedoncki pesni. Eziko tia godini ne beshe zabranet. I sega sato toa mesto ne strabotano, nikakva zhiva dusha da vidish, i nitu imanie da pasi po gorata, a nitu i vrapche da zafiri. Sati nivie poplateni so papra.

Mi rastekna zatoa mesto sho go izrani Neretckio narot so krteli. Vo godinite koga Germania ga imashe okopirano Grcia sati nivie gi sademe krteli. Beshe i blagosof ot gospo. Se rodvae so iliadi osmaci krteli otoa mesto i prezhive nashio narot.

Otidu na chezhmata sho e na pato. Tamo ode malo dete da lea voda i ochite pochnae da mi plache. Se napi voda za posleden pat oti oshchednash ne ke ga vida da se napia od nega.

Stigname vo Turie. Otidome vo seloto. Tamo ima edna nogu ubava chezhma so studena voda. Tamo Turiankite peree koga seloto beshe plno so narot. A sega vo seloto samo pustulkite noshiata se slushe, sati kuki rastureni. Mi ga kaza zeto i ninata kukia. Samo crkvata oshche stoeshu prostu.

Nogu pati ponapre ime vrveno krs Turie koga odeme so tatko i so maika vo seloto na baba Mara, Chetirok, i

vrveme po Turie, Konomladi, Puzdivishcha, Drenoeni, Sliveni i stignuvame vo Chetirok.

Nogu nashi Neretci se imae ozheneto za Turianki. Turie imashe nogu ubavi chupi i decata ot gornite mali odea sekoa Nedela vo Turie. I Turiankite sakae da se mazhat vo Neret oti koshcho imam pisano na poprvite stranici. Vo Neret stavae golemi veselbi. Sekogash sfirki sfirea i koga da vrvea Turianckite chupi preku Derveno da ode za vo Lerin i slushae tapani da rope vo Neret. I nogu velea "Blaze mu na Neretci, sekogash se veselat." I zatoa nogu sakae da se mazhat vo Neret. I doidoa poveke ot destina nevesti na ednash vo nashto selo.

I sega mi beshe zhal da go pula rastureno toa ubavo selo, patishchata naplnati so kapinie da nemozhish da pominish krz natre, avlite na kukite zatreveni, portite zatvoreni, ni petel da popee, nitu kuche da lani. Togash mi doide na umo edna Grcka pesna sho veli "bros sto rimagmeno spitime tis portes tisklistes". Na nashio ezik veli "pret rasturenata kukia so vratite zatvoreni i avliata zatrevena". Vrve krs Turie i po malu ga pe taja pesna so srceto raskomateno za tragediata i za iskorenvatiето na Makedonckio narot otia ubavi Makedoncki sela.

Ime nogu poznati i priateli ot seloto Turie tuka vo Afstralia i mu reku na zeto Ilo da mi gi kazhi koi se ninite kuki deka bea rodeni i deka si igrae vo ninite dvoroi koga bea mali dechinia.

Posedime malu vreme tamo pret crkvata i mi veli zeto Ilo sega ke pominine po drugo mesto za da se vratime vo

Neret. Mi veli ima napraven pat gore po rido sho vrvi nat Vlashki Vlas pokrai Krusha, Krleshkite, Smoro, Ornicata i se mesha so drukio pat na Kulati sho odi pato za vo Lagen. Jaska nogu sake da pomina po tia mesta da gi vida.

Koga pominame nat Vlashki Vlas i stigname na mestoto sho go velime Krusha otamo se puli nogu ubavo edno mesto sho go vikame Strede Rek i Kochinieto. Tamo sati Dolno Malci imame nivie. I toa mesto beshe naiplovovito ot sati drugite mesta vo Neretckio sinor.

Nashte prededofci imae nogu nivie na toa mesto ama na moio tatko dedo mu Kosta beshe nogu mangup, nepara mu se rabotashe i nogu prodade otia nivie. Samo vo Kochinieto imashe ostanati nashi nivie i tamo jaska celoto vreme gi rabote predi da doida vo Afstralia. I koga be malo dete odeme tamo so maika i tamo spieme koga gi znieme nivieto.

Mu reku na zeto da zastani malu na toa mesto da go ispula i toa mesto oti ne ke mozha oshchednash da go vida. Zastaname malu vreme. Si gi ispuli nivieto i mi stoeshu ku tia da me pule ot daleku i da mi vele "Deka otide i ne ostavi koku ubavo. Ne rabotashe koga beshe tuka i sega ne ostavite i otidote vo drugi mesta."

Mi rastekna koga beshe sato selo celokupno i koga odeme da gi zhnieme nivieto i toa mesto gredi ku vo dupka. Okolu e Vlashki Vlas, Krusha, Crno Glaa Padina. I koga ne beshe zapren eziko Makedoncki ot Grcite ot sekade se slushae Makedoncki pesni. Togash vo tia godini peea nogu od velvani pesni. Naipoike bea radosni lugieto oti toa mesto

mu davashe golem bereket. I sega stoe pusto. Ti e zhal da go gledash.

Tamo deka beme zastanati na toa mesto Germanckata voiska se imashe udreno zaedno so partizanite. I nie togash rabotame na nivieto i gi puleme ot karshi koga se biea. Ponaka e mestoto sho go velime Krleshkite. I otamo onaka pochnua Bapchorckio sinor.

Nogu pati odeshe maika mi tamo da mu zhnje na Bapchorci za da ni dade slama za voloite za zimata. Imame nekoa krava i ne ni stigashe ranata za imanieto, i odeme da mu rabotame na Bapchorci za slama. Jaska be nogu mal. Nemozhe da gi oram nashte nivie. Tatko mi beshe vo Afstralia i taka nemame dostachna rana za imanieto. Tia godini fatvashe golema zima i zatoa maika beshe prenudena da odi da rabota na Bapchorckite nivie.

Ode e zaedno so teta mi Sofka. A nie so brached mi Mitre terame so mskite slama za vo seloto. Mi rastekna da go pisha voa neshcho za Bapchorckata slama oti ednash koga odeme so pravdata tovareni vandaci klasina i vrveme udlu krs planinata se skinae ezhicite sho bea vrzani vandacite na moita mska i cel tovar se isturi na pato. Jaska pochna da placha. Nemozhe poftorno da ga tovara mskata. Togash ime samo deset godini. I koga stigname na toa mesto mi rastekna kakvi maki trgame i nie malite deca.

Pato sho izlegva na Kulata napraven je otkai Bapchorckio sinor. Stigname na Kulata i tamo zastaname za malu vreme. Tamo imashe nogu misli da mi doide na umo za pominatite godini. Toa mesto se vika Kulata oti tamo imashe

Turcka kasarma. Tamo sedeshe stalno Turcki asker i ga velea Karaulo po Turcki. A nie ga veleme i Karaulo i Kulata.

Tamo na toa mesto odeme nie Dolno Malci da berime drva. Gredea i Kapalichofci, i ot Novata Mala. Nashta planina nemashe toku drva zasho beme nogu narot vo seloto i ne ni stigae drvata. Odeme da kradime drva ot Bapchorckata planina i ot Lagenckata. Gi platvame poliacite Bapchorcki za da ne ostavat da berime slobodno drva. Trebashe da go platime i Lagenckio poliak oti trebashe da pominine preku Lagenckio sinor.

Tamo okolu Karaulo Bapchorci imae nogu nivie sho gi rabotae. I koga gredeshe vremeto da gi znie gredee nogu Bapchorcki chupinia da rabote na toa mesto. I nie Neretci se vrteme kolu chupite da gi pulime. Imashe nogu ubavi chupinia. Koga be jaska shesnaese godini nogu ode na toa mesto so eden moi priatel Vasil Petrin. Gimame plateno poliacite i odeme tamo sekoj den da berime drva. Se raspozname so nogu Bapchorci sho rabotae tamo okolu Karaulo.

Imashe edna nogu ubava chupa i ga vikae Ristana. I priatelo Vasil ga sakashe premnogu. Taja imashe dve snai na brakia mu nevesti i tia mu vee na Vasil ke ti ga dadime Ristana, i priatelo Vasil litashe ot rados. Toi beshe edna godina pogolem ot mene.

Imashe i edna chupa druga, ga vikae Mitra, edna na maika, i mi velea na mene za nega da mi ga dade za nevesta. Ni vrveshe deno samo so smea.

Sabotinite odeme da berime suvi drva duri na Vicho. Tamo odeme samo po ednash deno oti beshe nogu daleku. Praveme chetiri saati pat za eden tovar drva. Koga odeme na Karaulo da berime drva odeme dva pati deno. Ot Karaulo do nashto selo ima tri saati pat. Na Vicho odeme poiike oti tamo niskoto otkai Bapchorckio sinor ima edno golemo ramno mesto i tamo gredea letoto nogu Vlasi so ofcite ot Thesalia da gi pasat. Imae napraveni kalivie i gredea familiarno. Imae i nogu chupinia i zatoa nie bekiarite odeme poiike za chupiniata da gi pulime.

Tamo na Kulata i na celio rit okolu imae stanato golemi borbi so partizanite vo Gragianckata Voina koga stavashe ot chetiresta i sedma godina duri do chetiriesta i deveta. Nogu mladini zaginae na toa mesto ot jobete strani. Tamo imashe stanato golema bitka i so Germancite chetiriesta i chetvorta godina. I mu reku na zeto Ilo "Tuka na voa mesto na sekoa peda zemia i choechka mrsha ima padnato. So krf e obleano sato voa mesto."

Otamo udolu pochnuva Lagenckio sinor. I tamo ime napraveno golem pat da mozhat da vrvat aftomobili i kamioni. Mu blagudari na zet mi sho me rasheta da gi vida oshchednash tia mesta deka shetame vo mladite godini. Ama ot druga strana i nogu se uzhalo koga gi razmisli mladinitie sho izgubia za chuzhite interesi.

Se kachime poftorno na aftomobilo i pominame pokrai seloto na zhenata mi i si doidome vo Neret.

I zeto Ilo mi veli "Koga ke doidish vo Chetirok vo na baba ti seloto da go vidish?" I mu vela na Ilo "Ke doida i vo

Chetirok da vida koku rodnini nashi ostanæ ot na baba mi sojo. Ama sega se godime da odime vo Bogaria oti vo Bogaria se odeni poiketo nashte rodninie ot na baba sojo i mozhi da stretna nekoi tamo vo Bogaria. Koga ke se vratime ot Bogaria ke doida pravo vo Chetirok."

Rashetka Vo Evropa

Vo Lerin imashe eden koito se vikashe Chokano. Toi imashe nin aftobas i odeshe po sati Balkancki drzhavi, vo Turcia, vo Bogaria, Rumania i vo Jugoslavia. So nego i nie otidome vo Bogaria. Baso beshe pln samo so turiste ot Afstralia i ot Kanada. Poiketo bea Kanadeici.

Trgname ranoto ot Lerin. Zastaname vo Voden za poruchok i otamo kinisame preku Solun. Otidome vo Kukush. Blizu do grado Seres gi vidu poftorno sati tia mesta deka praeme borbi koga beshe Gragianckata Voina vo Grcia, planinata Belesh i rido Alibudush, tamo deka reshie Makedonckite voivodi da stani Ilindenckoto Vastanie, i tamo blizu se ubi Goce Delchef vo seloto Banica.

Trgname i za kuso vreme ga vrveme Grekata granica i vlegvame vo Bogaria, vo Pirinckio del na Makedonia, tamo deka Jane Sandanski se boreshe protif Turcite i protif Bogarckite Vrhovisti za slobodata na Makedonckio narot.

Koga vlegome vo Bogaria vidome nogu golema razlika so zemiodelsfoto. Nogu strabotana sata zemia vo Bogaria, sata gora prezelenata. Koga vrveme po nivieto gi puleme nogu ubavo uredeni planinieto sati zeleni. Akoto neko mesto vo planinieto beshe prazno bes drva imashe novi sadeni. Ne vidome prazno i golo mesto.

Vo Grcia sati ridovi bea goli bes nikakvo drvo posadeno.

Stigname vo Sofia na vecherta. Otidome vo hotelo Evropa na golemio pat sho go nosi imeto na Giorgi Dimitrof, sekretaro na Sfetovnata Komuniska Partia. Tamo ne

chekashe edna mlada Bogarka koito znaeshe da govori nogu poubavo Grcki od nas. Beshe naznachena ot drzhavata da gi prechekva turisteto i da gi sheta krs Bogaria.

Vecherata ni beshe gotova. Vecherame i ni veli chupata "Sega va nosh pochinite i utre ranoto ke doida da ve zema i ke ve rashetam da ga vidite Sofia. I za ruchok ke odime da jadime gore vo planinata Vitosha vo panoramik restorant."

Drukio den doide na ranoto i sati vlegome vo baso i pochname da shetame vo Sofia. Ne zanese da ga vidime crkvata Aleksandre Nevski, sata oblechena so zlato. Tamo blizu beshe i grobo na Giorgi Dimitrof. Go imae shpirtosano i so iliadi narot odeshe da go vidi sekoi den. Vlegome vo natre, go vidome teloto na Giorgi Dimitrof. I ni reche chupata oti Dimitrof je ot Makedoncko poteklo.

Proshetame i po nogu drugi istorichki mesta. I za ruchok se kachime na planinata Vitosha. Otamo se puli nogu ubavo sat grado Sofia zavien so nogu zeleni drva. Jadome tamo i sati zhenite pochnae da igre Grcki ora. Direktoro sho beshe na restorantoto reche "Nemam videno toku veselna grupa koshcho je vashta grupa." Imame eden ot Kanada beshe nogu komidian. Beshe ot Gorno Kleshchina, ot na zeto Pandil seloto.

Na vecherta se vratime vo hotelo i ni veli chupata "Utre ranoto ke kinisame da odime vo grado Plovdiv. Toi grat," ni veli, "go imashe napraveno caro Filip Makedoncki i se vikashe Filipopoli. Romeicite koga ga imae okopirano

Trakia go velea Trimontium oti ima tri ritchinia natre vo grado. I sega," ni veli, "nie Bogarite go vikame Plovdiv."

Drukio den trgname za Plovdiv. Koga odeme po pato vidome nogu ubavi raboti, patishchata ot stranite sadeni so sekakvi emishi, jabka, krushi i nogu drugi fidani. Koga vlegome vo Trakia, sato pole ubavo strabotano, ti beshe milo da go gledash.

Stigname rano vo Plovdiv i otidome vo hotelo koito se veli Trimontium Hotel. I tamo pret hotelo beshe palato na Filip Ftori, Makedonckio Car. Koga go vidu toa mesto pochnae mornici da mi stava po sata mrsha.

Vlegome natre vo hotelo, si gi ostavime plachkite i mu vela na zhenata mi "Ela, ke odime da go vime deka beshe palato na nashio car. I ka nemozhi da ozhivi poftorno i da ga skupchi Makedonia koshcho beshe vo ninoto vreme. Koga beshe zhif se tresea sati od nego i sega ne porobie dushmanite i ne ne ostave da kazhime oti sne Makedonci i ne raspadie po chuzhite zemi."

Palato na Filip beshe pret hotelo dvaese metra. Otidome tamo. Slegvash nekoku skali dolu i sati rasturenite stisoj se ot marmer i ot delani kamenie. Se znae ka bea predeleni odaite natre vo palato. Okolu toa mesto nogu golema avlia e poslana so plochki i sekoa vecher grede i ga mie. Go kipe nogu chisto.

Po gore ima eden golem park i sat beshe saden so fidani ot lipa i ubavi cvekinia. Toa vreme koga beme tamo bea cuteni lipite i sat grado merisashe livanto.

Koga slegome po skalite so zhenata go navrtime eden Bufchanec da ne izvadi na kadro vo natre deka beshe golemata sala na palato, tamo deka Filip so ninite oficeri se berea, piea i se veselea. Ovoa podolu e kadroto i palato na caro Filip. Go kladu tuka za da znae moite sinoi i moite vnuci i prevnuci sho ke doide po nas. Oti i nie imame nekogash golema drzhava i cel sfet se plasheshe ot Makedoncite. I zatoa ne razdelia. Da ne mozhime da krenime poftorno glava.

Na palato na caro Filip vo Plovdiv.

Chupeto Bogarche sho beshe so nas ni raspravi nogu raboti za caro Filip i ni veli nashata drzhava ne go giba voa mesto deka e palato. Grede nogu turiste ot celio sfet i go pule grado. Ne e nogu golem ama go drzhe nogu chist. Po patishchata nemozhish da vidish nikakvo giubre.

Nat parko sho e tamo blizu do na Filip palato i hotelo deka spieme ima eden pat koito go ima imeto Filip Makedoncki.

Proshetame drukio den vo grado. Vidome i drugi istoricki mesta. Ama mene umo i mislata mi beshe vo Filip. I samio si govore koshcho govore koga be voinik i vrve pokrai Filipi i vo Kavala i vele ozhivi poftorno Filip da si gi soberish tvoite raspadeni lugie.

Koga sednuvame da se odmorime jaska ode i sede celo vreme na rasturenite kamenie i samo se misle za nashio izmachen narot.

Sedime dva dena vo Plovdiv i setne kinisame naza za vo Grcia. I chupata sho beshe so nas ni veli "Sega ke se vratime po druk pat da vidite i drugi mesta." Ni veli "Ke doida so vas dur do Dimitrof grat i tamo ke ve ostava i ke se vrata vo Sofia."

Pominame pokrai grado Pazarzik. Tamo ima nogu Turcko naselenie. Pominame i drugi pomali gradovi. Edno chudno mi ostana koga vrveme po selata nogu strabotani sati nivie i sati kuki vo avlite imae golemi lozinki. Ne vidu nitu edna kukia da bidi bes lozinka.

Stigname blizu do Pirinckata Planina. Pominame na edno nogu ubavo mesto – celata planina so golemi chamie i nogu studeni vodie. Toa mesto go vele Borovec oti celata planina e so borie. I tamo ima hoteli i letoto ode nogu turiste. Sho boles da ima choek ke uzdravi na toi chist veter i na taja studena voda. Posedime malu tamo ama ne ni se begashe otaja ubavina.

Na pladnina stigname vo Dimitrof grat. Ruchoko beshe gotof. Jadome i setne se prevodime so chupeto sho gredeshe po nas da ni rasprava za sati istorichki mesta sho pominame. Se odelime tamo. Taja se vrati za Sofia i nie trgname za vo Lerin.

Se raspozname so eden ot seloto Buf. I toi beshe doiden ot Afstralia. Se vikashe Simo Vajopulos. I ni veli oti po edna nedela ke odi holidei vo Francija i po drugi drzhavi. I ni veli "Ako sakate, elate i vie. Ke odime grupa. Opitate ako ne e isplnat baso. Fatite mesto i ke odime zaedno."

Ni go dade telefono i adresata na kompaniata sho ga organizirashe taja rashetka za vo Evropa. I koga vidu vo listata vo koku gradovi ke odi – vo Italija, vo Monako, vo Francija i vo Suicland, ne beshe nogu skapo i beshe za dve nedeli po shes stotini dolari na dusha spanie i jadenie.

Jaska naipoike se zainteresira oti ke odeme i vo grado Verona vo Italija i vo kukiata na Julieta, tamo deka se lubee Romeo i Julieta. Toa go misle nogu pati i si vele ako oda nekogash holidei ke oda vo toi grat. Oti ga ime prechitano istoriata na Romeo i na Julieta i sega mi se dade takof chench i ne sake da go izguba.

Si doidome vo Neret i otamo telefoni vo Solun na kompaniata i mi rekoa oti ima oshche prazni stoloi. Tamo rabotashe vo Solun edno nashe Neretche. Mu telefonime i mu rekome da odi da mu dadi kapar i da ni fati mesto. I posle edna nedela otidome vo Solun, platime na kompaniata i drukio den trgname za Evropa.

Ga pominame Grekata granica i vlegvame vo Makedonckata teritoria koito e priznata ot Jugoslovenckata Federativna Drzhava Makedoncka Narodna Republika. Zemiodelsfoto mi se vide nogu ponapredljivo ot koku sho e vo nashte mesta – nivieto strabotani, nogu ubavi lozia pokrai pato deka vrveme.

Go pominame Kumanofckoto pole i vlegome vo Srpcckoto mesto. Tamo nogu poubavo. Stigname vo Belgrat. Tamo zastaname za ruchok i poftorno kinisame i pominame pokrai Hrvackio glaven grat Zagrep. I po malu vreme stigname vo Slovenia.

Zastaname nekoku maili nadvor ot glavnio grat na Slovenia, Lubiana, vo hotelo Garni, hotel koito se namerva na glavnio pat sho odi za vo Italia. Tamo vecherame i tamo spame taja vecher, i ranoto poftorno trgname. Slovenia e nogu zelena so ubavi livagie i nogu ubavi planinie. Stigname vo Lubiana i po malu vreme vlegome vo Italia.

Go pominame grado Visenca i trgname za Verona. Stigname vo grado i tamo zastaname da ruchame i da rashetame vo grado da gi vidime ubavite kuki na Veronite, nogu bogatashki napraveni.

Vo toi grat bea rodeni Romeo i ninata ljubovnika Julieta. I tamo umrea jobata zaedno oti ninite famili se pizmea i se tepae pomegu ni. A jobata mladi se zalubia. I ninite tatkoj ne sakae da se zemat. Sakae da gi razdelat. I ninata pizma gi napravi dvata mladi da umrat zaedno i da ne se odelat. I so ninata smrt gi napravia ninite famili da se mirat ot koga gi zagubia ninite dva mladi. Vo minatite godini

pizmata beshe vlezena vo jobata sojovi. Samo smrta na Julieta i na Romeo gi smiri tia dvete familii.

Otidome prvo vo kukiata na Julieta. Pato sho vrvi pret ninata kukia se vika Via Cappello. Vlegome vo avliata i tamo pot chardako ot deka se kacheshe noshiata Romeo i vlegvashe natre vo kukiata da ga vidva Julieta ima napraven pametnik teloto na Julieta. I odi nogu narot sekoj den da ga vidi kukiata na Julieta. Ode turiste ot celio sfet, tia sho ga ime prechitano ninata drama. Kukiata e napravena miuzio.

Jaska ga ime prechitano ninata drama i sekogash si misle da oda vo toi grat i ne donese redo da pominime po tamo.

Izvadome edno kadro zaedno so zhenata pret pametniko na Julieta da go imame za spomen. Oti i nie dvata imame videno golema maka koga se lubeme vo mladite godini. Odea da ne razdelat. Samo nie ne stigname do tragediata na Julieta i na Romeo. I zatoa go klavam voa kadro podolu da ostani za spomen za da znae nogu maiki i tatkoj da ne gi delat mladite koga ke se zalubat. Oti vernata lubof nishcho na sfeto nemozhi da ga pobedi.

Sedime vo Verona poveke ot pet saati. Proshetame vo grado. Ima dve golemi areni. Ednata se veli Brata arena i drugata sho e blizu do kukiata na Julieta se veli Erbe arena. Ima i edna golema crkva koito ga vele Kapitulo Madona.

Toi grat vo staroto vreme bil nogu bogat i bogatashite gi vikae Varoni. Familite na Romeo i na Julieta bile nogu bogati familii.

*Zhenata mi Dosta i mene pret pametniko na
Julieta.*

Izbegame ot Verona i otidome vo grado Brescia. Tamo
zastaname za vechera i tamo spame taja vecher.

Utre denta trgname da odime za vo Milano. Milano e golem grat so nogu fabriki. Zastaname tamo dosta vreme. I tamo nogu me interesuvashе toi grat oti mi me kazano rodninieto na moita baba Mara, maika mu na mojo tatko, oti sojo na baba mu bil ot Milano. Nekoi otromeite koga bea rashireni po cel sfet nekoi voinik zastanal vo Makedonia i tamo se zhenil. I mu vikale Melo oti bil ot Milano. Koga ogoleme ninoto pokolenie se odelile. Edni se vikae Melofci a drugite Megofci. Ot Melofci ima nogu pokolenie. Isto i ot Megofci, sojo na baba mi Mara.

I koga vlegome vo Milano mi stanae mornici po mrshata i si reku vo mrshata moja imam nekoa kapka krf Milanofcka.

Proshetame vo grado po dukianite, vlegome i vo golemata crkva tamo. Vo natre ima visoko popovi sho se zakopani vo crkvata. Pret avliata na crkvata ima so iliadi gulabi sho lete okolu lugieto.

Ruchame tamo vo Milano i trgname da odime za vo Genova. Celoto mesto sho go pominame vo severna Italia nogu ubavo strabotana, celoto pole sadeno so chenka. Ne vidu mesto ne strabotano. Ne vidu nikade trnie i kapinie ku vo nashte mesta. Patishcha nogu shiroki i ubavo napraeni.

Stigname vo Genova. Toi grat je nogu chuden, napraven vo nogu visni mesta. Samo tuneli da odish ot edno mesto na grado i nogu visoki mostoi. Zhenata sho beshe vo baso zaedno so nas da ni rasprava za sekoe edno mesto ni veli oti vo toi grat imalo poveke ot sto i osomdese tuneli

strabotani sati ridoi a nie vo nashte mesta nemame nitu eden pat koshcho treba.

Proshetame natre vo grado i setne trgname da odime za vo Francia. Koga izlegome ot Genova sato mesto pokrai morieto e naseleno iako e samo ridovi i kamenie.

Stigname vo Talianckio grat Sanremo, grado pokrai morieto na nogu visno mesto i samo kamenie. Ama toi raboten narot go ima strabotano. Ti e merak da go pulish, samo so triandafilii nasaden po celi kuki, ubavi cvekinia.

Alai e visno i kamenlivo mestoto napraveni golemi stisoii i nat stisoite donesena zemia, napraveni ubavi gradinie zavieni so djamoii i vo natre posadeni triandafilii. I po niskoto do morieto golema fabrika sho prai livanto ot triandafilite.

Koga go vidu toa mesto toku kamenlivo i toku ubavo napraveno se zachudi. Nie vo Makedonia imame toku ubavi mesta, gi drzhime nestrabotani, samo so trnie i kapinie. Nema nitu imanieto deka da zapasi treva. A drugite drzhavi nose zemia ot drugi mesta i nat kamenieto prave gradinie i zhive nogu poubavo od nas.

Nie odime, shetame da rabotame po drugite drzhavi. Si ga ostavame nashta zlatna zemia sho mozhi da ne rani nogu podobro ot via kamenlivite mesta sho gi vidome. Za nas Makedoncite ima i prosvanie oti padname pot ropsfo i nashte okopatori sho si ga podelia nashta zemia ne se zagrizhia da napravat neshcho podobro za nashio narot toku pulea kak da go otkorenat ot rodnoto mesto i da go raspadat po celio bel sfet.

Proshetame vo Sanremo da gi ispulime ubavite gradinie so triandafilite i sati stisoj oblecheni so sekakvi cvekinia.

Posle Sanremo vlegvame vo Francuskata zemia. Pominame pokrai carsfoto Monako, Monte Karlo i ubafio grat Kenia i otidome vo grado Kanis, tamo deka stave festivalite sekoa godina sho gi prave sveckite akteri i mu dave nagrada koi film je podobor.

Otidome vo hotelo sho go vele Des Etrangers Hotel. Tamo ke spieme za dve vecheri. Se pogodime natre vo hotelo i setne izlegome da proshetame vo grado.

Drugi ubavini vidome vo voa gratche samo so cvekinia i so ubavi parkoi i ubavi mesta za kapenie. Ot grado Kenia pochnuu mestoto sho e napraveno da se kapi narodo pokrai morieto. Ima poveke ot osomnaese kilometri dolzhina i preplnato so narot doiden ot severna Evropa.

Zhenata sho beshe otgovorna za nashta grupa ni veli "Pochinite va nosh tuka vo hotelo i utre ranoto ke se vratime vo Kenia i ke odime da go vime palato na caro sho e vo Monako. I ke odime vo kasinoto. Ke shetame cel den vo tia mesta i ke se vratime tuka vo Kanis noshiata na dvanaese saato za da vite noshiata koku e ubava Kenia da ga gledash so ubavite sftelini i vodieto so prske po sati ubavi parkoi."

I ni veli "Vo ova mesto zhive samo milionerite. Na sfeto nemozhi nikoi da doidi druk da kupi kukia na voa mesto."

I ni raspravi za caro sho e vo Monako. Mestoto je Francusko ama e ostaven caro samio da go upraliava voa

mesto. Akoto caro ne rodi mashko dete da go podrzhi carsfoto samo togai Francuskata drzhava ke mozhi da go zemi. Ime takof agriment napraveno. Toa carsfo ima samo dveste i chetiriese i pet iliadi zhiteli. I ni veli "Koga ke odime ke vi kazha na koe mesto se otepa so aftomobilo zhenata mu na caro, Grais Keli."

Utre denta ranoto otidome vo Monako. I so baso koga vrveme po tia visnite mesta za da slezime dolu vo Monte Karlo srcata na sati ni biega ku na nekoi zaek. Nogu visno mesto i nogu sfrtei. Toi sho ne noseshe so baso chetiri pati se zgzi naza za da mozhi da go zavrti baso.

Koga stigname na mestoto deka se otepa Grais Keli beshe nogu losh. Taja imashe mozochno krvarenie i se sfrti aftomobilo. Kerka mu ne mozheshe odma da go zavrti, i padnae vo brego so aftomobilo. Grais Keli bila teshko povredena i pochinala. Kerka mu oстана zhiva.

Grais Keli beshe akterka ponapre vo Holivud vo Amerika. Beshe naiubavata lichna akterka i caro ot Monako ga bendisa i ga ze za zhena ama nogu brgo ga izgubi. Slegome dolu deka mu e palato. Otidome pret ninio palata. Vo avliata izvadome nekoku kadra za spomen. Tamo vo natre e zakopana Grais Keli. Mu go vidome miuzioto so nogu ubavi raboti ot celio svet.

Imashe bashka miuzio samo so zhivi ribi. Imashe sekakva zhivotina sho zhivi natre vo vodata.

Otamo otidome vo Kenia. Tamo ruchame i vlegome vo kasinoto da go vime kakvo e napraveno. Tamo ode samo milionerite so nogu pari. A nie siromasite otidome vo

dolnoto dusheme. Na pokesto mashini mu dadome nekoku Francuski frangi, i pak izlegome po nadvor da gi vime ubavite parkoi. Tamo go platvame edno malo shishe bira pet Afstraliancki dolari. Sedime tamo vo Kenia do idinaese saato na vecherta i setne se vratime poftorno vo Kanese.

Spame tamo i utre denta go zeme golemio pat sho odi za vo Paris. I toi pat se vika po Francuski Giute Soleil. Po nashe se veli Pato na Snceto. Pominame nogu pomali gradovi, okolu pato nogu ubavi lozia. Stigname vo golemio grat sho go vike Lion. Tamo vrvu rekata Rodano. Toi grat ima nogu golema teshka industria.

Zastaname tamo za ruchok i posle trngame za vo Paris. Vidome nogu ubavi farmi so nogu imanie, kravi i voloi. Pret da se stemni imame stignato vo Paris. Otidome pravo vo hotelo deka ke sedeme chetiri dena. Hotelo beshe na pato sho go vele po Francuski Rue Lafajete, i hotelo se vikashe Hamilton Hotel. Brojo mu beshe chetiriese i devet. Se odmorime taja vecher.

I ranoto doide da ne zemi eden Grk koito zhiveshe vo Paris i toi da ne sheta krs Paris i da ne nosi po sati ubavi mesta i po sati istoricki mesta sho ima vo grado. Ne zanese nainapre vo mestoto sho go vele Vastili – otamo deka pochna revoluciata vo Francia protif monarhiata i stana dimokratia vo Francia, i mu gi opulie ochite na celio sfet da ne vede glava i da bide robie na caroite i na popoite sho go povelvae narodo.

Tia godini otamo deka pochna revoluciata imashe edna golema apsana plna so zatvornici. Revolucionerite ga urnisae

apsanata, gi ispushchia sati zatvornici, i taka pochna golemata Francuska Revolucia. Seg a toa mesto e otvoreno. Sato deka beshe apsanata samo ima beleshki da se znae dodeka beshe apsanata. I na strede ima golem pametnik i go vele pravinata.

Otidome na drugo mesto sho go vike Luksenvurk. Tamo imashe druga apsana sho ga velea na Francuski uvleet. Po nashe se veli zaboravenata. Tamo caroite Francuski gi zatvorvae lugieto i gi zaboravae i zatoa ga vele zaboravenata apsana.

Toi den sho shetame vo Paris mu beshe i drzhavnio praznik na Francia. Beshe cheternaese Iuli, deno sho pochna revoluciata vo Francia. Se godea da marshuve voinicite i sati skolinia pokrai rekata Sena. Tamo deka e zhelezmata tea imashe so iliadi narot sho bea izlezeni po parkoite i chekae da vide koga ke pochni voinata da marshua. Otidome i nie turisteto sho beme doideni ot Grcia.

Zastaname blizu do rekata pot teata zhelezna. I Grko sho beshe so nas da ne sheta i da ni rasprava za sati istoricheski neshcha sho ima vo Paris pochna da ni rasprava za golemata zhelezna tea. Ka se napravi i koa pochna da se pravi na 1887 godina i zavrshi na 1889. Toi sho go naprai se veleshe Gistav Aifel. Na dolnio kra i ot deka pochnua temelo ima 125 metra shirina i zhelezoto sho e napraven ima tezheva sedom milioni kila. Ima visochina 330 metra.

Oti e visok fatva nogu giubre i na nekoku godini go chiste i go bojofse. "Koga ke go chiste," ni veli Grko,

"Izvavale 200 tonoi giubre od nego i treba 40 tonoi boja za da go vapse."

Toi den go pominame tamo okolu rekata Sena.

Drukio den ne zanesoe vo Versalia da gi vidime palatite na caroite Ludoviki sho gimae vo toa mesto. Nadvor ot palato mozhi da imashe poveke ot pedese basoi sho imae doidento da gi vidat palatite na Ludovikite, i sati basoi bea preplnati so turiste ot sati Evropeicki drzhavi.

Vlegome i nie vo natre. Se zachudime koga vidome toku zlato natre vo palato. Sati cherchevinia na vratite napraveni ot zlato i sati dolapi deka si gi klavae plachkite i sati drugite raboti.

Imashe dve golemi odai, ednata za gosti sho mu gredea, so zlatni stoloi; i drugata odaa oshche nogu pogolema, tamo igrale koga imale veselba. I drugi bashka za pomalite princesi sho gi ostavae da se veselat i da se bendisfat pomegu ni. Sindjirite sho bea obeseni lambite da mu sfetat sati zlateni. Stisoite okolu pisani nogu istoricheski kadra i sati so zlatna boja.

Tamo vidu pisano na stiso edno golemo kadro ot Veliki Aleksander i ot nogu drugi golemi lica na sfeto. Imashe edna odaa so nogu golemi stoloi i ni raspravia tia sho bea so nas oti caroite spiele tamo sednati na tia stoloi za da zhivat poike godini. Oti choeko ako lezhel na kreveto umiral po brgo.

Otidome vo odaata deka spieshe caricata Maria Antoaneta. Samo so zlato sati stoloi, krevinia, dolapi. Ima i edno golemo kadro ot nega napraveno okolu so zlato.

I ni raspravae tia sho gredea po nas koga stana revoluciata revolucionerite go imale obikoleno palato, koi so pushki, koi so kopachki i lopati. I gi opitala caricata chuadarite sho ga chuvae sho bare via lugie toku sho vike. I mu rekle tia oti bare jadenie i lep. I taja mu otgovorila oti fchera pominala po glavnio pat vo Paris i furnite bile plni so lep. Oti ne ode da si kupe? Ne opitvashe dali ime pari da si kupe i dali ime rabota. Go vele starite eden laf oti "Sit gladen ne verva". Taka i caricata ne znaeshe oti Francuskio narot gladvashe. Ga fatia i ga zaklae.

Izlegome nadvor da vime ubavite gradini sho gi imae so stotini pogoni, mesto ubavata Versalicka planina sho ga imae caroite da shete krs nega, i ezereto vo strede. Cel den shetame natre da gi pulime ubavinite na carckite famili. A nie siromasi lep ne beme nasiteni. Tia se chovechkite pravini preku celio sfet.

Drukio den otidome da gi vime starite carcki palati koito sega se napraveni miuzio. Treba tamo eden mesec sekoi den da odish za da gi vidish sati neshcha sho ima natre vo miuzioto. Ima nogu Grcki i Makedoncki raboti ot starite vremenina otamo.

Otidome da go vime Pantheoto. Za nego ni raspravia oti na toa mesto deka e napraveno Pantheoto zhivela nekoa stara zhena siromashka. Imala edno malo kukerche. Noshiata vishla eden son – oti ke doidi Atila vo Francia i ke ga izgori Francia toku da odish da mu kazhish na golemite glavi da se prigotvat da go prechekat loshoto.

I koga stana zhenata otishla da mu kazhi oti vide takof son. I tia ga poslushale. Sobrale voina i chekale da doidi Atila so ninata voina. I koshcho mu reche zhenata taka stanalo. Atila pomina so ninata voina ama ne uspeal da vlezi natre vo Paris oti Francuzite bile prigotveni i go dochekae. I zhenata ga naznachia za sfetec. I koga umre na toa mesto napraviva crkva. Zhenata se veleshe Genovefa. I tamo e napraveno i Pantheoto.

Drukio den shetame po sami vo Paris po dukianite. Si kupime sho ni trebashe i na vecherta poftorno izlegome sata grupa zaedno. Otidome da pravime kruaziera po rekata Sena. Se kachime na eden mal brot i kinisame po rekata da odime. Rekata Sena e nogu golema reka. Vrvni krs strede Paris. Go deli Paris na dve. Ima nogu mostoi nat rekata sho vrvni narodo ot ednata na drugata strana. Letricite sfetea po rekata so sekakvi kalari. Ti beshe milo da gledash takvo tema.

Pominame nogu ubavo vo Paris i drukio den ranoto izbegame ot Paris za da odime vo Suicland. Pominame pot eden tunnel sho se veli Chamois, tri kilometri dzhina. Stigname vo grado Nantua so nogu ubavoto ezero vo strede. Tamo zastaname da ruchame. Ne ni se begashe otaja ubavina.

Kinisame poftorno i po malu vreme vlegome vo Suicland. Otidome vo glavniot grat na Suicland, Djeneva, vo hotelo Chavannes. Gi ostavime plachkite vo hotelo i slegome vo grado da go vime ezereto i vodata sho prska visoko sto i pedese metra. Proshetame vo grado tamo. Imashe nogu ubavi saati. Mu kupi eden saat za bakshish na sestra mi Fania.

Spame tamo. Drukio den poftorno slegome vo grado za da proshetame. I posle ruchoko trgname otamo da odime da gi vidime visokite beli planinie.

Stigname vo Shamoniks, tamo deka ode da se lizge na snego koito nikogash tamo ne se topi snego. Pominame pot belite ridishcha i vlegome vo golemio tunel za da vlezime vo Italia.

Tunelo je nogu golem, dvanaese kilometri ima dzhina. Izlegome ot tunelo i beme vo Taliancko mesto. Pominame nekoku mali gradishcha i stigname vo Milano. Koga stigname vo Milano togash sfrshvae argatite ot rabotata. Na glavenio pat deka vrveme ne se pominvasho ot aftomobili i ot golemi kamioni. Ne ze blizu tri saati da izlezime ot edenio kraj na grado do drukio. Noshia stigname vo grado Padova i vo hotelo Biri Hotel. Tamo vecherame i tamo spame.

I ranoto trgname da odime vo Venecia. Zastaname vo Venecia i so mali brotchinia shetame natre vo grado sho e zaviren so voda ot morieto. Otidome vo crkvata Sfeti Marko. Vo avliata pret crkvata imasho nogu kolichki sho prodavae sekakvi Venecki raboti, i so iliadi narot sho shetae da gi pule Veneckite kuki ka se fateni so vodata. Sedime tamo do tri saato posle pladnina i setne trgname da odime vo grado Trieste. I tamo zastaname nekoku saati i poftorno kinisame da odime vo Jugoslavia.

Vlegome vo Jugoslavia. Ga pominame poftorno Lubiana i otidome vo grado Zalec vo Golding Rubin Hotel. Vecherame i spame tamo taja vecher. I utre denta trgname da si gredime za vo Solun. Pominame po Zagrep i po Belgrat.

Stigname na ruchoko vo grado Leskovac. Ruchame tamo i se odmorime malu i otamo trgname za vo Solun. Vo Solun stigname posle dvanaese saato noshiata. Slegome ot baso i odma fatime teksa ot Solun da ne donesi vo Neret. Na tri saato po polnosh stigname vo seloto.

Pominame nogu ubavo vo tia drzhavi sho beme. Vidome ka zhivi Evropeickio narot. I ga razmislime nashta zhivot sho ga zhiveme vo seloto i ka gi pominame nashte mladi godini so bojovi i so golema siromashchia.

Turneia Na Makedonia

Drukio den stana ranoto i otidu da gi ispula nivieto sho gimame tamo okolu seloto. I mi rastekna za vo Sanremo. Talianite nat kamenieto ime gradinie so triandafilii i zhive nogu po ubavo od nas. I nie tuka so toku ubava zemia ga imame ostaveno ne strabotana. Nema mesto ot kapinie i ot trnie da za pase pravdata. Vinovna e poveke drzhavata sho ne se zagrizhi koshcho pravat. Evropeickite drzhavi se grizhat za ninio narot da ne skita i da bara rabota vo drugi drzhavi.

Ot koga si doidome vo seloto se nagasame zaedno so sestra mi Fania da odime vo Chetirok da go vime na nashta baba seloto, i da go vime i zeto Ilo oti toi stalno tamo rabotashe po novite kuki sho se pravea vo toa selo. Rabotashe dugramadja.

Se kachime na baso ot Lerin, pominame po Sorovicho, po seloto Lehovo i prefrlime vo Kosturckata okolia. Sake nogu da go vida poftorno Kostur i ezereto. Ime nogu godini da go vida, blizu chetiriese i shes godini.

Koga slegome niskoto nadvor ot Kostur i vrveme so baso krs selata mi se vidoa nogu ubavi i nogu napredeni ot sho se Lerinckite sela – nogu ubavi kuki, ubavi dukiani, nogu restoranta po sati sela. Opita edni sho bea so nas vo baso i mi rekoa oti tuka vo Kostur sati lugie rabote. Ima nogu fabriki sho prae kozhi za zhencki paltinia ot sekakvi zhivotini. I zatoa narodo ima dostachno pari i sati si prave novi kuki. I nogu ima sho ode i rabote vo Germania.

Koga nablizame vo grado nat pato pret da vlezish vo grado tamo ponapre imashe lozia i nogu bashchi i sega pula so iliadi grobishcha i krstoi ot mladinata sho zagina vo Gragianckata Voina ot gluposta na nekoku nesposovni Grcki rakovoditeli. Ovia grobishcha se samo ot voinata sho se tepashe vo Gramos vo Vicho i vo Malimadi. Za partizanite nemashe grobnina. Taka skapvae ninite mashi nat zemi ne zakopani. Koga gi vidu toku grobovi se zachudi i mi doide nogu jat oti tamo bea zakopani nogu moi priateli i mojo brachet Kosta Stamenof, sin mu na teta Sofka.

Vlegome vo grado. Otidu da go vida mestoto deka shieme so brachet mi Vasil triesta i deveta godina. Tamo imashe napraveni novi zgradi i satio grat beshe nogu izmenat. Prosheta po sati patishcha da go ispula grado, ama sega nemozhe koshcho go shete koga be petnaese godini mlado momche. Sega mi tezhee sheesto i tri godini na moio grp. Mi rastekna za mladite godini i ochite mi navirea.

Ot Kostur fatime druk bas sho odeshe za vo Chetirok. Koga rabote tamo vo mladite godini Nedelinite ode po nozi. Nemashe basoi. Sati peshi odea vo Kostur. Isto i nie. Taka odeme vo Lerin.

Koga stigname vo Chetirok so baso si reku ku ponapre ke gi vida nashite rodninie. Ama za zhalos ne ostanee nogu ot sojo na baba. Edni umrea. Drugi izbegae i otidoa vo Bogaria, poiketo otidoa vo grado Pleven. Edni otidoa vo Jugoslavia. Naidu samo pet ftori moi brachedi ostanati vo seloto.

Otidu vo kukiata na dedo Sotir, brat mu na baba Mara. Toi beshe umren predi jaska da oda vo Afstralia. Isto beshe umren i striko Theohari. Tamo zhiveshe sin mu na striko Theohari, Lambro. Otidome tamo i tamo spame taja vecher. Kukiata ga imashe prepraveno Lambro. Ne beshe koshecho beshe koga se rodi vo taja kukia baba mi Mara. Ama mi beshe nogu milo toa mesto. Go pule dvoro i se razmisli baba koga beshe malo chupe ka si igrashe na toa mesto i kak doide toku daleku da se mazhi vo Neret.

Ne mi se sedeshe nogu vreme vo Chetirok oti nashite rodninie ne bea tamo. Mu gi pule kukite na moite strikoi da zhive drugi lugie vo natre i mi beshe nogu zhal na sati sho bea begani po drugite drzhavi. Grcia mu gimashe zeno kukite i nivieto i mu gimashe dadeno na profikite. I pule vo dvoroite na moite strikoi da igre chuzhi deca a ninite sinoi i vnuci raspadeni po chuzhite drzhavi.

Vo Chetirok i po sati drugite sela vo taja okolia gredea i se zaselvae Grcki famili i nekoa Makedoncka familia sho imashe ostanato nemozheshe da pregori oti ga beshe stra ot novo naselenite Grcki familii.

Grcia go iskorena nashio narot otia mesta. Nogu troa sela ostanee so Makedoncko naselenie. Vo seloto Dnbeni nema nitu edna Makedoncka familia. E naseleno samo so Vlashki familii. Toa selo beshe prechueno za patriotizomo sho go pokazae ninite lugie za slobodata na Makedonia. Vo toa selo beshe roden Lazo Papatraiko sho mu ga posheche glavata Kote ot Rula i mu ga zanese na Grckio vladika Karavangeli vo Kostur za nekoku Turcki liri. Tamo se rodi i

Lazo Trpofski, golemio borec vo vremeto koga Germania gimashe okopirano sati Balkancki drzhavi. I sega vo toa selo nema ostanato nitu eden Makedonec. Se shire sami Vlasite.

Sedi dva dena vo Chetirok. Si gi vidu samo tia rodninie sho ime ostanato vo seloto i se vratime naza vo Neret. Si doidome so na zeto Ilo aftomobilo. Mu reku na zeto da pominime pokrai Vicho. Ima nof pat napraen sho vrvi krs seloto Visheni, Prekopana, vrvi pot Vicho i slegva vo novoto selo Bel Kamen, vrvi krs Kotori i odi za vo Lerin. Nogu sake da pomina pokrai Vicho da gi vida bazite Amerikancki sho gima napraveno Amerika gore na Vicho.

Kinisame ot Chetirok, pominame po Kostur i go zeme pato sho odi za ukai Vicho. Koga rabote jaska vo Kostur triesta i deveta godina ot nashto selo do Kostur ode baranica i vrve po toi pat. Me zevashe sedom saati ot Neret do Kostur.

Pominame pokrai seloto Tiolishcha so nogu ubavite lozia i bashchi. Stigname vo Visheni i otamo pochname da se kachime za Vicho. Pominame pokrai seloto Prekopana i stigname pot Vicho pri Prekopanckata Ramnina. Toa mesto je nogu ramno i zatoa go vele Prekopancka Ramnina.

Otama ugore pochnuva glavnio rit na Vicho i tamo se bazite Amerikancki sat rido. Go ime dupeno vo natre i tamo gi ime roketite misael. Nishcho ne se puli od nadvor, samo radarsto gore na rido. Misaelsto roketi gime ot drugata strana na Vicho da pule ukai severo, ukai Jugoslavia i ukai Albania. Oti tia dvete drzhavi bea sosialiski i Amerika ot sosializamo ga stra. I zatoa topovite se otkai sever. Sato mesto okulu Vicho go ime sogradeno so visoki teloi i nemozhi nikoi da

vlezi vo natre. Otkai stranata deka e Prekopanckata Ramnina e pato sho vlegve voinicite i tamo deka e glavnata vrata ima voina sho chuva. Samo verni drzhavni lica mozhe da ode tamo so pravo ot drzhavnata taina policia.

Koga stigname na toa mesto mu vela na zeto Ilo "Na voa mesto, zetu, ime padnato so iliadi Grcki voinici koga se biea so partizanite. Na sekoa peda zemia tuka na voa mesto ima choechka dusha izlezeno so krf. Sato voa mesto e obleano. Grobishchata sho gi vidome vo Kostur sati mrshi otuka se zaneseni. Ot voa mesto nogu maiki vo crno se oblekoa i nogu zheni vdoici ostanæ i ninite deca siraci ostanæ ot Amerikanckata i ot Ingiliskata nadvoreshna politika za da go zemi voinata Vicho. Beshe nogu teshko oti rido e gol i partizanckite topovi i mashingani koshea sho vidvae nekoi da se blizhi ukai nif. Se tepae brat so brat za da rabotat fabrikite Amerikancki i bogatashite da praat pari so nashta siromashka krf. Vie," mu vela na zeto, "bete mali tia crnite godini i ne znaete sho stava. Ama nie sho se zgodime da bime edni vo voinata i drugi vo partizansfoto vidome nogu loshi raboti."

Pato vrvi pokrai telo deka go ime sogradeno mestoto. Pominame po tamo i pochname da slegvame udolu za vo novoto selo Bel Kamen. Staroto selo sho beshe go imae izgoreno Germanci, isto i Elovo, i drzhavata mu napravi drugo novo selo. Niskoto blizu do Gorno Kotori go pominame mestoto deka beshe seloto Elovo. Nemashe nikakva kukia prostu, beshe ramno ku da ne bilo selo vo toa mesto. Isto taka ot karshi Elovo beshe staroto Bel Kamen. I

tamo nemashe nishcho prostu. Pominame krs novoto Bel Kamen i krs Dolno Kotori i go zeme pato ot seloto Mala sho odi za vo Neret.

Drukio den sakame da odime vo Jugoslavia. Tamo stava sekoa godina stredba pomegu Makedoncite sho se ot Egeickio del na Makedonia i zhivat vo Jugoslavia. Grcia ne mu dava pravo da si doidat naza vo ninite sela oti se kazhve Makedonci i oti iminiata nini i na ninite sela gi pishat vo knjigite so Makedonckite iminia. I zatoa Grcia ne gi ostava da si doidat naza vo Grcia.

Tamo zhivat nogu iliadi Makedonci ot sati sela i gradovi sho se ot Egeicka Makedonia. Vo Bitola i vo Skopie imame nogu Neretcki famili sho zhive tamo. Imam nogu moi poznati i priateli, imam i dva ftori brachedi ot seloto Chetirok, i sake da oda da gi vida.

Fatime edna tekxa ot Lerin i ne zanese vo Bitola. Tamo nat grado Bitola stavashe stredbata i golem panagir vo seloto Trnovo. Tamo gredea sati Egeici ot sati gradishcha i sela sho zhive vo Republika Makedonia. Spame taja vecher vo Bitola i ranoto otidome vo Trnovo. Tamo doidoa nogu basovi plni so narot. Stignae i basoite ot Skopie. I stretna nogu moi priateli i poznati ot nashto selo. Tamo imashe muzika i stana dobra veselba.

Tamo se naidome so moio priatel Kosta Jugref. Beshe doiden so zhenata mu Kata. I taja e ot seloto Lagen i poznata na moita zhena. Kosta nimashe sfrsheno nogu ubava rabota. Koga ga ukradi zhenata mi ot Lagen Kosta zhiveshe i oshche vo Neret. Se uzhivi vo Skopie i ni veli da odime kai nego vo

Skopie da posedime nekoa nedela. Pret nekoku godini imashe doideno samio tuka vo Afstralia i nie mu napravime dobor preчек, i zatoa ne sakashe da odime kai nego. Na vecherta koga zavrshi veselbata Kosta drzheshe dva stolovi prazni za nas oshche na utroto koga trгнае ot Skopie poprvnio den jaska mu telefoni ot Neret oti sho ke odime na panagiرو vo Trnovo.

Se kachime na basoite i trग्name za vo Skopie. Pominame pokrai grado Prilep i togai mu vela na Kosta "Znaesh, Kosta, mojo prededo beshe Prilepchanec i doide, se preseli vo Neret. I jaska imam malu krf Prilepchancka."

Stigrname vo Skopie. Spame vo Kosta i drukio den kinisame da shetame vo grado. Otidome da go vidime grobo na Goce Delchef deka mu se doneseni koskite ot mestoto deka gi drzhea vo Bogaria. I koga stana Makedoncka Republika vo Jugoslavia Bogarite mu gi dadoa na Makedoncite i gi zakopae vo Skopie. I tamo mu ime napraveno ubaf pametnik na Goce. Koskite nogu pati se prenoseni ot edno mesto na drugo. Mozhi nekoi pat akoto ostanu Makedonia samostojalna i celokupna drzhava da mu se donesat koskite vo ninoto rodno mesto Kukush, tamo deka se rodi i deka poraste.

Otamo so Kosta otidome da go vime saato sho e na zheleznickata stancia koga stana zemiotreseniето vo Skopie i zagubia poveke ot iliada dushi toi den. Go drzhe saato za da znae novata generacia koga stana zemiotresoko i na koku saato oti togash zastana saato da ne rabota.

Drukio den otidome da ga barame bracheda mi Tasha ot Chetirok, kerka na striko Theohari. Ama ne beshe tamo, beshe odena na odmor vo Doiranckoto ezero. Ga vidu samo snaa mu i sin mu, Jordan. A brat mu na Tasha, Mito, toi zhiveshe vo Strumica i ne otidome duri do tamo. Ne go vidu nitu nego.

Drukio den otidome da gi vime Neretci sho zhivea vo Skopie. Prvo otidome vo Vane Stamenof, i tamo Vane ne precheka, nogu ubavo ne gosti. I govoreme za nashto selo. Vane beshe profesor na universiteto vo Skopie. Gi ucheshe decata na Ruski jazik. Koga sfrshi partizansfoto vo Grcia i sati partizani otidoo i se prefrlia po sosialiskite drzhavi, Vane imashe odeno vo Rusia i tamo go nauchi Ruskio ezik. Imashe i nekoku godini vo Grcia na gimnazio. I taka stana profesor. Koga beme vo seloto mirnite godini beme priateli. Edna godina beshe pogolem ot mene.

Otamo otidome vo Vane Rudichin. So Vane vo Neret beme komshii. Otidome i vo kerka mu na Vane, Fania. Otamo otidome vo Petre Ristuichin, sin na Giorgi. Mu zanesu bakshish nekoku dolari sho mimashe dadeno bracheda mu Cila Vasilica Germanchea. Ga vidome familiata na Lekso Mechkarof. Go vidu Risto Trpchef, sin mu na Tanas Trpchef na prfio Neretcki partizan. Beme i komishii vo Neret. Go vidu Petre Tanasof, Tanas Tolef, Pavle Bilchurof, Giorgi Kirkof i nogu drugi. Otidome da go vidime i eden brachet na zhenata mi ot Lagen, Vasil Gochef.

Drukio den pomalio sin na Kosta imashe nin aftomobil, ne rasheta po celo Skopie. I drukio den ni veli da

ne zanesi vo Struga i vo Ohrid na Biliiana Izvoriето. Beshe deno sho ke si gredeme naza vo Neret. Kinisame ranoto. Pominame otkai Tetovo, Gostivar i stigname vo Struga.

Otidome vo Struga da ga vime edna nasha selanka sho zhivi tamo so familiata, Ristana Janea. Mazhot mu e ot Krpeshina. Ponapre bea vo Rusia i doidoa da zhivat vo Makedonia. Imae sin, doktor, i mu trebashe takof doktor vo Struga i zatoa gi pushchia tamo, nogu ubavo mesto blizu do Ohridckoto ezero.

Se napime edno kafe kai ni i otidome vo Ohrid da vime deka beshe carsfoto na caro Samuil. Se kachime gore nat rasturenite stisoj. Izvadome i nekoku kadra za spomen. I otamo otidome na Bilianckite Izvorie. Koga beme mali deca i Grcia ne go imashe zabraneto Makedonckio ezik nashte maiki ga peea pesnata na Biliiana – "Biliiana platno beleshe na Ohridckite izvorie". I sega me donese redo da gi vida so moite ochi tia ubavi izvorie i Ohridckoto Ezero.

Tamo do izvorite ima restoranto. Jadome tamo i sin mu na Kosta mi veli "Striko, ke te zanesa jaska do granicata."

Ka sfrshime so ruchoko kinisame za da si gredime za vo Grcia. Pominame po grado Resen i stigname vo Bitola. Mu reku na Kosta da se vrne naza i nie da si doidime do Lerin so teksa. I tia mi vele oshcho doidome do tuka ke ve zanesime do granicata. Ne e nogu daleku granicata ot Bitola, po malu vreme stigname na granicata.

Sin mu na Kosta sakashe da doidi dur vo Neret. Decata sho se rodeni po drugite drzhavi ne gi prechea, samo ninite roditeli ne gi ostavae da vlezat vo Grcia. I mu vela "Spolaivi

nogu do tua sho ne donesote. Vratite se naza," mu vela "oti jaska sakam da zastana vo Negochani da go vida seloto, da vida i nekoi poznat oti tuka vo Negochani chetiriesta i fтора godina shieme vo voa selo."

Se prevodime so Kosta i so sin mu i nie so zhenata vlegome vo Grckoto mesto. Tamo blizu beshe i kukiata na Kole Todorofcki i dukiano deka shieme. Ama sega e napraen golem dukian na toa mesto. Koga stigma tamo mi doidoe vo umo pominatite vremenia koga izlegve nadvor ot dukiano i go pule otamo Lagenckio sinor i ga misle Dosta ka pominva i dali me misli. I sega na istoto mesto ga imam so mene.

Fatime teksa ot Negochani i si doidome vo Neret.

Stanbol

Predi da oda vo Chetirok go ime opitano Chokanoto, toi sho ne imashe zaneseno vo Bogaria, dali ke odi so nekoja grupa vo Turcia. Slegu drukio den vo Lerin, go naidu i mi veli oti posle tri dena se godi da odi za vo Stanbol. Go opita po deka ke pomini i mi veli "Ke pominine vo Kavala, ke spieme edna vecher vo Aleksandrupoli, i drukio den ke odime za vo Stanbol. I koga ke se vratime naza ke pominine pokrai Komotini i po Ksanthi."

Jaska nogu sake da gi vida poforno tia mesta oti tamo chetiri godini gi pomina vojniki vo loшите vremenija koga se tepame brat so brat, da gi vida ridishchata sho shetame po ni i mrzneme zimata vo snegoite. Mu reku na Chokanoto oti ke doime i nie dvata so zhenata, da mi drzhi mesto.

Po tri dena kinisame ot Lerin za da odime za vo Turcia. Pominame po Solun i go zeme pato pokrai morie sho odi za vo Kavala. Na pladninata imame stignato vo Kavala. Si gi ispuli mestata deka shetame vojnici. Grado Kavala e nogu ubaf grat. Pokrai morieto mi stoesho ku da se namervam vo Monako oti i Kavala e na visno mesto napravena, ama sega nogu popravena ot sho beshe tia godini.

Zastaname da ruchame vo Kavala i se zgodi da zastaneme na edno mesto sho go vele Kara Orman. Tamo se i askerckite kasarmi i tamo deka jaska chue koga be vojniki. Pret glavinata vrata na kasarmata ima sega napraveno golemo restoranto. Tamo odeme nie vojnici da se kapime, i tamo ni se imashe udaveno eden vojniki. I na toa mesto zastaname za ruchok. Mi doide nogu chudno ka se sluchi taka i be nogu

blagudaren. Jadu na brzina i odma izlegu nadvor pret restorantoto i zastana da go pula voiniko sho chuashe na istoto mesto deka jaska chue pret chetiriese godini.

Posedime tamo neкои saat i poftorno trgname da odime za vo Aleksandrupoli. Stigname vo Aleksandrupoli nogu rano i tamo mi se sluchi druga takva sluchka koshcho vo Kavala. Vo hotelo sho zastaname da spieme tamo karshi bee glavnite oficii na nashta Dvaese i Peta Brigada. I tamo na glavnio pat marshuvame togash koga ne imae zeno za voinici chetiriesta i shesta godina. Proshetame vo grado zaedno so zhenata i mu rasprave deka ime chuvano noshiata i mu blagudare na gospo sho me dochua da oстана zhif i da doida da gi vida poftorno tia mesta vo Aleksandrupoli kade ime sluzheno voinik chetiri meseci.

Grado togash ne beshe toku moderen. A sega ima golemi zgradi, ubavi hoteli i moderni restoranta, nogu zgradi so marmen napraveni. Nogu kuki ponapre imashe ot drva praeni. Ot koga Trakia mu ga dadoe na Grcite i otogai na vamu se vika Aleksandrupoli koshcho i dvata drugi Trakicki gradovi gi prekrstia Grcite – ot Skeche ga krstia Ksanthi i drukio grat ot Giumurdjina sega se veli Komotini.

Drukio den ranoto kinisame da odime za vo Stanbol koito Grcite go velea Konstantinupoli a nashte Makedonci go velea Carigrat. Rekata Marica ga deli Grcia ot Turcia. Grcite rekata ga vike Evro.

Ga pominame granicata i vlegome vo Turcia, vo istochna Trakia. Nogu ubavo Trakichkoto pole. Pominame blizu do Kalipoli, tamo deka zaginae nogu iliadi

Afstraliancki voinici na Prfio Svecki Boi. Koga ode na skolie vo petto i shesto odelenie ucheme istoria za tia mesta – za Vizandioto, za Rimianite, za Bogarite i za Turcite. I si misle dali ke mozha koga ke porasta pogolem da oda da gi vida tia mesta. I doide redo da doida ot dalechna Afstralia na tia istoricheski mesta ne samo da gi chitam vo bukoite toku da gi vida so ochite.

I edno drugo sho me trgashe ot srce da oda vo Stanbol beshe edna ljubovna istoria sho ga ime prechitano koga be vo pogolemi godini. Ka zaginae dva mladi za ninata lubof oti tatkoto na chupata ne sakashe da ga dadi na toi sho si go lubeshe i ga armasa so sila za eden bogatash. I pret da stani svadbata chupata sakashe da bega po deteto sho go lubeshe. Ama edna druga chupa sho go lubeshe i taja toa dete imashe razbrano sho se gode taja vecher pret svadbata da se ukrade i da bege ot Stanbol.

Mu pushchi skrishno kniga na tatko mu na chupata i mu kaza oti kerka mu ke bega taja vecher po druk. Popravnata vecher taja go trazheshe noshiata deka ke odi detto taja vecher. Se imae stanato sho chupata noshiata vo ninata gradina zat kukiata i pregoria za drugata vecher za da bege. I shpionkata sho gi trazheshe slushna sho sake da bege i mu pisa na tatko mu. I toi taja vecher gi zatvori sati vrati da ne mozhi chupata da izlezi nadvor.

Koga doide saato sho imae pregoreno so deteto koga da ga cheka ot nadvor chupata se obidi da ga otvori vratata. Nemashe nikakof otvornik. Se obidi da izlezi ot nekoa druga vrata. I tia bea zatvoreni. Se vrati vo ninata odaa i sedna,

napisa edna kniga za tatko mu i za maika mu i edna za deteto sho se godeshe da bega po nego.

I mu pisheshe "Da me prostitute ti tatko i ti maiko sho ke ve uzhalam so toa sho ke go naprava. Ama nemashe drugo spasenie. Za mene ne go sake toi sho mi go davate. I trebashe da umra."

Na deteto mu pisa "Libe moe, ke te uzhalam nogu koga ke nauchish za mene. Samo edno sakam otebe. Da gredish na grobo da mi nosish cvekinia i da mi zborvash koshcho mi govoreshe ponapre koga se naiduvame skrishno vo gradinata. Se obidu," mu pishi "da izbegam. Tatko mi gimashe zatvoreno sati vrati i taka reshi da umra i da ne stana nevesta drukio den za choek sho ne go sakam."

Koga sfrshi so knjigite otide, se obleche vo nevestinckio fustan sho mu go godea za nevesta. Go ze vo raci kadroto sho go imashe ot ljubovniko. Simashe kupeno ot ponapre farmak. Se godeshe ot vreme za da se otrue i da ne go zemi toi sho mu go davashe tatko mu. Si legna na kreveto oblechena nevesta i kadroto vo raci i go ispi farmako. I po malu vreme umre so kadroto da go stiska vo raci.

Koga stanae ninite na utroto ga naidoe umrena. I nogu se uzhalae za greshkata sho ga napravila oti ne ga ostavia da si go zemi toi sho go lubeshe.

Koga nauchi i deteto sho stana pochna da plachi i otide da ga vidi i pret sat narot ga zgrabi i ga baci ot nogu merak sho imashe po nega. Se razboli i po malu vreme i toi umre.

Vaja e istincka istoria sho stana vo Stanbol. Samo toi sho ga pisa ova tragedia sho stana na dvata mladi tia godini

ima kladeno drugi iminia. Ne mu gi ima istinckite iminia. Samo pishi na edno mesto vo buko koi ot postarite e zhif i ga prechita istoriata ke mu gi razberi koi mu bee istinckite iminia. Vo buko gima so iminiata lazhovni, deteto go kazhva Emilio i chupata Ermioni. Nadvor na buko pishi Orea Tu Peran, po nashe se veli Ubavicata Na Peran.

Ima edno mesto vo Stanbol sho go vele Peran i tamo za prvi pat se imae videno via dva mladi i se zalubia. Toku koito jobata zaginae za ninata verna lubof nogu sake da gi vida sati tia mesta sho gi pishi pisatelo vo buko – deka shetae dvata mladi i deka se naiduvae da govorat.

Nogu se godi vaja istoria i so mojata koga se lubeme so moita zhena i maika mu ga armasa so sila za druk. I reshime i nie da se ukradime edna vecher. Ama nie beme ksmetlii. Uspeame i ne stigname koshcho stigma Emilio i Ermioni na takva losha strekia i zaginae jobata. Koga odeme po pato gi misle sati ovia sho gi pisha pogore za Emilio i za Ermioni.

Koga blizheme da stignime vo Stanbol sato morie okolu po kraishchata beshe naplnato sho chadari ot turiste ot sati drzhavi na sfeto. Stigname rano vo Stanbol. Imashe vreme i da proshetame. Jaska odma izlegu nadvor ot hotelo deka zastaname da spieme za da vida i da opitam sekoe mesto ka se veli.

Na vecherta doide vo hotelo edna mlada Grkina. Beshe zhena na eden pop sho sluzeshe na Grckoto Patriarhio. I tagia doide da ni kazhi oti utre denta ke doidi zaedno so nas da ne sheta vo grado i da ni rasprava za sati istorichki mesta

sho ima vo Stanbol. Taja tamo beshe rodeno i ninoto seimensfo so stotini godini zhivelo vo Stanbol.

Drukio den ranoto doide vo hotelo i kinisame da shetame vo grado. Vo baso beme pedestina dushi. Poiketo beme ot Afstralia i drugite bea ot Kanada, i sati beme ot Lerinckite sela. Ponapre otidome da ga vime crkvata Sfeti Sofia, koito ga imashe napraveno imberatoro Justin. Grcite go velea Justinianos. Toi beshe roden ot edno selo blizu do Skopie. Nin striko bil golem general vo Vizandioto, i malu vreme preze za imberator.

Striko mu go ze malio Justin vo Stanbol i tamo poraste. I striko mu go vikae Justin malio. Justin tamo izuchi skolie, go nauchi Romeickio ezik i Grckio zaedno.

I po godini go naznachia imberator na istochnio del na Romeickata Imberia. Oti Romeicite bea nogu rashireni i zatoa kladoe dva imberatori, eden da go rakovodi istochnio del na imberia i drukio zapadnio. Po vreme se raskarae i pochnae da se bie pomegu ni. Pochnae i vladicite da se pizmat oti imae i dva vladici da ga sluzhat verata. Po vreme i tia pochnae da se kare pomegu ni. I taka imberia se razdeli na dve.

Isto se odelia i crkvite, istochna i zapadna. Ednite se narekoe da se vike Katolici a pak istochnite Orthodoxi. I taka se odelia i koito postojat i oshche denes razdeleni. Via sho bea na istok se kazhvae Vizandeici oti deka e grado denes tamo imalo edno malo gratche koito se veleshe Vizandio.

I tamo na toa mesto imberatoro Veliki Kostadin go napravi grado oti beshe nogu strategichko mestoto. Tamo se meshe dvete morinia, Crno Morie i Egeickoto Morie koito go vele i Beloto Morie. I tamo se Dardanelite. Na toa mesto je nogu tesno morieto i sega ime napraveno most i se mesha Evropa so Azia. Alai Kostadin izmisli da stani stolicata na toa mesto za istochnio del na Romeickata Imberia, i zatoa grado go velea Konstantinupoli. Koga go zea Turcite go prekrstia i sega se vika Istanbul.

Makedoncite go velat Carigrat oti ot imberatori sho gi vele tia sho bea rakovoditeli na imberiatata se naznachia da se vike caroi. I alai pominae nogu caroi da go upraliave Vizandioto, zatoa Makedoncite go velat Carigrat. Za nogu godini imashe Makedoncka dinastia ot Makedonci sho caruvae i ga upraliavae Vizandeickata Imberia.

Crkvata Sfeta Sofia ne beshe nogu daleku ot hotelo deka beme zastanati. Vlegome natre vo crkvata i tamo koga vlegvash vo natre na desnata strana ima edno golemo kadro pisano na imberatoro Justin. Vo natre nema svetici.

Koga go zea grado Turcite, Sultan Mehmed, toi sho vlezhe vo Carigrat, zapovedi crkvata da stani djamia. Vlegol vo natre kachen na kon i konio se uplashil, se krena prostu na dvete nodzi i ednata noga gibna na stiso i tamo stoe ku koncka traga.

I Mehmed se zakrepil na stiso da ne padni i ninata raka se znae na stiso. Slegol ot konio i otide na edna kolona sho e vo crkvata za da ga krepil chatiata na crkvata. Si go piknal prsto vo kolonata i ga zavrtil sata crkva da puli ukai Meka,

tamo deka beshe roden Moameth, prvio sho ga napravi Musulmanckata vera. Dupkata ot prsto oshche stoe i sati nie pominame i si go pikname i nashio prs vo natre.

Ni gi raspravashe popajata sho beshe doidentena so nas i ni veli "Mora da vi gi kaza sati via raboti. Ako sakate, vervate. Ako sakate, ne vervate. Ama e golema laga oti Mehmed ga zavrti crkvata so prsto i oti altaro sakal da puli ukai Meka. Oti na Risiancki crkvi altaro e na istok odeka ogreva snceto." Ni kaza deka beshe altaro.

Koga ga preze vlasta vo Turcia Kemal Atatur zapovedi sata boja da ga izvadat ot stisoite sho gime bojosano natre vo crkvata za da se pule ikonite sho bea pisani, i crkvata da ne bidi djamia toku da stani ko miuzio. I koshcho stana miuzio odi so iliadi narot da ga puli oti e nogu ubavo napravena za toa vreme sho ga napravia.

Oti togash nemashe mashini i takvi kolailci koshcho ima sega. Koga ga izvavae bojata gi rasipae kadrata. Edni kadra ne se pule nogu ubavo. Crkvata e napravena petio vek. Ima 1,500 stotini godini na toa mesto. Imala druga pomala crkva ama imalo nekoa revolucia tia godini vo grado i ga zapalia crkvata. I na istoto mesto ga napravia Sveta Sofia.

Otamo otidome da ga vime Turckata Sina Djamia, i taja nogu ubava. Predi da vlezime vo natre Turcite ni rekoed da si gi izvadime chelite. Otidome i vo miuzioto. Nogu skapo celi raboti vo natre sho imae Turckite pashi.

Otamo otidome na Grckoto Patriarhio. Pret da vlezish vo crkvata natre nadvor ima edna golema vrata i tamo Turcite go imae obeseno Patriarhino Grigorio Petio.

Vlegome vo crkvata, zapalime sati po nekoa sfeshcha. Imashe pop vo natre i toi ni raspravashe za nogu raboti. Tamo ima vo crkvata eden peron otia peronie sho go imae zakovano Evreite Ristos. "Edenio peron," ni veli popo, "go imame nie tuka. Eden ima Papata vo Roma, i drukio go ima Patriarhiata vo Ierosolima."

Perono e kladen na edna sfetica ot Ristos i pominame sati, go gibname perono. Mestoto deka e Patriarhioto se veli Fanari.

Zhenata mu na popo ne prosheta po nogu drugi ubavi mesta i ni kazhvashe sekoe edno mesto ka se vika. Vidome nogu mesta po tia deka shetae Emilio i Ermioni. Otidome i pominame na mosto sho se meshe Evropa so Azia. Tamo e tesnoto morie. Ot mosto ugore ukai Crnoto Morie e mestoto sho go vele Vosporo. I naiubavite turiski hoteli i restoranta tamo. Gimae pominato naiubavite dena koga se lubea Emilio i Ermioni.

Malu pogore otoi most pravea druk pogolem most. Oti vrve nogu aftomobili i kamioni ot ednoto mesto na drugoto. E nogu machno. Treba nogu vreme da chekash za da pominish. Drukio most togash za brgo ke go otvorvae. Pot mostoite vrve brodovite sho ode za vo Crnoto Morie. Go vele crno oti tamo se imale udaveno nogu brodovi so narot. Nogu igra morieto i zatoa go nosi imeto Crno Morie.

Drukio den poftorno izlegome zaedno so popajata. Ne zanese tamo deka go prodave zlatoto. Mislja go vele toa mesto Karavansarai. Tamo na toa mesto Turckata voina gi drzhela konite i sega e napraveno mali dukiani sho prodave

samo zlatni raboti – prsteni, biseri, ubetki za zhenite, belegzii i saati. Ima na ret dveste takvi dukiani. Sfeti sato mesto ot zlato. Nemozhish da pominish ot narot.

I edno chudno mi beshe vo nogu dukiani imashe mladi deca sho govorea Makedoncki jazik. Poiketo bea ot Vardarcka Makedonia. Ninite famili imae izbegano otamo koga Tito napravi kolektiva vo Makedonia i mu gimashe zeno nivieto. I zatoa pobegnae otamo i doidoa vo Turcia. Nogu zhalae za rodnoto mesto sho si go ostavia.

Sat toi den se raspravame so zlatnite raboti. Si nakupime sati prsteni otamo i zhenite sindjiri zlatni za na gusha nogu po eftini ot sho se tuka vo Afstralia.

Na vecherta so zhenata otidome vo edna biraria sho beshe tamo blizu do hotelo da se napieme. I alai govoreme po Makedoncki ne slushna eden sho rabotashe tamo. Doide pri nas i ne opita sho nacia sne? I mu velime oti sne Makedonci. I toi ni veli "I jaska sum Makedonec, roden vo Makedonia i tamo porasten." I ni veli "Jaska se rodi vo Strumica ama doidome tuka vo Stanbol da zhivime."

Sati sho beme turisteto vo hotelo na vecherta otidome vo edno Turcko kabare, i tamo pominame nogu ubavo. Slushname nogu ubavi Turcki pesni. Imashe i dve mladi chupi Turkini sho igrae beli denc.

Drukio den beme slobodni samite da shetame deka sakame vo Stanbol. Po dukianite si kupi sekoi eden sho mu trebashe, i drukio den ke si gredeme naza za vo Lerin.

Kinisame ranoto. Na chetiri saato pominame poftorno po Aleksandrupoli i zeme druk pat sho odi za vo Komotini.

Ot Komotini ime nogu priатели sho beme zaedno voinici vo crnite godini koga beshe Gragianckata Voina vo Grcia. Ime priатели i ot Risianckoto naselenie sho zhivi vo toi grat i ot Musulmanckoto naselenie. Si reku ke naida nekoj poznat ama se pogodi Nedela toi den koga otidome vo Komotini.

Zastaname da se odmorime. Jaska pochna da shetam vo grado za da naida nekoj moi priatel. Ama za zhalos ne naidu nikoi. Samo na eden po imeto mu go naidu dukiano sho go imashe vo grado ama alai beshe Nedela bea zatvoreni sati dukiani. Nemame nogu vreme da sedime tamo za da oda da pobaram nekoj po doma.

Otamo otidome vo Ksanthi. Tamo zastaname za ruchok. I tamo isto nemozhe da stretna ot moite priатели. Vo Ksanthi ime sedeno samo edna nedela koga be voinik.

Ama nat Ksanthi vo edno selo sho go vele Ehino blizu do Bogarckata granica ime sluzheno vo toa selo poveke ot tri meseci. Toa e golemo selo. Je samo Musulmancko naselenie. Ot seloto ugore pochnuva planinata Haidu. I tamo e blizu granicata sho ga deleshe Makedonia ot Trakia. Ot Ksanthi se pulea sati planinie i ridovi sho gime pominato vo tia godini. I tamo po tia planinie sho ne deli stavae golemi borbi, i tamo spieme noshiata i mrzneme vo snegoite.

Tamo se imae otepano dva moi priатели. Imae stapnato mina narka. Izgubia jobata na ednash. I gi donesoa vo chadaro deka spieme so ni ponapre i pak zaedno ga pominame taja vecher samo tia bea mrtvi. I gi placheme cela vecher so drugite voinici.

Edenio beshe ot Lerinckata okolia, ot seloto Lehovo. A drukio beshe ot grado Kavala. Koga mi rastekna za tia dvata ochite mi naviree. Gi razmisli koku ubavo vrveme so tia deca. So toa sho beshe ot Kavala igrane ora zaedno i go imam na kadro kak igrane jobata. Toi sfireshe buzuki.

Ot Ksanthi zavrtine po pato sho odi za vo Kavala. Ne otidome vo Drama, taka mu beshe programata na toi sho go terashe baso. Nogu sake da oda da ga vida i Drama oti poiketo godini gi pomina tamo.

Ksanthi i Komotini ne se toku napredeni koshcho napredia gradoite Aleksandrupoli i Kavala so nogu ubavi hoteli i ubavi restoranta. Ama tia dve gradishcha se pokrai morieto i pato sho odi za vo Turcia vrvi krs natre, i turiste sho ode za vo Turcia zastave za spanie vo tia gradovi. Isto i ot Turcia sho grede vo Grcia i za vo Jugoslavia vrve po tamo. Nogu turizam ima tamo.

Sati sho bea isterani ot Turcia koga se biea Turcia i Grcia dvaesta i prva godina ode da si gi vidve rodnite mesta. Isto odi i pomladata generacia sho se rodia vo Grcia za da vide ot deka se doideni ninite dedoi i ninite tatkoi. Isto toa go prave i Turcite. Sati sho bea rodeni vo Makedonia i tia sake da si gi vide rodnite mesta. I zatoa ima golem turizam i napredia nogu tia dve gradoi.

Trgname ot Ksanthi. Ga pominame rekata Nesta. Grcite ga vele Nestos. Tamo e granicata na Makedonia i na Trakia. Pominame poftorno vo Kavala i na devet saato na vecherta imame stignato vo Lerin. Tamo go naidu brat mu na zeto Ilo, toi ima nina teksta i ne donese vo Neret.

Blizheshe vremeto sho trebashe da si doime naza vo Afstralia. Trebashe da oda i vo seloto na zet mi Pandil vo Gorno Kleshchina. Mi imashe narachano da oda vo ninto selo da mu ga izvada kukiata nina na kadro i da go izvada i sato selo. Drukio den vnuk mi Risto ne zanese so ninio aftomobil vo Gorno Kleshchina. Go izvadome na kadro seloto i otidome i vo kukiata na zeto. Izvadome edno kadro so zhenata vo ninata avlia. Zeme i edno malo kamche ot stiso na kukiata za da mu go donesa tuka vo Afstralia da go ima za spomen ot tamo.

Otidome da go vime i seloto Buf. Koga vlegome natre vo seloto ti beshe zhal da go gledash nogu golemo selo ama bes narot. Toa selo beshe naigolemoto selo vo cela Lerincka okolia. I sega imashe ostanati samo sto dushi sho zhivea vo seloto, sati kuki istureni, i tia malu lugie sho zhivat oshche vo seloto ne mu e milo bes narot. Gi mislat tia godini koga beshe preplnato seloto so narot i beshe nogu veselno, oti Bufchani bea nogu vesel narot. Nogu ubavi ora igrae i sega za nogu godini nema stanato nikakva veselba vo seloto.

Imam dosta poznati Bufchani tuka vo Melbur. Imame i nekoku zetoï ot Buf sho ime zeno Neretcki chupi, i tia kazhve oti nogu narot i tia izgubia vo Gragianckata Voina, poveke ot koku izgubime nie ot Neret. Poiketo Bufchani se begani vo Kanada i nogu ima begani vo Skopie i vo Bitola. Ima dosta i tua vo Afstralia, ama ne koku sho ima vo Kanada. Tragediata na Makedonckio narot je nogu golema koito ne se prekazhuva ka go ispulime sato selo.

Se vratime naza i otidome vo Dolno Kleshchina. Otamo otidome i vo Klabuchishcha. Tia sela pak ime poveke narot oti tamo ima poveke profiki. Ne se raspadeni ku nas Makedoncite po celio sfet. Vo vremeto koga Germania beshe vo nashte mesta ime odeno da zhnia letoto vo tia dvete sela, i koga rabote terzia vo Negochani po tamo vrve. Ama togai sati nivie mu bea strabotani. Seg a sati gimae ostaveno i ode a da rabote vo Germania.

Pominame i pokrai Negochani. Sake da go vida i toa selo oti tamo ime pominato nogu ubavo, ama i nogu saklmi vo moite mladi godini. Otidome i vo Kalenik. I otamo si doidome vo nashto selo.

Lagen

Drukio den mu vela na zhenata "Aide da odime i vo vashto selo da si gi vidime tia ubavite mesta koga se lubeme i litame so nashta mlados. Nema da odime so aftomobil. Ke odime po nodzi za da gi ispulime poubavo sati tia mesta po deka begame koga te zeme ot Lagen.

"I sakam," mu vela, "da odime na mestoto deka se staname za prvi pat i pregorime za nashta lubof. Sakam," mu vela, "da ga vida i nivata sho ga imame vo Popof Dol da mi rastekni za mladite godini koga te lube i rabote tamo i sho vidve ot daleku nekoj da vrvi po pato i si misle da ne si ti tamo?"

Kinisame ranoto za vo Lagen. Pominame pokrai nivata vo Popof Dol. Mu raspravi ka misle za nega tia godini. I taja mi reche "Nogu pati izlegve tamo na rido i pule ukai Neret. I ama vidve nekoj da vrvi po pato si misle i jaska da ne si ti toi sho odi po pato." Toa e istina. Dva mladi koga se lube samo takvi misli ke mu grede vo ninio um.

Posedime tamo na nivata malu vreme i kinisame za vo seloto. Stigname na krao seloto, na mestoto deka ga cheke taja vecher koga ke begashe ot Lagen. I mu vela "Dali umish tuka koga te precheka?"

I mi veli "Ka moi tia ubavi mladi godini da doidat pak naza. Ne ku togai maika mi sho me bieshe sekoa vecher oti tebe te sake. Sakam da se vrne tia godini naza ama da go imam voi um sho go imam sega. Togai ke mu kazha na maika mi koi treba da go zema. A togai me armasfashe za choek sho ne go sake."

Vlegome vo Lagen i zastaname tamo na chezhmata deka odeshe Dosta da lee voda koga beshe chupe. Tamo se beree sati chupi. Peea i po nekoa pesna i govorea sekoa edna koe momche go saka. Ama sega chezhmata stoe tamo samo sho nema nitu edna chupa da doidi da nalee voda i da zapee nekoa pesna.

Otidome vo brat mu na Dosta. Si gi ostavime tamo plachkite. I pak izlegome ot seloto za da odime na mestoto deka se imame stanato za prvi pat da go vime za posledno, oti po malu vreme ke begame za vo Afstralia i mozhi oshchednash da ne gi vime tia ubavi mesta sho toku gi misleme sekogash vo nashta zhivot.

Stigname vo nivata deka ga sademe krteli i tamo jaska so maika rabotame na nivata. I togash Dosta so vuina mu Filica imae doideno da sobere drva vo Neretckio sinor. Vlegoe vo planinata i pochnae da bere drva. Tamo deka berea drva nie odeme da leeme voda. Imashe izvor natre vo planinata. I togash jaska otidu da nalea voda i tamo blizu do izvoro Dosta bereshe drva.

Otidu pri nega da mu pomozha i tamo za prf pat pregorime. Do togash ne se imame zastanato. Samo so knigi se raspravame. Tamo na toa mesto ga zeme kletvata jobata oti ke bime verni za cela nasha zhivot. Koga stigname na toa mesto na jobata ni naviree ochite. Gi razmislime mladite godini sho gi pominame so golema siromashchia i so nogu golemi gailinia.

Vlegome natre vo planinata i otidome na izvoro deka leeme voda. Alai nema nogu narot vo selata drvata nema koi

da gi sechi. Ime porasteno nogu golemi. Zastaname tamo do izvoru. Go ischistime oti beshe pokrien so roshki i shumki. Se napime otaja ubava studena voda. Toa mesto go velime nie Neretci Belio Kamen oti malu podolu ot izvoru ima eden golem bel kamen, i zatoa sato toa mesto go velime Belio Kamen.

Tamo okolu izvoru ima porasteni golemi buki. Edna buka sho e do izvoru jaska gi napisa nashte iminia so nosh. Ga zareza korupkata ot drvoto i napisa Risto Katin i Dosta Markoa. Ke ostani tamo za spomen do koa ke ima zhivot bukata. I koga ke odi nekoi eli ot nashto selo eli ot Lagen i ako e ot postarite koga ke gi prechita iminata ke mu tekni za nas dvata so Dosta i za nashta istoria sho stana vo tia godini.

Sedime na toa mesto nogu vreme. Ne ni se begashe ot tamo. Se misleme za togai koga se staname na toa mesto za prvi pat i beme jabota po osomnaese godini mladi. I sega sne sheese i tri godini stari. I ot ochite pochnae da ni kape solzite.

Vremeto pochna da se stemnuva i staname poforno da si doidime vo Lagen. Spame taja vecher vo Lagen, vo brat mu Trajan na Dosta. Ama beme nogu uzhalani oti Lagen je ispusteno. Nema nogu narot. Samo sedomdese dushi zhive vo seloto. I tia sati stari. A ponapre zhivea poveke ot osom stotini dushi. I beshe nogu veselno selo koshcho imam pisano na drugo mesto. Tamo sekoa Nedela praveme ubavi veselbi so Lagenckite chupi i deca so ora i so pesni.

Koga staname ranoto otidome da izvadime kadro na mestoto deka gi praveme veselbite. Lagenci ga velea

Polenkata. Lagen beshe nogu ubavo selo so nogu fidani krs natre vo seloto. I proleta koga ke rascutvae beshe nogu ubavo samo da sedish i da go gledash. I karshi seloto Lagenci imae livagie i sati bea plni so charchichok, dafadil sho go vele Ingilizite. I sat beshe bel i merisashe nogu ubavo. Fidanite rascuteni, livagieto beli ku platno belo, ti stoeshu ku da se namervash vo paradiso.

Lagen se granichi otkai istok so seloto Kotori, otkai zapat so seloto Bapchor, otkai severo so seloto Krapeshina i so Neret, otkai jugo so Bel Kamen, so Elovo i so planinata Vicho.

Lagenci se zanimavae so oralia i plodea zhivo imanie, ofci i kozi. Ne odea nogu po chuzhini ku nashte Neretci. Se rodvashu nogu bereket vo Lagen. Nogu troa odea vo Afstralia oti gi raneshu ninata zemia.

Lagen vo staroto vreme ne beshe na deneshното mesto sho se namerva sega. Beshe dolu blizu do Kotori. I toa mesto go vele Lagenci Star Lagen. Tamo Lagenci ime posadeno lozia, ime i nogu livagie. Kazhve za staroto selo kako zagina i toa koshcho zaginae i nogu drugi sela. Edni vele fatila nekoa holera i narodo pochnal na ret da umira.

I zatoa narodo pochnal da bega i da se zaselva po drugi mesta. Edni otishle familiarno se zaselile vo Prilep. Drugi famili zastanale nat Star Lagen gorena rido. Toa mesto go vele Lagenci Furnite. Tamo e blizu rido sho go vele Upio i Echmenichkata chezhma. A drugi otishle napravile kuki deka e deneshното selo. Po nekoku godini pochna da se namnozha seloto. I tia sho bile zaseleni blizu do

Echmenichkata chezhma doshle i tia vo novoto selo. Lagen istanalo pogolemo naselenieto. Tia famili sho bile begani vo Prilep ka naukle oti stanalo drugo selo so imeto Lagen doshle ot Prilep so familite i tia se zaselia vo novoto selo.

Alai beshe Lagen pomalo selo ot nashto, Lagenckite deca gredea zevae nevesti ot Neret. Isto i chupite se mazhea vo Neret. Oti poveketo famili sho bea vo Lagen bea rodnini pomegu ni. Isto stavashe i vo Neret. Oti bea togash selata pomali i poiketo lugie bea rodnini. I zatoa odea Neretci zevae Lagenki chupi, isto i Lagenckite bekiari zevae Neretki.

Na moita maika baba mu beshe Lagenka. I na mojo dedo prvata zhena beshe Lagenka ot Ruzhinte. Na maika baba mu beshe ot Markoite. Ne ot na zhenata mi sojo toku ot drugite Markoi. Bee dve sestri se mazhie vo Neret. Ednata go ze dedo Strezo. Drugata se mazhi vo Marinte. Na dedo Stoiche Lagenkata mu umre i dedo se prezheni i ga ze baba Mara ot Chetirok. Ot Lagenkata mu se rodi na dedo striko Kiriaki. Ot baba Mara se rodi mojo tatko.

Isto i na Dosta. Ninite babi jobete bee ot Neret. Prvata zhena na dedo mu Mitre mu umre. Ne znam ot koi soi beshe. Ftorata sho ga ze beshe ot Bakrncheite, na Vane Bakrnchef kerka.

Isto dedo mu imashe mazheni sestra vo Neret, vo Dimoite. I brat mu na dedo mu Mitre, File Markof, imashe mazheni kerka vo Neret, prvata zhena na Kote Kiref.

Na Neretci i na Lagenci krfta e nogu zameshana. Koi da go opitash Lagenec eli Neretec ke ti rechi baba mi eli prebaba mu oti beshe ot Neret eli ot Lagen. Nema drugi sela

tamo okolu da ime toku rodnisfo koshcho ime Neretci i Lagenci.

Ni doide redo i nie so Dosta da go podrzhime rodnisfoto pomegu Neret i Lagen koshcho go imae nashite babi i nashite dedoi.

Lagenci imae dve crkvi vo seloto. Ednata se vikashe Bogoroica i drugata Sfeti Tanas, koito sega e isturena. Imae i dve pomali crkvinia nadvor ot seloto. Ednoto sho e nat seloto go vikae Sfeti Iliia. A drugoto sho e pot seloto go vikae Sfeti Tanas. Ne e nogu daleku ot seloto i toa crkve ima edna chudna istoria koshcho raspravat postarite sho bea togash koga stana chudoto so dva Francuski voinici.

Koga stavashe Prfio Svetovni Boi vo nashte mesta imashe nogu Francoska voina koshcho vo nashto selo taka imashe i vo Lagen. Togash Francuzite gi sechea planinite i drvata gi pushvae vo Francija. Oficero sho beshe vo Lagen na voinata zapovedi dva voinici da ode da go poseche edno golemo dabo drvo sho beshe blizu do crkveto Sfeti Tanas. Otishle voinicite za da go poseche drvoto i pochnae da go biche so bichkia, oti beshe dosta golemo. I odma jobata umrele na istoto mesto.

Ka nauchi oficero sho stana takvo chudo se uplashil nogu ot sveteco da ne mu napravi neshcho losho i na nego oti toi gi zapovedi da ode da go poseche drvoto. Otishol vo Lerin, kupil novi lamarini i ga pokrir crkvata Sveti Tanas sho beshe vo seloto. I drvoto sedi oshche i nikoi ne odi da go posechi i se znae beleshkata ot bichkiata deka imae pochnato da go seche Francuskite voinici.

Isto i Lagenci bea i tia razdeleni na dve koshcho stavashe tia godini so propagandite na Grcite i na Bogarite. Edni odea vo crkvata sho psalvae po Grcki a drugite vo crkvata sho psalvae na Bogarckio jazyk. I tia imae dva popoi vo seloto. I tia se tepae pomegu ni koshcho se tepae i nashte Neretci. Grckio vladika sho beshe vo Kostur Karavangeli imashe otkupeno nogu Lagenci so pari i gi napravie istite famili sho bea rodnini da ne sake da se navide eden so druk.

Predi da se rashirat Grckite i Bogarckite propagandi vo Makedonia narodo beshe nogu miren i mil pomegu sebesi. Sati sela vo Makedonia bea nogu veselni so panagirite sho si gi pravea. Se znaea pomegu ni koi se rodnini i priateli.

Neretci koga go pravea panagiuro na Sveti Tanas leten sato selo ot Lagen gredeshe na panagiuro. I taka se bendisvae mladite pomegu ni i se zevae. Isto i Lagenci koga pravea panagir na Petkof Den sati Neretci odea vo Lagen na gosti. Bea nogu mili i veselni jobete sela.

I ot koa vlegoe chuzhite propagandi vo Makedonia se zapizmia ne samo rodninite pomegu ni toku i sati sela pochnae da se pizmat. Nekoe selo trgalo na Grcko, drugoto na Bogarcko. Zaboravia sho se Makedonci i se tepae za chuzhite interesi. I Lagenci izgubia dosta narot koga stana Ilindenckoto Vastanie tretata godina. I ot koga ga rasparchia Makedonia na tri parchinia Grcite, Srbite i Bogarite, pochnae da se zaboravat sati ubavite obichai sho si gi pravea pomegu ni selata vo Makedonia oti edni stanae Bogari, drugi Srbi, a drugi Grci. Se zaboravia i rodninite. Novite generaci ne znaea koi mu e rodnina i koi ne, oti ne odea i ne gredea ko

ponapre na gosti sho si odea starite i znaea i pomladite koi mu e rodnina i koi ne.

Jaska ode vo Lagen i ne znae ot chupite Lagencki koa mi e rodnina i koa ne mi e. Mozhi da se zapoznave so nekoa sho mi beshe rodnina oti tamo vo Lagen ime poveke ot peches treti brachedi ot chupite sho beme istata vrs, i mozhi da se sluchivashe so nekoa moja rodnina da se zalubime bes da znaeme sho sne rodninie. Taka go razdelia nashio narot novite okopatori da si gi zaboravi i rodninite. Berikiaterse nie so Dosta sho ne se zgodime da bime rodnini. Vo nogu drugi sela se sluchia takvi sluchki rodninie da se zalubat.

Posle razdelbata na Makedonia i Lagenci pochnae da bege i da se preselve po drugi mesta. Nogu otidoa vo Bogaria.

Koga se otvori Afstralia pochnae da grede nogu vo Afstralia. I koga stana diktaturata na Metaksa triesta i shesta godina i go zaprea Makedonckio ezik da ne se govori pochnae i Lagenci mashovno da go napushvat seloto i da grede vo Afstralia. Oti pulea kakvi kriminalcki raboti praveshe Grcia na nashio narot za eziko i sho nema stalno policia vo ninto selo koshcho imame nie Neretci. Samo ednash nedelata odeshe policia ot Neret vo Lagen. Ama oti pulea sho stavashe vo Lerin ka go machea narodo i ne go ostavae da si govori na maikinio ezik, i na ni mu beshe nogu teshko da pulat takvi diskriminaci. I taka pochnae i tia da begat za vo Afstralia.

Vo Lagen mu odeshe sekoa godina letoto nachalniko sho beshe vo Lerin. Nomarhi sho go veleme nie Egeicite. Mu

odeshe tamo i nemozhea od nego da si pregorat po Makedoncki. Nomarhi se vikashe Cakcira i toi beshe zaedno so Pavlo Mela koga stavae borbite pomegu Bogarckite komiti i pomegu Grckite. I nogu pati odele vo Lagen zaedno so Pavlo Mela. I sega ka dobi ninata politika istana nomarhin. Imashe i nogu vo Lagen sho go krepea Pavlo Mela i zatoa mu odeshe sekoa godina vo Lagen.

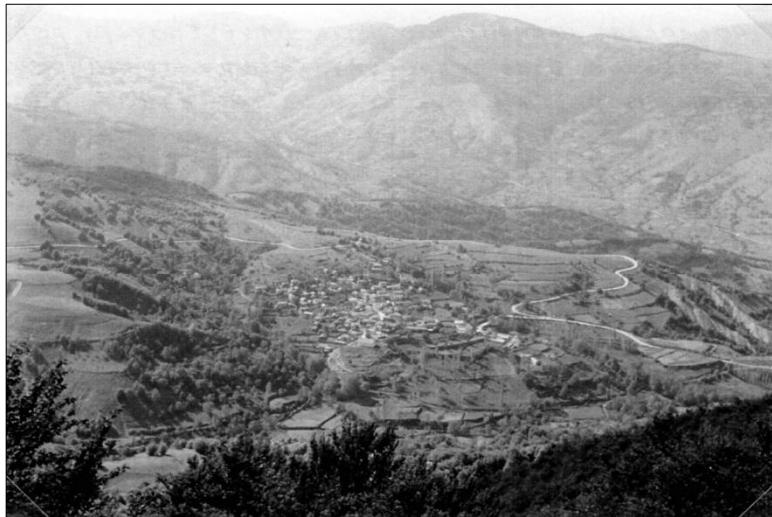
A noseshe i bandata ot Lerin da sfire sekoe utro koga go krevae Grckoto zname, i na vecherta istoto sfirea koga da go slegvae. I togash sati Lagenci trebashe da zastanat prostu deka da bea. Ako nekoi ne zastavashe prostu i mirno dur da go kache znameto i dur da go sleze i gi vidvashe Cakcira odma gi sudeshe i gi globea nogu pari.

Koga doide Germania vo Grcia i pochna revolucia protif Germanci partizanite sho imae izlezeno nogu pati sede vo Lagen oti beshe blizu planinata Rogus sho ga vele Lagenci. I otamo pochnuvashе golemata planina Vicho i ako vidvae nekoa potera ot Germanci mu beshe po kolai da pobegnat vo Lagen.

Togash sedeshe stalno i eden politichki komisar na Komuniskata Partia sho beshe otgovoren za sata Lerincka okolia. Se vikashe Thano. Mislа toa ime mu beshe lazhovno.

Ot Lagenci togash nemashe izlezени partizani ama koga stana poftornoto partizansfo i pochna Gragianckata Voina vo Grcia sati mazhi gi sobrae da ode partizani. Kurtulia samo tia sho bea begani vo Lerin. Otidoa i nogu chupi partizanki ot Lagen. I sati malite deca gi zea

partizanite i gi pushchia po sati sosialiski drzhavi. Vo seloto ostanae samo starite.

Seloto Lagen.

Voa e kadro ot seloto Lagen. I Lagenci dadoe nogu zhrtvi vo Gragianckata Voina. Se ubia i nogu ot chupite sho bea odeni za partizanki.

Se otepae i nogu nashi rodnini. Se otepa edna nasha rodnina Kata Kostoa, kerka na Stoiche Kostof. Isto se otepa i brat mu Kole. Imame rodnisfo so taja familia. Se otepa i edna vnuka na Dosta, kerka na sestra mu Vasilka. Lena Kirkoa beshe armasana za Pavle Deluichin, sin na Vasil Deluichin.

Spretu naselenieto sho go imashe Lagen dade dosta zhrtvi vo borbata i sega koga go vidome seloto ti beshe zhald go gledash. Ot kukiata na Dosta ugore nema nikakva

zhiva dusha. Taja mala cela se zapusti. Noshiata ti e stra da sedish tamo alai sati kuki rastureni, nikakof choek nemozhish da vidish, nitu kuche da lani, nitu petel da popee ranoto.

I Dosta mi veli "Begai. Da begame. Ne mi se sedi tuka, aku tuka si porastena. Bes narot ne je milo seloto."

Nogu Lagenci ima zaseleni vo Pert, Zapadna Afstralia. Ima nogu i vo Melbur, i nekoku famili vo Adelaid. Ima nogu i vo Kanada. I nogu famili sho bea begani vo sosialiskite drzavi se zaselia vo Skopie. Grcite ne gi ostavat da si odat naza vo seloto. Ne samo Lagenci i Neretci toku i ot sati drugite sela nemozhat da se vratat naza oti se pishat Makedonci.

A koga stavae borbite i mu velea vie Makedoncite ste nogu dobri borci na koa strana ste. Isto i nas vo askero. Taka ni velea. Ne potkrevaе so lafoi za da si ga turvame krfta za ninite interesi. I sega tia lugie sho se borea i dadoe toku zhrtvi ne gi pripoznavat oti se pishat Lagenci eli Neretci.

Treba da go otkazhat imeto nino i imeto na seloto i setne da gi primat oti Grckio kum ni klade novi iminia na sati nas i na sati sela i gradovi. I treba da si go otkazhime imeto sho ni go dade nashio kum i da go zemime imeto na nofio kum. Je za zhalanie – nashio Makedoncki narot raspaden po sat sfet bes nina tatkovnina.

Drukio den zaedno so Dosta proshetame vo seloto. Gi vidome sati rastureni kuki. Se prevodime so rodninite sho se oshche malu ostanati vo seloto.

I si doidome vo Neret. Toi den imae doideno dva mina vo nashto selo i bea ot Chetirok, ot na baba mi seloto. Bea poznati so zeto Ilo. I zeto mi reche "Ela da te raspoznaja so ni. Se nogu dobri."

Otidome so zeto i gi naidome vo restorantoto na Sotir Melichef. Se opozname i pochname da govorime za makite na nashio narot. Tia dvata bea vo organizaciata Makedoncka sho bara chovechki prava za Makedonckio narot. Predi nekoa godina dva moi poznati tuka ot Melbur si imae odeno vo Grcia i se stanae so organizaciata sho bara chovechki prava za Makedonckio narot – da mu se dadi pravo ot Grcite da si govorat Makedoncite na svoio ezik, da mu se dade i skolinia. I donesoa manifesto ot organizaciata sho beshe vo Solun.

Vesniko Aich go pisa Makedonckio Manifest. I Grcite tuka vo Melbur protestirae oti nemalo takva Makedoncka nacia vo Grcia oti nie sni bile Grci aku govorime druk jazik vo vremeto koga beme oshche vo Grcia.

Vo Rusia imashe pochnato da nazhiva nachionalsfoto pomegu trite Baltichki drzhavi, Lithuania, Estonia i Latvia. Ruskio presedatel Gorbachef imashe pochnato novi reformi da pravi vo ninata drzhava. Barashe da mu se dadi pravo na sati petnaesto republiku da glasi narodo dali saka da zhivi pot komuniski rezhim eli saka da stanat dimokraticheski reformi vo drzhavata – perestroika i glasnos sho ga vele Rusite.

I pochnae sati trite Baltichki drzhavi da prae referendum i se otkazae ot Ruskio sojuz i sakae da bidat samostoalni drzhavi. I taka pochna da se rasturva Sovietckio

Sojuz. I beshe ochevidno oti ke se rashiri i po sati drugite republiki i taka pochna vo Rusia da se turva komunizamo.

I toa go chekae nogu godini sati kapitaliskite drzhavi oti do togash se plashea ot Rusia i ot komunizamo da ne se rashiri preku celio sfet. I mu davae na argatino podobri uslovia za da zhivi. A ponapre predi da stani komunizam vo Rusia argatino beshe prenuden da rabota ot ranoto duri do noshia samo za edna misurka supa, i da go prodave bogatashite ku nekoie imanie ot eden na druk.

Izmenite sho stanae vo Rusia se otchekuae da stane i po sati drugite sosialiski drzhavi. Edna po edna pochnae da se otkazhve ot komunizamo. Pochna da nazhiva nacionalizamo.

Se puleshe toa sho ke stani i vo Jugoslavia.

Dvata mina so gi stana ot Chetirok mi raspraviva nogu raboti sho stava i vo Grcia, sho ima pochnato Makedonckio narot da si go bara pravoto. Nogu ot mladata generacia pochna da ne se plashi i da si go bara pravoto. Makedonckata organizacia sho beshe za chovechkite prava na Makedonckio narot imashe pochnato da izvava nin vesnik. Se pechateshe vo Karadjovata. Imeto na vesniko mu beshe Ta Moglena na Grckio jazik. Otgovoren za vesniko beshe eden pop. Na nogu pati Grckata drzhava mu go imashe zatvoreno vesniko da ne se pechati.

Naza Vo Afstralia

Vo Noenvri mesec se vratime naza vo Afstralia. Mu rasprave na nogu sho stava vo Grcia so nashio narot. Donesu nekoku kadra ot nashto selo. Gimam izvadeno sati mali sho se vo seloto i mu gi dadu na upravata. Gi napravia pogolemi i gi kladoa vo klabo za da gi puli pomladata generacia i da znae ot deka se doideni ninite tatkoj i ninite dedofci. Nogu ot postarite koga gi pule kadrata mu navirve ochite. Mu e jat za rodnoto mesto sho si go ostavia i doidoa toku daleku vo Afstralia.

I tuka sho doidome imame golema potera ot Grcite. Ne ne ostavat na raat. Pishat po ninite vesnici oti sni bile Skopiancki potkrepiteli.

Posle nekoja godina pochnae sati sosialiski drzhavi da prave referendum i se otkazae ot komunizamo. Toa stana i vo Jugoslavia i vo Bogaria.

Slovenckata Republika napravi referendum dali saka narodo nin da bidi pot federacia eli saka da se odeli ot federaciata i da si bidi samostoalna drzhava. Narodo Slovencki glasa za samostojalna drzhava. I togash Jugoslovenckata voina udri vo Slovenia i Slovencite se borea i ne se otkazhvae ot samostojalnosta. Evropeickite drzhavi ga pripoznae Slovenia za samostojalna drzhava.

Istoto stana i so Hrvatia. I tia glasae za samostojalnos. I taka pochna da se rasturva Jugoslovenckata Federacia.

Toa se otchekuashe da go naprave i Makedoncite. I na osom Septenvri 1991 godina stana referendum i vo Makedonia. I narodo glasa da ostane i Makedonia

samostojalna drzhava. I po malu vreme Makedonckata uprava sho beshe vo Republikata pushchi molbi po sati drzhavi na sfeto da ga pripoznae za drzhava. Prva sho ga pripozna beshe Bogaria, posle Turcia, Filipinite, Lithuania, Rusia, Slovenia i Hrvatia.

Molbata sho ga imae pushcheno do Evropeickata Zaednica za da ga pripoznae i Makedonia za drzhava Grcia napravi veto. I protestira da ne se pripoznae so imeto Makedonia oti toa ime bilo Grcko ime i nemalo Makedoncka nacia. A samata Grcia, koga stana Federativna Jugoslavia so sheste republiki, ga imashe pripoznato i Makedonckata Republika. I sega otkazhva oti nemalo takva nacia, nitu vo Jugoslavia a nitu vo Grcia.

Na sati nas ni ostana nogu teshko so toa sho go veli Grcia oti nemalo takva nacia. Samo nashto selo tuka vo Afstralia ima poveke ot dve iliadi zhiteli ot Neretcko poteklo, bashka drugite sela sho se vo Lerincko, Vodencko i Kosturcko i ot cela Makedonia.

Ne pravi oti sni bile Grci a neli znae ka go machea nashio narot i ne go ostavae da govori po Makedoncki. Go zatvorvae i go napivvae maslo oti govoreshe na maikinio ezik. I sega veli oti nemalo Makedonci.

A tuka vo Afstralia sne edno ot golemite naciai posle Talianite i Grcite.

Ne je toku stramno za Grcia kokuto e stramno za Evropeickite drzhavi oti tia znae nogu ubavo koga ga delea Makedonia trinaesta godina Balkanckite drzhavi Grcia,

Bogaria i Srbia. I sega ga slushat Grcia sho mu veli oti nemalo takva nacia.

A znae nogu ubavo sati istorichari koa beshe Makedonia i kakvi borbi imashe praveno Makedonckio narot protif starite Grci i kakvi rechoi imae izvadeno Grckite profesori za caro Filip oti bil varvar i satio Makedoncki narot bil varvar. I koga go preze carsfoto Aleksander Grcite mu napravia revolucia. Mu gi ubia voinicite sho bea vo Thiva. I otidoa napravia sojus so Persia sho mu beshe naigolemo dushman na Grcia. Zaima pari da platat za da ga bie Makedonia. I pobarae i pomosh da pushchi Persia voina za da ga bie Makedonia. Ovia gi pisat ninite istorichari. I sega velat oti nemalo Makedoncka nacia.

A ne kazhve koga Aleksander vleze vo Thiva ga izgore sata i sati gi prodade za robie. I vele oti Aleksander bil Grk. Neka si gi otvore istorickite bukoi i ke vide zasho se otru drzhavniko Demosteni oti toi beshe naigolemio protivnik za Makedonia. I toi gimashe zaimeno parite ot Persia da gi upotrebi protif Makedonia.

I sega novite Grci vele oti nema Makedonia i nema Makedoncka nacia. Za zhalos i Evropeickata Zaednica gi slusha lagite na Grcia i ne saka da ga uvredi Grcia. Trebalo da se meni imeto. So iliadi godini toa ime postoe na taja machena zemia. So iliadi godini go nosi toa ime. Pominae nogu imberatori i ne mu go smenae imeto. I sega Grckio kum saka i bara ot Evropeickata Zaednica da mu go meni imeto na zemiata koshcho ni gi mena nashte iminia na selata i na gradovite.

Koga nauchi Makedonckio narot tuka vo Afstralia oti Evropeickata Zaednica otkaza za pripoznavanieto na Makedonia stana golem protest preku cela Afstralia. Tuka vo Melbur stana nogu golem protest. So iliadi Makedoncki izlegoa da protestire pret Viktorickio parlament i da vike sati da se pripoznae Makedonia. Imashe i aroplan sho vrteshe okolu grado i pisano na nego imeto Makedonia. I narodo pret parlamento vikashe "Makedonia! Makedonia!"

Posle nekoku nedeli i Grcite protestirae oti nemalo Makedonia i ne treba da se pripoznae Makedoncka nacia.

Poftorno Evropckata Zaednica napravi sobranie za da se reshi Makedonckoto prashanie. I poftorno Grcia protestira i pak ne go reshia Makedonckio problem.

I pak Makedonckio narot izleze poftorno da protestira i da mu dokazhi tuka na Afstralckio narot i na celio sfet oti postoe Makedoncka nacia i nema da si go smenime imeto koito go nosime poveke ot tri iliadi godini. Na voi protest imashe blizu pedese iliadi Makedonci pret parlamento. I Afstralickata drzhava cheka ponapre sho ke stani so Evropeickata Zaednica i setne da ga pripoznae Makedonia.

Je nogu losha situaciata vo Balkano so sati malchisfa sho zhivee vo toa mesto. Ponapre so sosialiskio sistim sati bea mili i mirni. A sega ka nashive nacionalizamo e nogu machno da go smirish toi narot. Vo Bosna stava golemi ubisfa. Srbia ne saka da ga otpushchi Bosna oti tamo zhive nogu Srpcko naselenie. Deko ke sfrshe nikoi nemozhi da kazhi.

Sho ke stani i so Makedonia nikoi ne znae.

Grcia ne saka da se pripoznae za drzhava Makedonckata Republika. Mu e stra akoto stani drzhava po nekoku godini da ne pochni da si gi bara i drugite porobeni mesta sho gi drzhi Grcia, Bogaria i Albania. Oti ako ga pripoznae so imeto Makedonia setne ke ima pravo da si gi bara ninite zarobeni mesta. I Grcia go ima naiubavoto mesto ot Makedonia, naiubavoto Soluncko pole, naiplodnoto mesto oti dolu Grcia e samo kamen. Makedonia ima nogu ubavi polinia. Sereskoto i Dramckoto pole ima i nogu ubavi planinie. Nema druga zemia vo Balkano da ima toku ubavi ezerinia – Prespenckoto ezero, Kosturckoto, Pataleickoto, Doiranckoto, Lagadinckoto. E nogu bogata zemia. Ima i nogu metali – zhelezo, kiumur, zlato, magnet i nogu drugi metalurgicki raboti.

Ama padna pot takof narot Makedonia koito nikoi ne se zagrizhi da ga izrabota taja zemia. Si ga podelia Grcite, Bogarite i Srbite pomegu ni i nikoi ne podnovi da napravi neshcho podobro za toi narot. Pulea kak da go otkorenat otoa mesto i da naselat nini pleminia.

Samo ot koa se formira Republikata Makedoncka vo Jugoslavia se zagrizhia. Makedoncite napravia nekoku fabriki. A vo nashte mesta Grcia nitu patishcha nemashe napraveno. Samo Amerika napravi nekoku podobri patishcha koga stavashe Gragianckata Voina vo Grcia za da mozhat da prenosfat oruzhie i voina ot edno mesto na drugo.

Sega ot koa vleze i Grcia vo Evropeickata Zaednica ima dosta raboti popraveni. Ima dobri patishcha po sati sela,

odat basoi sho go prenosfe narodo. A koga beme nie tamo nemashe pat nitu magareto da mozhi da pomini.

Nie Makedoncite sho sne doideni ot Grcia ot Egeickio del na Makedonia i tuka vo Afstralia imame golemi problemi so Grcia. Nogu nashi Makedonci nemozhat da se vratat vo rodnoto mesto. Grckata drzhava mu go ima otkazano Grckoto nacionalsfo. I toa go pravi za da naseli Grcki pleminia vo Makedonia.

I tuka vo Afstralia Grcite ne sake da se kazhvame sho sne Makedoncki. Nekoï ot nas ako govori po Makedoncki nekade, na rabotata eli deka bilo, odma ni velat "Sho ezik je voi sho go govorite?" I ako mu rechish oti e Makedoncki ezik odma ke se dokondisat i ke ti rechi "Deka ima Makedonia i deka ima takof ezik?"

Ama sega ot koa pochna da se govori preku cel sfet Makedonckoto prashanie sega ga menae politikata i velat oti sni bile Grci i govorime dva ezici. Na Grcki se veli diglosi. A ponapre ni velea oti sni bile Bogari i eziko bil giupcki ezik. Ponapre ne sakae imeto da mu go spomenat na Makedonia. I sega ka pochna da mu gori oti Makedoncite si bare samostojalna drzhava pochnae i tia da velat oti sni bile Grci, ne sni bile Bogari. Sega preku radiata govorat samo za Makedonia i velat i "Makedonia mas", i nekoï Makedonec sho veli oti e Makedonec go vikat Skopianin, a ponapre Bogarin.

I vo Grcia sega kladoe minister za Makedonia. A ponapre ga velea Vorio Elada. Kladoe novi iminia po aerodromite i po drugi voinichki raboti iminiata na caro Filip

i na sin mu Aleksander. Aerodromo vo Solun go krstia Makedonia za da pokazhat na sfeto oti mu imame dadeno pravo na Makedonckio narot.

Ama sega je nogu opozde. Ot sefte trebashe da mu dade plno pravo. Skolinia da si go uche maikinio ezik koshcho mu dave drugi drzhavi na malchisfata sho zhiveat vo sekoa edna drzhava. A nas ni go zapirae eziko, ne nosea po sudoite, ne napivae maslo oti si go govoreme nashio maikin jazik. Apsanite bea preplnati so zatvornici, i nogu bea ubieni ot vojnichkite sudoi oti bile Makedonci. I sega Grcia odi da gi pokrie tia kriminalcki raboti sho mu gi praveshe na nashio narot.

Ama Makedoncite ne ke gi zaboravat nikogash vo ninata zhivot makite sho gi pominat ot Grckata okopacia. E nogu teshko da ti doidi chuzhi choek vo tvoita kukia i da ne te ostava nitu da pregorish i da te istera nadvor ot kukiata. Taka patime i nie Makedoncite so nashte okopatori.

Ne napravia da si go ostavime rodnoto mesto i da se raspadime preku celio sfet.

Moi sinoi, moi vnuci i prevnuci, vi raspravi zasho vashio tatko i vashio dedo i prededo go napushchi rodnoto mesto i doide da se preseli vo toku dalechna zemia. I sakam od vas, moi sinoi, moi vnuci i prevnuci sho ke ke doite posle nas, da gi dochuvate ovia dokumenti za da znae nashata generacia ot deka mu drzhi pokolenieto i sho beshe toa sho go napravi ninio prededo da ga ostavi ubavata Makedonia i da doidi vo dalechna Afstralija.

Spomeni na Neret / Memories of Neret

Pollitecon Publications

Australia

ISBN 978-0-9804763-9-2